

6
4-d
27

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE
6
2 B
55

GASPARIS SCIOPPII,
Comitis à Claravalle,

MERCVRIVS QVADRILINGVIS.

id est:

Linguarum, Hebrææ, Græcæ, Latinæ, & Italicæ, nova & compendiaria diſcendi ratio.

Ad

FERDINANDUM II.
MAGNUM HETRURIAE
DUCEM.

EX OFFICINA SANGEORGIANA.
ANNO M. DC. XXXVII.

Serenissimo & Potentissimo Principi,

FERDINANDO II.

Magno Hetruriæ Duci,

GASPAR SCIOPPIUS

S. D.

Um ex me audisses, quantas Eccl. siæ ac Reipub. Christianæ utilitates allatura videretur, Hebræa & Græca sententiarum illarum versio; quas Italicè conversas, in Mercurio meo bilingui, Mediolani novem abhinc annis edito, primus repræsentâram: statim incoctum generoso pectus honesto, *(ut ait Poëta) id est, Majorum tuorum imitandi, benéq; de omni Repub. merendi, cupiditas te incessit; ut, impensas eam in rem facere paratum te, ostenderes. Sed cùm in Italiâ appareret, non temerè inventum iri, qui eum laborem capere aut vellet, aut posset: ego, amicissimorum hominum,* Petri Victorii, *&* Equitis Laurentii Poltrii, *monitu, in Germaniâ, cum duobus insigniter doctis viris, nomine tuo egi: ut eam in se*

provinciam susciperent; eâdémq; operâ à Te, munifico literarum patrono, gratiam inirent; & omnes divinarum humanarúmq; literarũ amatores ac studiosos, ingenti beneficio sibi obstringerent. Gesserunt illi morem voluntati tuæ: idq; tantò libentiùs; postquàm tibi, in libri editionem, impensas liberaliter submittere, visum est. Itaq; nunc liber exit: cujus summam utilitatem, ac propè dixerim necessitatem, si ad eum usq; finem permansuram censeam; donec ista Mundi moles ac machina sustentari desinat & intereat: vereri non debeo, ne quisquam paulò humanior id argumentis sibi probari postulet. Trium quippe linguarum, in Christi Servatoris nostri Cruce consecratarum, cognitio, (quam liber iste facillimam omnibus reddet) vera demum CLAVIS est, non humaniorum modò literarum, & variarum artium ac disciplinarum; sed etiam, ac vel maximè, divinæ sapientiæ, in sacrosancto veteris ac novi Testamenti thesauro reconditæ: ut Fons *ejus, multis sæculis occlusus ac signatus*, pateat domui David, & habitantibus Jerusalem, in ablutionem peccatoris & menstruatæ: *velut aliquando eventurum, Zach. 13. prænunciatum habemus. Merito ergo tuo*, Parentis literarum *nomen, quod in familiam suam Medicæi Heroës intulerunt, in Te nunc revivisceт; Téq;, quamdiu humanum genus erit, vera ista laus sequetur: cùm* Multitudo

titudo ſapientum, ſit ſanitas orbis terrarum; *tuorum hoc operum fuiſſe, ut multi in ſapientiæ ac literaturæ theſauros intrare poſſent; & ingentia illa mala, quibus univerſus propè terrarum orbis miſerè conflictatur, operâ ſuâ tandem perſanarent.* *Hanc Tibi gloriam*, ſereniſſime Princeps, *ex animo gratulor; atq; eâ vivus vidénsq; longùm fruaris, in primis votis habeo. Patavio, a. d.* XXII. *Decembris, Anni à Chriſto nato* M. DC. XXXVI.

De
Mercurii hujus primo inventore, formâ & usu:
Ad Lectorem.

Uilhelmus Bateus, equestri loco in Hiberniâ natus, vir mediocriter quidem doctus; summâ tamen virtute, innocentiâ ac pietate, spectatus; ingenii verò acumine, & inventionum felicitate, admirabilis: pro impenso Christianæ Religionis amore ac zelo, ejúsque inter Barbaros, præcipuéque in Americanis regnis, propagandæ ardore ac studio, rationem sibi excogitandam duxerat, cujus operâ Christianæ fidei prædicatores, complures linguas barbaras; populi verò barbari, Latinam celeriùs, minoríque cum labore, addiscerent. Omnium igitur primùm, ex Latinæ linguæ Indice, sive Lexico, trium generum vocabula excerpsit: quorum alia vocabat quotidiana; alia fundamentalia; alia rara.

Quotidiana sunt, quorum subindè in sermone usus occurrit: ut partim *Nomina* & *Verba*, res plerumque obvias significantia; (cujusmodi sunt, quæ ad corpus humanum, ejúsq; membra, & membrorum officia atque usus, tum ad victum, amictum, tectúmque, pertinent) partim verò nervi illi sermonis *Particulæ*; Præpositiones puta, Conjunctiones, & Adverbia.

Fundamentalia vocat, nullo primitivorum & deriva-

rivatorum, nec simplicium & compositorum discrimine: quorum notitia, velut fundamentum, multorum aliorum vocabulorum intelligentiæ substruitur. Verbi gratiâ, qui nomen hoc, *sanctissimus*, intelligit, multorum aliorum vocabulorum fundamentum quoddam habet; tamquam *sanctus*, *sanctior*, *sanctitas*, *sanctimonia*, *sanctitudo*, *sanctè*, *sanctificare*: quæ minore jam negotio addiscere ac retinere poterit.

Rara sunt, quę vel rarissimè se in bonorum Auctorum lectione offerunt; vel eas res significant, de quibus ut mentio fiat, parùm sæpe evenit occasio.

Deinde, cùm circiter quinq; millia id genus vocabulorum excerpsisset, ingenti suo ac non-nullorum necessariorum labore: (inter quos fuit frater ejus, *Johannes Bateus*, virtute ac doctrinâ præstans; qui in regiâ Hispanicâ, *Don Juan dela gran memoria*, Dominus Johannes magnę memoriæ, vulgò audiebat: & quidam spectatæ probitatis Sacerdos, P. Stephanus Hibernus, Societatis Jesuiticæ Theologus; qui postea Dillingæ multis annis Theologiam professus est) in duodecim Centurias digessit; iisque 1141. enunciationes seu sententias complexus est: eâ cautione adhibitâ; ut nullum in iis Nomen aut Verbum iteraret. Perspiciebat videlicet, vocabula solilitaria facilè quidem memoriæ mandari; non minore tamen facilitate effluere solere. Si ergo, ex eorum compositione, enunciationes conflatæ essent; fore, ut eas tantò faciliùs *percipiant animi dociles*, *teneántq; fideles*: quippe qui duobus jam adminiculis niterentur; Memoriâ nimirum, & Dianœâ, seu Mente aut Dis-

Discursu, quem dicunt; aut illis saltèm Intelligentiæ functionibus vel operationibus, quas Compositionem & Divisionem, sive Affirmationem & Negationem, perhibent: ubi facilè, unius partis recordatione, partis alterius memoria refricatur.

Necessitas quidem illa, quam ipse sibi imposuerat, ut Nomina & Verba iterare nollet, hoc adjunctum habuit incommodi: ut sententiarum nonnullæ exirent frivolæ, ac propemodum pueriles & ridiculæ. Quódque nec ipse, nec optiones & adjutores ejus, magnum bonorum linguæ Latinæ auctorum usum haberent: præterea verò propositum eis esset, eorum potissimùm utilitati consulere, qui *S. Biblia, Missalia, Breviaria, & Ritualia seu Sacerdotalia, sive Ecclesiarum Agendas*, brevi tempore intelligere cupiunt; sic factum est, ut non-pauca in sententiis istis inveniantur vocabula, & loquendi genera, minùs Latina; aut saltèm multùm diversâ significatione Scriptoribus usurpata.

Neutrum tamen incommodum, morari discentem debet: cùm utrumque Bateus, admirandâ Latinarum literarum discendi facilitate, cumulatè redimat & compenset. Cujus rei experimentum, Madriti captum, *Petrus Vincentius Carpanus*, vir doctissimus, in libello Florentiæ edito, cõmemorat; qui inscribitur, *Veritas modi, linguam Latinam intra sex vel octo menses, ante regulas grammaticas, edocendi.* Rem porrò sic gestam narrat. *In regiâ Hispanicâ, istius linguæ Latinæ discendæ rationis periculum fuit factum, in magni Principis filiolo: cùm eam in rem depositi fuissent quingenti aurei;*

aurei; judicésq; capti ejus Collegii Patres Jesuitæ: & puer sex mensium spatio usq; eò profecit; ut familiares Ciceronis epistolas, & Commentarios Cæsaris, explicaret; ac Magister, de judicum sententiâ, quingentorum aureorum Minerval acciperet. Quod quidem sæpiùs testantem audivi P. Augustinum Confalonerium, nobilem Mediolanensem, virum gravem, inprimísque prudentem; qui nunc apud Genuam Collegii Jesuitici Rector est.

Hujus similia experimenta memorari plura possent. Sed, ad commendandam tàm præclaram inventionẽ, momentum nullo genere minus factura arbitror, maximorũ virorum judicia; qui hasce sentẽtias Hetruscè convertendi laborem capere, nequaquam se indignũ censuerunt. Quorum primus fuit, illustrissimi generis Heros, *Virginius Cæsarinus*, Romanæ nobilitatis Princeps, in omni literarum genere admirandus, veréque ætatis nostræ Phœnix, dum fata Deúsque sinebant. Alter, *Alexander Taxonius*, gravissimi judicii Philosophus; idémque amœnissimi Poëta ingenii, inter prima ætatis suæ ornamenta numerandus. Tertius, *Guilhelmus Moonsius*, domo Batavus, Jurisconsultus πολύγλωττος, & Serenissimorum Principum-Electorum, Coloniensis Præsulis & Bojorum Ducis, Consiliarius; qui Cardinali Serræ plurimis annis, cum haud-minore cultissimi ingenii, quàm priscæ virtutis ac fidei, commendatione, à Latinis & Hetruscis fuit epistolis. Hos tantos viros nihil piguit, Latinas Batei sententias Italicè vertere: quòd meæ scilicet accederent sententiæ, satísque exploratum haberent, se in ma-

ximi apud omnes illos meriti partem venturos; qui vel ex Italis Latinas literas, vel ex Transalpinis Latinè gnaris Italicum sermonem, magno laboris ac temporis compendio, cognoscere averent.

Atque hoc primum est, quod Bateo Madriti, anno 1614. biduo priùs, quàm ille piam animam, spiritúmque Prophetiæ gratiâ donatum, Deo redderet, per amicitiam me roganti, suámque inventionem fidei meæ commendanti, de me receperam. Quò alterum pòst accessit, ut linguæ Latinæ causas, post magnum illum literarum Dictatorem, *Franciscum Sanctium Brocensem*, è tenebris eruerem; ac plus quàm tria errorum millia, à Grammaticis malè inventa, profligarem; quæque ante ac post Batei sententias doceri discíque, ex usu foret, Latinarum literarum studiosis ostenderem. Quâ de re quoniam distinctè & copiosè disserui, in libello *Consultationum, de Scholarum & studiorum ratione, déq; Prudentiæ & Eloquentiæ parandæ modis*, qui Patavii nuper typis descriptus exiit: meritò actum agere hîc supersedeo.

Unum hoc addam: hoc ipso mense redditas mihi fuisse literas, quibus vir doctus narrat; se, cùm magni cujusdam in Italiâ Principis filiolum, aliósque pueros nobiles, ex meâ literarum Pædiâ docere cœpisset, solis decem mensibus id esse assecutum: ut jam discipuli, quos literarum planè rudes in disciplinam accepisset, Ciceronem & Cæsarem satìs commodè interpretentur; tum dictorum rationes, ex artis meæ præscripto, promtè reddant; sinè vitiis denique, quæ artis regulis adversantur, hoc est, sinè Bar-

barismo & Solœcismo, Latinè scribant. Itaque tàm suo, quàm auditorum nomine, immortales se mihi gratias agere & habere, profitetur. Quod ipsum multos posthac, capto Pædiæ nostræ literariæ experimento, facturos, non minùs alii intelligentes, quàm idem vir doctus, satìs exploratum sibi esse, censent: si præsertim idem, *Conjugatorum Tabulam*, à se inchoatam, absolverit atque emiserit; cujus operâ Tirones, singulorum verborum, quæ Simplicis formæ perhibentur, Composita, cum omnibus suis Derivatis & Conjugatis, Participiis, Adverbiis, & Nominibus verbalibus; simplicibus, compositis; adjectivis, substantivis; deminutivis; comparativis & superlativis; suâ sponte invenire, aut in libris inventa, vel in sermone audita, statim intelligere poterunt. De cæteris, ad eum, quem dixi, *Consultationum* libellum, & ad *Grammaticam* meam *Philosophiam*, ejúsque *Rudimenta, Auctaria, & Parodoxa literaria*, Mediolani edita, Lector rejectum se ac delegatum arbitretur. Patavii, mense Decembri, Anni Christiani M. DC. XXXVI.

De

De lingua Hetrusca studio.

PRimùm omnium, *Euphrosyni Lupinij* Institutiones linguæ Florentinæ, aut *Catharini Dulcis* Italicam Grammaticam, ei, qui Latinè jam sciat, & linguam hanc addiscere aveat, parandam censeo. Ex quâ ubi legere & pronunciare, tum nomina declinare, & verba conjugare, didicerit; quotidie decem Mercurii nostri Italici sententias intelligere laborabit: sive diligenti investigatione in *Crusca*, aut *Pergamini*, aut *Alumni* Lexico, contentus; sive, quod præstat, vivâ Magistri voce usus. Ità, quatuor mensium spatio, minimè eum, quantum profecerit, pœnitebit: sibique porrò ipse consulere, vel me tacente, poterit. Si tamen Terentium, cum Fabrini interpretatione, diligenter legerit: eâdem operâ, cùm in Latinis, tum in Hetruscis literis, studii se pretium facturum existimet. Ego quidem, anno 1613. in Hispaniam profecturus, ut fœderatis Germaniæ Catholicis suppetias exposcerem, non aliâ ratione Hispanicè didici. Cùm enim idonei Magistri copiam non haberem: quotidie sexaginta sententias, Hispanicè conversas, memoriæ commendabam; cùm priùs, quæ non intelligebam, in Lexico investigâssem. Quâ quidem occasione evenit, ut, unum vocabulum quærens, sæpè tria aut quatuor proxima, eâdem operâ, intelligere discerem. Ità, non amplius viginti diebus, omnes has sententias optimè intelligebam, & memoriâ complectebar. Quo facto, Terentium, à Simone Aprilio Hispanicè

ver-

[v]erſum, diligenter legi; omniáque elegantiora lo-[q]uendi genera obſervavi, & excerpſi. Quod quidem [u]nius menſis ſtudium, quanto mihi fuerit uſui; alios [e]xperimento capiendo diſcere, quàm credere ver-[b]is meis, malo.

Easdem porrò ſententias alii jam, in Gallicum, Germanicum, & Anglicum ſermonem, translatas ediderunt: alii, meo monitu, idem operæ in Bohe-micâ, Hungaricâ, & Illyricâ linguâ, navârunt; quorum tamen verſiones nanciſci nondum potui. Simul autem earum potitus fuero: nihil in me moræ futurum ſpondeo, quin & illis operâ meâ ſim uſui, quibus linguas illas addiſcere cordi eſt, & aliis, qui-[b]us eæ ſunt vernaculæ: ut unam-quamvis earum, quas Mercurius hic noſter exhibet, quàm minimâ laboris ac temporis impensâ, intelligentiâ aſſe-quantur.

DE LINGUÆ HEBRÆÆ ET GRÆCÆ STUDIO.

Quoniam, linguarum omnium addiſcenda-rum, una eademq; eſt ratio: ideò in Hebræâ quoq; & Græcâ, non minùs ac in aliis, ante omnia neceſſe eſt, ut, poſt orthographicam & pros-odicam lectionem atq; pronuntiationem, exerci-tium ſequatur declinandi & conjugandi; rationes poſtmodum illarum linguarum, in probatis Gram-maticis requirantur.

Autho-

AUTHORES probatiores in Linguâ Hebræâ, habentur sequentes:

ROBERTI BELLARMINI Institutiones Linguæ Hebrææ. Lugduni.

JOHANNIS BUXTORFII Epitome Grammaticæ Hebrææ. Basileæ.

Ejusdem THESAURUS Grammaticus Linguæ sanctæ. Basil. apud LUDOVIC. König.

SANTIS PAGNINI Lexicon Hebraicũ, in fol. Lugd.

MARCI MARINI Lexicon, ARCA NOAE, in fol. Venetiis.

JOHANNIS BUXTORFII Lexicon Hebraicum, in octavo. Basil.

Hoc ideò Mercurio accommodatissimum est, quàm cætera: quia ei adjuncta est Sylloge vocum Rabbinicarum; quarum multæ illîc continentur, quæ in cæteris Dictionariis non reperiuntur.

Commodissimum erit etiam Ejusdem Lexicon Chaldaicum & Rabbinicum, propediem in lucem edendum.

IN LINGUÂ GRÆCA:

Grammatica NICOLAI CLENARDI, vel THEOPHILI GOLII.

Thesaurus Linguæ Græcæ HENRICI STEPHANI, in fol. & ex eo contractus JOHANNIS SCAPULAE Lexicon Græcum.

Sed de Linguarum harum, Hebrææ præsertim, studio, peculiarem dabimus propediem, si DEO visum fuerit, & pleniorem Instructionem.

Urbani Papæ VIII. Privilegium.

URBANUS PAPA VIII.

D futuram rei memoriam. Cùm,sicut accepimus,dilectus filius Gaspar Scioppius, diversa opera, à se composita, jam forsan impressa denuò,seu alia nondum impressa, in lucem edere intendat; vereatur autem, ne alii, qui ex alieno labore lucrum quærunt, opera prædicta typis cudi facere curent,in ipsius Gasparis prejudicium: Nos,ad insignem ipsius Gasparis doctrinam atque eruditionem, egregiámque variarū literarum scientiam, paternæ dirigentes considerationis intuitum; ejúsque indemnitati, ne ex impressione hujusmodi aliquod dispendium patiatur, providere; ac illum, præmissorum meritorum suorum intuitu, specialibus favoribus & gratiis prosequi, volentes; & à quibusvis excommunicationis, suspensionis & interdicti, aliísque Ecclesiasticis sententiis, censuris & pœnis, à jure, vel ab homine, quâvis occasione vel causâ latis, si quibus quomodolibet innodatus existat, ad effectum præsentium dumtaxat consequendum, harum serie absolventes, & absolutum fore censentes; supplicationibus,ejus nomine nobis super hoc humiliter porrectis, inclinati: Eidem Gaspari, ut triginta annis duran-

rantibus, à primævâ dictorum operum (dummodò, quoad opera Romæ imprimenda, à dilecto filio, Magistro sacri Palatii Apostolici, approbata sint) impressione computando, nemo, tàm in Urbe, & reliquo universo statu Ecclesiastico, mediatè, vel immediatè nobis subjecto, quàm extra statum, hujusmodi opera prædicta, sinè speciali dicti Gasparis, aut ejus hæredum & successorum, vel ab eis causam habentium, licentiâ, imprimere; aut ab alio, vel ab aliis in futurum imprimenda vendere, seu venalia habere, aut proponere possit, & valeat: ità tamen, ut jam legitimè impressa, ubilibet, & à quolibet, vendi possint: auctoritate Apostolicâ, tenore præsentium, concedimus & indulgemus. Inhibentes propterea universis & singulis, utriusque sexus Christi fidelibus, præsertim librorum impressoribus, sub excommunicationis latæ sententiæ pœnâ, à quâ non nisi à Romano Pontifice, prȩterquàm in mortis articulo, prȩviâ etiam satisfactione, quisquam absolvi possit; &, quoad personas, nobis & Apostolicæ Sedi subjectas, etiam quingentorum ducatorum auri de Camerâ, & amisionis librorum & typorum omnium, pro unâ Cameræ nostræ Apostolicæ, ac pro aliâ eidem Gaspari, ac pro reliquâ, tertiis partibus, Accusatori ac Judici exequenti, irremissibiliter applicandorum; & eo ipso, absque ullâ declaratione, incurrendis pœnis: ne, dictis triginta annis durantibus, opera prædicta, aut aliquam eorum partem, etiam prætextu additionis, aut explanationis, scholiorum, aut interpretationũ, seu aliâs quomodo-libet, tàm in magno,

quàm

quàm parvo folio; ac tàm in Urbe, & reliquo universo statu Ecclesiastico, quàm extra dictum statum, sinè hujusmodi licentiâ, imprimere; aut ab aliis impressa vẽdere, seu venalia habere, aut proponere quoquo modo audeat, seu prȩsumat. Mandãtes propterea dilectis filiis nostris, & Apostolicæ Sedis de Latere legatis, seu eorum Vicelegatis & Prȩsidentibus, Gubernatoribus, Prætoribus, & aliis Justitiæ ministris, Provinciarum, Civitatum, Terrarum, & locorum, status nostri Ecclesiastici prædicti; quatenus eidem Gaspari, ejúsque hæredibus & successoribus, seu ab eis causam habentibus, hujusmodi in præmissis efficacis defensionis præsidio assistentes, quandocumq; ab eodem Gaspare, & aliis prȩdictis, fuerint requisiti, pœnas prædictas contra quoscunq; inobedientes irremissibiliter exequantur. Non obstantibus Constitutionibus & Ordinationibus Apostolicis, ac quibusvis statutis, & consuetudinibus, etiam juramento, confirmatione apostolicâ, vel quâvis firmitate aliâ roboratis; privilegiis quoq;, indultis, & literis Apostolicis, in contrarium præmissorum quomodo-libet concessis, confirmatis, & approbatis, cæterísq; contrariis quibuscumque. Volumus autem, ut præsentium transumptis, etiam in ipsis operibus impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo personȩ in dignitate ecclesiasticâ constitutȩ munitis, eadem prorsus fides adhibeatur; quȩ ipsis prȩsentibus adhiberetur, si forent exhibitȩ, vel ostensȩ. Dat. Romȩ, apud S. Mariam Majorem, sub annulo Piscatoris, d. 6. Jul. MDCXXIV. Pontificatus nostri An. I.

):( ):(Aliud

Aliud S. Cæſ. Majeſtatis Diploma.

ERDINANDUS Secundus, divinâ fa vente clementiâ, electus Romanorum Imperator ſemper auguſtus; ac Germaniç, Hungariç, Bohemiç, Dalmatiç, Croatiæ, Sclavoniæ, &c. Rex; Archidux Auſtriæ; Dux Burgundiæ, Stiriæ, Carinthiæ, Carniolæ, &c. Wirtembergæ, &c. Comes Tyrolis, &c. Agnoſcimus, & notum facimus, tenore præſentiũ, Univerſis: Quòd, cùm nobis honorabilis noſter & Imperii Sacri fidelis dilectus, Gaſpar Scioppius, humiliter in memoriam revocârit, eſſe jam propè octennium, quandò ſibi, ex gratiâ & benignitate noſtrâ Cæſ. certo quodam modo poteſtatem fecerimus, omnia & ſingula opera ſua literaria typis vulgandi; atque ad hoc ipſum ſub certâ pœnâ publicè edixerimus, ne quis ejusmodi opera ſua, intra noſtras & Sacri Imperii ditiones, aliáve Regna, & Provincias noſtras hæreditarias, citrà voluntatem ſuam, vel ejus eorúmve, cui vel quibus ipſe dediſſet, in parte vel in toto, typis, in eâdem aliâve formâ, imitari, vel in aliam linguam translata, aut alibi recuſa, intra prædictos fines venales importare auderet: Jámque denuò eâdem humilitate notis expoſuerit, præter alias quasdam lucubrationes ſuas, nunc in manibus ſe habere affectum, vel potiùs

jam

jam ferè perfectum opus, cui titulum, *Thesaurus Scioppianus, sive absolutissimi de Linguâ Latinâ Commentarij*, dederit; quod proinde juris publici facere, typísq; vulgare cupiat: atque ad hanc rem demissè nobis supplicârit; ut, quando ejusmodi opus sinè multorum, eorundémque doctorum, ac variarum linguarum peritorum hominum, operâ & labore, multísq; eò requisitis sumptibus, absolvere, nedum publicare possit; privilegio se nostro Cæs. contra imitatorum fraudes, tempestivè, ad longius tempus, communire dignaremur. Nos sanè, qui de studio & doctrinâ, variâque eruditione & prudentiâ, dicti Gasparis Scioppii, eximiam quandam opinionem, non magis ex aliorum relatione, quàm proprio judicio conceptam, semper habuimus; quísque ejusmodi libros & lucubrationes ipsius, quàm elegantissimis typis expressas, & quàm emendatissimas in publicum venire, nō magis ipsius, quàm totius Reipublicę Christ. interesse judicemus; in ejusmodi preces ipsius quàm libenter consenserimus, prout vigore præsentium consentimus. Quapropter omnibus & singulis Typographis, Bibliopolis, ac aliis quibuscūq; librariam negotiationem exercentibus, seriò inhibemus, & vetamus: ne quisquam in posterum eos libros, quos supradictus Scioppius, sive jam edi curârit, sive in posterum quoque editurus sit, quocumque modo, charactere aut formâ, sive integros, sive aliquam eorum partem, citra pręlibati auctoris, ejúsve hæredum, voluntatem, & expressum consensum, typis mandare, recudere, aut aliò recudendos dare, vel alibi etiam

ſos venũ exponere, vel distrahere, palàm ſive occultè, auſit. Si quis verò Edictum hoc noſtrũ Cæſareum transgredi, violare, aut cõtemnere, deprehenſus fuerit: eum non ſolùm hujusmodi libris, perperàm recuſis & apportatis, (quos dictus Auctor, ejúsve quẽ ſibi delegerit Typograph⁹, ubicunq; inventi fuerint, ſive propriâ, ſive Magiſtratus authoritate atq; auxilio, ſibi vindicare poterunt) privãdum; verùm etiã pœnâ decem Marcharum auri puri, cujus ſemis injuriam paſſo aut pasſis, alter verò ſemis fiſco noſtro Imperiali, fraudis vindici, quotiescunque contrà factum fuerit, pendatur, omni ſpe veniæ ſublatâ, mulctandum decernimus. Dummodò tamen ejusmodi libri, nihil in ſe ſcandaloſum, aut orthodoxæ Religioni Cathocæ, Sacri Romani Imp. conſtitutionibus adverſum, vel bonis moribus contrarium, ſive in præfatione, ſive in contextu, ſive alio quocunque modo, contineant; & Typographus, cui imprimendi cura ab auctore demandata fuerit, quaterna ut minimùm dictorum librorum exemplaria, ſuis ſumptibus, de primis ſtatim editionibus, ad Cancellariam Imperialem aulicam transmittat. Mandamus ergo univerſis noſtris, & Sac. Imp. Regnorúmque ac ditionum noſtrarum hæreditariarum, ſubditis, cujuscunq; ſtatus, gradus, ordinis, conditionis aut dignitatis exiſtant, tàm eccleſiaſticis, quàm ſæcularibus; præſertim verò iis, qui in magiſtratu conſtituti, vel proprio, vel ſuperiorum nomine & loco, juris ac juſtitiæ adminiſtrationem exercent: ne quemquam Privilegium hoc noſtrum Cæſareum temerè & impunè

trans-

transgredi aut violare patiantur; quin potiùs contumaces, si quos fortè compererint, præscriptâ pœnâ mulctari, aliisque modis idoneis coërceri, curent; quatenus & ipsi eandem mulctam evitare voluerint. Harum testimonio literarum, manu nostrâ subscriptarum, & sigilli nostri Cæsarei impressione munitarum. Datum in Civitate nostrâ Imperiali, Ratisbonę, die tertiâ Mensis Novembris, An. Domini millesimo sexcentesimo trigesimo: Regnorum nostrorum, Romani duodecimo; Hungarici decimo-tertio; Bohemici verò decimo-quarto.

):( ):(3

per omnes nostrarum ditionum fines, citra voluntatem expressam prædicti Scioppii, hæredúmve ejus. Qui secùs faxit; confiscatione librorum, & mulctâ trecentorum Philippeorum aureorum, Fisco nostro & Officiali exequenti, nec-non denuntiatori, pro trienti applicandâ, plectatur. Mandantes universis & singulis nostris Officialibus, magistratibus & subditis; ne quemquam hoc privilegium impunè violare patiantur. In cujus rei fidem, hasce literas sigillo nostro muniri jussimus. Datum in Oppido nostro Bruxellensi, die 10. mensis Julii, An. Domini 1626. Regnorum autem nostrorum sexto.

Typo-

Typographorum & Librariorum admonitio.

BAsilienſi Typographo poteſtatem me feciſſe, teſtor, mille octingéta Mercurii hujus exemplaria typis deſcribẽdi, & veno exponendi; tum etiam ex jure ac lege adversùs eos utendi, quos fraudem frauſos eſſe, ac ſinè veniâ meâ quicquam, ex officinâ meâ profectum, prelo ſubjeciſſe, ac venale habere, compererit. Itaque malo cavebit, qui pœnas ac mulctas, ſuperioribus Diplomatis indictas, evitare cupiat. Patavii, a. d. 22. Decembr. Anni 1636.

Gaſpar Scioppius.

SENTENTIARUM CENTURIÆ.

CENTURIA PRIMA

SENTENTIARUM MORALIUM.

De Virtute, & Vitio, in communi.

1 IN nomine sanctissimæ Trinitatis.

2 Soli Deo creatori decus & gloria.

3 Initii difficultas toleranda.

4 Principium dimidium totius.

5 Facile est, inventis addere.

6 Deteriora pertinaciùs hærent.

7 Fœda igitur prorsus abolenda.

8 Virtus laudata crescit: & honos alit artes.

9 Hoc momentum, unde pendet æternitas.

CENTURIA PRIMA

DI SENTENZE Morali.

Della Virtù & Vizio in commune.

IN nome della Santissima Trinità.

Al solo Iddio creatore onore e gloria.

Si deve soffrire la difficoltà del principio.

Il principio è la metà del tutto.

Egli è facile l'aggiungere alle cose ritrovate.

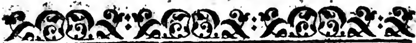
Le cose peggiori più ostinatamente s'attacano!

Devonsi adunque stancellare affatto le cose brutte.

Cresce la virtù lodata, & l'onore nutrisce l'arti.

Questo è'l punto, donde dipende l'eternità.

10 Sub

ἙΚΑΤΟΝΤΑ͂Σ

πρώτη τῶν γνωμῶν ἠθικῶν.

Περὶ Ἀρετῆς καὶ κακίας ἐν γένει.

Ἐν τῷ ὀνόματι τῆς τρισαγίου τριάδος.

Μόνῳ τῷ Θεῷ κλισὴ τιμὴ καὶ δόξα.

Τὴν τῆς κρηπῖδος δυσχέρειαν αἰσχλέον ἐστίν.

Ἀρχὴ ἥμισυ παντός.

Ῥᾴδιόν ἐστι, τοῖς εὑρημένοις προστίθεσθαι.

Τὰ παρὰ φαυλότερα καρτερωτέρως ἐνίσχεται.

Ἄρα τὰ αἰσχρὰ πάντως ἀφανιστέον.

Ἡ ἀρετὴ ἐγκωμιασθεῖσα προσάγεται· καὶ τὸ κλέος τρέφει τὰς τέχνας.

Αὐτὴ ἡ στιγμὴ, ἐξ ἧς ἐξαρτᾶται τὸ ἀΐδιον.

מאה ראשונה

מן המשלים

מדותיים:

על המדות טובות ורעות בכלל:

בשם שלשות הקדושה:

ליהוה יתברך לבדו הוד והדר:

כל התחלה קשה:

התחלה חצי לכל:

נקל הוא לחוסיף לדברים הנמצאים:

הרעות יותר דבקות מן הטובות:

על כן ראוי לבטל כל הנבול:

מדה טובה מהללה תרבה:

וכבוד מכלכל החכמות:

חיי העולם הזה רגע אשר ממנו תלוי נצח חיי העולם הבא:

10 Sub ſordidâ veſte, ſæpè latet ſcientia.
Sotto una laida veſte, ſtà ſpeſſe volte il ſapere.

11 Novitas acquirit gratiam.
La novità acquiſta gratia.

12 Reminiſcere, te omninò pulverem eſſe.
Ricordati, che tu ſei del tutto polvere.

13 Socius facundus pro vehiculo.
Il compagno eloquente (bel parlatore) ſerve per carozza.

14 Quod ſcis, ignora: digito compeſce labellum.
Non ſappi tu quello che ſai: co'l dito raffrena il labro.

15 Declina à malo; & in bono te exerce.
Schiva il male, & eſſercitati nel bene.

16 Filii morigeri, familiæ fulcra.
I figliuoli ubidienti ſono ſoſtentamento della famiglia.

17 Conſcientia mille teſtes.
La conſcienza (ſerve per) mille teſtimoni.

18 Quò magis licet; eò minùs lubeat.
Quanto più ti lece, tanto meno tene venga voglia.

19 Peccata tua eleemoſynis redime: ut illibatus ſis.
Riſcuote i peccati con l'elemoſine, e ſarai puro (ò, incorroto.)

20 Labentem occultè corripe: nemo ſine crimine.
Riprende di naſcoſto colui che caſca, perche veruno non è ſenza errore.

21 Honeſta reputatio, certum patrimonium.
L'honoreuole reputatione è ſicuro patrimonio.

22 Intelligens magiſtratum poſſidebit.
L'intendente poſſederà il Magiſtrato.

Ὑπ' ἐσθῆτος ῥυπαρᾶς πολλάκις ἡ γνῶσις.

תחת שלמות בלות תנוח של הרוב דעה גדולה:

Τὸ καινὸν ὂν περιποιεῖται χάριν.

חביב לאדם כל מה שחדש:

Μέμνησο πάνυ κόνις ὤν.

זכר כי מכל וכל עפר אתה:

Εὐεπὴς συνοδοιπόρος ἀντὶ ὀχήματός ἐστι.

רע שמח וטוב לב בדרך הוא תחת המרכב:

Ὃ ἂν οἶδας, ἀγνόει, δακτύλῳ σύστελλε τὸ χεῖλος.

אם ידעת דבר מה עשה כאלו לא תדע: אטם שפתיך באצבע:

Ἔκκλινε ἀπὸ τοῦ κακοῦ καὶ ἐν τῷ ἀγαθῷ ἄσκει σεαυτόν.

סור מרע ועשה טוב:

Παῖδες οἱ πειθήνιοι, στῦλος τοῦ οἴκου εἰσίν.

בנים שומעים סומכים למשפחה:

Ἡ συνείδησις, χίλιοι μάρτυρες.

דעת האדם כמאה עדים:

Πόσῳ μᾶλλον ἔξεστι, τόσῳ ἧττον ἐπιθύμει.

חשוך נפשך מן כל דבר מותר:

Τὰς ἁμαρτίας σου ἐν ἐλεημοσύναις λύτρωσαι ὥς τέ σε ἀθάρη γενέσθαι.

חטאות החטאים אשר לא עשו תשובה אין מתפרקין בצדקות להיותם בלי מום:

Τὸν πεσόντα κρυφέως ἐπιτίμα· οὐδεὶς γὰρ ἀναμάρτητος διατελεῖ.

יסר את חוטא בנסתר כי מי יאמר זכיתי לבי טהרתי מחטאתי:

Δόξα καλὴ, ἀσφαλὴς εὐκληρία.

שם טב ירושה טובה:

Ὁ νοήμων τὴν δυναστείαν καταπείτω.

איזהו ראוי למלוך החכם:

23 Intima benevolentia strictiùs unit, quàm affinitas.	*Vn' intima beniuolenza più strettamente unisce, che la parentela.*
24 Minis Didascali, proficit dyscolus.	*L'insolente fà profitto con le minaccie del Maestro.*
25 Ex habitu præsumitur persona.	*Dall' abito si fà giudizio della persona.*
26 Flos inter vepres halat, & fulget.	*Il fiore spira (odori) e splende fra le spine.*
27 Cunctis stat terminus ævi.	*Ad ogn' uno è prefisso il termine della vita.*
28 Pecuniæ obœdiunt universa.	*Tutte le cose ubbidiscono al danaro.*
29 Præconia post funera manent.	*Le lodi restano dopò il funerale.*
30 Commune discrimen dissidentes conjungit.	*Il pericolo commune congionge i discordanti.*
31 Operare continuò: ne te Dæmon præoccupet.	*Opera continuamente, acciò che'l demonio non ti prevenga.*
32 Cygnus, canoro tono, suas prosequitur exsequias.	*Il cigno con musicale tuono celebra l'offitio delle sue essequie.*

33 Au-

Ἡ ἐσωτάτη εὔνοια συνοχιδὸν μᾶλλον ἑνοῦται τῆς συγγενείας.	יש אהב דבק מאח:
Ἐκ τῶν τοῦ διδασκάλου ἀπειλῶν ἔνδοσιν ποιεῖ ὁ δύσκολος.	בתוכחת החכם יחכם פתי:
Ἐκ τοῦ σχήματος προσλαμβάνεται τὸ πρόσωπον.	מן לבושו יודע האדם:
Τὸ ἄνθος ἐν ταῖς ἀκάνθαις ὄζει καὶ αὐγάζει.	שושנה בין החוחים נותן ריחו טוב ונודף:
Πᾶσιν ἀπόκειται πέρας τοῦ βίου.	חרוצים ימי חיי האדם חק נתן להם יי ולא יעבר:
Τῷ χρυσίῳ ὑπακούει ἅπαντα.	אין לך דבר שאין שומע לכסף:
Τὰ ἐγκώμια μετὰ τὰς κηδείας διαμένει.	לא יקח האדם במותו הכל ולא יתקיים מאומה כי אם שם טוב שקנה לו:
Ὁ κοινὸς κίνδυνος τοὺς διχοστατοῦντας συνάγει.	סכנה משותפה תיחד את החולקים:
Ἐργάζου πάντοτε· ἵνα μὴ ὁ Δαίμων σε προκαταλαμβάνῃ.	התעסק בתורת יי יומם ולילה פן יזיק לך השטן:
Ὁ κύκνος ἐν λυρῷ τόνῳ τὴν ἑαυτοῦ ἐκκομιδὴν διέξεισι.	התנשמת בקול ערב תספוד על קבורתו:

33 Auxilia imbecilla, firma consensus reddit. — *La concordia rende validi i deboli ajuti.*

34 A perversis vituperari, decorum. — *Egli è honore l'essere biasimato da i tristi.*

35 Studiorum radices amaræ; fructus verò sapidi. — *Le radici de' studij sono amare, mà i frutti saporiti.*

36 Excelsus humilia respicit. — *L'alto Iddio risguarda le cose umili.*

37 Flamma fumo proxima est. — *La fiamma è vicina al fumo.*

38 Adolescentes inanibus non instruantur. — *Li giovanetti non s'ammaestrino in cose vane.*

39 In equulei quæstionibus & suspiriis, philosophandum est. — *Ne' lamenti e sospiri della veglia, devesi filosofare.*

40 Contritio cordis, est secunda post naufragium tabula. — *La contritione del cuore è la seconda tavola dopo il naufragio.*

41 Repetita plaga vexat aliquantò ampliùs. — *La rinovata piaga tormenta alquanto più.*

42 Ursa cœcos lambit catulos. — *L'orsa lecca i ciechi orsacchini.*

43 Ansam te locupletandi arripe modó. — *Piglia adesso l'occasione di arrichirti.*

Τὰς ἀσθενεῖς συμβοηθείας ἀσφαλεῖς ἡ ὁμόνοια ποιεῖ.	ההתאחדות והתחברות מגבר עזרות חלושות:
Ὑπὸ τῶν φαύλων ψέγεσθαι, εὔρυθμον.	קלון הבא מן אנשי בליעל הוא כבוד:
Αἱ ῥίζαι τῶν ἐπιτηδευμάτων πικραί· οἱ δὲ καρποὶ γλυκεῖς.	שרשי הלמוד מרים ופריו מתוק:
Ὁ ὕψιστος τὰ ταπεινὰ ἐπιβλέπει.	רם יהוה ושפל יראה:
Ἡ φλὸξ πλησίον τοῦ καπνοῦ ἐστι.	שלהבת קרובה לעשן:
Τοὺς νεωτέρους κενοῖς οὐ κατηχητέον.	לא ראוי לחנוך הנערים בדברים בטלים:
Ἐν τοῖς τῆς βασάνου ζητήμασι καὶ στενάγμασι, φιλοσοφητέον.	התבונן טוב במה שישיב לך אדם נתון בבית הסוהר ובאנחותיו:
Ἡ τῆς καρδίας συντριβή, δευτέρα σανίς ἐστι μετὰ τὸ ναυάγιον.	לב נשבר אחר החטאת דומה ללוח אחרי שבירת הספינה:
Πληγὴ δευτερωθεῖσα ἐπίπονον λυπεῖ.	מכה שנויה כואבת יותר:
Ἡ ἄρκτος τοὺς τυφλοὺς σκύλακας ἀναλείχει.	מנהג הדבה ללחוך יונקותיה העורות:
Τὴν λαβὴν ἐπιδέχου τανῦν σεαυτὸν καταπλουτίζειν.	שמור מאד העדן נאות להעשיר:

44 Abrenuntia Satanæ; qui circumit, ut te devoret.

Rinuntia Satan issso, che s'aggira per diuorarti.

45 Abstergenda inflicta infamia.

Devesi nettare l'infamia impostaci.

46 Ne gradiaris per tramitem incõmodũ.

Non caminare per sentiero incommodo.

47 Inspirationibus internis attẽdas seduló.

Fà che attendi da dovero alle inspirationi interne.

48 Rutilans jubar in cavernâ coruscat.

Il chiaro splendore del Sole balena nella grotta.

49 Rebus tibi injunctis incunctanter incumbe.

Attendi senza tardanza alle cose che ti sono state imposte.

50 Similis lactuca labris.

La lattuca è simile à i labri.

51 Expedit aspicias, quod amittere possis.

E espediente che risguardi quel che possi perdere.

52 Ob breve delictum, perpetuum suppliciũ.

Per un leve peccato (s'acquista) perpetuo supplicio, ò tormento.

53 Oblocutores, & susurrones, etiam cerdonibus exosi,

Quei che dicono mal d'altri, e gli mormoratori, sono odiosi anche à' ciavattini.

54 Basilica reverenter visitanda.

La Chiesa principale devesi riverentemente visitare.

55 Inter benignos sodales, ne sis tetricus.

Frà cortesi compagni de' conviti, fà che non sij severo.

56 Supplicanti succurrere, ne pigeat,

Non ti rincresca d'ajutare chi tene prega.

57 Fi-

Ἀπόβαλλε τὸν Σατανᾶν, ὃς περιπατεῖ πρὸς τὸ καταπίνειν σε.	בפר בשטן חשש בארץ לבלוע את בני אדם
Ἀποτρεπτέον τὴν ἐντεινομένην ἀδοξίαν.	חיב האדם להזדכות מן גדופי לשון הרע:
Μὴ βάδιζε δι' οἴμου ἀβάτου.	אל תלך בדרך לא סלולה:
Ἐμπνεύσεσι ταῖς ἔνδον πρόσεχε πεφροντισμένως.	אל תבזה באמרות לבך הפנימיות:
Ἡ πάναιθος αὐγὴ ἐν τῷ χρεμμῷ ἀπαυγάζει.	זהר השמש נותן אורו במחלה ואין נסתר מחמתו:
Τοῖς ἐντελλομένοις πράγμασιν ἀμελητὶ ἐντύγχανε.	במה שהורשית התבונן:
Ὁμοία ἡ θριδακίνη τοῖς χειλαρίοις.	כחזרת כן שפתות:
Συμφέρει τὸ ἐμβλέπειν σε εἰς ὃ ἀπολλῦσθαι δύνασαι.	טוב לראות במה שתוכל לאבד בטרם תאבדו:
Διὰ βραχεῖαν πλημμέλειαν αἰώνιος τιμωρία.	ענש נצחי בעבור עבירה קצרה:
Οἱ ἀντιλογικοὶ καὶ ψίθυροι, καὶ τοῖς σκηνορράφοις δυσμίσητοί εἰσι.	המלשינים ואנשי רכיל שנואים גם לרצענים:
Τὸ ἀνάκτορον μετ' αἰδοῦς ἐπιφοιτητέον.	לבוא לבית יהוה ביראה:
Ἐν τοῖς ἀγνώμοσι ἑταίροις μὴ σκόλυθρος γίνου.	בין רעים טובים אל יהיו חנב רעים:
Τοῦ προστρέπτου ἀντιλαμβάνεσθαι μὴ κατόκνει.	אל תרחק לעזור למי שהתחנן אליך:

44 Abrenuntia Satanæ; qui circumit, ut te devoret.	*Rinuntia Satanasso, che s'aggira per diuorarti.*
45 Abstergenda inflicta infamia.	*Devesi nettare l'infamia impostaci.*
46 Ne gradiaris per tramitem incōmodū.	*Non caminare per sentiero incommodo.*
47 Inspirationibus internis attēdas sedulò.	*Fà che attendi da dovero alle inspirationi interne.*
48 Rutilans jubar in cavernâ coruscat.	*Il chiaro splendore del Sole balena nella grotta.*
49 Rebus tibi injunctis incunctanter incumbe.	*Attendi senza tardanza alle cose che ti sono state imposte.*
50 Similis lactuca labris.	*La lattuca è simile à i labri.*
51 Expedit aspicias, quod amittere possis.	*E espediente che risguardi quel che possi perdere.*
52 Ob breve delictum, perpetuum suppliciū.	*Per un leve peccato (s'acquista) perpetuo supplicio, ò tormento.*
53 Oblocutores,& susurrones,etiam cerdonibus exosi.	*Quei che dicono mal d'altri, e gli mormoratori, sono odiosi anche à' ciavattini.*
54 Basilica reverenter visitanda.	*La Chiesa principale devesi riverentemente visitare.*
55 Inter benignos sodales, ne sis tetricus.	*Frà cortesi compagni de' conviti, fà che non sij severo.*
56 Supplicanti succurrere, ne pigeat.	*Non ti rincresca d'ajutare chi te ne prega.*

Ἀπόβαλλε τὸν Σατανᾶν, ὃς περιπατεῖ πρὸς τὸ καταπίνειν σε.	כַּפֵּר בַּשָּׂטָן הַשָּׁט בָּאָרֶץ לִבְלוֹעַ אֶת בְּנֵי אָדָם
Ἀποτριπτέον τὴν ἀντειρομένην ἀδοξίαν.	חַיָּב הָאָדָם לְהִזְדַּכּוֹת מִן גִּדּוּפֵי לָשׁוֹן הָרָע:
Μὴ βάδιζε δι' οἴμου ἀβάτου.	אַל תֵּלֵךְ בְּדֶרֶךְ לֹא סְלוּלָה:
Ἐμπνεύσεσι τοῖς ἔνδον πρόσεχε πεφροντισμένως.	אַל תְּבַזֶּה בְּאִמְרוֹת לִבְּךָ הַפְּנִימִיּוֹת:
Ἡ πάνναυθος αὐγὴ ἐν τῷ χηραμῷ ἀπαυγάζει.	זֹהַר הַשֶּׁמֶשׁ נוֹתֵן אוֹרוֹ בִּמְחִלָּה וְאֵין נִסְתָּר מֵחַמָּתוֹ:
Τοῖς ἐντελλομένοις πράγμασιν ἀμελητὶ ἐντύγχανε.	בְּמָה שֶׁהוּרְשֵׁיתָ הִתְבּוֹנֵן:
Ὁμοία ἡ θριδακίνη τοῖς χειλαρίοις.	כַּחֲזֶרֶת כֵּן שְׂפָתוֹת:
Συμφέρει τὸ ἐμβλέπειν σε εἰς ὃ ἀπολλῦσθαι δύνασαι.	טוֹב לִרְאוֹת בְּמָה שֶׁתּוּכַל לְאַבֵּד בְּטֶרֶם תְּאַבְּדוֹ:
Διὰ βραχεῖαν πλημμέλειαν αἰώνιος τιμωρία.	עֹנֶשׁ נִצְחִי בַּעֲבוּר עֲבֵירָה קְצָרָה:
Οἱ ἀντιλογικοὶ καὶ ψίθυροι, καὶ τοῖς σκηνορράφοις δυσμίσητοί εἰσι.	הַמַּלְשִׁינִים וְאַנְשֵׁי רָכִיל שְׂנוּאִים גַּם לָרַצְעָנִים:
Τὸ ἀνάκτορον μετ' αἰδοῦς ἐπιφοιτητέον.	לָבוֹא לְבֵית יְהוָה בְּיִרְאָה:
Ἐν τοῖς ἀγνώμοσι ἑταίροις μὴ σκόλυθρος γίνου.	בֵּין רֵעִים טוֹבִים אַל יְהִי חֲנַף רֵעִים:
Τοῦ προστρέποντος ἀντιλαμβάνεσθαι μὴ κατόκνει.	אַל תִּרְחַק לַעֲזוֹר לְמִי שֶׁהִתְחַנֵּן אֵלֶיךָ:

57 Figura seculi, instabilis.
La figura del secolo è instabile.

58 Mores Imperatoris imitari, genus quoddam obsequii est.
L'imitare i costumi dell'Imperadore, è una certa sorte d'ossequio.

59 Venusta facies, muta commendatio.
Vn gratioso volto, è una muta lode, ò commendatione.

60 Eloquentiæ symphonia mulcet, & favorem obtinet.
L'armonia del parlare addolcisce, ed ottiene favore.

61 Frivola voluptas in instanti perit.
Il leggier piacere, in un punto suanisce.

62 Præclara accuratè agenda.
Le cose d'importanza deuensi trattare con diligenza.

63 Liberorum procreatio, angor voluntarius.
E volontario affanno la procreazione de' figliuoli.

64 Negligentiâ juventus sylvescit.
La giouentù abbandonata inselvatichisce.

65 Circumstantia piaculum aggravat.
La circonstanza aggrava il peccato.

66 Saturitas, illecebrarum nutrix.
La satietà è balia delle allettationi, ò lusinghe.

67 Vulgi genius perplexus.
La natura del volgo è intricata.

68 Ad calamitatem quilibet rumor sufficit.
Alla miseria qual si voglia rumore basta.

69 In-

Τὸ σχῆμα τοῦ αἰῶνος ἀβέβαιον.	צורת העולם הזה משתנה:
Τὰ ἤθη τοῦ αὐτοκράτορος ἐκμιμεῖσθαι, γένος τι τῆς θεραπείας ἐστί.	מין משמעת הוא ללכת אחרי מדות המלך:
Ἡ σεμνοπροσωπία, κωφὴ σύστασις.	יופי תאר הוא שבח בלי דבור:
Ἡ τῆς εὐφραδίας συμφωνία καταθέλγει, καὶ ἐπίφημισμα ἔχει.	נעימות חכמת המדברים תמציא חן בעיני אנשים:
Φλυαρὰ τέρψις ἐν τῷ ἐνεστῶτι διαφθείρεται.	תענוגי הגוף והבלי עולם חלפו כרגע:
Τὰ ἔνδοξα ἐπιμελῶς πρακτέον.	אל תכנס בדברים גדולים אלא בזריזות גדולה:
Ἡ τῶν τέκνων σπορὰ, αὐθαίρετος λύπη ἐστίν.	פריה ורביה וגדול בנים הם דאגה רצונית:
Τῇ ἀφροδισίᾳ ἡ νεότης θηλοῦται.	ברפיון ידים נבערו הנערים:
Ἡ περίστασις τὸ αἶσχος ἐπιβαρύνει.	אופני הנבלה יכבידוה:
Ἡ πλησμονὴ τῶν δελεάτων θρέπτρια.	שבע אומנת יצר הרע:
Ἡ τοῦ δήμου γνώμη ἀμήχανος.	רוח עם הארץ נבוכה:
Πρὸς τὴν ἀψυχίαν πᾶν θρύλλημα δέχει.	כל שמועה תספיק להוסיף עוני:

69 Ingenuis acerba penuria.

A ben nati è acerba la povertà, ò mācamēto delle coſe neceſſarie.

70 Pravus culturâ fit frugi.

Con l'amaeſtramento il vitioſo ſi fà virtuoſo, ò da bene.

71 Ut languent folio lilia pallido:

Si come col pallido foglio languiſcono i gigli,

72 Sic ſplendor, nitidis qui radiat genis,

Coſi lo ſplendore, che getta raggi nelle rilucenti guancie,

73 Et pennis volitans forma fugacibus;

Et la bellezza ſuolacchiando con fugaci penne,

74 Curſu perceleri, fata ubi venerint,

Quando verranno i deſtin fatali con veloce corſo,

75 Perpulcri ſpolium corporis horridum,

Del bel corpo l'orrida ſpoglia,

76 Et nugas fragiles, ludibrio dabunt.

E le fragili ciance daranno allo ſcherno.

77 Turgida curarum tempeſtas obruit Aulas.

La gonfia tempeſta de' penſieri opprime le corti.

78 Inviſa imperia nunquam retinentur diu.

Gl'odiati imperij mai non ſi ritengono longamente.

79 Hora permutat ima ſummis.

Cambia un'ora le coſe baſſe con le ſublimi.

80 Non eſt è terris mollis ad aſtra via.

Dalla terra alle Stelle, non è morbido il viaggio.

81 No-

Τοῖς ἐλευθερίοις ἐπώμος ἡ ἔνδεια.	קשה מסכנות לבני חורין:
Ὁ στρεβλὸς τῇ ἐπεργασίᾳ χρηστὸς γίνεται.	בן סורר ומורה בתוכחות מוסר יחכם:
Ὥσπερ τὰ κρίνα μετ' ὠχρῶν φύλλων μαραίνεται.	כמו שנבלו השושנים בנפול העלים:
Οὕτως ἡ περιφάνεια κομψαῖς παρειαῖς ἀπαυγάζουσα;	כן זיו הלחיים לבנים:
Καὶ ὥρα πτεροῖς διαφακλικοῖς πετωμένη.	והדר תאר שיעוף בכנפי רוח:
Ταχινῷ δρόμῳ, εἰ τὸ πεπρωμένον πάρεστι,	במרוצה קלה כי בא מועד:
Σκῦλον φρικῶδες τοῦ ὡραίου σώματος,	יהיה טרף נורא לנופרת יפת פיה:
Καὶ ψαθυρὰ λήρη τῇ ἐμπαιγμῇ παρέξουσι.	וכל דברים בסלים יהיו לשחוק:
Ἡ ἐπαιρομένη τῶν κηδῶν χειμασία τὰς αὐλὰς συγκαλύπτει.	סופה וסערת צרות וצוקות מכסות היכלי מלכים:
Τὰ μισηθέντα κράτη μηδέποτε πολὺν χρόνον κατέχεται.	ממלכות השנואות מן חבריות אין קימות:
Μία ὥρα τὰ κατώτατα τοῖς ἀνωτάτοις ἀντικαταλλάττεται.	שעה אחת מהפך למעלה למטה:
Οὐκ ἔστιν ἐκ τῆς γῆς εἰς τὰ ἄστρα ἁπλῆ ὁδός.	אין דרך ישרה ורבה מן הארץ לשמים:

81 Nobilitas est nequitiæ velamen.	*La nobilità è il velo della forfanteria.*
82 Flagitium, quod astu celatur, ætas indicat.	*Palesa il tempo la sceleraggine, ch' artificiosamente si nasconde.*
83 Asinus ad lyram: Anser inter olores.	*L'asino alla viola: e l'occa frà cigni.*
84 Considera, quàm abominabile sit, blasphemare.	*Considera quanto sia abominevole il biastemmiare.*
85 Seditiosi, Reipublicæ ruina.	*I seditiosi sono rouina della Republica.*
86 Accusator, qui consortem defert, sese intueatur.	*Risguardi sè medesimo l'accusatore, ch' il compagno accusa.*
87 Suspicio, necessitudinis venenum.	*Il sospetto è veleno dell' amicitie strette, ò delle strettezze.*
88 Qui tangit picem, inquinabitur ab eâ.	*Chi tocca la pece, sarà sporcato de lei.*
89 Defunctum non insectaberis maledictis.	*Non dirai mal del morto.*
90 Iniquorum secundus successus, ne te offendat.	*Non t' offenda il prospero successo de' scelerati.*
91 Magistrum deludere, insipientis est.	*E cosa da pazzo, burlare il maestro.*
92 Nitimur in vetitum semper, cupimusque negata.	*Ci sforziamo per arrivar à quel ch' è proibito, e desideriamo ciò che ei si niega.*

Ἡ εὐγένεια τῆς πονηρίας κατακάλυμμα.	נדיבות כסות לרשעות:
Τὸ αἴσχημα, πανουργία ἀποκρυπτόμενον, ὁ χρόνος ἀποκαλύπτει.	הרעה הנעלמת בערמה יפרסם העת:
Ὄνος πρὸς λύραν· καὶ χὴν ἐν κύκνοις.	מה לאתון ולכנור: ומה לאוז בין התנשמות.
Νόει ὡς βδελυκτόν ἐστι τὸ βλασφημεῖν.	דע כי תועבה גדולה היא לגדף אלהים:
Οἱ στασιασταὶ τῆς πολιτείας κατάπτωμα.	איש מדונים גורם חרבן למדינה:
Ὁ κατήγορος τὸν ὁμόκληρον ἀποφαίνων, εἰς ἑαυτὸν ἐφοράτω.	הרוצה לקטרג את חבירו יסתכל בעצמו:
Ἡ ὑποψία τῆς φιλίας ἰός.	החשד הוא כסם המות לחברותא:
Ὁ ἁπτόμενος πίσσης, μολύνεται ἐν αὐτῇ.	הנוגע בכופר מטנף בו:
Τὸν τεθνηκότα μὴ κακολόγει.	לא תלך רכיל אחר המתים:
Τῶν ἀδίκων εὐτυχία μή σε σκανδαλιζέτω.	אל תקנא ברשעים כי יצליחו:
Τὸν καθηγητὴν ἐμπαίζειν, ἄφρονός ἐστιν.	המשחק ברבו איש סכל:
Διατεινόμεθα τὰ ἀπολελεγμένα, καὶ τῶν ἠρνημένων ἐπιθυμοῦμεθα.	חפצנו במה שאסור לנו ונכסוף מה שאין ברשותנו:

93 Acedia vitiis fomitem suppeditat.

L'infingardagine (o pigritia) amministra l'esca à vitij.

94 Desidi semper feriæ.

Al poltrone sempre è festa.

95 Vecordes verbis non subiguntur.

Quei che non hanno cervello, non si sottomettono con parole.

96 Insidiatur, qui admodum blanditur.

Pone de gl'agguatti quel che fuor di modo lusinga.

97 Assentatio, Magnatum pernicies.

L'adulazione, è la rouina de' grandi.

98 Sophista tergiversari solet.

Il vano ostētator di sciēza, suole andar cercādo de' sotterfugij.

99 Luxum suadent lascivi; non sophi.

I lascivi, non i prudenti, persuadono il lusso.

100 Stulti doctrinam spernunt; & manticam à tergo occulunt.

Gli stolti disprezzano la dottrina; e dietro alle spalle nascondono la bisaccia.

CENTURIA SECUNDA:
DE PRUDENTIA, & Imprudentiâ.

CENTURIA SECUNDA:
DELLA PRUDENZA & Imprudenza.

101 Ambula cũ prudētibus; calcaribus non indigebis.

Passeggia co' prudenti; & non haverai bisogno de' sproni.

102 Sa-

Ἡ ἀκηδία ταῖς κακίαις ἔναυσμα παρέχει.

העצלות היא אם כל הפומין:

Τῷ ἀέργῳ αἰὲν ἑορτή ἐστιν.

לעצל כל יום שבת הוא:

Ὑπόμαργοι τοῖς ῥήμασιν οὐ δαμάζονται.

בדברים לא יוסרו אוילים:

Δολοπεύει ὁ λίαν κοριζόμενος.

גבר מחליק על רעהו רשת פורש על פעמיו:

Ἡ κολακεία τῶν μεγιστάνων ὄλεθρος.

החלקת לשון היא השחתת השרים:

Ὁ σοφιστὴς φυγοδικεῖν εἴωθε.

איש מטעה נוהג לבקש תוצאות עקלקלות

Τὴν πολυτέλειαν προσκαλοῦσιν οἱ ἀκόλαστοι, οὐχ οἱ σοφοί.

אוהבי זנות הם יועצים לגאוה לא החכמים:

Οἱ ἀσύνετοι τῆς διδασκαλίας ὀλιγωροῦσι, καὶ τὴν πήραν κατὰ νώτου ἀποκρύπτουσι.

אוילים נאצו מוסר והשמינו שקם אחרי גום:

ἙΚΑΤΟΝΤΑ'Σ δευτέρα· Περὶ Φρονήσεως καὶ Ἀφροσύνης.

מאה שניה על החכמה וכסילות:

Ὁμίλει τοῖς φρονίμοις καὶ ἐγκεντρίδων οὐ μὴ προσδεήσῃ.

תתהלך עם חכמים ולא תצטרך בפרישין:

102 Sapienti ſua ſors placet.

Il ſapiente è contento della ſua fortuna.

103 Expēde robur priùs, quàm quidquam aggrediaris.

Peſa le forze avanti che pigli l'impreſa.

104 Fronte capillata, pòſt eſt occaſio calva.

L'occaſione hà il ciuffo in fronte, dalla banda di dietro è ſenza peli.

105 Non temerè corruit, qui proſpicit.

Chi antivede non caſca inconſideratamente.

106 Sopitas dudum ſimultates ne ſuſcites.

Non riſuegliare gli odij poco fà addormentati.

107 Sustine & abstine: mori memento.

Soffri e d' aſtienti: raccordati di morire.

108 Mora odio eſt; verùm dat vires.

La tardanza è odioſa, mà però dà forza.

109 In portu navigat, quiſe probè novit.

Naviga in porto, chi bene ſi conoſce.

110 Æs ſpeciei; Vinum animæ ſpeculum eſt.

Il metallo è ſpecchio dell' imagine, e l vino dell' anima.

111 Oculus heri impinguat equum.

L'occhio del padrone ingraſſa il cavallo.

112 Beneficium accipere, libertatem vendere eſt.

Il riverere beneficio, è un vendere la libertà.

113 Præcipitis judicii comes, eſt pœnitentia.

Del precipitoſo giudizio è compagna la penitenza.

114 Do-

Τῷ σοφῷ ἡ ἰδία συγκυρία εὐδοκεῖται.	הֶחָכָם שָׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ:
Ἐξέταζε τὴν ῥώμην σου, πρὶν ἢ ἐγχειρῇς τι.	בְּחוֹן הֵיטֵב מַה שֶׁתִּמְצָא יָדְךָ בְּכֹחֲךָ לַעֲשׂוֹת בְּטֶרֶם תָּבוֹא לַעֲשׂוֹת:
Τὸ μέτωπον τριχῶδες, ὄπισθεν δὲ φαλακρά, ἡ εὐκαιρία ἐστίν.	הָעִדָּן הוּא שֵׂעָר בְּמֵצַח וְקֵרֵחַ מֵאָחוֹר:
Οὐ παραλόγως ὀλισθαίνει ὁ προμηθευόμενος.	הָרוֹאֶה מַה שֶּׁלְּפָנָיו לֹא יִפּוֹל פִּתְאוֹם:
Τὰς πάλαι εὐνημένας ἔχθρας μὴ ἀναζωπυρῇς.	אַל תְּעוֹרֵר מְדָנִים מְיוּשָׁנִים:
Ἀνέχου, καὶ ἀπέχου· ἀποθανεῖν μιμνήσκων.	סְבוֹל וְהִמָּנַע זְכוֹר אֶת הַמָּוֶת:
Ἡ ἀναβολὴ ἐπαχθής ἐστιν· ἀλλ᾽ ἰσχὺν περιτίθεται.	תּוֹחֶלֶת מְמֻשָּׁכָה מַחֲלָה לֵב אַף־עַל־פִּי־כֵן נוֹתֵן כֹּחַ:
Ἐν λιμένι πλεῖ ὁ ἀκριβῶς ἑαυτὸν γινώσκων.	הַמַּכִּיר אֶת מְקוֹמוֹ יֵלֵךְ בֶּטַח:
Ὁ χαλκὸς τοῦ εἴδους, καὶ ὁ οἶνος τοῦ νοῦ κάτοπτρόν ἐστι.	הַיַּיִן הוּא מַרְאַת הַנֶּפֶשׁ:
Ὁ τοῦ δεσπότου ὀφθαλμὸς ἵππον πιαίνει.	עֵין בַּעַל הַבַּיִת יַשְׁמִין הַסּוּס:
Εὐεργέτημα ἐπιδέχεσθαι, τὴν ἐλευθερίαν διαπραθεῖν ἐστι.	הַלּוֹקֵחַ שֹׁחַד מָכַר חֵירוּתוֹ:
Τῆς προπετοῦς κρίσεως ἀκόλουθός ἐστιν ἡ μεταμέλεια.	הַחֲרָטָה מְצֹרֶפֶת לְדִין נִמְהָר:

114 Dolenti non est adhibenda fides.	*Non deveſi creder à chi ſi duoli.*
115 Spontè oblatum, dupliciter gratum.	*Quello che ſpontaneamẽte viene offerto è doppiamente grato.*
116 Cavẽdi opportunitas non est omittenda.	*Non deve tralaſciarſi l'opportunità di guardarſi.*
117 Citiùs adeſt periculum, ſi vili pendatur.	*Se non ſi ſtima il pericolo, più preſto arriva.*
118 Deliberandum est diu, quod ſtatuendum eſt ſemel.	*Deue ſi lugamente deliberar ciò ch' è da riſſolver ſi per una volta ſola.*
119 Ad cõſiliũ ne acceſſeris, antequã voceris.	*Non t'accoſterai al conſiglio prima d'eſſer chiamato.*
120 Silentii tutũ præmium.	*Sicuro è il premio del tacere.*
121 Fluxo ne fide colori.	*Non ti fidar del colore che paſſa via.*
122 Siſte gradum: depone faſtum: quid veſper vehat, incertum.	*Ferma il paſſo, depone l'orgoglio, egli è incerto quel che apporti la ſera.*
123 Emere malo, quàm rogare.	*Vorrei comprare anzi che pregare.*
124 Interdum veteratore fingere non juvat.	*Non giova tall'ora all'aſtuti il ſimulare.*
125 Vitę finem perpende: de craſtino haud ullus ſecurus.	*Conſidera il fine della vita, del giorno di domani neſſuno è ſicuro.*
126 Lacrymæ fœminarum ne te fallant.	*Auuerti, che non t'ingannino le lacrime delle femmine.*

127 De-

Ὁ ἀχθόμενος οὐ πιστευτός ἐστιν.	אל תאמין למי שיש לו צערו
Τὸ ἐκουσιαζόμενον διαύδιχα εὐάρεστον.	הנדבה רצויה בכפל:
Τὸ τοῦ φυλάττεσθαι καίριον οὐκ ἀμελητέον.	אל תאבד זמן נאה לשמרך:
Ἡ περίπτωσις ὠκίων πάρεστιν, εἰ φαυλίζηται.	סכנה באה יותר מהרה אם תתבזה:
Δηρὸν βουλευτέον, τὸ ἅπαξ διαληφθησόμενον.	התבונן זמן רב מה שצריך לגזור פעם אחת:
Πρὸς συμβουλὴν μὴ ἐπιβαίνε, εἰ μὴ προσαγορευθείς.	אל תהרוס לתת עצה אם לא תקרא:
Τῆς σιγῆς ἀκίνδυνον γέρας.	שכר השתיקה בטוח:
Τῷ ῥοώδει χρώματι μὴ θάρρει.	אל תבטח במראה אובה:
Ἵστασο τὴν βάσιν· ἀποτίθεσο τὸν τῦφον· τί ὁ ἕσπερος ἐπιχέῃ, ἄδηλον.	הכן פעמיך לבלתי סור ימין ושמאל: הסר גסות הרוח: לא תדע מה ילד יום:
Ἀγοράζειν προαιροῦμαι, ἢ παραιτεῖσθαι.	אהבתי לזבון משאול:
Ἔσθ' ὅτε παλίμπρατον προφασίζεσθαι οὐκ ὠφελεῖ.	לא בכל עת מהנות לאיש מרמה תחבולותיו:
Τὸ τοῦ βίου τέλος ὅρα· περὶ τῆς αὔριον οὐθεὶς ἀτρεκής.	הסתכל בקץ חייך כי אין אדם שיוכל להתהלל ביום מחר:
Τὰ τῶν γυναικῶν δακρύματα μή σε ἀπατάτω.	אל ישיאוך דמעות הנשים:

127 Desinet oggannire conjux; si nihil respondeas. *Finirà di sgagnolare la moglie, se le respondi nulla.*

128 Thesaurum tuum & talentum ne abscondas in agro. *Non nascondere il tesoro, ed il denaio nel campo.*

129 Adversùs stimulū calcaneo ne calcitres. *Non dar di calcio col calcagno contro lo stimolo.*

130 Mendacē memorem esse oportet. *Bisogna ch'il bugiardo sia ricordevole.*

131 Pro dote solummodò, ne ducas uxorem. *Non pigliar moglie solamente per la dote.*

132 Suo indicio sorex depræhenditur. *Il sorcio si acchiapa col suo inditio.*

133 Nuptam ad secreta ne admittas: garriendo enim ambos perdet. *Non confidare i secreti alla moglie: imperoche col cicalare ruinerà l'uno, e l'altro.*

134 Desolatos deridere, dementia est. *E pazzia, il burlare li disertati.*

135 Cives ob politiam; non propter mœnia. *Son Cittadini per la republica, non per le mura.*

136 Abyssum divini Numinis, & arcana ne scruteris Omnipotentis. *Non andar cercando la profondità del nume divino, & i secreti dell' omnipotente.*

137 Versutus consulendo negotiatur. *L'astuto traffica consigliando.*

183 Dis-

Παύεται αὐθεντιζομένη ἡ σύζυγος, εἰ μηδὲν ἀποκρίνῃ.

אם לא תענה אשתך תחדל מהמרותך:

Θησαυρὸν καὶ τάλαντον μὴ ἐν τῷ ἀγρῷ κρύβε.

אוצרך וכברך לא תטמון בשדה.

Πρὸς κέντρον τῇ πτέρνῃ μὴ λάκτιζε.

אל תבעוט על הדרבן:

Τὸν ψευδηγόρον μνημονικὸν εἶναι δεῖ.

השקרן צריך לזכרון טוב:

Ἀντὶ τῶν ἐέδνων μόνων οὐ μὴ γάμησον.

לא תשא אשה לבד בעבור המוהר:

Τῷ ἑαυτοῦ γνωρίσματι ὁ μῦς ἀπολαμβάνεται.

העכבר נלכד בסימנו עצמו:

Τὴν μνηστὴν εἰς τὰ κρυφαῖα μὴ ἐπεισδέχου· στωμυλλομένη γὰρ τοὺς ἄμφω προθήσει.

אל תביא את אשתך אל סודך : כי בדבורה תאבד שניכם:

Τοὺς κεχηρωμένους διαπαίζειν, παράνοιά ἐστιν.

שטות גדולה היא להלעיג לשוממים:

Οἱ ἀστοὶ διὰ τὴν πολιτείαν οὐ διὰ τείχεα.

בני העיר נושעים בהנהגה טובה לא בחומות:

Τὴν ἄβυσσον τῆς θεοῦ βουλῆς, καὶ τὰ τοῦ παντοκράτορος ἀπόῤῥητα, μὴ ἐξερεύνας.

אל תחקור תהום גבורת יי וסודות שדי:

Ὁ ῥαδιουργὸς συμβουλευόμενος πραγματεύεται.

איש תחבולות נושא ונותן במועצות:

138 Discretus esto, in diluendis Neophytorum defectibus.	*Sij discreto nel purgare i defetti de'principianti.*
139 Exprime conceptum cum grano salis.	*Esprimi il concetto con un gran di sale.*
140 Elephantem ex proboscide; ex ungue Leonem.	*L'Elefante si conosce dalla tromba, e l'Leone da gli artigli.*
141 Utere præsentibus; & tecum habita.	*Seruiti delle cose presenti, & habita con esso teco.*
142 Soli lumen ne mutues.	*Non prestar il lume al Sole.*
143 Unica hirundo nõ facit ver.	*Vna sol rondine non fa primavera.*
144 Dulce bellum inexpertis.	*E dolce la guerra à quei che non l'hanno provato.*
145 Merx ultronea putet.	*La mercantia spontaneamente offerta, puzza.*
146 Posteri casus providendi.	*Bisogna considerare i casi ch'hanno à venire.*
147 Piscator ictus sapit.	*Il pescator percosso è accorto.*
148 Ne sutor ultra crepidam.	*Non (sentenzij) il calzolaio oltre la pianella.*
149 Margaritas ante porcos ne projicias.	*Non gettar le perle avanti à porci.*

150 Ve-

Διακριτικὸς ἴσθι ἐν τῷ ἐπανορθοῦν τὰ τῶν νεοφύτων ἐλλείμματα.	תְּהִי עֲנָוְתָן בְּאוֹכָחַת הַדַּרְדְּקִים׃
Ἔκφραζε τὴν σύλληψίν σου μεθ' ἁλὸς κόκκου.	בָּאֵר דַּעַת לִבְּךָ בְּגַרְגַּר הַמֶּלַח רל בִּתְבוּנָה׃
Τὸν ἐλέφαντα ἐκ προβοσκίδος· καὶ τὸν λέοντα ἐξ ὄνυχος.	אֶת הַפִּיל תֵּדַע מֵחוֹטְמוֹ וְהָאַרְיֵה מִצִּפָּרְנָיו׃
Χράου τοῖς παροῦσι, καὶ μετὰ σαυτοῦ κατάλυε.	הִשְׁתַּמֵּשׁ בַּנִּמְצָאוֹת׃ וְשֵׁב עִמָּךְ׃
Ἡλίῳ τὸ φῶς μὴ δάνειζε.	לֹא תַלְוֶה אוֹר לַשֶּׁמֶשׁ׃
Μία χελιδὼν μόνη οὐ ποιεῖ τὸ ἔαρ.	דְּרוֹר אֶחָד לֹא מֵבִיא אֶת הַקַּיִץ׃
Γλυκὺς ὁ πόλεμος τοῖς ἀπείροις.	מִלְחָמָה מְתוּקָה לְמִי שֶׁלֹּא נִסָּה׃
Τὸ αὐτόματον ἐμπορευτικὸν δυσῶδες.	סְחוֹרָה שֶׁמּוּבָאָה אֵלֶיךָ לְמָכוֹר בְּאוּשָׁה׃
Τὰς ἐσομένας συντυχίας προμηθητέον.	הֱוֵי זָהִיר לְכָל מַה שֶּׁאֶפְשָׁר לִקְרוֹת אֵלֶיךָ׃
Ἁλιεὺς πληγεὶς νόον οἴσει.	הַדַּיָּג יֶחְכַּם מִן הַמַּכּוֹת׃
Ὁ σκυτεὺς οὐχ ὑπὲρ τὴν κρηπῖδα.	אֵין חָכְמָה לְסַנְדְּלָר אֶלָּא בְּסַנְדָּל׃
Τοὺς μαργαρίτας ἔμπροσθεν τῶν χοίρων μὴ βάλῃς.	אַל תַּשְׁלִיךְ הַמַּרְגָּלִיּוֹת לִפְנֵי הַחֲזִירִים׃

150 Veteris litis jurgia non refricanda.	*Li contrasti della vecchia lite, non devono stuzzicarsi.*
151 Latet anguis in herbâ.	*La serpe stà nascosta nell'herba.*
152 Diluculo surgere, saluberrimum.	*Egli è sanissimo, il levarsi la mattina à buon'hora.*
153 Angustum annulum ne gestato.	*Non portare l'anello stretto.*
154 Quot homines; tot sententiæ.	*Quanti gli huomini, tanti sono i pareri.*
155 Ignem gladio ne fodito.	*Non stuzzicar il fuoco con la spada.*
156 Monarchia, perfectissima gubernatio.	*La Monarchia è perfettissimo governo.*
157 Auceps fistulâ volucrem decipit.	*L'uccellatore inganna l'uccello co'l fischietto.*
158 Pugil suum regressum, denuò pugnando, qualitercunque compensabit.	*Il giuocator da pugni combattendo di nuovo, ricompenserà in qualunq; modo si sia la ritirata.*
159 Confestim discute obscura.	*Scuoti subito le cose oscure.*
160 Bis pueri senes.	*I vecchi son due volte putti.*
161 Cubiculo clauso precandum.	*Con la camera chiusa devesi far oratione.*
162 In æstate præsertim componite nidos.	*Nell' estate principalmente mettete insieme i nidi.*

163 Con-

Τῆς παλαιᾶς δίκης παρατριβὰς οὐκ ἀνανεωτέον.	מְרִיבוֹת יְשָׁנוֹת אַל תְּחַדֵּשׁ:
Ὄφις ἐν χόρτῳ περικρύπτεται.	נָחָשׁ טָמוּן בָּעֵשֶׂב:
Κατὰ περίορθρον ἐγείρεσθαι, ὑγιεινότατον.	קִימָה בְּעַמּוּד הַשַּׁחַר מַהֲנָה לַגּוּף:
Στενὸν δακτύλιον μὴ φέρῃς.	לֹא תִשָּׂא טַבַּעַת צָרָה בְּאֶצְבְּעוֹתֶיךָ:
Πόσοι ἄνθρωποι, τόσαι γνῶμαι.	כְּמִסְפַּר אֲנָשִׁים מִתְחַלְּפוֹת דֵּעוֹתָם:
Πῦρ μαχαίρᾳ μὴ σκαλεύῃς.	לֹא תִבְחוֹשׁ אֶת הָאֵשׁ בֶּחָרֶב:
Ἡ μοναρχία τῶν πολιτειῶν βελτίστη.	מִכָּל־דַּרְכֵי הַנְהָגַת הַמְּדִינָה אֵין יוֹתֵר שְׁלֵימָה מִן הַמַּלְכוּת:
Ὁ ὀρνιθευτὴς τῇ σύριγγι τὴν ὄρνιθα ἐπισφάλλει.	הַיָּקוּשׁ מַטְעֶה הָעוֹף בְּמַשְׁרוֹקִיתוֹ:
Ὁ ἀγωνιστὴς τὴν ἀναχώρησιν αὐτοῦ τῷ παλιμμάχεσθαι οἷόνπερ ἀνταμείψεται.	הַמְּאַבֵּק קוֹפֵץ לְאָחוֹר כְּשֶׁרוֹצֶה לְהַפִּיל אֶת בַּעַל דְּבָבוֹ:
Εὐθέως ἀνάκρινε τὰ ἀναύγητα.	הִסְתַּלֵּק בִּפְרִיעַ מִן הַסָּפֵק:
Δὶς παῖδες οἱ γέροντες.	הַזְּקֵנִים פַּעֲמַיִם נְעָרִים:
Ταμιείου κεκλεισμένου, προσευκτέον.	בְּחֶדֶר סָגוּר עֲשֵׂה תְפִלָּתְךָ:
Ἐν τῷ θέρει μάλιστα πιεῖτε καλιάς.	הָכִינוּ בַּקַּיִץ קִנֵּיכֶם:

163 Conjectura constat signis.	*La congettura è constituita ne' segni.*
164 Profunda lustrare absque exemplis, arduum.	*E difficile cercare le cose profonde senza essempij.*
165 Pictura, Laicorum inscitiæ competit.	*La pittura appartiene all' ignoranza de' Laici.*
166 Serpens exsuit pellem in sentibus.	*Il serpente spoglia la buccia ne' spini.*
167 Miracula assiduitate nihili fiunt.	*Li miracoli con la frequenza si sprezzano.*
168 Valetudinē potionib9 & pharmacis deinceps cura diligenter.	*Cura da qui inanzi la malattia diligentemente, con medicine e bevande.*
169 Ne voveas, quàm diu vacillas ac tremis.	*Non far voti mentre vacilli e tremi,*
170 Magus, quò peritior; eò detestabilior.	*Il mago quanto sà più, tanto più è scelerato.*
171 Sannio sagax simplicem explodit.	*Il buffone furbo (lesto) con le fischiate, e strepito caccia il semplice.*
172 Imbecilli adminiculo ne sustenteris.	*Non' appoggiarti à soccorso timido, ò sostegno codardo.*
173 Ne observes anxius sydera.	*Ansioso non osservare le Stelle.*
174 Qui statim annuunt, flocci penduntur.	*Si fà poca stima di coloro che subito acconsentono.*

175 Mu-

Ὁ στοχασμὸς ἐκ τῶν σημείων ἐστί.	הַסְּבָרָה תְּלוּיָה בְסִימָנִים׃
Τὰ βάθη ἐφορᾶν ἄτερ τῶν παραδειγμάτων, δύσκολον.	קָשֶׁה לְבָאֵר עִנְיָנִים עֲמוּקִים בְּלִי מְשָׁלִים׃
Ἡ ζωγραφία τῇ τῶν ἰδιωτῶν ἀγνοίᾳ προσήκει.	הַצִּיּוּר נָאֶה לְסִכְלוּת הַהֶדְיוֹטִים׃
Ὁ ὄφις ἀποδύεται τὸ δέρμα ἐν ταῖς ῥαχίαις.	הַנָּחָשׁ חוֹלֵץ עוֹרוֹ בְּשַׁיִת וְשָׁמִיר׃
Τὰ θαύματα τῇ συνεχείᾳ παρ' οὐδὲν λογίζεται.	הַנִּסִּים מִתְרַחֲשִׁים כָּל שָׁעָה לְסוֹף נִקְלִים׃
Τὴν ὑγείαν σου τοῖς πόμασι καὶ φαρμάκοις μετέπειτα ἀκριβῶς ἐντρέπου.	חַזֵּק בְּרִיאוּתְךָ לְעָתִיד לָבוֹא בִּרְפוּאוֹת׃
Μὴ ὑπισχνοῦ, ἐφ' ὅσον αὖ παραπαίῃς καὶ τρομῆς.	אַל תִּדּוֹר בִּהְיוֹתְךָ עוֹד נָע וָנָד׃
Μάγος ὅσῳ δαημονέστερος ὤν, τόσῳ βδελυρώτερος.	מְכַשֵּׁף גָּדוֹל תּוֹעֵבָה גְדוֹלָה׃
Χλευαστὴς εὐμήχανος τὸν ἁπλοῦν συέλτει.	לֵץ עָרוּם עָקוֹב יַעֲקֹב אֶת הַפֶּתִי׃
Ἐν ἀδρανεῖ ὑπερείσματι μή σε ἀποστηρίσῃς.	אַל תִּבְטַח עַל מִשְׁעֶנֶת הַקָּנֶה׃
Μὴ πολυμέριμνος ἐφόρα τὰ ἄστρα.	אַל תִּרְאֶה בִּרְגָזָה וּבִדְאָגָה לְמַזָּלוֹת׃
Οἱ ἐκ ποδὸς συνεπινεύοντες, ἐν μηδενὶ λόγῳ τίθενται.	אֲנָשִׁים שֶׁהֵם מַסְכִּימִים יוֹתֵר מִדַּאי נִבְזִים׃

175 Mutuò muli ſcalpunt. — *I muli vicendevolmente ſi grattano.*

176 Qui oppidò expertus eſt, ſubterraneos doloſi Inimici cuniculos ſupplantabit. — *Chi è ben'eſperto, conculcher à le mine del fraudolento.*

177 Intra limites te contine. — *Trattienti dentro i tuoi confini.*

178 Jucunda vicisſitudo rerum. — *E gioconda la ſcambievolezza delle coſe.*

179 Indumentum ſit elegans tibi; nō ſplendidum. — *Il veſtimento ſia galante, non ſplendido.*

180 Miſereri præſtat, quàm ulciſci. — *Meglio è havere compaſſione, che'l vendicarſi.*

181 In præcipiendo, perſpicuus ſit ſermo; non prolixus. — *Nel comandare ſia il parlare chiaro, & non longo.*

182 Conditione affabiles, conformant ſe moroſis. — *Gl' affabili di condizione ſi confanno co' faſtidioſi.*

183 Divitiæ adulatores ad ſe pelliciunt: adverſa probant. — *Le ricchezze allettano à ſe gl'adulatori, e le auuerſità gl'eſperimentano.*

184 Caſta matrona obtemperando imperat. — *La caſta matrona con ubbidire comanda.*

185 Lucrum cum jacturâ famæ, damnum eſt. — *Il guadagno con danno della fama, è perdita.*

186 Cur-

Ἐπαμοιβαδὸν οἱ οὐρεῖς ἀποξέουσι.	הפרדים מתגרדים איש לאחיו:
Ὁ μάλα ἔμπειρος τοὺς δολεροὺς ἐχθροῦ σιρροὺς πτερνίζει.	איש חכמות ותחבולות יודע בערמה לעקוב את חפירות אויבו:
Ἐντὸς τῶν ὅρων σεαυτὸν σύνεχε.	השקט על שמריך:
Ἡδεῖα ἡ τῶν πραγμάτων μεταβολή.	התחלפות הדברים נעימה:
Τὸ ἔνδυμα κομψὸν ἔστω, οὐχ ὕαλλόν.	יהיו בגדיך נאים לא יקרים:
Τὸ κατελεεῖν βέλτερον, ἢ τὸ ἐκδικεῖν.	טוב לרחם מהתנקם:
Ἐν τῷ διδάσκειν εὔδηλος ὁ λόγος ἔστω, μὴ βαθύς.	לעולם ילמד אדם תלמידיו בדברים ברורים לא ארוכים:
Οἱ ἐπὶ τοῖς ἴσοις εὐπροσήγοροι ῥυθμίζονται τοῖς δυσκόλοις.	אנשי דברים מטפסים לבעלי חמרה:
Ὁ πλοῦτος τοὺς κόλακας ἐφέλκει· τὰ δὲ ἀτυχήματα αὐτοὺς ἀποφαίνει.	הון ועשר גוררים למחליקי לשון והיסורים בוחנים אותם:
Σεμνὴ οἰκοδέσποινα τῷ ἄρχεσθαι ἄρχει.	אשה צנועה המשתעבדה והשמעת לבעלו היא כמשלת:
Κέρδος μετὰ λώβης τῆς εὐδοξίας, ἄτη ἐστίν.	רוחה באבוד שם טוב הפסד:

186 Currus bovem trahit.	*Il carro tira il bue.*
187 Nodum in scirpò quæris.	*Tu cerchi nodo nel giunco.*
188 Lanistæ practici de lanâ caprinâ digladiantur.	*Gl'esperti schermitori combattono per la lana caprina.*
189 Sus Minervam docet.	*Il porco insegna à Minerva*
190 Hæredis fletus, sub larvâ risus est.	*Il pianto dell'erede è riso sotto la maschera.*
191 Viperam in sinu fovet.	*Tu fomenti la vipera nel seno*
192 Anguillam caudâ capessis.	*Pigli l'anguilla per la coda.*
193 Ex arenâ funes & retinacula nectis.	*Tu intrecci funi, e gumine[ne] sabbione.*
194 Tunica pallio propior est.	*La tonica è più vicina che'l feraivolo.*
195 Idiota mulget hircum.	*L'ignorante munge il becco.*
196 In mari aquam indagas.	*Vai cercando l'acqua nel mare*
197 Sponde, noxa prestò est.	*Prometti: il danno è presente.*
198 Laterē lavas: aërem percutis.	*Lavi il mattone, e batti l'aria*

Ἡ ἅμαξα τὸν βοῦν ἐλαύνει.	הַמֶּרְכָּבָה מוֹשֶׁכֶת אֶת הַשּׁוֹר:
Κόνδυλον ἐν τῷ βρύλλῳ ζητεῖς.	אַל תַּקְשֶׁרֶת בְּמָה שֶׁאֵין לְהַקְשׁוֹרֶת:
Οἱ πύκται πρακτικοὶ περὶ ἐρίου αἰγείου διαμάχονται.	אַנְשֵׁי דָמִים נִצִּים בְּכַמְלָא נִימָא:
Ὗς τὴν Ἀθηνᾶν διδάσκει.	הֲלָאֵל יְלַמֵּד אָדָם דַּעַת:
Ὁ τοῦ κληρονόμου θρῆνος ὑπένερθε τοῦ προσωπείου γέλως ἐστίν.	אֵין בְּבֵית הַיּוֹרֵשׁ אֶלָּא שְׂחוֹק:
Ἔχιδναν ἐν τῷ κόλπῳ θάλπεις.	מְגַדֵּל אֶפְעֶה בְּעֻבּוֹ:
Ἔγχελυν ἀπ' οὐρᾶς ἔχεις.	אָחַזְתָּ צְלוֹפְחָה בַּזָּנָב:
Ἐκ τοῦ ψάμμου σχοινία καὶ δίκτυα πλέκεις.	אֵין עוֹשִׂין מֵחוֹל חֲבָלִים וּמְצוּדוֹת:
Ὁ χιτὼν τῆς ἐφεστρίδος πλησιέστερος.	כְּתוֹנֶת יוֹתֵר קְרוֹבָה מִמְּעִיל:
Ὁ ἰδιώτης τράγον ἀμέλγει.	הַבּוּר חוֹלֵב אֶת הַשָּׂעִיר:
Ἐν θαλάσσῃ ζητεῖς ὕδωρ.	בִּקַּשְׁתָּ מַיִם בַּיַּמִּים:
Ἐγγύα· πάρα δ' ἄτη.	אִם עָרַבְתָּ לְרֵעֲךָ נִזְקָךְ בְּקָרוֹב:
Πλίνθον νίζεις, καὶ ἀέρα δέρεις.	הִלְבַּנְתָּ הַלְּבֵנָה: וְהִכִּיתָ בָּאֲוִיר:

199 Ex vaginâ eburneâ, plumbeum pugionem exemit.

Dalla guaina d'avorio cavò un cortello di piombo.

200 Turdus sibi exitium egerit.

Il tordo caca la sua rouina.

CENTURIA TERTIA:

DE TEMPERANTIA, ET INTEMPERANTIÂ.

CENTURIA TERZA:

DELLA TEMPERANZA, & Intemperanza.

201 Contra extrema, temperantia est severitas.

Contro le cose estreme la moderatione è rigor.

202 Natura paucis contenta.

La natura è contenta del poco.

203 Præcipuum condimentum, fames.

La fame è il principal condimento.

204 Sobrietas in-primis Optimates decet.

A nobili principalmente conviensi la sobrietà.

205 Arcum intensio frangit: animum remissio.

Lo stirar rompe l'arco, & la relassatione (debilita) l'animo.

206 Mulierem ornat taciturnitas.

Il silenzio adorna la donna.

207 Præ-

Ἐξ ἐλεφαντίνου κολεοῦ τὸ μολύβδινον ξίφος ἐξέρυσε.	מַתִּיקְשֵׁן דְּפִיל שָׁלַף פִּגְיוֹן עוֹפֶרֶת׃
Ἡ κίχλα αὐτῇ κακὸν χέζει.	יֵשׁ עוֹף שֶׁמּוֹצִיא אֲבַדּוֹן לְעַצְמוֹ׃

ΕΚΑΤΟΝΤΑΣ τρίτη· מֵאָה שְׁלִישִׁית׃

Περὶ Σωφροσύνης καὶ Ἀσωτίας. עַל הַנְהָגָה טוֹבָה וְרָעָה בְּמַאֲכָל וּמִשְׁתֶּה׃

Ἐν τοῖς ἄκροις ἡ ἐγκράτεια αὐστηρότης ἐστίν.	הַנְהָגַת טוֹבָה בְּמַאֲכָל וּמִשְׁתֶּה אוֹ הַפְּרִישׁוּת מוֹעִילָה עַל הַקְּצָוִים׃
Ἡ φύσις τοῖς ὀλίγοις δέεται.	מְעַט דַּי לַטֶּבַע׃
Ἐξαίρετον ὄψον, ἡ ἐπιθυμία τοῦ σίτου.	הָרָעָב הַטּוֹב מִן כָּל הַבְּשָׂמִים׃
Ἡ νῆψις μάλιστα τοῖς ἐντίμοις πρέπει.	אַל לַמְּלָכִים שְׁתוֹ יָיִן וּלְרוֹזְנִים אֵי שֵׁכָר׃
Τόξον ἐπιτεινόμενον ῥήγνυται· ψυχὴ δὲ ἀνιεμένη.	מְתִיחָה מְשַׁבֶּרֶת הַקֶּשֶׁת׃ וְנֶפֶשׁ הָאָדָם הָרִפְיוֹן׃
Γυναικὶ κόσμον ἡ σιγὴ φέρει.	שְׁתִיקוּת מְקַשֶּׁטֶת הַנָּשִׁים׃

207 Præesse, & non prodesse, molestum. — *E' molesto il tener superiorità, e non giovare.*

208 Opes conciliant invidiam. — *Le ricchezze fanno acquistar l'invidia.*

209 Rigor juris clemẽtiâ moderandus. — *Il rigore della ragione deve mitigarsi con la clemenza.*

210 Nimia familiaritas contemtum parit. — *La troppa famigliarità genera dispreggio.*

211 Festina lentè: nam tardus velocem assequitur. — *Affrettati adagio, perche il tardo aggiunge il veloce.*

212 Temulentus sese; non merum, increpet. — *L'ubriaco riprenda se medesimo, non il vino.*

213 Ex rebus levissimis oriuntur dissensiones. — *Da leggierissime cose derivano discordie.*

214 Æstimationem denigrat, gulæ qui indulget. — *Chi compiace troppo alla gola, annegrisce la reputatione.*

215 Frustrà hortaris inter pocula. — *In darno esorti frà li bicchieri.*

216 Dominãdi libido, bestia ferissima. — *Il desiderio di signoreggiare, è una ferocissima bestia.*

217 Ardor otiosus, fit furor. — *L'ozioso ardore diventa furore.*

218 Medicus garrulus, onerosior morbo. — *Il medico ciarlone è più fastidioso che'l male.*

219 Adul-

Προΐστασθαι, καὶ μὴ ὠφελεῖν, παραίσιον.	אִישׁ מוֹשֵׁל עַל הַבְּרִיּוֹת וְלֹא מוֹעִילָם עָמָל גָּדוֹל:
Τὰ χρήματα προσάγονται τὸν φθόνον.	הַנְּכָסִים מוֹלִידִים קִנְאָה:
Τὸ ἀκριβοδίκαιον τῇ ἐπιεικείᾳ συμφωνητέον.	יָפֶה הַחֶמְלָה עִם חֲרִיפוּת הַדִּין:
Ἡ περιττὴ συνήθεια τὴν καταφρόνησιν τίκτει.	אַל תִּתְוַדַּע יוֹתֵר מִדַּי לַחֲבֵירְךָ פֶּן יְבַזְּךָ:
Σπεῦδε βραδέως· κιχάνει γὰρ ὁ βραδὺς ὠκύν.	מַהֵר לְאַט: כִּי יֵשׁ מַמְתִּין שֶׁמַּגִּיעַ לַמְמַהֵר:
Ὁ μεθύων, ἑαυτὸν, οὐ τὸ μέθυ, μεμφέσθω.	סוֹבֵא אֹהֵב יַיִן יִרְגַּן עַל עַצְמוֹ לֹא עַל הַיַּיִן:
Ἐκ τῶν εἰκαιοτάτων ὑποφύονται αἱ διχοστασίας.	מִדְּבָרִים קְטַנִּים בָּאוּ מְרִיבוֹת גְּדוֹלוֹת:
Τὴν ἀξίαν κοινοῖ ὁ γαστρίμαργος.	הַמִּתְעַסֵּק בַּאֲכִילָה וּשְׁתִיָּה מַשְׁחִית כְּבוֹדוֹ:
Μάτην ἐγκελεύεις μεταξὺ τῶν κυλίκων.	לְחִנָּם תּוֹכִיחַ אוֹ תַזְהִיר בֵּין הַכּוֹסוֹת:
Ἡ φιλανακτορία θηρίον ἀγριώτατον.	תְּשׁוּקַת הַשְּׂרָרָה חַיָּה רָעָה:
Καῦσος ἀεργὴς προσγίνεται μένος.	יֵצֶר הָרָע בְּאָדָם פְּנוּי יִקַּח לִבּוֹ:
Ἀκεστὴς στωμύλος ἐπαχθέστερος τῆς νόσου ἐστίν.	הָרוֹפֵא שֶׁהוּא דַּבְּרָן קָשֶׁה מִן הַחוֹלִי:

219 Adulter luxuriam; non prolem expetit.	*L'adultero appetiſce la luſſuria, non i figliuoli.*
220 Prodigus, provinciæ labes.	*Il prodigo è la rouina del paeſe.*
221 Ne cui ærumnam ſuam exprobraveris.	*Non improverar ad alcuno i ſuoi travagli,*
222 Concordia nummis præponenda.	*La concordia deve anteporſi à danari.*
223 Literæ non erubeſcunt.	*Le lettere non s'arroßiſcono.*
224 Sævi inter ſe non conſonant.	*I crudeli non ſono d'accordo frà di loro.*
225 Eſt cur paveat, quẽ pleriq; formidant.	*Egli hà cagione di temere, di cui la maggior parte hà paüra.*
226 Tenuis cibus eſt utilis, & ad contemplationem confert.	*Il poco cibo è utile, e giova alla contemplatione.*
227 Alauda ſuâ harmoniâ pigritiæ nos arguit.	*L'allodola con la ſua armonia ci riprende di pigrizia.*
228 Hydrops & Podagra, genuinæ ſorores ingluviei.	*L'Idropiſia, e la podagra, ſono ſorelle native della ghiottoneria.*
229 Prócerum pompa, ut cera calore liqueſcens.	*La Pompa de' Principi, ſi ſquaglia come la cera al caldo.*

230 Ite-

Ὁ μοιχὸς τῆς φιληδονίας, οὐ τῶν παίδων ὀρέγεται.
הנואף לא מבקש בנים אלא הנאתו:

Ὁ ἀκόλαστος τῆς νομαρχίας λύμη.
המבזבז ממונו מחריב המדינה:

Μηδενὶ συμφορὰν ὀνειδίσῃς.
אל תזכיר האדם את עניו:

Ἡ ὁμοφροσύνη πρὸ χρημάτων τιμητέα.
השלום טוב מן הכסף והזהב:

Τὰ γράμματα οὐκ αἰσχύνεται.
אין בושת פנים לאגרת:

Οἱ ὠμόθυμοι μετ' ἀλλήλων οὐ συνᾴδουσιν.
אין שלום בין אכזריים ואנשי דמים:

Ἐστὶ διατί περιφοβῇ, ὃν οἱ πλεῖστοι ἀποδειλιῶσιν.
המפחיד לאחרים יפחד תמיד:

Λιτὸν ἔδεσμα ὠφελήσιμόν ἐστι, καὶ πρὸς τὴν θεωρίαν συμφέρει.
אוכל זול מהנה לגוף ולעיון הנפש:

Ὁ κορυδαλὸς τῇ ἁρμονίᾳ αὐτοῦ τῆς ῥᾳθυμίας ἡμῶν αἰτιᾶται.
עופות השמים הוכיחונו על עצלותנו:

Ὕδρωψ καὶ ποδάγρα, γνήσιοι ἀδελφαὶ τῆς λαιμαργίας.
הירקון וחולי רגלים הן אחיות לשכרון:

Ἡ τῶν δυναστευόντων τιμή, ὡς ὁ κηρὸς ὑπὸ θέρμης τηκόμενος.
גדלת השרים נמס כדונג לפני האש:

230 Iteratus partus leænæ non contingit. — *Non accade alla Leonessa il parto reiterato.*

231 Sera in fundo parsimonia. — *Nel fondo è tardo lo sparagno.*

232 Quid pejus, quàm abuti operâ & otio? — *Che cosa è peggiore, che l'abusare l'opera, e l'ozio.*

233 Antelucanâ industriâ, & elucubratione, vincunt nos opifices. — *Con l'industrie avanti giorno, e con le fatighe che fanno di notte, ci vincono gli artisti.*

234 Avarus, mortalium miserrimus. — *L'avaro è l più infelice di tutti i mortali.*

235 Amant alterna Camœnæ. — *Le Muse amano le cose vicendevoli.*

236 Coram grandævis conticescere debes. — *Avanti i maggiori d'età devi tacere.*

237 Cui quis ab incunabulis assuescit, id optat. — *A che ciascuno dalla fanciullezza s'assuofece, ciò desidera.*

238 Coquus, etsi maximè hebes, sui-ipsius recordabitur. — *Il cuciniere, benche grandemente stolido, si ricorderà di se medesimo.*

239 Trãquillitas placida dissidiũ extinguit. — *La tranquillità piacevole amorza la discordia.*

240 Aurum ideò carum; quia rarum. — *L'oro però è caro, perche è raro.*

241 Jejunium, in tentatione & tribulatione, clypeus. — *Il digiuno è scudo nella tentazione e tribulatione.*

242 Se-

Ὁ ἀναλαμβανόμενος τόκος τῇ λεαίνῃ οὐ συμβαίνει.	הלביאה לא ילדה פעם שנית:
Δεινὴ ἐπὶ πυθμένι φειδώ.	שוא לחוס על הממון כשנכלה:
Τί χεῖρον, ἢ τῷ ἔργῳ καὶ τῇ σχολῇ καταχρᾶσθαι;	מה יותר רע מאבוד הזמן והפנאי:
Τῇ ὀρθρίᾳ ἐπιμελείᾳ καὶ τοῖς πρὸς τὸ φῶς διαπονήμασιν, ἡμῶν κρατοῦσιν οἱ μηχανουργοί.	האומנים הם יותר משכימי קום ומאחרי שבת ממנו:
Ὁ φιλάργυρος τῶν θνητῶν ἀθλιώτατος.	כילי המעונה בכל האנשים:
Φιλοῦσι τὰ ἀμοιβαῖα αἱ Μοῦσαι.	החכמות אהבו את החלפה:
Ἐνώπιον τῶν πρεσβυτῶν καταστιγᾶν ὀφείλεις.	שתוק לפני הזקנים:
Ὧτινι ἂν τις παιδόθεν συνεθίζηται, τούτου εὔχεται.	תאות איש הוא מה שהורגל בו כנער:
Μάγειρος καί τοι μάλα ἀμβλὺς, ἑαυτοῦ ἀναμιμνήσεται.	הטבח אעפי שהוא פתי זכר את עצמו:
Γαλήνη ἥμερος τὴν στάσιν ἀποσβέννυσιν.	ארך אפים ישקיט ריב:
Ὁ χρυσὸς τίμιος, ὅτι σπάνιος.	הזהב יקר כי מעט מזער נמצא:
Ἡ νηστεία ἐν τῷ πειρασμῷ καὶ τῇ θλίψει ἀσπίς ἐστι.	הצום בנסיונות ובצרות מגן הוא:

242 Seriis fatigatus, facetiis relaxetur.

Lo stracco nelle cose gravi, si rinfranchi con facetie.

243 Sterilitas sternit semitam cœlibatui.

La sterilità spiana il sentiero al celibato.

244 Liberalis aperti sunt loculi.

Sono aperte le borse del liberale.

245 Meditatio absque distractione, convertit planctum in jubilum.

Il pensamento senza la distrattione, converte il pianto in allegrezza.

246 A detractione auditum cohibe.

Raffrena l'udito della mormorazione.

247 Lenis commotus, excandescit paulò vehementiùs.

Il piacevole irritato s'incolerisce un poco più gagliardamente.

248 Animalia bruta camo & fręno domantur.

Gl' animali bruti con la musarola e con il freno si domano.

249 Tempus adimit mœstitiam.

Il tempo leva la malinconia.

250 Erranti medicina, confessio.

La confessione è medicine di chi erra.

251 Musica recreat melancholicos.

La musica recrea i malinconici.

252 Alimenti mensura ponderanda.

Devesi pesare la misura dell' alimento.

253 Am-

Τοῖς σπουδαίοις καματωθεὶς, ταῖς εὐτραπελίαις ἀναχαλάσθω.	עָיֵף וְיָגֵעַ מֵעֲסָקִים הֶכְרֵחִיִּים וְיִשְׂמַח עַצְמוֹ בְּדִבְרֵי חֵפֶץ׃
Ἡ στέρωσις τρίβον στρώννυσι τῇ ἀγαμίᾳ.	הָעֲקָרוּת פִּנָּה דֶרֶךְ לִפְנֵי הַפְּנוּיִים׃
Τοῦ ἐλευθερίου βαλάντια ἀνεῳγμένα ἐστί.	כִּיס הַשּׁוֹעַ פָּתוּחַ תָּמִיד׃
Μελέτη δίχα διασυρμοῦ, τὸν ὀλοφυρμὸν εἰς ἀγαλλίαμα στρέφει.	הֲגִיָּה בְּכַוָּנָה הוֹפֶכֶת מִסְפֵּד לְמָחוֹל׃
Ἀπὸ τῆς καταλαλιᾶς τὴν ἀκοὴν ἄνισχε.	חֲשֹׁב אָזְנֶיךָ מִדִּבְרֵי לָשׁוֹן הָרָע׃
Ὁ πρᾶος ταραχθεὶς, μικρὸν σφοδρότερον παροξύνεται.	אִישׁ עָנָו כְּשֶׁמַּרְגִּיזִין אוֹתוֹ יוֹסִיף חֵמָה׃
Ζῶα τὰ ἄλογα ἡνίῳ καὶ χαλινῷ δαμάζεται.	הַחַיִּים בִּלְתִּי הַמְדַבְּרִים בְּמֶתֶג וָרֶסֶן עֶדְיָם לִבְלוֹם׃
Ὁ χρόνος ἐξαιρεῖ τὸ ἄλγος.	הָעֵת מְסַלֵּק אֶת הַיָּגוֹן׃
Τῷ ἁμαρτανομένῳ ἴασις, ἡ ὁμολογία.	הַוִּדּוּי לַשּׁוֹגֵג הוּא רְפוּאָה׃
Ἡ μουσικὴ ἀναζωπυρεῖ τοὺς μελαγχολικούς.	חָכְמַת הַנְּגִינוֹת תַּרְחִיב לְמָרֵי נֶפֶשׁ׃
Τὸ τῆς τροφῆς μέτρον ζυγοστατητέον.	לִשְׁקוֹל מִדַּת הַמָּזוֹן׃

253 Ambitiosi, ut hedera, fastigia insolenter ambiunt. | *Gl'ambitiosi aguisa d'elerà arrogantemente bramano le altezze.*

254 Orphanum & pupillum ne despicias. | *Non far poco conto dell' orfano e pupillo.*

255 Libri absq; verecundiâ carpunt. | *I libri riprendono senza rispetto.*

256 Aurora Musis apta. | *L'aurora à attalle muse.*

257 Manè è cubili, ceu dama, exsilias. | *La mattina salti fuori del letto come Daino.*

258 Implora Altissimum, ut mundanos amputet nexus. | *Chiedi dall' altißimo, che tronchi i mondani legami.*

259 Unà flare & sorbere, imposſibile. | *E' impoßibile insieme sorbire e fiatare.*

260 Convivium, caténa deliciarum. | *Il convito è catena delle delizie.*

261 Puritas post excidium carnis, æmula est Virginitatis. | *La purità dopò la caduta della carne, è concorrente della Virginità.*

262 Candentes carbônes crebrò scintillant. | *I carboni infocati spesso scintillano.*

263 Eduliorum fœcunditas, secum ducit titillationes obscenas. | *L'abondanza delle vivande conduce seco brutti desiderij.*

364 Fa-

Οἱ φιλότιμοι, ὥσπερ ὁ κισσὸς, τὰ ἄκρα ἀήθως κυκλοῦσι.	הַזֵּדִים רוֹדְפִים אַחַר הָרָמוֹת כַּחֲצוּבָא׃
Τοῦ ὀρφανοῦ καὶ ἀπάτορος μὴ καταφρόνει.	לֹא תִבְזֶה יָתוֹם וְאַלְמָנָה׃
Τὰ βιβλία ἀναιδῶς ἐλέγχει.	הַסְּפָרִים מוֹכִיחִים בְּלֹא בוֹשֶׁת׃
Ἡ ἠὼς τοῖς σπουδαίοις ἐπιτήδειος.	הַשַּׁחַר נָאֶה לִלְמוּד׃
Πρωῒ ἐκ τῆς κοίτης, δορκάδος δίκην, ἐκπήδα.	רַקֵּד בַּבֹּקֶר מֵחֶדְרְךָ כַּצְּבִי׃
Ἀνακάλει τὸν Ὕψιστον, ἵνα τὰς κοσμικὰς πλοκὰς ἀποκόπτῃ.	הִתְפַּלֵּל לְאֵל עֶלְיוֹן שֶׁיְּגַדֵּעַ כָּל־מוֹקְשֵׁי הָעוֹלָם׃
Ἅμα πνέειν καὶ ῥοφέειν, ἀδύνατον.	אִי אֶפְשַׁר לִנְשֹׁף וְלִנְשׁוֹם בְּיַחַד׃
Ἡ εὐωχία, σειρά ἐστι τῆς τρυφῆς.	הַסְּעוּדוֹת הֵן שַׁלְשֶׁלֶת הָעֲדָנִים׃
Ἡ καθαρότης μεθ' ἄλωσιν τῆς σαρκὸς, ζηλήμων τῆς παρθενίας ἐστίν.	הַטָּהֳרָה אַחַר מִיתַת הַבָּשָׂר נִדְמָה לַבְּתוּלִים׃
Ἄνθρακες οἱ αἰθόμενοι συχνῶς σπινθηρίζουσιν.	גַּחֲלֵי אֵשׁ בֹּעֲרוֹת מְנַצְנְצִים הַרְבֵּה׃
Ἡ τῶν ἐδεσμάτων εὐθηνία, σὺν ἑαυτῇ ἀναισίους γαργάλους ἄγει.	שֶׁפַע הַבְּשׁוּלִים מַרְבֶּה יֵצֶר הָרָע׃

264 Factioſus odit plùs quàm duos.

265 Pubes, continentiæ cingulo, renes & lumbos conſtringat.

266 Monachus, ſicut pasſer ſolitarius in tecto.

267 Oliva, ſi à capro lingatur, non germinabit.

268 Cum longævis ne alterceris: ne ſuccenſeant.

269 Diverſorii rixas æquanimiter feras.

270 Nec in ipsâ Regiâ, absque regulâ regnandum.

271 Sincerus non deſciſcat à veſtigiis Rectoris ſui.

272 Venter auribus caret.

273 Crapulator à ſepulcro modicũ diſtat.

274 Obtrectatoris guttur, canalis infeſtus.

La gioventù con la cintura della cõtinenza ſtringa ireni e i lombi.

Il Monaco è come il paſſer ſolitarie nel tetto.

Se l'oliva ſi lecca dal becco, non germoglierà.

Non contendere con gli attempati, acciò non s'adirino.

Sopporta le diſcordie dell' alogiamento pazientemente.

Il ſedizioſo odia più di due.

Ne meno nell' iſteſſa corte deveſi regnare ſenza regola.

Il ſincero non ſi diſcoſti dalle pedate del ſuo rettore.

Il ventre è ſenza orecchie.

Il crapulone è poco lontano dalla ſepoltura.

La gola del mormoratore è un canale infetto.

Ὁ στασιαστὴς πόλεως ἢ δύω μισεῖ. — הקשר קשר שונא רבים משנים:

Οἱ ἔφηβοι τῇ τῆς ἐγκρατείας ζώνῃ τὰς κρηπῖδας καὶ τὰς ὀσφύας συστελλέτωσαν. — הבוגרים יחגרו מתניהם וכליותם בחגורת הפרישות:

Ὁ μόναχος ὥσπερ ὁ στρουθὸς ἐν τῷ στέγει μονάζων. — הכומר הוא כצפור בודד על גג:

Ἡ ἐλαία ὑπὸ τράγου λειχθεῖσα μηδέποτε βλαστανεῖ. — הזית אם השעיר ילחך זה לא תצמח:

Μετὰ τῶν μακροβίων μὴ διαδικάσῃ, ἵνα μὴ ἀγανακτῶσι. — אל תריב עם הזקנים פן יאפנו:

Τὰς τοῦ καταλύματος ἐνέδρας εὐγνωμόνως φέρε. — מריבות המלון תשא בענוה:

Μηδ᾽ ἐν τῇ βασιλικῇ δίχα γνώμονος βασιλεύειον. — לא יתכן למלוך בלי נימוסא בהיכל המלך:

Ὁ εἰλικρινὴς μὴ ἀφιστάτω τῶν ἰχνέων τοῦ ἐπιστρέπτου αὐτοῦ. — איש תמים לא יטה מעקבי רבו:

Ἡ γαστὴρ οὐκ ἔχει ὦτα. — אין אזנים לבטן:

Ὁ κραιπαλόκωμος ὀλίγον τοῦ τάφου διαφέρει. — הסובא לא רחוק הוא מן השאול:

Ὁ τοῦ διασυρτοῦ βρόγχος, πολλῷ χέτλιος. — גרון הרכיל הוא צנור מים:

275 Græculus esuriẽs, in cœlum, jusseris, ibit. — *Il Grecacciolo affamato, se gliel comandi, andrà in cielo.*

276 Absentem lædit, cum ebrio qui litigat. — *Offende l' assente, chi grida (contrasta) con l' ubbriaco.*

277 Iratus multa mẽtitur sibi. — *L' adirato è molto bugiardo à se medesimo.*

278 Amor ordinẽ nescit. — *Amore non sà ordine.*

279 Abdomen non gignit subtilem sensum. — *La pancia grossa non genera sottile ingegno.*

280 Pomum è paradiso Protoplastum expulit. — *Il pomo scacciò dal Paradiso il primo nostro padre.*

281 Passionibus suis acquiescere, obest. — *Nuoce il conformarsi con le sue passioni.*

282 Epulis & scyphis, enervantur athletæ. — *Con delicate vivande co' bicchieri s' indeboliscono i lottatori.*

283 Fornicatio, pessima lues. — *Pessima peste è la fornicazione.*

284 Ex comœdiã, tragœdia. — *Dalla Comedia (si ha) la Tragedia.*

285 In Adversarii dispendio ne exsultes. — *Non ti rallegrare del danno del tuo avversario.*

286 Canis ad vomitũ, & vindictam. — *Il cane al vomito, & alla vendetta.*

287 De-

Ἐλθεῖν ὁ πειναλέος εἰς τὸν οὐρανὸν εἶσι, εἰ κελεύοι.	יוני רעב ילך לשמים אם תאמר לו:
Τὸν ἀπιόντα βλάπτει ὁ τῷ μεθύοντι ἀμφισβητούμενος.	המריב עם השכור פוצע לנסתר:
Ὁ ὀργισθεὶς πολλὰ ἑαυτῷ ψεύδεται.	הרבה מרמה לו אדם בחרון אפו:
Ὁ ἔρως τάξιν οὐκ οἶδε.	אהבה מקלקלת השורה:
Τὸ ἐπιγάστριον, λεπτὸν οὐ τίκτει νόον.	שמנונית הלב גורם הטפשות:
Τὸ μῆλον ἐκ τοῦ παραδείσου τὸν πρωτόπλαστον ἐξώθησε.	תפוח הוריש את האדם מגן עדן:
Ἐν τοῖς ἑαυτοῦ πάθεσιν ἐπαναπαύεσθαι, βλαβερόν.	לא ימשך האדם אחר הפעליותיו:
Ταῖς ἑστιάσεσι καὶ τοῖς σκύφεσι ἐκνευρίζονται οἱ ἀθληταί.	במשתים ובכוסות נתחלשו אנשי מלחמה:
Ἡ πορνεία λοιμὸς κάκιστος.	זנות חולי רע הוא:
Ἐκ τῆς κωμῳδίας τραγῳδία.	שחוק נהפך למספד:
Τῇ τοῦ αὐτοδίκου σοῦ ἀτυχίᾳ μὴ ἐπίχαιρε.	בנפול איבך אל תשמח ובכשלו אל יגל לבך:
Ὁ κύων ἐπὶ τὸ ἐξέραμα, καὶ τὴν δίκην.	הכלב שב על קיאו ועל המזרענורת:

287 Desipit, qui superiori repugnat.

E pazzo, chi contradice al Superiore.

288 Superfluus imber arva plerumque subvertit.

La soverchia pioggia le più volte distrugge i campi.

289 Obesi minimè solertes.

I grassi non sono ingegnosi.

290 Insulsus mimus, pervicax simia.

Sciapito contrafattor di gesti, è ostinata simia.

291 Alucinantur, qui arroganter cathedras appetunt.

S' abbarbagliano coloro, ch' arrogantemente appetiscono le catedre.

292 Quàm innumeri hodie onagri in civitatibus commorantur!

Quanti innumerabili asini silvestri oggi si trattengono nelle città.

293 Futilis effutit, quodcunq; illi in buccâ est.

L' huomo leggiero mãda fuori tuto quello che egli hà in bocca.

294 Advocatus inter cliẽtes in prętorio vociferatur.

L' avvocato trà clienti grida nel palazzo del Magistrato.

295 Cupiditas, conspirationis intestinæ fomentum est.

La cupidigia è fomento (ò ajuto) della secreta congiura.

296 Zelotypi zelus à Furiis immittitur.

Il zelo del geloso si manda dalle Furie.

297 Copia fastidium generat.

L' abondanza genera noia.

Ἀνοητεύει ὁ τῷ ὑπερτέρῳ ἀντιμαχόμενος.	המורד בגדול ממנו הוא כסיל:
Περιττὸς ὄμβρος τὰς ἀρούρας ἐπὶ τὸ πλεῖστον καθαιρεῖ.	הסגריר משחית על הרוב את הכרמל:
Οἱ πίονες οὐδαμῶς ἀγχίνοοι.	הטפשין אין חריפין:
Ἀναίσθητος μῖμος, ἐνσταλικὸς πίθηκος.	גחכן תפל הוא קוף סרבן:
Ἀμβλυωποῦσιν οἱ ἀλαζονικῶς τῶν καθεδρῶν ὀρεγόμενοι.	שוגגים אשר ביוהרא בקשו מעלות עליונות:
Πόσοι ἀναρίθμητοι ὄναγροι σήμερον ἐν ταῖς πόλεσι διατρίβουσι!	כמה פראים שוכנים היום בערים:
Ὁ φλυαρὸς ἐξαγορεύει πᾶν ὁτιοῦν ἐν τῇ κόῤῥῃ ἐστίν.	כל רוחו יוציא כסיל:
Ὁ συνήγορος μεταξὺ τῶν πελατῶν ἐν τῷ πραιτωρίῳ κραυγάζει.	סניגור צוח בקול רם בבית דין בין בני דיניו:
Ἡ ἐπιθυμία πυρίαμα τῆς ἔνδοθι συστάσεώς ἐστιν.	יצר הרע מדליק הקשרים נעלמים:
Ὁ τοῦ ζηλοτύπου ζῆλος παρὰ τῶν Εὐμενίδων ἐμβάλλεται.	קנאת המקנא נשלח מן הרוחות רעות:
Ἡ εὐπορία καταφρόνησιν γεννᾷ.	השבע גורם מקיאות:

298 Pudeat, post nuptias stupro te prostituisse.

Vergognati dopò le nozze d'esserti sottomesso allo stupro.

299 Si in trutinâ & æquilibrio equiparâssem connubia; non bigamus forem.

Se nella stadiera e bilancia io havessi eguagliato gli accasamenti, non haverei già preso la seconda moglie.

300 Timidus appellat se cautum: parcum sordidus.

Il codardo si chiama cauto, lo spilorcio parco.

CENTURIA QUARTA:

DE JUSTITIA, ET INJUSTITIA.

CENTURIA QUARTA:

DELLA GIUSTIZIA & Ingustizia.

301 Discite justitiam moniti; & non temnere Divos.

O Voi che sete ammoniti, apprendete la giustizia, e non disprezzar' i Santi.

302 Camélo nõ ingreditur per foramẽ acûs.

Il Camelo non passa per la cruna dell' ago.

303 Majori cede; minori parce: trocho lude potiùs, quàm aleâ.

Cedi al maggior, perdona al minore: gioca alla trottola anziche alle carte, ò dadi.

304 Ab

Αἰδεῖσθαι δέον, μετὰ τὸν γάμον τῇ μοιχείᾳ σεαυτὸν προσαγωγεύειν.

הכלם לרדוף זמורה אחרי הנשואין:

Εἰ ἐν τῇ πρυτάνῃ καὶ ἰσορροπίᾳ ἰσώσαιμι ἂν τὰς συγγαμίας, οὐκ ἤδη νῦν δίγαμος εἴην.

אם הייתי מפלס בפלס ומאזני משפט ענין האישות לא הייתי נושא אשה פעם שנית:

Ὁ δειλὸς καλεῖ ἑαυτὸν ἀσφαλῆ· καὶ φειδωλὸν ὁ ῥυπαρός.

הפחדן נקרא חכם וכילי קמצן:

ἙΚΑΤΟΝΤΑ'Σ ἡ τετάρτη — מאה רביעית:

Περὶ Δικαιοσύνης καὶ Ἀδικίας. — על הצדק והעולה:

Μανθάνετε τὴν δικαιοσύνην παραινούμενοι, καὶ μὴ καταφρονεῖν τῶν θεῶν.

היו זהירין ללמוד צדק ואל לבזות את אלהים:

Κάμηλος οὐ μὴ διέρχεται διὰ τρυπήματος ῥαφίδος.

הגמל לא נכנס בקופא דמחטא:

Τῷ μείζονι παραχώρει· τοῦ ἐλάττονος φείδου· τρόχῳ παῖζε μᾶλλον, ἢ κύβῳ.

קום לפני גדול ממך: חוס על הצעיר: אל תשחק בקוביא:

304 Ab alio exſpectes, quod alteri machinaris. *Aſpetta da un altro quello, ch' altrui ordiſci.*

305 Paſtoris eſt, tõdére pec⁹; nõ deglubere. *E coſa da Paſtore, toſar le pecore, e non ſcorticarle.*

306 Incidit in foveam, quam ſtruxit. *Cadde nella foſſa, ch' ei fece.*

307 Dignum patellâ operculum. *Coperchio degno del piatello.*

308 Vultus reum prodit. *Il ſembiante ſcuopre il colpevole.*

309 Principum fatuitas teterrima. *La ſciochezza de' Principi è cattiviſſima ò bruttiſſima.*

310 Patria cognatione propinquior. *La patria è più proſſima, che la parentela.*

311 Nõ-displicere, ſpecimen rectitudinis eſt. *Il non diſpiacere è l' eſperienza della bontà.*

312 Pauper ubiq; jacet. *Il povero giace per tutto.*

313 Attentare, quod inhibes, nefas eſt. *Il tentare cio che tu vieti, è coſa illecita.*

314 Facultates nõ benè comparatæ, haud ſunt diuturnæ. *Le richezze non bene acquiſtate non ſono durabili.*

315 Facultaté jurisdictionis tuæ ne transſcendas. *Non trappaſſare la facoltà della tua giuriſdittione.*

316 Patrata malignè privatim, in propatulo erunt. *Le coſe malizioſamente fatte di naſcoſto, ſi paleſeranno.*

317 Clan-

Ἀπ' ἄλλου προσδόκα, ὅ,τι ἂν ἄλλῳ μηχανεύσεις.	בִּמִדָּה שֶׁמּוֹדֵד אַתָּה מוֹדְדִין לָךְ׃
Ποιμένος ἐστὶ, κείρειν τὰ πρόβατα, οὐκ ἀποξυρᾶν.	הָרוֹעֶה יָגוֹז אֶת צֹאנוֹ לֹא יְגַלֵּחַ׃
Ἐμπέπτωκεν εἰς βόθρον, ὃν ὄρυξεν.	נָפַל בַּשַּׁחַת אֲשֶׁר עָשָׂה׃
Ἄξιον λεκανίου τὸ πῶμα.	כַּקְּעָרָה כַּמְּנוּפָה׃
Τὸ πρόσωπον τὸν ὑπαίτιον προδίδωσι.	הָאַף מְגַלֶּה לְחַיָּב׃
Ἡ τῶν ἡγεμόνων ἄνοια βλοσυρώτατον.	אִוֶּלֶת הַשָּׂרִים רָעָה מִכֻּלָּם׃
Ἡ πατρὶς τῆς συγγενείας ἐγγυτέρα.	אֶרֶץ מוֹלֶדֶת הָאָדָם יוֹתֵר קְרוֹבָה מֵחֲתֻנָּה׃
Μὴ ἀπαρέσκειν, ἐπίδειγμα τῆς ὀρθότητός ἐστιν.	לֹא הֱיוֹת רַע בְּעֵינֵי אֲנָשִׁים סִימָן הַכַּשְׁרוּת׃
Ὁ πένης πανταχοῦ κεῖται.	הֶעָנִי שָׁכַב בְּכָל־מָקוֹם׃
Πειρᾶν τὸ ὅ,τι ἂν ἐνείργῃς, ἀθέμιτον.	לֹא מִדִּין הוּא לַעֲשׂוֹת מָה שֶׁמּוֹנֵעַ לַאֲחֵרִים׃
Τὰ κτήματα μὴ καλῶς περιελθόντα, ὀλιγοχρόνια.	הָרְכוּשׁ רָכוּשׁ בְּחָמָס וְעַוְלָה לֹא מִתְקַיֵּם׃
Τὴν τῆς διοικήσεως σου ἐξουσίαν μὴ ὑπέρβαινε.	לֹא תַעֲבוֹר אֶת גְּבוּל רְשׁוּתְךָ׃
Τὰ κακοθύμως καὶ ἰδίως διαπραττόμενα ἐν προφανεῖ ἐστι.	כָּל דְּבָרִים רָעִים הָעֲשׂוּיִם בַּנִּסְתָּר סוֹפָם לְהִתְגַּלּוֹת׃

317 Clãdeſtinis conjurationibus, caſtra ampliſsima diſsipantur.

Con le occulte congiurazioni ſi diſfanno ampiiſsimi caſtelli.

318 Afflictis opitulari, magnificum eſt.

E' coſa magnifica, l' ajutar à gli afflitti.

319 Ad inermes defendendos, protectore opus eſt.

Vi biſogna il protettore, per difendere i diſarmati.

320 Tellus culta, ſuggerit opima ſata.

La terra coltivata ſomminiſtra abondanti ſementi.

321 Complemẽtum legis, pax eſt.

Il compimento della legge è la pace.

322 Epiſcopus, in Eccleſię apice, ut carbunculus luceat.

Il Veſcovo nella ſommità della Chieſa, riſplendere deve à guiſa di carbonchio.

323 Manſuetus, ſinè cultro & cruciatu, martyr.

Il patiẽte ſenza cortello e tormento, è martire.

324 Contaminati poſt Baptiſmum, afficiamur luctu.

Imbrattati doppo il batteſimo, piangiamo.

325 Rhetor ab eo, qui ſibi refragatur, vel invito veritatem extorquebit.

Il dicitore da chi gli fà reſiſtenza, anche contro ſua voglia, trarame il vero.

326 Hypocrita, germanus crocodili.

L' Ipocrita è fratello del cocodrillo.

327 Exiguo caballo curta ſtrigilatio.

A picciol cavallo breve ſtrigliatura.

328 Con-

Ταῖς κρυπταῖς συστάσεσιν ἀκροπόλεις παλαιόταται διασκεδάννυνται.

בקשרים נעלמים נתפזרו מחנות גדולות:

Τοῖς ταλαιπώροις ἐπικουρῆσαι, μεγαλοπρεπές.

לעזור לעניים דבר גדול הוא:

Πρὸς τὸ τοὺς ἀόπλους ἀμύνεσθαι, τοῦ προαμύντορος δεῖ.

להגן על החלשים לא מזוינים צריך מגן:

Γαῖα ἡ ἐργασθεῖσα ἀσπορίμους εὐφόρους ἐπιχορηγεῖ.

עבד אדמתו ישבע לחם:

Συμπλήρωμα τοῦ νόμου ἡ εἰρήνη ἐστίν.

השלום תכלית התורה:

Ὁ Ἐπίσκοπος, ἐν τῇ ἐκκλησίας ἀκρωτηρίῳ, ὡς ἄνθραξ λαμπέτω.

ההגמון יברק בראש הצבור בברקת:

Ὁ πρᾶος καὶ χωρὶς μαχαίρας καὶ ὀδυνήματος μαρτυρεῖ.

איש ענו הוא הרוג בלי חרב ובלי צירים:

Μιανθέντες μετὰ τὸ Βάπτισμα, πενθικῶς ἐχώμεθα.

אם נטנף אחר הטבילה באבל:

Ὁ ῥήτωρ παρὰ τοῦ ἀντιδικοῦντος ἀκουσίου τὴν ἀλήθειαν ἐκβιάσεται.

המליץ מוציא האמת בהכרח מבעל דינו:

Ὁ ὑποκριτὴς τοῦ κροκοδείλου ἀδελφός.

דבר בלב ולב הוא אח לצב:

Ὀλίγου ἵππου βραχεῖα στλεγγίς.

לסוס קטן סריקה קטנה:

328 Conſcius ipſe ſibi, de ſe putat omnia dici.	*Chi conoſce d'eſſer in errore, imagina ogni coſa dirſi di lui.*
329 Urbani ſummoperè ſycophantas aſpernantur.	*Gl'huomini civili grandemẽte diſprezzano i ſpioni.*
330 Parricida nefandus culeo inſuendus.	*Lo ſcelerato, ch' amazza il padre, deve cucirſi nel ſacco di cuoio.*
331 Inceſtuoſus haud unquã impunè ſe venditabit.	*L' inceſtuoſo non ſi vanterà mai d' haverla paſſata ſenza pena.*
332 Subdolæ pellicis ſuavium, morſus aſpidis ſurdæ.	*Dell' ingannevole puttana il bacio, è morſo d' aſpide ſordo.*
333 Monile ſontis, capiſtrum jugulans.	*La gargantiglia del colpevole, è capeſtro che ſtrangola.*
334 Diſſimulãtis indignatio, vir' peſtilẽs eſt.	*Lo ſdegno di colui che diſſimula, è peſtilente veleno.*
335 Qui eſcam reſpuit, & perperam vivit, eſt inſtar Diaboli.	*Chi rifiuta il cibo e vive malamente, è come il Diavolo.*
336 Ex ſtolidâ connìventiâ, deſpicatus.	*Dal ſtolido moſtrar di non accorgerſi d' una coſa, naſce il diſpregio.*
337 Eruditi, velut ſtellę micabunt.	*Gli huomini dotti à guiſa di Stella riluceranno.*
338 Communicans olla cum cácabo, confringitur.	*Conjungendoſi la pignatta col caldaio ſi ſpezzerà.*

339 Sta-

Ὁ ἑαυτῷ συνειδὼς, περὶ αὐτοῦ τὰ πάντα λέγεσθαι οἴεται.	היודע חובה לעצמו חושב כי כל־אנשים מדברים עליו:
Οἱ ἀστεῖοι μάλιστα τοὺς συκοφάντας καταφρονοῦσιν.	אנשי מדות מואסים מאוד מאוד את המלשינים:
Ἀποφερὰς ὁ πατροκτόνος ἐν δορῷ ἐῤῥαπτέος.	הורג לאביו תופרין אותו בשק:
Ὁ φθορεὺς οὐδέποτε ἀζημίως ἑαυτὸν ἀποκηρύξει.	המגלה ערות אביו או אמו הנקה לא ינקה:
Τῆς ἀπατηλῆς παλλακῆς φίλημα, τῆς κωφῆς ἀσπίδος δῆγμα.	נשיקת הזונה נצרת לב היא כמו נשיכת פתן חרש:
Ὁ τοῦ ὑπευθύνου ὅρμος, κημὸς σφάττων ἐστίν.	רביד החיב הוא מחסום מחנק:
Ἡ τοῦ μὴ προστιμωμένου ἀγανάκτησις, ἰὸς ὀλέθριος.	הסתרת הכעס היא ארס דברי:
Ὁ τὴν βρῶσιν ἀποπτύων, καὶ πονηρῶς βιῶν, ὅμοιος τῷ Διαβόλῳ.	המקיא פתו ופעל און דומה לשטן:
Ἐκ τοῦ μωρῶς σκαρδαμύττειν, ἡ καταφρόνησις.	העוצה עין לסוף נבזה:
Οἱ πεπαιδευμένοι, ὡς οἱ ἀστέρες στίλψουσι.	המשכילים יזהירו ככבים:
Χύτρα πρὸς λέβητα κρουοῦσα, διαῤῥηχθήσεται.	כלי חרס קורב אל הפרור ישבר:

339 Statéram ne transsilias : nec diadema carpseris. *Non trapassare la stadiera, ne strappar la corona reale.*

340 Aranea bufoni aconíta propinat. *Il ragno invita' l rospo à bere il sugo d' herba velenosa.*

341 Atheus est talpa, de die cæcutiens. *L' ateista è come il topo, che di giorno non ci vede.*

342 Ubi disciplina claudicat, discordia jubas erigit. *Dove zoppica la disciplina, la discordia arrizza i crini.*

343 Superborum tabernacula fūditùs exstirpabuntur. *Li tabernacoli de Superbi si sradicheranno da' fondamenti.*

344 Petulans Satyra, mordēdo medetur. *La lasciva satira (insolente libertà) mordendo medica.*

345 Rationi paret, qui religionem sectatur. *Ubbidisce alla ragione, chi seguita la religione.*

346 Venerare, quos antecellere cōspicaris. *Onora coloro, che tu vedi avanzare gl' altri.*

347 Ex alieno corio, largas corrigias secas. *Dall' altrui cuoio tagli larghe correggie.*

348 Conviciis Præpositum ne lacessas. *Non provocare il preposto con ingiuriose parole.*

349 Antecessorum decreta amplectenda. *Devonsi abbracciare i decreti degli antecessori.*

350 Detrimētū, cui obstandū, ne permittas. *Non permettere il danno, à chi si deve resistere.*

351 Qualis vir; talis oratio. *Quale è l' huomo, tale è il parlare.*

352 Plurimum tribue antiquitati. *Habbi molto rispetto all' antichità.*

Ζυγὸν μὴ ὑπέρβαινε· καὶ στέφανον μὴ δρέπου.	לֹא תַעֲבוֹר אֶת מֹאזְנַיִם וְאַל תִּגַּע בְּכֶתֶר הַמֶּלֶךְ׃
Ὁ ἀράχνης τῷ μυόξῳ ἀκόνιτα προπίνει.	הָעַכָּבִירַת מַשְׁקֶרֶת רֹאשׁ לָעֲרוֹד׃
Ὁ ἄθεος, ἴνδουρος ἐν τῇ ἡμέρᾳ τυφλώττων.	הַכּוֹפֵר בְּעִקָּר דּוֹמֶה לַחֲפַרְפֵּרָה אֲשֶׁר לֹא רָאָה בַּיּוֹם׃
Ὅπου ἡ παιδεία χωλαίνει, ἡ ἔρις τὴν χαίτην ἀνίστησι.	בִּמְקוֹם אֲשֶׁר שָׁם צוֹלֵעַ הַמּוּסָר הַמַּצּוּת נָשְׂאָה רֹאשׁ׃
Τὰ τῶν ὑπερόγκων σκηνώματα ἄρδην ἐκριζωθήσεται.	מִשְׁכְּנוֹת הַזֵּדִים מֵעָקַר תֵּעָקַרְנָה׃
Ἀσελγὴς σατύρα τῷ δάκνεσθαι ἰατρεύει.	לְשׁוֹן לַעַג מַרְפֵּא בִנְשִׁיכָה׃
Τῷ λόγῳ πειθαρχεῖ, ὁ τῇ εὐσεβείᾳ παρακολουθῶν.	הָרוֹדֵף אַחַר הָאֱמוּנָה שׁוֹמֵעַ לַשֵּׂכֶל׃
Σέβου, οὓς ἂν ὑπερέχειν ὁρᾷς.	כַּבֵּד אוֹתָם שֶׁמְּנַצְּחִים לַאֲחֵרִים׃
Ἐξ ἀλλοτρίου δέρματος, πλατύας ὁρμοὺς ἀποτέμνεις.	מֵעוֹר הָאַחֵר גָּזַרְתָּ חוּטִים רְחָבִים׃
Λοιδορίαις τὸν προεστῶτα μὴ περιπηλακίζῃς.	אַל תַּכְעִיס אֶת רַבְּךָ בְּגִדּוּפִים׃
Τὰ τῶν προηγουμένων δόγματα περιπτυκτέον.	לְחַבֵּק גְּזֵרוֹת הָרִאשֹׁנִים׃
Τὴν βλάβην, ἣν κωλυτέον, οὐ μὴ ἐπιτρέπῃς.	אַל תַּנִּיחַ לְהֵעָשׂוֹת נֵזֶק אֲשֶׁר תּוּכַל לִמְנֹעַ׃
Οἷος ὁ ἀνήρ, τοιοῦτος καὶ ὁ λόγος.	כְּאִישׁ כְּדִבּוּרוֹ׃
Περὶ πλείστου ἡγοῦ τὴν ἀρχαιότητα.	חַלֵּק כָּבוֹד לַקַּדְמוּת׃

353 Civilis agrestes improbat, & impugnat. *Una persona civile riprende e contradice à villani.*

354 Latratus molossi, furem manifestat. *L'abbaiare del mastino scuopre il ladro.*

355 Compatere multitudini advenarum. *Compatisci alla moltitudine de' forastieri.*

356 Ubicũq; interficere fas eit; ibi etiã prędari. *In qualũq; luogo è lecito ammazare, u'è anche di saccheggiare.*

357 Consanguinitas dirimit matrimonium. *La parentela scioglie il matrimonio.*

358 Superstitio est idolorum servitus. *La superstizione è servitù de gl' Idoli.*

359 Fratrem cum charitate corrige. *Riprende il fratello cõ carità.*

360 Artifici compedes impinguntur sui. *All' inventor si caccicano adosso li proprij ceppi.*

361 Agricola metit, quod seminavit. *L' agricoltore miete, quel che ha seminato.*

362 Sicarii aversantur tribunalia. *Gli assassini sfuggono (abborriscono) i tribunali.*

363 Agnoscenti sua enormia, ignosce atq; dimitte. *Perdona à chi riconosce le sue enormità (i suoi falli enormi & eccessivi.)*

364 Futura non sunt investiganda sortilegiis. *Le cose avvenire non devonsi cercare per via di stregherie ò superstitioni magiche.*

365 Festivũ cõcionatorẽ auscultamꝰ libẽter. *Volontieri ascoltiamo il predicato regraziosо.*

Ὁ ἀσυνετὸς τοὺς ἀρχαίους ἀποδοκιμάζει καὶ καταπολεμεῖ.	אִישׁ מְדִינִי נִאֵץ אֶת הַבּוּרִים:
Ὁ τοῦ μολόσσου ὑλαγμὸς τὸν κλέπτην φανεροῖ.	נְבִיחַת הַכֶּלֶב מְפַרְסֵם אֶת הַגַּנָּב:
Σύμπασχε τῷ πλήθει τῶν παροίκων.	תְּרַחֵם עַל רוֹב הַגֵּרִים:
Ὅπου ποτὲ ἀποκτείνειν θέμις, ἐκεῖ καὶ λεηλατεῖν.	בְּמָקוֹם שֶׁמּוּתָּר לַהֲרוֹג מוּתָּר לִגְזוֹל:
Ἡ τοῦ αἵματος ἐγγιστεία, διαλύεται τὴν ἐπιγαμίαν.	קְרִיבוּת בָּשָׂר מַפְרִיד הָאִשּׁוּת:
Ἡ δεισιδαιμονία, ἐστὶν εἰδωλολατρεία.	חֲסִידוּת־שׁוֹטָה הִיא פּוּלְחַן אֱלִילִים:
Τὸν ἀδελφὸν μετ᾽ ἀγάπης διόρθοε.	יַסֵּר בְּאַהֲבָה אֶת אָחִיךָ:
Τῷ τεχνίτῃ τὰ ἴδια πέδια καταφέρεται.	נַגָּרָא בְּסַדְנֵיהּ יְתִיב מְדַוֵּיל מְשַׁתְּלִים:
Ὁ γεωργὸς θερίζει, ὃ ἐὰν σπείρῃ.	עוֹבֵד־אֲדָמָה יִקְצוֹר מַה שֶּׁזָּרַע:
Οἱ δολοφόνοι ἀποστρέφονται τὰ βήματα.	הַסִּיקָרִים · בּוֹרְחִים מִן גַּרְדּוּמִין:
Τῷ ἐπιγινώσκοντι τὰ ἑαυτοῦ ἔκλοπα συγγίνωσκε καὶ ἀφίεθι.	סְלַח לְיוֹדֵעַ פְּשָׁעָיו:
Τὰ μέλλοντα ταῖς χρησμῳδίαις οὐκ ἐξιχνιαστέον.	אֵין לַחְקוֹר אֶת הֶעָתִידִים בְּגוֹרָלוֹת:
Τοῦ εὐτραπέλου δημηγόρου ἡδέως ὠτακουστοῦμεν.	בְּחֵפֶץ שָׁמַעְנוּ לְדַרְשָׁן נָעִים:

366 Ignominię notam inurere, prohibetur.

Si vieta l'improntar col ferro infocato il segno d'infamia.

367 Gesticulanti scorto domum tuam præclude; ne te nutibus irretiat.

Chiudi la casa alla putana giocolatrice, acioche ella con i cenni non ti tiri alla rete.

368 Mœchus in pũcto descendit ad inferos.

L'adultero in un ponto cala all' inferno.

369 In gehennâ punientur protervi.

Gl'impertinenti saranno castigati nelle pene infernali.

370 Parasitus petulcus procul sit à tuo consortio.

Il lascivo scroccone (adulator) stia lontano dalla tua cõpagnia.

371 Appropinquante brumâ, ciconia Septẽtrionem deserit.

Avvicinandosi l' inverno, la Cicogna abbandona il Settentrione.

372 Sequaci visco aves vagæ illaqueantur.

I vagabondi uccelli s' allaciano nell' attaccaticcio vischio.

373 Qui nõn exsequitur præceptum, cogendus est.

Chi non esequisce il comandamento, si deve sforzare.

374 Consuetudo delinquendi, offuscat intellectum.

La consuetudine di far il male oscura l' intelleto.

375 Putredine, quæ intrinsecùs fuerit, ejectâ, cicatrix obducetur.

Scacciata la marcia, che sarà stata dentro, si coprirà la piaga.

376 My-

Τῇ ἀτιμίᾳ στιγματίζειν, εἰρκτόν.	אסור לתת דופי בחבירו:
Πόρνῃ κληρονομούσῃ τὸν οἶκόν σου διάκλειε· ἵνα μή σε τοῖς νεύμασι σαγηνεύσῃ.	לפני זונה תסגור את ביתך פן תוקש ברמיזותיו:
Ὁ μοιχὸς ἀκαιρῶς εἰς ᾅδου καταβαίνει.	הבא על אשת איש יורד לשאול מיד:
Ἐν τῇ γεέννῃ κολασθήσονται οἱ ἀσελγεῖς.	בגיהנם נענשים הפריצים:
Παράσιτος ὑβριστὴς μακρὰν ἀπὸ τῆς σῆς ἑταιρείας ἀπέστω.	מלחך פינכי עז פנים ירחק מחברתך:
Τῆς χειμερινῆς τροπῆς προσεγγιζούσης, ὁ πελαργὸς τὸν ἄρκτον ἀπολείπει.	בקרב החורף החסידה יעזוב פאת הצפון:
Γλισχρῷ ἰξῷ τὰ περιφερόμενα πετεινὰ ἐμπαγίζεται.	בדבק דבק נוקשו עופות הנודדות:
Ὁ μὴ ἐντελῶν τὸ πρόσταγμα, βιαστέος.	מי שלא עשה המצוה מכריחין אותו:
Τὸ τῆς πλημμελείας ἔθος ἀμαυροῖ τὴν διάνοιαν.	מנהג החטאה מחשיך השכל:
Σηπεδόνος τῆς εἴδου ἐκκελυθείσης, ὕλη ἐπεισάγεται.	אחר הסרת הרקבון יקום החבורה:

376 Mysteria sacra exactè subeunda.
I misteri sacri devonsi perfettamente trattare.

377 Perfidus Apostata leprâ corripitur.
L' apostata disleale (mancator di fede) vien sorpreso dalla lepra.

378 Explorator fallax sibimet pedicas fabricat.
Il bugiardo spione à se stesso fabrica i ceppi.

379 Idonei ad sacerdotium eligendi.
Devonsi eleggere gl' atti(habili) al Sacerdotio.

380 Non obliquè de patrono censeas.
Non giudicar sinistramente del tuo patrone.

381 Presbyteris primitiç frugum, & decimę, consecrandæ.
Le decime e primi frutti devono consecrarsi a' Preti.

382 Arbiter expers rei, querelas non examinet.
L' arbitro, che non sà il fatto, non essamini le querele.

383 Abbas immodestos à cœnobio exterminet.
L' Abbate sbandisce gl' immodesti dal suo monastero.

384 Furca, manticularii pulpitum.
La forca è pulpito del tagliaborsa.

385 Non est res abdita, quæ non divulgabitur.
Non è cosa secreta, che non sia per divolgarsi.

386 Trásgreditur opulentus: plectitur inops.
Ill ricco trasgredisce, ed' il povero si punisce.

Τὰ ἱερὰ μυστήρια ἀκριβῶς τελεστέον.	רָאוּי עֲשׂוֹת בְּדִיוּק סוֹדוֹת הַפָּרוּשׁ:
Ὁ ἄπιστος ἀποστάτης τῇ λέπρᾳ τιμωρεῖται.	הַמְשׁוּמָּד בּוֹגֵד יֻכֶּה בְּצָרָעַת:
Κατάσκοπος ἀπατηλὸς πέδας ἑαυτῷ τεκταίνεται.	מְרַגֵּל שַׁקְרָן עוֹשֶׂה כְּבָלִים לְעַצְמוֹ:
Οἱ ἐπιτήδειοι πρὸς τὴν ἱερωσύνην ἐκλεκτέοι.	רָאוּי לִבְחוֹר אִישִׁים כְּשֵׁרִים לַכְּהֻנָּה:
Μὴ σκαιῶς περὶ τοῦ παρακλήτορος νομίσῃς.	אַל תָּדִין בְּעַוְלָה אֶת פַּטְרוֹנְךָ:
Τοῖς πρεσβυτέροις τὰς ἀπαρχὰς τῶν καρπῶν καὶ δεκάτας ἀφιερωτέον.	רֵאשִׁית דְּגָנְךָ וְהַמַּעְשְׂרוֹת תָּבִיא אֶל הַכּוֹהֲנִים:
Δικαστὴς ἀνεξέταστος τοῦ πράγματος, τὰς μεμψιμοιρίας μὴ ἐξεταζέτω.	הַדַּיָּן אֲשֶׁר לֹא בָקִיא לֹא יִבְדּוֹק אֶת הַדִּינִים:
Ὁ κοινοβιάρχης τοὺς ἀμέτρους ἐκ τοῦ κοινοβίου ἐξοριζέτω.	הַהֶגְמוֹן יְגָרֵשׁ מִקְּהִלָּתוֹ אֶת הַפָּרִיצִים:
Ὁ σταυρὸς τοῦ βαλαντιοτόμου λογεῖον.	זְקִיפָה הִיא בִּימַת שֶׁל גַּנָּבִים:
Οὐδέν ἐστι κεκαλυμμένον, ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται.	אֵין דָּבָר נִסְתָּר שֶׁלֹּא נִתְפַּרְסֵם:
Παραβαίνει ὁ πλούσιος· μετέρχεται ὁ ἄπορος.	הֶעָשִׁיר עוֹבֵר וְהֶעָנִי נֶעֱנָשׁ:

387 Ovem lupo ſtrangulandam commiſiſti.	*Tu hai commeſſa la pecora ad affogar al lupo.*
388 Largitio corrumpit ſuffragia.	*Li donativi guaſtano li voti.*
389 Viduam extrudi, turpe eſt.	*E coſa brutta il cacciar fuori la vedoua.*
390 Extorta venia, violentia eſt.	*La licenza ottenuta per forza è violenza.*
391 Feſtucam in pupillâ contubernalis; trabem in tuâ non advertis.	*Tu vedi lo ſtecco nella pupilla del tuo compagno, e non ti accorgi del trave, ch' é nella tua.*
392 Qui fœtum ſuum enecat, Tigride truculentior eſt.	*Ch' ammazza il ſuo parto, è più crudele che tigre.*
393 Impudẽs innocuũ quotidie perſequitur.	*Lo ſuergognato tutto l' giorno perſeguita l' Innocente.*
394 Cauſidicus, non meam; ſed ſuam crumenam ſpectat.	*L' avvocato (ò Procurator) nõ la mia ma la ſua borſa mira.*
395 Ad quid torques in collo amentis, & armillæ?	*A chi ſerve il collare e gli ornamenti al collo del pazzo.*
396 Noverca conatur perimere privignum.	*La matrigna ſi sforza (tẽta, procura) d'ammazzare il figliaſtro.*

Τὴν οὖν τῷ λύκῳ εἰς σφαγὴν ἐπιτέταχας.	אֶת הַכֶּשֶׂב נָתַתָּה לַזְּאֵב לַחֲנוֹק:
Ἡ δωροφορία διαφθείρει τὰς ψήφους.	הַשֹּׁחַד מַשְׁחִירַת קוֹלוֹת הַדַּיָּנִים:
Τὴν χήραν ἐξωθεῖσθαι, αἴσχιστον.	לְגָרֵשׁ אַלְמָנָה גְּנַאי:
Ἡ ἐκβιαζομένη ἄνεσις, ἱταμότης ἐστί.	רְשׁוּת הַנִּכְרַחַת חָמָס:
Τὸ κάρφος τὸ ἐν κόρῃ τοῦ ὀφθαλμοῦ τοῦ συμβιώτου σου ἐμβλέπεις· τὴν δὲ ἐν τῇ σῇ δοκὸν οὐ καταvοεῖς.	קִיסָם בְּעֵינֵי רֵעֲךָ רָאִיתָ הַקּוֹרָה בְּעֵינֶיךָ לֹא רָאִיתָ:
Ὁ τὴν ἑαυτοῦ γονὴν ἀποκλείνων, τίγριδος ἀπηνέστερος.	הַחוֹרֵג פְּרִי בִטְנוֹ הוּא יוֹתֵר אַכְזָרִי מִן הַטִּגְרִים:
Ὁ ἀναιδὴς τὸν ἀβλαβῆ καθ' ἡμέραν καταδιώκει.	עַז־פָּנִים רוֹדֵף אֵת הַנָּקִי בְּכָל־יוֹם:
Ὁ συνήγορος οὐ πρὸς τὸ ἐμὸν, ἀλλὰ τὸ ἑαυτοῦ βύσμα ἀποβλέπει.	פְּרַקְלִיטָא לֹא חוֹשֵׁשׁ בְּכִיסִי אֶלָּא בְכִיסוֹ:
Πρὸς τί οἱ στρεπτοὶ ἐν τῷ τραχήλῳ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ τὰ ψέλλια;	לָמָּה הַמְּנִיכוֹת וְאֶצְעָדוֹת בְּצַוַּאר הַכְּסִילִים:
Ἡ μητρυιὰ πειρᾶται ἀναιρεῖν τὸν πρόγονον.	אֵם חוֹרֶגֶת מִשְׁתַּדֶּלֶת לִקְטוֹל אֶת־בְּנָהּ חוֹרַגְתָּהּ:

397 Matertera legitimorum, nothis austera.

La zia de' figli legitimi è rozza, e severa verso a' bastardi.

398 Aliquando degenerat progenies à proavis.

Alcuna volta degenera la descendenza dagli antenati.

399 Vilem efferre, est felem purpurâ & ostro insignire.

L' inalzar l' huomo vile, èl' adornar il gatto di porpora e d' ostro.

400 Prætextatã puellam deflorare, immane dedecus.

E smisurata vergogna il suerginare una honesta fanciulla.

CENTURIA QUINTA:

DE FORTITUDINE, ET IMbecillitate.

CENTURIA QUINTA.

DELLA FORTEZZA e Debolezza.

401 FOrtes fortuna metuit; ignavos deprimit.

LA fortuna teme i forti & abbassa i poltroni.

402 Gaudet patientia duris.

La pazienza ama le cose dure.

403 Ingens telum, necessitas.

La necessità è una gran freccia.

Ἡ μητρυιὰ δ' ἐλφη τῶν γνησίων, πρὸς τὸν νόθους αὐστηρά.

אחות אם שלבנים כשרים קשה לבנים ממזרים:

Νοθεύουσί ποτε οἱ ἀπόγονοι ἀπὸ τῶν προγόνων.

פעמים הבנים יוצאים לתרבות רעה:

Τὸν φαῦλον ἐξαίρειν, τὸν αἰσχρὸν προφύρα καὶ ὅσπω ἐκκοσμεῖν ἐστι.

המרים את המזולזל הוא כמקשט את החתול בתולעת וארגמן:

Περιπόρφυρον κόρην διαπαρθενεύειν, ὑπερμεγάλη αἰσχύνη.

לענות בתולה נערה זפה גדולה היא:

ἙΚΑΤΟΝΤΑ'Σ πέμπτη. מאה חמישית:

Περὶ Ἀνδρείας καὶ Δειλίας· על הגבורה והחלשות:

Τοὺς ἀνδρείους ἡ τύχη φοβεῖται, τοὺς δὲ ῥαθύμους πιέζει.

הנד ירא מן הגבורים ומשפיל את עצלנים:

Ἡ ὑπομονὴ χαίρει τοῖς σκληροῖς.

הסבלנות חפצה ביסורין:

Σφοδρὸν βέλος ἡ ἀνάγκη.

חץ גדול הוא הצורך:

404 Injuriarum remedium, eſt oblivio. *Il rimedio dell' ingiurie è la dimenticanza.*

405 Regnum ſibi adſciſcit, qui concupiſcentiam ſuperat. *S' aquiſta il regno chi ſupera la cupidigia.*

406 Infirmus in lecto decumbens, dum ſpirat, ſperat. *L' infermo giacendo in letto mentre che ſpira, ſpera.*

407 Habet & muſca ſplenem. *Anche la moſca hà la milza.*

408 Formicæ etiam ſua bilis ineſt. *La formica hà la ſua colera.*

409 Ceſſandũ potiùs, quàm deſperandum. *Si deve più toſto ceſſare che diſperare.*

410 Exſulare injuſtè, non caſtigatio; ſed profugium eſt. *L. andare bandito ingiuſtamente è ricouro, non caſtigo.*

411 Verus magnanimus, qui triumphum repudiat. *E' vero magnanimo chi riſiutta il trionfo.*

412 Quod decreveris, conſtanter urge. *Sollecita coſtantemente ciò che hai deliberato.*

413 Gutta cavat lapidem: chalybs conſumitur uſu. *La goccia ſcava la pietra, & l' acciaio con l' adoprar ſi logra.*

414 Heu, quantoperè ſingultient prævaricatores condemnati! *O quanto ſingozzerano i malfattori condannati.*

415 Palma

Τὸ τῶν ὕβρεων φάρμακον, ἡ ἀμνησία.	קַבָּלַת הָעֶלְבּוֹנוֹת שִׁכְחָה׃
Βασιλείαν ἑαυτῷ περιποιεῖται, ὁ τῆς ἐπιθυμίας ἐπικρατῶν.	הַכּוֹבֵשׁ אֶת יִצְרוֹ קוֹנֶה לוֹ מַלְכוּת׃
Ὁ ἀσθενὴς ἐν κλίνῃ κατακείμενος, ἕως ἂν πνεύσῃ, ἐλπίζει.	הַחוֹלֶה שׁוֹכֵב בְּמִטָּה מְקַוֶּה עַד שֶׁרוּחַ בּוֹ׃
Ἔχει καὶ ἡ μυῖα σπλῆνα.	גַּם הַזְּבוּב יֵשׁ לוֹ טְחוֹל׃
Καὶ τῇ μύρμηκι ἰδία χολὴ ἔνεστι.	לַנְּמָלָה מְרֵרָה בְּתוֹכָהּ׃
Παυστέον μᾶλλον, ἢ ἀπελπιστέον.	טוֹב לַחֲדוֹל מִיָּאֵשׁ׃
Ἄπολιν εἶναι ἀδίκως, οὐ κόλασις, ἀλλὰ καταφύγιόν ἐστι.	גָּלוּת בְּלִי עָוֹן לֹא עוֹנֶשׁ אֶלָּא מַחֲסֶה׃
Ἀληθῶς μεγαλόψυχος, ὁ τὸν θρίαμβον ἀποβάλλων.	זֶהוּ בֶּאֱמֶת אִישׁ חַיִל הַמּוֹאֵס הַנִּצָּחוֹן׃
Ὃ ἂν ψηφίσῃ, εὐσταθῶς καταπείραζε.	מַה שֶּׁגָּזַרְתָּ הַחֲזֵק בּוֹ׃
Ῥανὶς ὕδατος πέτραν κοιλαίνει· ὁ χάλυψ τῇ χειρὶ προστρίβεται.	הַטִּיפָּה מְחַלֶּלֶת אֶת הָאֶבֶן׃ הַנְּחֹשֶׁת נִכְלָה בְּשִׁמּוּשׁ׃
Οἴμοι, ἡλίκον λύζουσιν οἱ κακοῦργοι καταδικασθέντες!	אוֹי כִּי מַר מְאֹד נֶאֱנָחוּ מִתְחַיְּבֵי מִיתָה מִבֵּית הַדִּין׃

415 Palma pondere viget.

La palma invigorisce col peso.

416 Condonando trophæum adeptus es.

Hai perdonando acquistato il trofeo.

417 Taurum tollet, qui vitulum.

Toglierà il toro chi toglie il vitello.

418 Repentina apparent graviora.

Le cose improviste appariscono più gravi.

419 Rebelles motus in potestatem redigendi.

I ribelli motivi devonsi ridur in poter nostro.

420 Conserva victoriam, quam nactus es.

Mantieni la vittoria ch' hai consequito.

421 In me cudetur ista faba.

Cōtra di me si ribatterà questa fava.

422 Sinè præsidio non se tuetur majestas.

La maestà non s' assicura senza guardia.

423 Barbarus atrocitatem anhelat.

Aspira il barbaro à la crudeltà.

424 Desideria dilatione augentur.

Col prolongamento s' accrescono i desiderij.

425 Ut simus soliciti, interdicitur:non itèm, muniis insistere.

Ci si prohibisce l' esser solleciti, ma non star saldi negli ufficij.

426 Inimicum dilige: & panem illi gratuitò feras; etiamsi non flagitet.

Ama l' inimico, e portagli il pane senza ricompensa, benche non l' addimandi.

427 Con-

Ἡ φοίνιξ ὑπὸ τοῦ βάρους ἀκμάζει.	חָתָמָר פּוֹרֵחַ תַּחַת הַמַּשָּׂא׃
Τῷ συγχωρεῖσθαι τρόπαιον προσκέκλησαι.	נִצַּחְתָּ בִּמְחִילָה׃
Καὶ ταῦρον ἀρεῖ, ὁ τὸν μόσχον.	הַנּוֹשֵׂא עֵגֶל יִשָּׂא שׁוֹר׃
Τὰ αἰφνίδια δεινότερα φαίνεται.	מִקְרִים פִּתְאוֹמִיִּים קָשִׁים׃
Τὰς ἀποστατικὰς στάσεις ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν περιστατέον.	לִכְבּוֹשׁ הַמָּרְדִים תַּחַת הָרְשׁוּת׃
Διαφύλαττε τὴν νίκην, ἣν κατέλαβες.	שְׁמוֹר הַנִּצָּחוֹן אֲשֶׁר קָנִיתָ׃
Εἰς ἐμὲ κόψεται ὁ κύαμος οὗτος.	הַפּוּל הַזֶּה יוּשָׂם עָלַי׃
Χωρὶς φρουρᾶς οὐκ ἀμύνεται τὸ σέβασμα.	בְּלִי נְצִיב אֵין תַּעֲמֹד הָרְשׁוּת׃
Ὁ βάρβαρος τὴν ἀπήνειαν ἀποπνεῖ.	הָאַכְזָרִי אַכְזָרִיּוּת שׁוֹאֵף׃
Τὰ ἐπιθυμήματα τῇ ἀναβολῇ αὔξανεται.	תּוֹחֶלֶת מְמֻשָּׁכָה מַחֲלָה לֵב׃
Τὸ μεριμνᾶν ἀπαγορευόμεθα, καὶ μὴ τοῖς τέλεσιν ἐνίσχεσθαι.	אָסוּר לָנוּ לִדְאוֹג יוֹתֵר מִדַּאי אֲבָל לֹא לְהִתְעַסֵּק בְּעִנְיְנֵי חוֹבָתֵינוּ׃
Τὸν δυσμενῆ φίλει, καὶ ἄρτον αὐτῷ ἀμισθὶ φέρε, κἂν μή σου τοῦτο δεήσηται.	אֱהוֹב אֶת שׂוֹנַאֲךָ וְתֶן־לוֹ לֶחֶם בְּחִנָּם אַף־עַל־פִּי שֶׁלֹּא יְבַקֵּשׁ׃

427 Contumelias benignitatis loricâ retunde.

Ribatti l'ingiurie con la corazza della benignità.

428 Contra malevoli ſpicula, tolerantia prębet ſcutum.

La toleranza porge lo ſcudo contro i dardi de' malevoli.

429 Jacula prævisa minùs feriunt.

Meno feriſcono i dardi antiveduti.

430 Buccina ſtrenuo audaciam adjicit.

La tromba aggiunge ardire al valoroſo.

431 Grex gruum, vel dormiens, excubias conſtituet.

Il gregge delle grue anche dormendo porrà le ſentinelle ò guardie.

432 Inter malleum & incúdem verſatur.

Stà tra'l martello e l' incudine.

433 Qui perſeveraverit, brabéum auferet.

Chi perſevererà, riporterà il premio della vittoria.

434 Inſignia cœpta, longanimitate perficienda.

Le ſegnalate impreſe cominciate colla longanimità devonſi perfettionare.

435 Saucii non eſt, noſocomii tædere.

Non deve l' impiagato infaſtidirſi dello ſpedale.

436 Capulares decrepiti paulatim delirant.

I decrepiti vecchi che ſono vicini alla ſepoltura, à poco à poco vaneggiano.

437 Inter manipulos & faſces zizaniorum, eſt triticum.

Tra le brancate ed' i mazzi dell' erbe diſutili è il frumento.

438 Qui

Τὰς ἀδικίας τῷ τῆς εὐνοίας θώρακι ἄμβλυνε.	דחה את החרפות בשריון הענוה:
Ἐναντίον ταῖς τοῦ κακονόου λόγχαις, ἡ ἀνοχὴ θυρεὸν ἀποφαίνει.	הסבלנות היא מגן על רמחי המרע:
Ἀκόντια τὰ προορασθέντα ἔλαττον παίει.	גירים הנראים לא מזיקין:
Ἡ σάλπιγξ τῷ δραστῆρι θαῤῥαλεότητα ὑποβάλλει.	קול השופר יוסיף חיל לגבור:
Ἡ ἀγέλη τῶν γεράνων καὶ ὑπνώττουσα περκοθίλει.	עדרי עגורים גם כי ישנים משימים מצב:
Μεταξὺ τῆς σφύρας καὶ τοῦ ἄκμονος διατρίβεται.	עומד בין קורנס וסדן:
Ὁ διακαρτερήσας τὸ βραβεῖον ἀποίσεται.	אשר יעמוד עד סוף יטול שכר:
Τὰ ἐπίσημα τολμήματα μακροθύμως ἀποτελεστέον.	להשלים עסקים גדולים צריך אריכות אפים:
Οὐκ ἔστι τοῦ τραυματίου, τὸ νοσοκομεῖον ἄχθεσθαι.	פצוע לא יקוץ בבית החולים:
Τυμβογέροντες παρήλικες καταβραχέως παραληροῦσι.	הישישים נעשים פתאים מעט:
Ἐντὸς τῶν λόχων καὶ δεσμῶν τῶν ζιζανίων ὁ πυρὸς.	בין אלפות ואגדות הזונין נמצאה החטת:

438 Qui catus est, competitoris sui incremēto non decrescit.

Chi è accorto non sminuisce con l' accrescimento del competitore.

439 Judæi se circumcidunt: Christiani cilicio se vinciunt.

Se si circomcidono gli Ebrei, i Christiani si cingono col cilizio.

440 Almæ & intemeratæ Virginis filius, in angustiis patrocinatur

Il figliolo della santa & inviolata Vergine ne' travagli protegge.

441 Perduellis, exsilio mulctatus, quò applicet?

Il ribelle castigato co' l bando dove s' accosterà?

442 Cum galeâ & umbone perdius & pernox vadit.

Và giorno e notte con la celata e con lo scudo.

443 Remis & velis ad navale properat.

Con remi & vele và in fretta all' arsenale.

444 Auspicio felici, vellere potitus est Grajo.

Con felice augurio hà ottenuto il Greco vello.

445 Romphæa obtusa in congressu nequicquam exseratur.

La spada spuntata nel combattimento non si sfodri.

446 Valde munificum est, liberare captivos.

E cosa generosa liberare i prigioni.

447 Certamen agonis postremi est transitorium.

Presto passa il combattimento dell' ultimo agone.

448 Alli-

Ὁ φρόνιμος τῇ τοῦ συμμετιόντος αὐξήσει οὐ μεισοῦται.

אִישׁ עָרוּם לֹא מִתְמַעֵט בִּגְדֻלַּת חֲבֵירוֹ׃

Οἱ Ἰουδαῖοι περιτέμνονται· Χριστιανοὶ δὲ κιλικίῳ διαζοῦνται.

הַיְהוּדִים נִמּוֹלִים וְהַנּוֹצְרִים מִתְאַזְּרִים בַּשָּׂק׃

Ὁ τῆς ἁγνῆς καὶ ἀμολύντου Παρθένου υἱὸς, ἐν ταῖς ἀνάγκαις βοηθεῖ.

בְּכוֹר הָעַלְמָה הַקְּדוֹשָׁה וְהַזַּכָּה מָגֵן הוּא בְּצָרוֹת׃

Ὁ πολέμιος, τῆς πατρίδος φυγαδευθεὶς, ποῖ προσορμίζοιτο;

לְאָן יֵלֵךְ הַמּוֹסֵר נִדַּח מֵאַרְצוֹ׃

Σὺν κόρυθι καὶ ἴτυι πανήμερος καὶ παννύχιος βαδίζει.

הָלַךְ יוֹמָם וָלַיְלָה בְּקוֹלַס וְצִנָּה׃

Κώπαις καὶ ἱστίοις πρὸς τὸ νεώριον στέλλεται.

בְּכֹחַ מְשׁוֹטוֹת וּקְלָעִים מְמַהֵר אֶל הַחוֹף׃

Οἰωνισμῷ εὐτυχεῖ τοῦ κωδίου γραίκου ἐπέτυχε.

בְּמַזָּל טוֹב לָקַח גִּזַּת הַזָּהָב הַיְּוָנִים׃

Ῥομφαία ἀμβλυωθεῖσα ἐν συμβολῇ μηδαμῶς ἐξελκέσθω.

אֵין מְשַׁלְּפִין חֶרֶב נִקְהָה בְּתִגְרַת מִלְחָמָה׃

Μέγα λίαν εὐεργέτημα, τὸ τοὺς αἰχμαλώτους ἐλευθερῶσαι.

נְדִיבוּת גְּדוֹלָה הִיא לְהַצִּיל אֶת הַשְּׁבִי׃

Τὸ τοῦ τελευταίου ἀγῶνος ἆθλον διαβατικόν ἐστι.

תִּגְרַת הַגּוֹסְסִים הִיא עוֹבֶרֶת כְּרֶגַע׃

448 Allidit parvulos ad petram.

Ammacca i piccolini alla pietra.

449 Pusillanimis ad heroica non adspirat.

Quel ch' è di poco coraggio non aspira à cose eroiche.

450 Meticulosus umbram veretur suam.

Il pavoroso teme l' umbra sua.

451 Tremulus lepus plagas non perspicit.

Il tremolo lepre non risguarda le reti da caccia.

452 Prædicator tepidus suggestum non conscendat.

Il tiepido predicatore non salisca il pulpito.

453 Quomodo te consolabitur, qui propriis premitur gemitibus?

Come te consolerà colui, ch' è oppresso da proprij pianti?

454 Parturiunt montes: nascetur ridiculus mus.

Partoriscono i monti, e nascerà un ridicol sorcio.

HYMNUS DE *Passione Christi.*

HINNO DELLA passione di Christo.

455 Cœnam cum Discipulis Christus celebravit:

Christo celebrò la cena co' discepoli.

456 Obitum Apostolis palàm nuntiavit;

Apertamente palesò la morte à gl' Apostoli.

457 AC

Προσκρούει τὰ παιδάρια πρὸς τὴν πέτραν.

נִפֵּץ עוֹלָלִים אֶל הַסָּלַע׃

Ὁ μικρόψυχος τὰ ἡρωϊκὰ μηδαμῶς ἐπιβάλλεται.

נִמְהֲרֵי־לֵב לֹא יְבַקְשׁוּ גְדוֹלוֹת׃

Ὁ ψοφοδεὴς τὴν ἑαυτοῦ σκιὰν φοβεῖται.

הַפַּחְדָן יְרָא מִצִּלּוֹ׃

Ὁ τρομώδης λαγὼς τοὺς ἄρκυας οὐ καθορᾷ.

אַרְנֶבֶת מַרְעִיד לֹא רוֹאֶה הַמְּצוּדוֹת׃

Ὁ χλιαρὸς κηρυκτὴς τοῦ δικαστηρίου μὴ ἐπιβαινέτω.

הַדַּרְשָׁן פּוֹשֵׁר לֹא יַעֲלֶה עַל הַדּוּכָן׃

Πῶς δὲ παραμυθήσεται, ὁ τοῖς ἰδίοις στεναγμοῖς θλιβόμενος;

אֵיךְ יְנַחֵם הָרָחוּק בַּאֲנָחוֹת עַצְמוֹ׃

Ὠδίνει τὰ ὄρη· εἶτα μῦς γελοῖος ἀποτίξεται.

הֶהָרִים מְחַבְּלִים וְיָלֵד עַכְבָּר מוּצְחָק׃

ὝΜΝΟΣ ΠΕΡΙ ΠΑΘΗΜΑΤΟΣ τοῦ Χριστοῦ.

הַלֵּל עַל עֹנֶשׁ הַמָּשִׁיחַ׃

Ὁ Χριστὸς τὸ δεῖπνον μετὰ μαθητῶν αὐτοῦ ἐδείπνησε.

הַמָּשִׁיחַ עָשָׂה הַמִּשְׁתֶּה עִם תַּלְמִידָיו׃

Τὸν ἑαυτοῦ θάνατον τοῖς Ἀποστόλοις φανερῶς ἐσήμανε.

לַשְּׁלִיחִים הִגִּיד בְּפַרְהֶסְיָא מוֹתוֹ׃

457 Ac authorẽ ſceleris ſimul demõſtravit: | *Ed insieme ſcoperſe l'aut... della ſceleranza.*

458 Et egreſſus protinus, hortulũ intravit: | *E subito uſcito entrò nell'... ticello.*

459 Atq; humi prócidẽs, ſeſe tũc proſtravit: | *Et gettandoſi a terra all... vi ſi diſteſe.*

460 Et transferri calicem à ſe poſtulavit: | *E addimãdò che da lui ſi tr... feriſſe il calice:*

461 Satoris arbitrio illud reſignavit. | *E lo rimiſe nell' arbitrio ... padre.*

462 Sudor itẽ ſanguinis ſubitò manavit. | *Medeſimamẽte colò (diſti... ſubito ſudor di ſangue.*

463 Ad quid, inquit ſuaviter, Amice, appuliſti? | *A che fine, piacevolmente d... ſe, ò amico ſete giunto?*

464 Nũquid oſculaberis, quẽ jam tradidiſti? | *Bacierai forſe quello c'ha... già tradito?*

465 Aſſiſtentes interim irruunt miniſtri. | *In queſto mentre, i mini... che ſtavano preſenti com' im p... gli danno adoſſo:*

466 Nox inſomnis integra illa terebatur. | *E tutta quella notte inti... ſi paſſava ſenza dormire.*

467 Nulla planè requies illi præſtabatur. | *Non ſe gli concedeva onni... mente alcun riposo.*

468 Colaphis & alapis innocens mactatur: | *Con guanciate e ſchiaffi l'i... nocente ſi maltratta.*

Καὶ τὴν αὐθέντην κακοῦργον ν᾽ ἐδίδαξε.	ולראש המזמרה ביחד הראה:
Καὶ αὐτίκα ἐξελθὼν, εἰς κῆπον εἰσῆλθε.	ויצא מיד חוצה לגנה:
Καὶ χαμαὶ προσπεσὼν, ωπὸν τότ᾽ ἐδάφισε.	ויפל בארץ וישתחוה:
Καὶ παρελθεῖν ἀφ᾽ ἑαυτοῦ τὸ ποτήριον προσηύξατο.	ויתפלל שיעבור ממנו הכוס הזה:
Ἀλλὰ τοῦ Πατρὸς θελήματι αὐτὸ ἐπέτρεψε.	אף על פי כן בתנאי הזה אם כן חפץ אביו:
Κἄπειτα ἱδρὼς τοῦ αἵματος ἐρρόυσε.	וזיעת דם נטפה ממנו פתאם:
Καὶ ἡσύχως εἶπεν· Ἑταῖρε ρ᾽ ᾧ πάρει;	ויאמר בקול ערב רעי למה באת הלום:
Μή τι φιλεῖς, ὃν ἤδη παραδέδωκας;	התשק אותו אשר כבר מסרת:
Οἱ δὲ παραστάντες δοῦλοι ἐν τῷ μεταξὺ εἰσέβαλον εἰς αὐτόν.	ויבאו בפתע הטבחים:
Ἡ νὺξ ἄυπνος ὅλη ἐκείνη διετρίβη.	וכל הלילה עבר בלא שינה ותנומה:
Μηδεμία παντελῶς ἀνάπαυσις αὐτῷ παρήχθη.	והוא לא מצא לו מנוח:
Κολάφοις καὶ ῥαπίσμασιν ὁ ἄκακος κατεκόφθη.	במכות האגרוף ובמגפות היה נגף הנקי:

469 Et tumultus populi magn9 excitatur.

E si risveglia un gran tum... di popolo.

470 Stipatus militibus, vinculis arctatur;

Circondato da soldati, ... stretto con legami.

471 Et crudis verberibus dirè laceratur.

E con aspre percosse è cru... mente stracciato.

472 Caput Regis inclyti spinis coronatur.

Il capo del glorioso (eccell... te) Re di spine è coronato.

473 Post hoc, flexis genibus ab his irritatur.

Dopò questo con le ginocch... piegate è provocato.

474 Ecce! cutis tenera pii Salvatoris,

Ecco la tenera pelle del pi... so Salvatore,

475 Ad columnam rigidis flagellatur loris:

Vien flagellato alla colon... con dure correggie.

476 Derivantur rivuli undiq; cruoris.

Scorrono da ogni parte rivi ... sangue.

477 Et per urbis compita mitis procedebat;

Et caminava mansueto per ... strade della Città.

478 Crucisq; patibulum humeris gerebat.

Et portava sopra le spalle ... patibulo della croce.

479 Ad fores, & ostia, turba confluebat;

Agl' uscij e sù le porte scorr... va il popolo.

480 Ejusque confusio singulis patebat.

Ed' era à tutti aperta la s... confusione,

Καὶ θόρυβος μέγας τοῦ ὄχλου ἐπήχθη.	וּמְהוּמָה גְדוֹלָה הָיָה בָעָם:
Τοῖς στρατιώταις πυκνούμενος, δεσμοῖς ἐστενώθη.	נִלְוָת בְּאִסְטְרַטְיוֹטִין נֶאֱסַר בְּמוֹסֵרוֹת:
Καὶ ἀώροις μάστιξιν ἀπηνῶς ἐσπαράχθη.	וּבְמַכּוֹת אַכְזָרִיּוֹת קָרוּעַ נִקְרָע:
Ἡ τοῦ κλεινοῦ βασιλέος κεφαλὴ ἀκάνθαις ἐστεφανώθη.	רֹאשׁ הַמֶּלֶךְ הַגָּדוֹל נִכְתָּר בְּקוֹצִים:
Ἀπ' ἄρτι ὑπὸ τῶν γονυπετησάντων ἐπαροξύνθη.	אַחֲרֵי זֹאת בָּרְעוּ בִּרְכַּיִם וַיָּלִיצוּ בוֹ:
Ἰδοὺ, ἁπαλὸν δέρμα τοῦ χρηστοῦ Σωτῆρος,	הִנֵּה עוֹר רַךְ מוֹשִׁיעַ הֶחָסִיד:
Πρὸς στήλην κρυεροῖς ἱμᾶσι μαστιγοῦται,	נִלְקָה בְּשׁוֹטִים אֵצֶל הָעַמּוּד:
Ὥστε ῥύακας ἰχῶρος πανταχόθεν παροχετεύεσθαι.	יְאֹרֵי דָם נוֹבְעִים מִכָּל־גּוּפוֹ:
Καὶ διὰ τοῦ ἄστεος διόδων πρᾶος προβέβηκε·	וּבְחוּצוֹת הָעִיר הָיָה הוֹלֵךְ עָנָו:
Τοῦ τε σταυροῦ μοχλὸν ὤμοις ἦρται.	נוֹשֵׂא צְלִיבָה עַל כְּתֵפָיו:
Πρὸς θύρας καὶ λίζας ὁ δῆμος ἐσύῤῥευσε.	אֶל הַפְּתָחִים וּשְׁעָרִים כָּל־הֲמוֹן עִיר נָהֲרוּ:
Καὶ ἡ σύγχυσις αὐτοῦ ἑκάστοις φανερὰ ἐγένετο.	וּכְלִמָּתוֹ הָיְתָה גְלוּיָה לְאִישׁ וָאִישׁ:

481 Ad pudoris cumulum, Jeſu, denudaris:	*Per colmo di vergogna ò Giesù ſei ſpogliato.*
482 Ad ventum & frigora, pannis ſpoliaris:	*Al vento & al freddo ti ſi levano i veſtimenti.*
483 Atq; cum latronibus æquus deputaris:	*Et eſſendo giuſto ſei riputato co' ladroni.*
484 Quaſi dux facinoris, in medio locaris.	*Quaſi Capitano del delitto ſei poſto in mezzo.*
485 Tenſis ligno brachiis, artus conclavantur:	*Steſe le braccia ſul legno, ſon inchiodate le membra.*
486 Atq; mẽbra trucibus chordis alligãtur:	*Et con funi crudeli ſi legano le membra.*
487 Nervi & venæ parili modo laniantur:	*I nervi e le vene cõ ſimil modo ſi ſtracciano.*
488 Pedum plantæ etiam ferro penetrãtur.	*E le piante de' piedi ancora ſi trapaſſano col ferro.*
489 Loquẽs ipſe poſtea, Sitio, ajebat;	*Egli indi parlando, hò ſete, dicea.*
490 Et deguſtans paululum, ſumere nolebat	*Aſſaggiando un puoco nõ volea pigliare*
491 Acetum, quod illicò felle commiſcebant,	*L'aceto, che ſubito meſcolavano col fiele,*

492 Et

Πρὸς τοῦ αἰδοῦς σωρὸν, ὦ Ἰησοῦ, ἀπογυμνοῖ,	לתכלית החרפה תתערה הישוע:
Πρὸς ἄνεμον καὶ ψύχη τοῖς ῥάκεσι σκυλευόμενος.	ברוחות וקור תתפשט בבגדיך:
Καὶ μετὰ τῶν λῃστῶν ἴσος λογίζῃ,	ותתדמה עם הרוצחנים:
Ὡς κακουργήματος ἀρχηγὸς ἐν μέσῳ κρεμάμενος.	ובתוכם מונח כראש הנבלות:
Τῶν βραχιόνων ἐν ξύλῳ ἐκτανένθων, τὰ μέλη γομφοῦται.	ובזרועות שטוחות בעץ הגרמים נתחבו:
Καὶ τὰ κῶλα ὠμαῖς χορδαῖς περιάπτεται.	והאיברים בחבלים נאסרו:
Τὰ νεῦρα καὶ αἱ φλέβες ὁμοίως κερματίζονται.	הגידים וורידין כהאי גוונא גם נטרפו:
Οἱ ταρσοὶ τῶν ποδῶν σιδήρῳ διαπείρονται.	אף כפות הרגלים בברזל נכרו:
Μετὰ ταῦτα ἀποκριθεὶς αὐτὸς, Διψῶ, ἔλεγε.	ויהי אחרי הדברים האלה ויאמר צמאתי:
Καὶ ἀπογευσάμενος ὀλίγον, οὐκ ἤθελε λαβεῖν	אך טועם מעט מאן לשתות:
Τὸ ὄξος, ὃ αὖ αὐτίκα μετὰ χολῆς ἔμιξαν,	את החמץ אשר היו מערבים במררה:

492 Et infusum spongiæ ori porrigebant.	*Et infuso nella sponga recavano alla bocca.*
493 Vocem promens ultimam, Patrem invocavit;	*Mandando fuori l' ultima voce invocò l padre.*
494 Spiritũq; manibꝰ ejus commendavit;	*E raccommãdò lo Spirito nelle sue mani.*
495 Cum clamore valido tandẽ exspiravit.	*Con forte grido finalmente spirò.*
496 Sic salutis Gentiũ opus consummavit.	*Cosi consumò l' opera della salute delle genti.*
497 Deinde, cujus valeat mens vel lingua fari,	*Dapoi qual intelletto, ò qual lingua potrà dire,*
498 Quantùm intus creditur Maria turbari;	*Quanto si pensa turbarsi dentro Maria:*
499 Cùm cernebat lividũ latus vulnerari,	*Quand' ella vedeva piagarsi il livido costato,*
500 Atque Nati viscera lanceâ forari?	*E pertugiarsi con la lancia le viscere del figliuolo?*

CENTU-

Καὶ σπόγγον πλήσαντες, αὐτοῦ τῷ στόματι προσήνεγκαν.	ונתון באספוג לפיו מושיטין:
Φωνὴν πλατεῖαν ἐξαγορεύων, τὸν Πατέρα εἰσεκάλεσε,	ומוציא קול האחרון היה קורא לאביו:
Καὶ τὸ πνεῦμα εἰς χεῖρας αὐτοῦ παρέθηκε.	ורוחו בידיו מפקיד:
Φωνήσας φωνῇ μεγάλῃ πάντως ἐξέπνευσε.	לסוף בשועת חזקה גוע:
Κατὰ τοῦτον τρόπον τὸ ἔργον τῆς τῶν ἐθνῶν σωτηρείας ἀπετέλεσε.	וכן כלה פעל ישועת הגוים:
Ἐντεῦθεν τίνος ἢ νοῦς ἢ γλῶσσα φῆναι δύναιτο,	אך מי הוא אשר דעתו או לשונו יוכל למלל:
Ὁπόσον ἔσωθεν ἡ Μαρία τεταραγμένη πιστεύηται,	כמה תחשוב כי מרים היה נבהלה בעצמה:
Ὅταν ἴδε τὸ πελιδνὸν πλευρὸν τιτρωσκόμενον,	בראותה צדו פצוע:
Καὶ τὰ τοῦ ἰδίου υἱοῦ σπλάγχνα τῇ λόγχῃ τετρυπημένα;	ומעי בנו בחנית מדקרים:

CENTURIA SEXTA: | CENTURIA SESTA:

DE ACTIONIBUS HUMANIS. | *DELLE AZIONI humane.*

501 EGregiâ indole præditus, extolli meretur encomiis. — *Chi è d' excellente natura dotato merita d' esser con lodi inalzato.*

502 Æquævus apud priſcos non adoptabatur. — *Non s' addottava appresso gli antichi chi era di pari età.*

503 Nebulones, in popinis, meras tricas tractant. — *Gli forfanti nelle bettole trattano pure bagatelle.*

504 Legis-lator ſancivit; ne quis auguſtam ædem profanaret. — *Ordinò il legislatore, che niuno empiamente violasse la Chiesa veneranda.*

505 A cæde, ad ædes ſalvus reverſus eſt. — *Dall' ammazzamento (homicidio) è salvo ritornato à casa.*

506 Comesſatores in cellariis ſeſe ingurgitāt. — *I mangiatori mangiano e bevono ingordamēte nelle cantine.*

507 Inediæ obnoxius erit, qui lupanaria frequentat. — *Sarà sottoposto al non mangar, chi prattica spesso per li bordelli.*

508 Via-

ἙΚΑΤΟΝΤΑΣ ἕκτη.

מאה ששית:

Περὶ Πράξεων ἀνθρωπίνων.

על מעשי האדם:

Ὁ τῆς φύσεως δεξιῶς ἔχων, ἐγκωμιάζεσθαι ἄξιος:

איש מדות טובות ומהללות זוכה להיות מתעלה:

Ὁ ἰσῆλιξ πρὸς τῶν ἀρχαίων οὐχ ὑποτίθεται.

אצל הראשונים לא היה רשאי האדם לקחת לו לבן את בן גילו:

Οἱ οὐτιδανοὶ ἐν τοῖς καπηλείοις φλυαρίας μόνον πραγματεύουσι.

אנשי בליעל נושאין ונותנין בחנויות בדברים בטלים:

Ὁ νομοθέτης ἐκύρωσε, μή τις οἶκον σεβαστὸν βεβηλώσῃ.

בעל התורה גזר שלא יחלל איש את היכל הקדש:

Ἀπὸ τοῦ φόνου εἰς δόμον σῶος αὖθις ἦλθε.

שב בשלום לביתו מן המלחמה:

Οἱ ἐπίκωμοι ἐν οἰνῶσι χαρείζουσι.

הנרגנים משתכרים בבתי היין:

Τῇ ἀσιτίᾳ ἔνοχος ἔσται, ὁ εἰς πορνεῖον φοιτῶν.

הבא בית אשה זונה לסוף ירעב:

508 Viatorē commeatu & viatico ditavit.	*Arrichi il viandate con vettovaglia e danaro per le spese del viaggio.*
509 Nævosas delibare mammas, infans abnuit, & lactere detrectat.	*Rifiutà il fanciullo di güstare le mamelle segnate di nei, e ricusa di poppare.*
510 Qui abstemius est, sit quasi lucerna in candelabro posita.	*Chi non beve vino, sia quasi lucerna posta nel candeliero.*
511 Alienavi me à pago; eò quòd peregrè dissitus esset.	*Io mi son ritirato dal villagio, perch' era troppo fuor del paese.*
512 OecumenicaSynod⁹, schismata in sessione I. anathematizat.	*L' universal Sinodo nella 1. Sessione detesta le divisioni.*
513 Catholicus devotus, fanum & delubra Paganorum, & synagogas Hebręorum, exsecratur.	*Il Catolico divoto le Chiese ed' i tempij de' Pagani maledice, ed aborrisce le Sinagoghe de gli Ebrei.*
514 In finitimo emporio, de adamantibus & crystallo consultemus.	*Nella prossima fiera tratteremo de diamāti, e del cristallo.*
515 Præsul abdicavit dignitatem: & Palpo præturam affectavit.	*Il Prelato ha deposto la dignità, & il lusinghiere ha cercato con ansietà la podestaria.*

516 Pru-

נתן צידה ולחם לאורח׃

Τὸν ὁδίτην τροφῇ καὶ ἐπισιτίοις ἐπλούτισε.

מאן היונק השדים בעלי־מומין ולא ינקם׃

Τὰς νοσερὰς θηλὰς ἀπολείβεσθαι ἀναινύει τὸ βρέφος, καὶ θηλάζειν ἀπολέγεται.

הנזיר יהי כמו נר במנורה׃

Ὁ ἄοινος ὤν, ὡς λύχνος ἐν λυχνείῳ τεθεικὼς ἔστω.

התרחקתי מן הכפר להיותו בארץ רחוקת׃

Ἀπηλλοτρίωμαι ἀπὸ τῆς κώμης, διὰ τὸ αὐτὴν ἐπιξένης ἀπέχειν.

סנהדרין הגדולה מחרים במושב הראשון את הכתות׃

Σύνοδος ἡ οἰκουμενικὴ τὰ σχίσματα ἐν τῇ πρώτῃ ἑδρεύσει ἀναθεματίζει.

בעל האמונה הכללית נאמן מתעב במות ומזבחות הגוים וכנסיות היהודים׃

Ὁ καθολικὸς θεοσεβὴς τοὺς νεὼς καὶ τὰ τεμένη τῶν Παγανῶν, καὶ τὰς τῶν Ἰουδαίων συναγωγὰς καθαιρεῖται.

לכה ונועצה בעיר סוחרת הקרובה על יהלומין וספירים׃

Ἐν τῷ προσορείῳ ἐμπορείῳ περὶ ἀδαμάντων καὶ κρυστάλλου χρηματιζώμεθα.

הנגיד עזב מעלתו ואיש מחליק בקש להיות ראש היועצים׃

Ὁ προστάτης ἀπεκύρωσε τὴν ἱερατείαν καὶ ὁ κόλαξ τὴν ἐπαρχίαν ἐπεβάλετο.

516 Pruritus venereus procos polluit.	*L' incentivo venereo macchia quelli, che desiderano le nozze.*
517 Sit hilaris Morio: aut abigatur.	*Sia allegro il buffone, altrimente si caccia via di li.*
518 Cardinales aliquot in Consistorio congrediuntur.	*Alcuni Cardinali si riducono insieme nel Consistorio.*
519 Vates propitius, nostratibus prospera prædixit.	*L' indovino favorevole a nostri paesani predisse cose felici.*
520 Obnixè obtestor, ut Spurius efferus noxiam luat.	*Con ogni mio potere vi priego è scongiuro, ch' l fiero bastardo paghi la pena.*
521 Enucleatè intricatum adagium explicavit.	*Chiaramente spiegò l' intricato proverbio.*
522 Testamentum penès me in arcâ est.	*Il testamento è appresso di me nella cassa.*
523 Separemur à cœtu seorsim.	*Separianci dalla congregazione da parte.*
524 In Academiâ abstrusa opinio non pandenda.	*Non devesi scoprire l' opinione recondita nell' accademia.*
525 Avunculus & patruus, nepotum tutores.	*Il zio da canto della madre e del padre sono tutori del nepote.*

526 Vil-

Κνισμὸς ἀφροδίσιος σοῦ ...αισχύνης μολύνει.

תַּאֲוַת הַמִּשְׁגָּל מְטַמֵּא אֶת הַחוֹשְׁקִים:

Ὁ μωρὸς γελωτοποιὸς ἔστω; ἐκεῖθεν ἀπειργέσθω.

הַשּׁוֹטֶה יְהִי שָׂמֵחַ אוֹ יֵלֵךְ לוֹ:

Τῶν Καρδιναλέων ἔνιοι ἐν τῷ Βουλευτηρίῳ συνέρχονται.

קְצָת מִן הַחַשְׁמַנִּים נוֹעֲדוּ בְּאֹהֶל מוֹעֵד:

Μαΐης ἵλεως τοῖς ἡμεδαποῖς σήμερα προελεῖξε.

הַקֹּסֵם קָסַם טוֹבוֹת לְעַמֵּנוּ:

Ἐκτενῶς λιπαρῶ, ἵνα ὁ μοιχίδιος θηλυώδης τὴν ...αι παιλυή.

בְּבַקָּשָׁה שֶׁיֵּעָנֵשׁ הַמַּמְזֵר עַל חֲטָאָתוֹ:

Ἐξηκριβωμένως τὴν ἐπιπεπλεγμένην παροιμίαν ἀνέπτυξε.

בֵּאֵר בְּבִיאוּר מָשָׁל הַנָּבוֹךְ:

Ἡ διαθήκη παρά μοι ἐν τῇ κιβωτίῳ ἐστί.

דְיָאתִיקִי יֵשׁ אֶצְלִי בָּאָרוֹן:

Χωριζώμεθα τῆς συνουσίας, χωρὶς γεγονότες.

נִפְרוֹשׁ מִן הַצִּבּוּר בִּפְנֵי עַצְמֵנוּ:

Ἐν ἀκαδημίᾳ ἀπόκρυφος δόξα οὐ πεταννυτέα.

לֹא יִתָּכֵן לְפַשֵּׁט בִּישִׁיבָה דַּעַת זָרָה:

Ὁ μητράδελφος καὶ πατράδελφος τῶν ἐκγόνων ἐπίτροποι.

אֲחִי הָאָב וַאֲחִי הָאֵם הֵם אַפּוֹטְרוֹפִּין שֶׁל בְּנֵי בָנָיו:

526 Villicus intrò in horreum congregat messem.

Il contadino dentro nel granaio raduna la raccolta.

527 In dubiis ignari fundamentum est; si cæteri conveniunt, non discrepare.

E fondamento dell' ignorante nelle cose dubie, se gl' altri si confanno, di non discordare.

528 Grates tibi pendo; quòd declaraveris, te mihi subventurum.

Tirendo grazie c' habbi dichiarato di volermi souvenire.

529 Rythmici poëtæ varias fabulas comminiscuntur.

Li Poeti da rime inventano diverse favole.

530 Opilionis interest, annumerare hœdos.

Importa al pastore annoverar i capretti.

531 Dum intermittit Juris-consultus officium, non est illi emolumentum.

Mentre il Dottore di legge intramette l' ufficio, non hà utilità.

532 Iners Novitius, Professus ineptus evadit.

Il negligente novizio fatta professione riesce da poco.

533 Aras & focos destituit Architectus.

L' architetto hà abandonato l' altare e l' pocolaro.

534 Peregrinos hospitio suscepit Antistes.

Il Prelato hà alloggiati i pelegrini.

535 Jure-

Ὁ ἀγρονόμος ἔσω εἰς ἀποθήκην τὸν θερισμὸν συναγείρει.

הַכַּפְרִי מְקַבֵּץ אֵת הַקָּצִיר לְגָרְנָה׃

Ἐν ἀμφιβόλοις τοῦ ἀγνοοῦντος ὑπόθεσίς ἐστι, τοῖς ἄλλοις ὁμολογοῦσιν οὐ διαφωνεῖν.

יְסוֹד הַסֶּכֶל בְּעִנְיָינִים סְפֵקִים הוּא שֶׁלֹּא יַחֲלִיק אִם שְׁאָר יַסְכִּימוּ׃

Εὐχαριστῶ σοι, ὅτι ἐνεφάνισάς σε ἐμοὶ βοηθήσοντα.

מוֹדֶה אֲנִי לְךָ אֲדוֹנִי כִּי אָמַרְתָּ לָבֹא לְעָזְרֵנִי׃

Οἱ ῥυθμικοὶ ποιηταὶ ποικίλους μύθους συμπλάττουσι.

הַפַּיְיטָנִים וּבַעֲלֵי חֲרוּזִים אִזְּנוּ וְחִקְּרוּ וְתִקְּנוּ מְשָׁלִים הַרְבֵּה׃

Τῷ ποιμένι διαφέρει, τὸ τοὺς ἐρίφους καταριθμεῖν.

רֹעֵה־צֹאן מִתְחַיֵּב לְסַפֵּר אֶת הַגְּדָיִים׃

Ὅταν ὁ συμβουλευτικὸς διαλείπει τὸ ἑαυτοῦ καθῆκον, οὐκ ἔστιν αὐτῷ ὠφέλημα.

חַכְמֵי חָכְמַת הַדִּינִים כִּי בָּטְלוּ מִן חוֹבָתָם לֹא יוֹעִילוּ׃

Νεαρὸς ἀργὸς ἐπαγγελλάμενος ἀπειρόκαλος γίνεται.

תַּלְמִיד עָצֵל שָׁב לִהְיוֹת כְּסִיל וַדַּאי׃

Τοὺς βωμοὺς καὶ ἐσχάρας καταλείπει ὁ ἀρχιτέκτων.

הַבַּנַּאי עָזַב הַמִּזְבְּחוֹת וּמוֹקְדוֹת

Τοὺς ξένους ὁ ἐπιστάτης ἐξενοδόχησε.

הַסֶּגֶן קִבֵּל אֶת הַגֵּרִים לְבֵיתוֹ׃

535 Jure-jurando promissum affirmavit. — *Affermò la promessa col giuramento.*

536 Eremita, deserti accola, codices legit. — *L'eremita abitatore del deserto, legge i libri.*

537 Amictu aspero cooperitur Anachoreta. — *Di ruvido vestito si copre il romito ò anacoreta.*

538 Fœnerator nusquam sibi intercludit aditum ad usuram. — *L'usuraio non si chiude in niun luogo il passo all'usura.*

539 Callidus vafrum stipendio subornat. — *L'astuto corrompe lo scaltrito con le paghe ò soldo.*

540 Anus rugosa quodlibet somniat. — *La vecchia grincia insogna ciò che vuole.*

541 In matris gremio educatus, fiet delicatus. — *L'allevato nel grembo della madre diventerà delicato.*

542 Dissolutus, belluæ tartareæ mancipium. — *Il dissoluto è schiavo della bestia infernale.*

543 In tabernâ voluntantur potatores: & satellites curiæ musto madent. — *Nella bettola si voltano i sbevacchiatori, e li sbirri della corte sono bagnati di mosto.*

544 Stri-

Ὅρκῳ τὴν ὑπόσχεσιν ἐπεκύρωσε.

קים ייעודו בשבועה :

Ὁ Ἐρημίτης, ἐν ἐρήμῳ διάγων, τὰς βίβλους ἀναλέγεται.

הנזיר דר במדבר קורא בספרים :

Ἐπιβλήματι τραχεῖ ἀμπέχεται ὁ Ἀναχωρείτης.

בעל ההתבודדות מתכסה בשמיכה :

Ὁ δανειστὴς οὐδαμοῦ ἑαυτῷ διείργει τὴν πρόσοδον πρὸς τὸν τόκον.

הנושך לא סגר לו דלת לנשך :

Ὁ πανοῦργος τὸν δρυβάτην μισθῷ ὑποτελεῖ.

הנוכל שכר לבן־בליעל :

Γραῦς πτυχώδης, ὃ ἂν δοκεῖ, ὀνειροπολεῖ.

זקנה קמוטה ציר לה כל־מה שתרצה :

Ἐν τῷ μητρὸς κόλπῳ ἐκτραφεὶς, τρυφερὸς γενήσεται.

בן מגדל בחיק אמו נעשה רך וענוג :

Ὁ ἄσωτος τοῦ θηρείου παρπαρείου ἀνδράποδον.

בן מביש ומחפיר הוא עבד נמכר לחית השאול :

Ἐν τῷ καπηλείῳ κυλινδοῦνται οἱ φιλοπόται, καὶ οἱ αὐλακόλουθοι γλεύκει βρέχονται.

בחנות מתגוללים הזוללים והסובאים · ועבדי המלך משתכרים מן התירוש :

544 Striges maleficiis suis annonæ caritatē prorogare student.

Le streghe cercano di prolongare la carestia delle vettovaglie con li lor maleficij.

545 Histriones exhibent spectacula deformia.

I Comici rappresentano spettacoli brutti.

546 Unguentis, & comtâ cæsarie, nitent heroinæ speciosæ crines.

D' unguenti odorosi e capegliera acconcia risplēdono li capegli della Dama bella.

547 Ostentatores jactando se invicem impediunt.

I frapponi vantandosi s' impediscono l' un l' altro.

548 Tympanistæ in viridario tripudiant.

I tamburini saltano nel giardino.

549 Caupo calculis computat sumtus.

L' hoste conta le spese co' i calcoli ò piedruccie.

550 In extorres publicam stipem aliquoties erogavit.

Compartì alcuna volta l' elemosina publica trà i sbanditi.

551 Patruelis meus mecum accubuit ad jentandum.

Il mio cugino s' è meco assentato (colcato) à far collazione.

552 Cum amitâ ejulante neptis vigilat.

La nipote vegghia colla zia sgagnolante.

553 Sc-

Αἱ γόητες τοῖς ἑαυτῶν κακουργήμασι τὴν τοῦ βίου ἀπορίαν ἀναβάλλεσθαι σπουδάζουσιν.

הַמְכַשְּׁפוֹת מִשְׁתַּדְּלוֹת בִּכְשָׁפֵיהֶן לְהַאֲרִיךְ יוֹקֶר הַתְּבוּאוֹת:

Οἱ μίμοι θεάματα ἄμορφα ἀποφαίνουσι.

בַּעֲלֵי מְשָׁלֵי הַקַּדְמוֹנִים מַרְאִים הַרְבֵּה פְּעָמִים מַחֲזוֹת מְגֻנּוֹת:

Τοῖς μύροις καὶ κομμωτῇ κόμῃ καλλύνονται αἱ τῆς ἀειδοῦς ἡρωΐνης τρίχες.

שַׂעֲרוֹת אִשָּׁה יָפָה וַחֲסוּדָה מַצְהִיבוֹת מִן הַבְּשָׂמִים וּקְוֻצּוֹת:

Οἱ σοβαροὶ τῷ ἀλαζονεύεσθαι ἀλλήλοις ἐμποδίζουσι.

הַמִּתְהַלְּלִים מוֹנְעִים אִישׁ לְאָחִיו בְּהִתְהַלְּלוּתָם:

Οἱ τυμπανισταὶ ἐν τῇ ἅλωᾳ χορεύουσιν.

הַמְּתוֹפְפִים חוֹגְגִים בַּדֶּשֶׁא:

Ὁ κάπηλος ψηφίσι λογίζεται τὰς δαπάνας.

הַפּוּנְדָּק חוֹשֵׁב הַהוֹצָאוֹת בִּפְסִיפָסִין:

Εἰς τὰς ἀπολίδας δημόσιον ἀγυρμὸν ἐποίησεν.

הַרְבֵּה פְּעָמִים הוֹצִיא מָעוֹת לְגָלוּת מִן קוּפַּת הַצִּבּוּר:

Ὁ ἀνεψιός μου κατακέκειται μετ᾽ ἐμοῦ πρὸς τὸ ἀκραΐζεσθαι.

בֶּן דּוֹדִי מֵסֵב עִמִּי לְצַפּוֹר:

Μετὰ πατραδέλφης ὀλολυζομένης ἡ ἐκγόνη ἀγρυπνεῖ.

בַּת בִּתִּי שָׁקְדָה עִם דּוֹדָתָהּ מְיַלֶּלֶת:

553 Sexûs utriusque adulti, Eucharistiam in Paschate participant.

Gl' adulti dell' una e l' altro sesso participano la Pasqua è Eucharestia.

554 A Cœnobiarchâ beneficentiæ pignora impetravi.

Hò dall' Abbate ottenuto pegni di benificenza.

555 Palpebras, pavimentum versùs, dedignanter divertis.

Tu volti verso il solaio sdegnosamente la palpebra.

556 Subrogatus, quem substitui, succedere mihi prætendit.

Il sostituto, ch' io hò posto nel mio luogo, pretende di succedermi.

557 Supremi primores, reliquorum typi & exemplaria sunt.

I Prencipi supremi sono imagini ed' essemplari degli altri.

558 Quis, expensis delinitus, fanatico se-se manciparet?

Chi lusingato con le spese vorrà farsi schiavo d' un pazzo?

559 Gener meus, cum suis consobrinis, apud nos in Septembri & Octobri erit.

Mio genero co' suoi consobrini sarà da noi à Settembre ò Ottobre.

560 Urnam cerevisiæ, dolio siceræ præfero.

Io fò più stima d' una vetina di cervosa, che d' una bote di sidra.

561 Præ-

Οἱ προβεβηκότες ἀμφοτέρα φύσεως, ἐν τῷ Πάσχα τῆς εὐχαριστίας κοινωνοῦσι.	הַבּוֹגְרִים מֵאֲנָשִׁים וְנָשִׁים לוֹקְחִים אוֹתוֹת הַבְּרִית בְּעֵת הַפֶּסַח׃
Παρὰ τοῦ Ἄββατος τὰς τῆς εὐεργεσίας ὑποθήκας ἐνεχειρίσθην.	מִן אַבָּא לָקַחְתִּי עֲרָבוֹת חֲסִידוּתוֹ׃
Τὰ βλέφαρα πρὸς τὸν ἔδαφον ἀπαξίως ἐκτρέπεις.	הַטֵּה עַפְעַפֶּיךָ בְּזַעַם לָאָרֶץ׃
Ὁ αὐτικαθιστάμενος ὑπ' ἐμοῦ, ὑφιζάνειν μοι προλαμβάνεται.	חֲלוּפִי אֲשֶׁר שַׂמְתִּי תַחְתַּי בִּקֵּשׁ לָבוֹא לִמְקוֹמִי׃
Οἱ πρῶτοι ἡγεμόνες, τῶν λοιπῶν τύποι καὶ παραδείγματά εἰσι.	הַשָּׂרִים הַגְּדוֹלִים הֵם טֶפוּס וּמָשָׁל לָעָם׃
Τίς ἄσμασι καταθελγόμενος τῷ κατοχίμῳ ἑαυτὸν χειρώσαιτο;	מִי הוּא שֶׁיִּקַּח כֶּסֶף לִהְיוֹת עֶבֶד נִמְכָּר לְאָדָם שׁוֹטֶה׃
Ὁ γαμβρός μου, σὺν τοῖς ἑορτοῖς, πρὸς ἡμᾶς ἐν τῷ μαιμακτηριῶνι καὶ πυανεψιῶνι ἔσται.	חָתְנִי יָבוֹא אֵלֵינוּ עִם קְרוֹבָיו בְּחֹדֶשׁ תִּשְׁרֵי וּמַרְחֶשְׁוָן׃
Στάμνον τοῦ ζύθου, τῆς σικέρας πίθου προκρίνω.	טוֹב נֹאד הַשֵּׁכָר מִן חָבִית שֶׁל מֵי אֲנָסִין אוֹ תַפּוּחִים׃

561 Præcoci ingenio pollens alios acriter & acutè circumvenit.

Chi è d'ingegno primatticcio vivamente & acutamente inganna gl'altri.

562 Centuriones per platéas rhedis & plaustris ovant.

I Capitani trionfano ne' suoi cocchi e carri per le piazze.

563 Tyrones ordinariè hæsitant, quo-ad ritè imbuantur.

I novizzi ordinariamēte stāno dubbiosi e perplessi finche siano bene instrutti.

564 Quando oscitanter stertebam; quidam clanculùm à me clepsit zonam.

Mentre io trascuratamente sonnacchiava, qualcuno m'hà nascosamente rubbato la cintura.

565 Residuum prandii, vernis præsētatur edendum.

L'avanzo del pranso si presenta à mangiare à schiavi.

566 Quæstor ex fodinis congruentē quæstum refert.

Riceve il tesor dalle miniere conveniente guadagno.

567 Exlex subterfugiens, mento-tenus in amnis alveo exstat.

Colui ch'è senza lege fuggendosta nel letto del fiume fino alla barba.

568 Cognatus ad socrum, in scutellâ, saccharum tulit.

Il cugnato hà portato il zuccaro alla suocera nella scudella.

569 Per-

Ὁ ἐν προσωρείῳ διανοίᾳ θεύων, τοὺς ἄλλους δριμέως καὶ ὀξέως ἐγκαταλαμβάνει.

איש תבונה יודע לעקוב אחרים בערמה ובחריפות:

Οἱ ἑκατόνταρχοι διὰ τῶν πλατειῶν ἀπήναις καὶ ἁμάξαις βαδίζουσιν.

שרי האלפים והמאות הולכים ברחובות בסוסים וברכב:

Οἱ πρωτόπειροι ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀποροῦνται, ἕως ἂν εὖ μυήσωνται.

התלמידים בתחלה על הרוב הם מסתפקים עד שהם מתקימים כראוי בתלמודם:

Ὅταν χασμωδῶς ἔρεγχον, ὁ δεῖνα κρύβδην ἀπ' ἐμοῦ ἔκλεψε τὴν ζώνην.

עד שאני הייתי מגהק ומפהק בא אחר בלט ונטל מפני את אזורי:

Τὸ λοιπὸν τοῦ ἀρίστου τοῖς οἰκοτραφέσι παρίσταται τοῦ φαγεῖσθαι.

הנשארת מן הסעודה נותנין למשרתין:

Ὁ ταμίας ἐκ τῶν μετάλλων ὁμόλογον κέρδος ἀνακομίζει.

הגזבר מוציא ממחצבות בצע גדול:

Ὁ ἄνομος ὑπεκφεύγων, μέχρι τοῦ γενείου ἐν ποταμοῦ κυψελλίῳ ἀναφαίνεται.

הבורח מארצו עומד במצולות עמוקות הנחל עד הזקן:

Ὁ συγγενὴς πρὸς τὴν πενθερὰν ἐπὶ πίνακι σάκχαρ ἐνήνοχε.

מודעי הביא בצנצנת קנה בשם שנקרא צוקרו אל חמותו:

569 Perjurus, ob opprobria sibi illata, paralysim oppetiit.

Il spergiuro per i vituperi, che gli sono stati fatti, è sottoposto alla paralisia.

570 Olitor sementem rigat, adspergendo laticem.

L'ortolano ad acqua la semente spargendo l'acqua, ò ogni sorte d'humore.

571 A farre lolium pastinator eruncat.

Il zappatore sbarbita ò suelle la zizania dall'herba inutile.

572 Pædagogus, in gymnasium, cum ferulâ comitatur suos.

Il pedante accompagna i suoi alla scuola con la bachetta.

573 Abrogabuntur induciæ circiter Pentecosten.

La triegua si disfarà intorno alla Pentecoste.

574 Contradictoria absolutè concedere, non est consentaneum.

Non conviene il concedere assolutamente le contradittorie.

575 Leno lepidè defraudat meretricem, in fornice stantem.

Il ruffiano graziosamente inganna la meretrice, che sta in bordello.

576 Augures, pronuntiãtes ambigua, quod asserunt, non infitiantur.

Gli indovini pronunciando cose ambigue, nõ negheranno quel che dicono.

577 Præstigiator divinat falsa: Joculator cachinnis delectatur.

Il giocolatore indovina cose false, e'il bagatelliero si diletta di risate.

578 Ve-

Ὁ ἐπίορκος διὰ τὰ ὀνεί-
η αὐτῷ ἐμαχθέντα παρά-
υσιν πάσχεται.

הנשבע לשקר בעבור חרפות חורפיו אחזתו נשילת איברים:

Ὁ κήπουρος τὴν σπορὰν
βρέχει, τῷ τὸ νᾶμα ἐπισπάσ-
εσθαι.

אריסא מרווה את הזרע בזליחת המים:

Ἀπὸ ζέας τὸ τευθὸν ὁ σκα-
πτὴρ βοτανίζει.

המעדר תולש את הזונין מבין הכסמת:

Ὁ παιδαγωγὸς εἰς τὸ γυ-
μνάσιον μετὰ νάρθηκος τοὺς
δίους παραπέμπει.

המלמד הולך עם תלמידיו לבית המדרש ושבט בידו:

Ἀκυρωθήσεται ἡ ἐκεχει-
ρία περὶ τοῦ τῆς Πεντηκο-
στῆς.

ברית שלום יחדל בחג השבעות:

Τὰ ἀντιλεγόμενα ἁπλῶς
συγχωρεῖν, οὐκ ἔστι σύμφω-
νον.

לא יתכן להודות בסתם שני דברים סותרים:

Ὁ μακρωπὸς χαριέντως
νοσφίζει τὴν πόρνην ἐν κα-
μάρᾳ ἱστᾶσαν.

הזונה רמה יפה את הזונה עומדת בכפה:

Οἰωνοσκόποι ἀμφίβολα
προφέροντες, ὃ διαβεβαιοῦν-
ται, οὐ μὴ δερνοῦνται.

המנחשים שאומרים דברים מסופקים לא שללו מה שחיבו:

Ὁ γόης ψευδῆ μαντεύεται· ὁ
ὴ παιδιώδης καγχασμοῖς
φιλήδει.

הקוסם קוסם כזב ולצים לצון חמדו להם:

578 Vetula verrucosa nuper fascinavit molitoris jumentum.

La vecchia piena di porri ammaliò poco fà il somaro del molinaio.

579 Denario diurno conductus, salarium exigit.

Quelch' è condotto per un denaro il giorno, dimanda il salario.

580 Sindone involutus, sepultus est in cœmeterio.

Involto nel panno drappo sottile fù sepelito nel cimiterio.

581 Saga incohat carminibus incantare.

La stregha comincia incantare con versi.

582 Fedus cum extraneis pacisci renuit.

Hà ricusato di pattuire tregua con forastieri.

583 Famulus opperítur œconomum in foro.

Il servitore aspetta il maestro di casa nella piazza.

584 Cepe & micas vult: dapes recusat opiparas.

Vuole le cipolle e bricioli di pane, e rifiuta le delicate vivande.

585 Obstinatus mandatis non obsequitur.

L' ostinato non ubbidisce à commandamenti.

586 Miror, cur se à murmuratoribus nullatenus segreget.

Mi maraviglio ch' ei non si disgiunga da' mormoratori.

587 Recede, quæso, à pseudopropheta proditore.

Scostati di gratia dal falso profeta traditore.

588 In

Τὸ γερόντιον μυρμηκιῶν ἐστὶ ἐγκέντρισε τὸ τοῦ μυλωθροῦ κλῆνος.

סבתא יבלניתא כשפרת בכשפיה בעיר הטוחן:

Δηναρίῳ ἡμερησίῳ μισθωθεὶς τὸ φόρτιον ἐξάγει.

שכיר מושכר בשכר בקש שכרו:

Σινδόνι ἐντυλιχθεὶς ἐτάφη ἐν τῷ κοιμητηρίῳ.

מתעטף בסדין נקבר בבית הקברות:

Ἡ φαρμακεύτρια τοῖς ἔπεσιν ἐπᾴδειν ἄρχεται.

מכשפה מתחילה ללחוש בלחשים:

Σπονδὴν σὺν τοῖς ἀλλοτρίοις συναλλάττειν ἀνανεύει.

לא רוצה לכרות ברית עם הנכרים:

Ὁ ὑπηρέτης περιμένει τὸν οἰκονόμον ἐν τῇ ἀγορᾷ.

השמש מקוה לפקיד בשוק:

Κρόμμυα καὶ ψίχια θέλει, σιτία δ' ἀψιλῆ ἀναίνεται.

רצה בצלים ונקרים וקץ במעדנות חשובות:

Ὁ αὐθάδης τοῖς ἐπιτάγμασιν οὐχ ὑπηρετεῖ.

החצוף לא ישמע אל המצוות:

Θαυμάζω, διατί ἀπὸ τῶν γογγυστῶν οὐδαμῶς ἀφορίζηται.

תמהתי למה לא יפרוש מן המתלוננים:

Ἀπέρχου, δέομαι, ἀπὸ τοῦ ψευδοπροφήτου προδότου.

סורה נא מנביא שקר המוסר:

588 In apologiâ meæ tribûs, utinam prærogativas nostras allegâsses!

Nella difesa della mia famiglia, piacesse a Dio che havessi allegato le nostre perrogative.

589 Ab offâ & farciminibus; meridiatus sum.

Dopò la zuppa e la salcicia hò fatto un sonno dopò mangiare.

590 Dynastæ in comitiis exaltari moliuntur.

Li maggiorenghi nelle radunanze da crear i Magistrati s'affaticano d'esser essaltati.

591 Lixa in culinâ patinas tergit.

Lo guattaro in cucina netta i piatti.

592 Regina, cum Aulicis plumigeris, olet pastillos.

La regina co' pennachiuti cortigiani odora di profumi.

593 Pro laureâ quis se parumper non subderet jugo?

Chi non si sottometterebbe un poco al giogo per la corona dal lauro.

594 Pistor, postquàm modium farinæ in molâ moluit, illud fermentatum subegit.

Il fornaro doppo havere macinato nella macina un moggio di farina, quello di levito dimena

595 Merendâ alumni à meridie reficiuntur.

Gli allievi colla merenda del mezo giorno si ricreano.

596 Valetudinarius non manducet olera, nec legumina.

L'indisposto mal sano non mangi herbe (hortaglie), ne legumi.

597 Geo-

Ἐν ἀπολογίᾳ τῆς ἐμῆς φυλῆς, ὄφελον τὰς ἐξοχὰς ἡμῶν ἐπαγάγοις!

יהי רצון מלפני יהוה שהבאת בהתנצלות שבטנו את אסטורנו׃

Ἀπὸ τῆς μάζης καὶ τῶν ἀλλάντων ἐμεσημβρίασα.

אחרי שאכלתי הפרק ותכברא שכבתי את משכב הצהרים׃

Οἱ δυνάσται ἐν ταῖς δεχαιρεσίαις ἀνυψοῦσθαι μηχανεύουσιν.

בני חורין מבקשים להגביה מעלתם בכנישות המלכים ושרים׃

Ὁ σκευοφόρος ἐν μαγειρείῳ τὰς λεκάνας σμήχει.

הנער ממרק את הקערות בבית הטבחים׃

Ἡ Βασίλισσα σὺν ταῖς αὐλικαῖς πιλοφόροις τροχίσκους ὄζει.

ריח המלכה ועבדיה נושאי נוצות כריח חומרתא דפילון׃

Ὑπὲρ στεφάνου τίς ἂν μὴ [illegible] μικρὸν ὑποστάσηται τῷ ζεύγει;

אין אדם אשר לא ברצון יסבול מעט מזער העול על בלילא דדפני׃

Ὁ ἀρτοποιός, μετὰ τὸ μέδιμνον ἀλεύρου ἐν τῇ μύλῃ ἀλῆσαι, τὸ ζυμωθὲν ἀνέφυρε.

האופה אחרי שטחן סאה סלת ברחים החמיצה ולשה׃

Τῷ προδείπνῳ οἱ τρόφιμοι ἀπὸ μεσημβρίας ἀκέονται.

בני בית מתפרנסין אחרי הצהרים בין הערבים׃

Ὁ νοσώδης οὐ μὴ μασᾶται λάχανα, μηδὲ ὄσπρια.

אסתנים לא יאכל ירקות וזרעונים׃

597 Geographus disertè problemata distinxit.

Il geografo hà distinto i problemi distintamente ò espressamente.

598 Ex authenticâ glossâ hoc liquidò asseveratur.

Questo chiaramente s'asserisce con la chiosa autentica.

599 Pullatus ad monumentum aviæ plorat.

Vestito di nero piange al sepolcro dell' ava.

600 Piratæ, Oceanum infestantes, fretum veluti clave serant.

I corsari, che molestano l'Oceano, serrano il mare con chiave.

CENTURIA SEPTIMA:

DE TURBULENTIS, ET TRANquillis.

CENTURIA SETTIMA:

DELLE COSE CHE si fanno con impeto ò tranquillità.

601 HOstis immenso impetu cõfinibus ingruit.

ENtrò l' inimico ne' confini con impeto grandissimo.

602 Vesani, qui sibi consciscunt necem.

Sono pazzi quelli, che s'uccidono da loro.

603 Carnifex in carcere suffocavit veneficum.

Il boio strozzò il maliardo nella prigione.

Ὁ γεωγράφος σαφῶς τὰ προβλήματα διώρισε.

בעל חכמת מדינת הארץ הבדיל היטב את המבוקש:

Ἐξ αὐθεντικοῦ γλωσσήματος τοῦτο ἀκριβῶς διαβεβαιοῦται.

דבר הזה נתאמת בבירור מפירוש אמתי:

Ὁ μελανείμων πρὸς μνημεῖον τῆς μάμμης κλαίει.

הקדר בוכה על קבר זקנתו:

Οἱ πειραταί, τὸν ὠκεανὸν ἐνοχλοῦντες, τὸν πορθμὸν ὥσπερ τῇ κλειδὶ κλείουσι.

גזלני הים אוקינוס סוגרים דחקו כמו במפתח:

ἙΚΑΤΟΝΤΑΣ ἑβδόμη. מאה שביעית:

Περὶ τῶν Ταραχωδῶν καὶ Γαληνῶν. על המנוחה והמהומה:

Ὁ πολέμιος ἀμέτρῳ ἐπιφορᾷ τοῖς μεθορίοις ἐπιβάλλει.

האויב בא ביד חזקה אל גבולי הארץ:

Μανιώδεις οἱ αὐτόχειρες.

משגעים הם הממיתים את עצמם:

Ὁ ἄγχων ἐν τῇ φυλακῇ τὸν φαρμακέα ἔπνιξε.

אספקלטור חנק לחרטום בבית הכלא:

604 Homicida securi cervicem subjecit.	*L' omicida chinò il capo sotto la scure, ò accetta.*
605 Efficax edictum controversias placat.	*Un' efficace editto quieta le dispute.*
606 Equitat in arundine longâ.	*Cavalca una canna lunga.*
607 Qui merebant, in prœlio profligati, pollicentur obsides.	*Quei che guadagnavano soldo nella battaglia, rotti o messi in fuga promettono ostaggi.*
608 In fucatos, pro rostris, utì Censor invehit.	*Fa un' oratione riprensiva in ringhiera contro gli imbellettati come sindicator de' costumi.*
609 Equitatum per Ducatûs ditionem dispertivit.	*Spartì la cavalleria per la giuridittione del Ducato.*
610 Nefrendes in gurgustiis & volutabris grunniunt.	*I porci grugniscono nel porcile e nel letame.*
611 Vicarius hostias viginti litavit.	*Il luogotenente sagrificò venti vittime.*
612 Dum Nauarchum accirem, puppis ad scopulos & saxa vergebat.	*Mentr' io chiamavo il nocchiero, la poppa tirava verso gli scogli e gli sassi.*

613 La-

Ὁ ἀνδροφόνος τῷ πελέκει τὴν ἐπωμίδα ὑπέβαλε.	הָרוֹצֵחַ שָׂם מַפְרַקְתּוֹ תַּחַת הַגַּרְזֶן:
Τὸ ἐνεργὲς διάταγμα τὰ ἀμφισβητήματα πραΰνει.	גְּזֵרַת הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר לֹא יָשׁוּב מַשְׁקִיט הַמַּחֲלוֹקוֹת:
Ἱππεύει ἐπὶ καλάμῳ μακρῷ.	רָכַב עַל קָנֶה אָרוֹךְ אוֹ עַל מַטֶּה אָרוֹךְ:
Οἱ μισθοφοροῦντες ἐν τῇ μάχῃ, κατατευχθέντες ὁμήρους ἐπαγγέλλονται.	הַמּוּשְׂכָּרִים בַּמִּלְחָמָה מוּכִּים מַבְטִיחִים בְּנֵי הַתַּעֲרֻבוֹת:
Τοῖς ἀπατηλοῖς, ἐκ τοῦ ἀκροατηρίου, τιμητοῦ δίκην ἐπιπλήττει.	צִוָּה עַל הַפְּרוּשִׁים מְכוּחָלִים כְּמוֹ דִּין מִן הַגַּרְדוֹם:
Τὸ ἱππικὸν δὶ ἐπικρατείας τῆς ἡγεμονίας διανενέμηται.	חִלֵּק אֶת הַפָּרָשִׁים בִּמְדִינַת הַדּוּכְסוּרַת:
Οἱ νεβροὶ ἐν δίναις καὶ κυλίσμασι χευλλίζουσι.	בְּנֵי הַחֲזִירִים נִחֲרוּ בִּגְדֵרוֹתָם:
Ὁ ἀμοιβηδὴς θυσίας εἴκοσι ἐκαλλιέρησε.	הַמִּשְׁנֶה הִקְרִיב עֶשְׂרִים עוֹלוֹת עַל הַמִּזְבֵּחַ:
Ἐν ᾧ τὸν ναύαρχον προσκάλουν, ἡ πρήμνα πρὸς τοὺς σκοπέλους καὶ λίθους ἔρρεπε.	בִּקְרָאִי לְרַב הַחוֹבֵל אָחוֹר הַסְּפִינָה מְטֹרָפָה אֶל סְעִפֵּי הַסְּלָעִים:

613 Lamia, œstro percita, jugulum sibi reste compressit. | *Una strega infuriata con un capestro si strinse la gola.*

614 Ægrotans calculo, veluti aciculę aciem in umbilico sentit. | *Chi hà mal di pietra, sente la punta nell' umbilico come d'un ago ò d'una spilla.*

615 Humana in gyro fluctuant. | *Le cose umane s' aggirano ondeggiando.*

616 Internecione imminente, ne immunem te judices. | *Sourastando la strage non ti tener per essento.*

617 Nanus cum pumilione duello luctatur. | *Il nano e' l pigmeo lottano insieme per disfida.*

618 Imberbis meus maritus, pugno mihi malas perfregit. | *Lo sbarbato mio marito, mi ruppe il mostaccio con un pugno.*

619 Apage, furcifer: quid titulos & stemmata non tua usurpas? | *Via Furfante, che ti usurpi la nobiltà e i titoli altrui?*

620 Chiliarcha municipalem legionē strategemate perculit. | *Un Colonello percosse con una astuzia militare una squadra di paesani.*

621 Gradarius avet meare gradatim. | *La chinea volontieri và passo à passo.*

622 Cla-

Ἡ φθερμακὶς οἰστροπλῆγος τὴν δ' εἱρήνην ἑαυτῇ χοίνῳ συνεπίεσε.	אמגושתא אחוזה בשגעון שנקה לנצמה בפח:
Ὁ τὴν λιθίασιν νοσῶν, ὡς περόνης ἀκένην ἐν τῷ ὀμφαλῷ αἰσθάνεται.	חולרת בחצץ מרגיש בטבורו כעוקצי מחט:
Τὰ ἀνθρώπινα ἐν κύκλῳ κυμαίζεται.	עניני האנשים מתגלגלים בגלגול:
Τῆς πανολεθρίας ἐνισταμένης, μή σε ἀτελῆ νομίσῃς.	בבא החרם אל תאמין כי תפלט:
Ὁ νάνος πρὸς σκόπαιον πολεμικῶς μάχεται.	הננס מאבק עם איש קטן במלחמת שנים:
Ὁ ἀπώγων ἀκοίτης μου, δράκει τὴν κόρρην ἐμοὶ ἐκονδύλισε.	בעלי חלק או זלדקן שבר לי באגרוף את הלחי:
Ἄπαγε ὦ ὑποστάτα· ἱνατί τοὺς τίτλους καὶ τὰ στέμματα οὐ σὰ ἰδιοποιῇ;	לך לך איש בליעל למרת השתמשת בכנויי הכבוד האלו אשר לא ראוים לך:
Ὁ χιλίαρχος τὸ πολιτικὸν τάγμα στρατηγήματι περιέτραπε.	שר הצבא הפר לחיל העיר בערמה:
Ὁ ἱπποφορβὸς γλίχεται κλιμακιδὸν πορεύεσθαι.	סוס פושע מהלך פשיעה פשיעה:

622 Clavâ dorsum retrocedentis cæcîdit.

Con la mazza percosse la schiena di colui che si ritirava.

623 Vadem in ergastulo clàm confectum comperi.

Io trovai il malvadore, ch'era stato morto in prigione segretamente.

624 Concerpsit epistolam, signaturâ jam obsignatam.

Stracciò la lettera già sigillata co'l sigillo.

625 Sobole in utero exsistente, gestit sponsa prægnans.

La sposa pregna gioisce mentre, si trova la creatura nel ventre.

626 Tonitru, fragore suo, prænuntium est novissimorum.

Il tuono col suo strepito è pronostico de gl' estremi.

627 Super cervícal cubans supinus, ducit ronchos.

Chi dorme supino sul capezzale russa, ò ronfia.

628 Præfectus præcedit pedissequos in transitu.

Il Governatore camina innanzi à suoi staffieri, nel passaggio.

629 Facessat hinc forâs dicax nepos.

Vadasene fuor di quà il prodigo mottegiatore.

630 Tributum & vectigal nisi solvas, decollaberis.

Sarai decapitato, se non paghi il tributo e la gabella.

631 Sclo-

Κορύνη τὸν νῶτον τοῦ ἀναποδίζοντος ἔκοψε.	כָּנַף עַל גַּב הַנָּס בְּקוּלְפָּא׃
Τὸν ἐγγυητὴν ἐν ἐργαστηρίῳ λάθρα φονευθέντα εὕρηκα.	מָצָאתִי לְעוֹרְבִי מוּמָת בְּרָז בַּמַּסְגֵּר׃
Διεσπάραξε τὴν ἐπιστολὴν ἤδη ἐπεσφραγισμένην.	קָרַע אֶת הָאִגֶּרֶת חֲתוּמַת בְּחוֹתָם׃
Τῆς γονῆς ἐν μήτρᾳ γενομένης, γαυριᾷ ἡ μνηστὴ ἔγκυος.	אִשָּׁה מְעֻבֶּרֶת שְׂמֵחָה כִּי הִרְגִּישָׁה הָעוּבָּר בִּמְעֶיהָ׃
Ἡ βροντὴ σὺν τῷ κτύπῳ αὐτοῦ προάγγελος τῶν τελευταίων ἐστίν.	הָרַעַם בְּקוֹלוֹ הוּא סִימָן לְאַחֲרִית הַיָּמִים׃
Ὑπὲρ τοῦ προσκεφαλαίου κοιμώμενος ὕπτιος ῥογχάζει.	הַשּׁוֹכֵב פַּרְקְדָן בְּאֵסֶר נוֹחֵר בִּנְחִירָיו׃
Ὁ ἡγούμενος προέρχεται τῶν ἀκολούθων ἐν τῇ διαβάσει.	הִיפַּרְכוֹס הוֹלֵךְ לִפְנֵי עֲבָדָיו בַּמַּעֲבָר׃
Ἀπέστω ἐντεῦθεν ἔξω ὁ φιλοσκώμμων ἀκολαστολής.	יֵצֵא לַחוּצָה בַּעַל דְּבָרִים הַזָּרֹת׃
Τὸν φόρον καὶ τὸ τέλος ἐὰν μὴ ἐκτίνῃς, ἐκτραχηλισθήσῃ.	אִם לֹא תִפְרַע מִדָּה וַהֲלָךְ תֵּהָרֵג׃

631 Sclopetarius globum in scopū dirigit. *L'arcobugiero indrizza la palla al segno.*

632 Natantes, lymphas pectore trudunt. *I notatori sospingon l'acqua col petto.*

633 In vestibulo atrii, janitor excubat. *All'entrata del cortile dorme il portinajo.*

634 Fessus ex itinere, sub ficu refocillatur. *Stanco dal camino sotto un fico si rinvigora, ò ristora.*

635 Fixis anchoris, rudentes strident; dum nautæ carbasa contrahunt. *Fermate l'ancore, le sarte stridono mentre i marinari raccogliano le vele.*

636 Obice aliquo occurrendum est socordiæ. *Con qualche ostacolo bisogna andar incontro alla pigrizia.*

637 Subditus, qui se non submittit, in pistrinum detur. *Il suddito, che non si sottomette, sarà condennato alla macina.*

638 Senator incedit togâ talari. *Il senatore va in robba longa fin alle calcagne.*

639 An, qui in barathro sunt, ratiocinantur? *Discorrono quelli, che sono all'inferno?*

640 Qui vicos incendio depopulatur, majestatis arcessitur. *Chi rouina (ò destrugge) i villaggi con darui fuoco, viene inquisito di lesa Maestà.*

641 Oppi-

Ὁ ἀκοντιστὴς τὴν σφαῖραν εἰς τὸν σκοπὸν ἀπευθύνει.	המורה מכין חצו למטרה:
Οἱ νέοντες τὰ ὕδατα τῷ στέρνῳ ὠθοῦσιν.	השחים דוחפים את המים בחזה:
Ἐν προπυλαίῳ τοῦ μελάθρου ὁ θυρωρὸς προσκοιτεῖ.	השער שומר באולם החצר:
Κεκμηκὼς ἐξ ὁδοιπορίας, ὑπὸ σύκου ἑαυτὸν ἀναλαμβάνει.	עיף מן הדרך נח תחת התאנה:
Τῶν ἀγκυρῶν παγεισῶν, καὶ τῶν ναυτῶν τοὺς δρεμένους συστελλόντων, οἱ βοεῖς ῥοιζοῦσιν.	אם העוגנין נתקעו החבלים רוגשים כד הספנים מקבצים את הקלעים:
Ἐμποδίῳ τινὶ τῇ ῥαθυμίᾳ ἀπαντητέον.	שים מנעול כנגד העצלות:
Ὁ ἀρχόμενος μὴ ὑποταγείς, εἰς ἀλφιτεῖον ἐκδοθήσεται.	העבד שמאן להשתעבד יתן בבית האסורים:
Ὁ βουλευτὴς ἐν τηβέννῃ ποδήρει εἰσέρχεται.	היועץ בא לבוש באדרת:
Πότερον οἱ ἐν βαράθρῳ συλλογίζονται;	האם חשבו הם אשר בשאול:
Ὁ τὰς κώμας ἐμπρήσει κατασυλῶν, τοῦ μεγαλείου ἐλαύνεται.	המחריב הכפרים באש הוא בחזקת המורד:

641 Oppidum redundat armatis: & agmen ſub vexillo militat.

La terra hà gente armata da vantaggio, e la compagnia milita ſotto l' inſegna.

642 Vorago cymbam curvam exhauſit.

La girandola d' acqua inghiottì la curva navicella.

643 Accipiter prædam avidè captat.

Lo ſparviero ghermiſce la preda con avidità.

644 Arcem munitam aggere cingi, non tantum refert.

Non importa tanto che la rocca ben monizionata ſia cinta di trinciera.

645 Fluvius ex fonte perenni, ut ex origine, ſcáturit.

Il fiume ſcaturiſce da un perpetuo fonte come ſua origine.

646 Calcantur in torculari racemi.

I grappoli dell' uva ſi calcano nel torchio.

647 Lacertoſus eques haſtam vibrat.

Il Cavalier nerboruto ſcuote (maneggia) la lancia, ò picca.

648 Non abſiſtam, donec immobilem illam abietem aſciis amoliar.

Io non deſiſterò finche per forza d' aſcie, io non habbia rimoſſo quell' immobile abete.

649 Importunè interrogatus, rubore ſuffunditur.

Si tinge di roſſor inviſo, che viene interrogato importunamente.

650 Flumina rigeſcunt hyberno gelu.

I fiumi ſi gelano pe' l freddo dell' inverno.

65

…Ἡ πόλις ὁπλιταῖς πλημ-…ρεῖται, καὶ τὸ πλῆθος ὑπὸ …μείου σφάλλει.

הָעִיר מְלֵאָה הִיא אִישִׁים מְזוּיָּנִים׃ וְשִׁירָא נִלְחַם תַּחַת הַדֶּגֶל׃

Τὸ χάσμα τὴν κύμβην …αμπύλην ἐξήντλησε.

הַמְּצוּלָה בָּלְעָה אֶת הַדּוּגִית׃

Ὁ κέρκαξ τὴν λείαν ἀπλή-…ως θηρεύει.

הַנֵּץ טֹרֵף בְּתַאֲוָה גְדוֹלָה אֶת הַטֶּרֶף׃

Ἀκρόπολιν ὀχυρωμένην …ώματι πελεκώννυσθαι οὐ πο-…ον ὠφελεῖ.

אֵין צוֹרֶךְ לִשְׁפּוֹךְ סוֹלְלָה אֶל מְצוּדָה בְּצוּרָה׃

Ὁ πόταμος ἐκ τῆς κρήνης …αϊδίου ὡς γενέσεως βλύζει.

הַנָּהָר נוֹבֵעַ מִמַּעְיַן מַיִם חַיִּים כְּמִן מְקוֹרוֹ׃

Οἱ βότρυες ἐν τῷ ληνῷ ἐκπατοῦνται.

הָעוֹלֵלוֹת נִדְרְכוּ בַּיֶּקֶב׃

Ὁ μυώδης ἱππεὺς τὸ δό-…ρυ κραδαίνει.

הַפָּרָשׁ בַּעַל זְרוֹעַ עוֹרֵר אֶת חֲנִיתוֹ׃

Οὔτοι ἀποστήσω, ἕως ἂν τὴν ἀκίνητον ἐλάτην ἐκείνην ἀξίναις ἀπώσω.

לֹא אֶחְדַּל עַד שֶׁהִפַּלְתִּי לָאָרֶץ אֶת הַבְּרוֹשׁ הֶעָצוּם הַזֶּה בְּמַעֲצָד׃

Ὁ ἀκαίρως ἐρωτηθεὶς ἐξε-…ρυθριᾷ.

הַנִּשְׁאָל בְּרוֹגֶז נִתְבַּיֵּשׁ׃

Τὰ νάματα σκληρύνονται τῷ χειμερινῷ κρυμνῷ.

הַנְּהָרוֹת נִגְלְדוּ וּמִקֹּר וּמִקָּרַח הַחֹרֶף׃

651 Quisquiliæ exilis sunt valoris.

Le spazzature sono di poco valore.

652 Tinea & rubigo, quę deorsum hîc sunt, demoliuntur.

La tignuola e la ruggine ruinano le cose, che sono quì à basso.

653 Ad ea autem, quæ sursum sunt, ne-dum tyrannis pertingit.

Ma à quelle di sopra non arriva ne anco la tirannide.

654 Aruspices ad suspendium adiguntur.

Gl' indovinatori sono costretti alle forche.

655 Inter ipsos Ethnicos, Euangelium suas frondes spargit.

L' Euangelio sparge le frondi sue fra' medesimi gentili.

656 Judicis argutum acumen, ubi non est culpa, non nocebit.

L' arguta sottigliezza del giudice non nuoce dove non è colpa.

657 Gentilium est, de crepundiis cernere.

Frà i gentili (infideli) si suol contendere di bagattelle, ò ragazzerie.

658 Spurcus rheuma per incuriam eructavit.

Lo sporco per trascuraggine hà mandato fuori il catarro.

659 Passu cóncito milliaria tria, sive leucam, tabellarius transegit.

Il porta lettere fece tre miglia ò una lega caminando in prescia, ò fretta.

660 Cuni-

Οἱ συρφετοὶ ὀλίγης τιμῆς εἰσιν.

הַסַּפָּל שָׁוֶה בְּדָמִים זוֹלִים:

Ὁ σὴς καὶ ἡ ἐρυσίβη τὰ κάτω ἐνταῦθα καταστρέφουσι.

הַסָּס וְהַחֲלוּדָא אוֹכְלִים כָּל מָה שֶׁבָּאָרֶץ לְמַטָּה:

Πρὸς δὲ τὰ ἄνω μήτοιγε ἡ τυραννὶς διϊκνεῖται.

אֲבָל אֶל מָה שֶׁלְּמַעְלָה בַשָּׁמַיִם אֵין כָּל מַלְכוּת מַגִּיעָה:

Οἱ ἱεροσκόποι τοὺς ἀνασταύρωσιν βιάζονται.

הַמְנַחֲשִׁים מִתְחַיְּבִים לִצְלִיבָה:

Ἐν μέσῳ τῶν Ἐθνικῶν τὸ εὐαγγέλιον τὰ ἑαυτοῦ πέταλα πάσσει.

בֵּין הַגּוֹיִם עַצְמָם בְּשׂוֹרָה טוֹבָה (אוֹ הָאֶוַנְגֶלְיוֹן) תְּשַׁלַּח פֹּארוֹתֶיהָ:

Τοῦ κέντρου ἐγχειρητικὴ ὀξύτης, ὅπου ἔγκλημα οὐκ ἔστι, οὐδ᾽ ἐν οὐδαμοῦ βλάψει.

חִדּוּד הַשֵּׂכֶל הַדַּיָּן לֹא יַזִּיק כָּל מֶדֶם אֲשֶׁר שָׁם לֹא חוֹבָת:

Τῶν παγανῶν ἐστι, περὶ τῶν ἀθυρμάτων ψηφίζεσθαι.

הַגּוֹיִם נוֹהֲגִים לָרִיב עַל עִנְיְנֵי הַנְּעָרִים:

Ὁ ῥυπαρὸς δι᾽ ἀμελείας ῥεῦμα ἐξερεύξατο.

אִישׁ טָנֵף רַק אֵת הָרוֹק בְּעִטּוּשׁ:

Ὁ γραμματοφόρος ἑρμηνικῶν πλίγματα τρία μίλια, ἤτοι λεῦκαν, διεπράξατο.

הָרָץ אוֹ הַצִּיר הָלַךְ בִּפְסִיעָה גַּסָּה שְׁלֹשָׁה מִילִין אוֹ פַּרְסָה אַחַת:

660 Cuniculus, rubum in dumeto repetens, anhelitum recipit.

Il Coniglio ripiglia fiato ritornando al rovo nel greppo.

661 Compilatores unanimiter pridie devaſtârunt promontoria:

I ſaccomani di concerto il dì avanti diſtruſſero i promontori:

662 Sed veteranꝰ Tribunus poſtridie eos retardavit.

Ma il tribuno ſoldato vecchio il dì ſeguente gli ritardò.

663 Nam peditũ ſubſidio, ſubter rupes, ſtationes ſtabilivit:

Percioche ſotto le balze rinforzò i corpi di guardia di ſoccorſo d'infanteria:

664 Et quócunq; tendebat, ſicubi erant ſpeluncæ, deliteſcebat.

E dovunq; andava, ſe vi eranò grotte, ſtava naſcoſto.

665 Tum illi, præ ſtupore valoris ejus, pernices introrſum in ſpelæa ſe conjecerunt.

Allora quelli per lo ſtupor (ò ammirazion) del ſuo valore, veloci ſi cacciarono dentro le caverne.

666 Væ ſcandalizanti! ſingularibus enim tormentis torrebitur.

Guai à chi ſcandaliza! perche ſarà arroſtito con ſingolari tormenti.

667 Quan-

Ὁ δασύπους πρὸς βάτον ἐν φραγμῶνι ἀνατρέχων τὸ ἆσθμα ἀναδέχεται.

הַשָּׁפָן קוֹפֵץ עַל הַסְּנֵה
בְּנַעֲצוּץ שָׁאַף רוּחַ׃

Οἱ συληταὶ ὁμοψύχως τῇ προτεραίᾳ ἐπόρθησαν τὰ ἄκρα.

הַבּוֹזְזִים בָּזְזוּ אֶתְמוֹל בְּלֵב אֶחָד אֶת מְקוֹמוֹת בְּעֵבֶר הָהָר׃

Ἀλλ᾽ ὁ παλαιὸς πολέμαρχος τῇ ὑστεραίᾳ αὐτοὺς ἐβράδυνε.

בְּרֹם רֹאשׁ הַשֵּׁבֶט הַיָּשָׁן עִכֵּב אוֹתָם לַמָּחֳרָת׃

Τῇ γὰρ τῶν πεζῶν ἐπικουρίᾳ, ὑπένερθε τῶν πετρῶν τοὺς σταθμοὺς ἐβεβαίωσε.

כִּי בְעֶזְרַת הָרַגְלִים הִנִּיחַ נְצִיבִים תַּחַת הַסְּלָעִים׃

Καὶ ὁποίους ἔτεινε, εἴπου σπήλαια ἦν, ἤλλοχα.

וּבְכָל־מָקוֹם אֲשֶׁר מָצָא בוֹ מְעָרוֹת יָשַׁב בְּמַאֲרָב׃

Τότε ἐκεῖνοι, διὰ πλήθησιν τοῦ κράτους αὐτοῦ, πολύπονοι εἰς τὰ ἔσω σπέη ἑαυτοὺς συνέβαλον.

אָז הֵם מִשְׁתּוֹמְמִים מִן גְּבוּרָתוֹ בָּאוּ בְנִקְרוֹת הַצֻּרִים׃

Οὐαὶ τῷ σκανδαλίζοντι· ὅτι καὶ χαλεποῖς βασάνοις φωγνύσεται.

אוֹי לְמִי שֶׁנָּתַן מִכְשׁוֹל כִּי בְצִירִים רַבִּים יִשָּׂרֵף׃

667 Quando - quidem tintinnabulũ tinniit; tentorium adibo.

Poiche ha dindonato la campanella, io me n'andrò al padilione.

668 Asſecla ſurripuit induſium, ſudarium, femoralia, & pileum ſui hoſpitis.

L'aguzzetto involò la camicia, l'aſciugatoio, le barche, e'l capello del ſuo oſpite.

669 Concentus fidium & plectri, hoſpitem ad ſaltandum invitat.

Il concerto delle corde e del plettro invita l'oſte à ballare.

670 Carinâ in gurgite jactatâ, vix nauclerus nauſeam coërcet.

Quando la nave è agitata ne gorghi, à pena il nocchiero ſi trattiene di vomitare.

671 Sua Celſitudo, in Natalibus ſuis, ſolemnes ceremonias inſtituit.

Sua Altezza ordinò una ſolenne ceremonia nel ſuo natale.

672 Procax rivalis trans vadũ accelerat.

Il protervo competitor s'affretta di là dal guado.

673 Parochus diſponit parochiam, ſecundùm ritum diœceſeos.

Il Paroco ordina la Parochia ſecondo l'uſo della Dioceſe.

674 Reprobi deſtinantur lebetibus ebullientibus Averni.

I reprobi ſono deſtinati alle boglienti caldaie dell' inferno.

Ὁ ἡνίκα ὁ κώδων ἐκωδώνισε, τῷ σκηνώματι προσελεύσομαι.

יען אשר הפעמון השמיע קול אבוא אל האהל:

Ὁ παρακόλουθος ὑφήρπαξε τὸν χιτωνίσκον, τὸ καψιδρώτιον, τὰ περιζώματα, καὶ τὸ πῖλον τοῦ ξενοδόχου αὐτοῦ.

הנער או השמש גנב חלוק אדונו וסודרו ומכנסיו וכובעו:

Ἡ συνῳδία τῶν χορδῶν καὶ τοῦ πλήκτρου, τὸν ξένον εἰς ὄρχησιν προσκαλεῖται.

נגון היתרים והנימים מזמן את הקרואים לרקוד:

Τῆς τρόπιδος ἐν συστροφῇ ἀναρριψαμένης, ὁ ναύκληρος μόλις τὴν ναυτίαν καθείργει.

כאשר הספינה נתנענעה מן הגלים ומשברים בקושי הספן נמנע מן הקיאה:

Ἡ ἐξοχὴ αὐτοῦ ἐν τοῖς γενεθλίοις ἐτησίας θρησκείας προσήρηται.

כבוד מעלת השר עשה ביום הלדתו חגים גדולים:

Ὁ ἀσελγὴς ἀπεραστὴς πέραν τοῦ πόρου ἐγκονεῖ.

השושבין מהר לעבור את המעבר:

Ὁ πάροικος τὴν παροικίαν διατίθησι κατὰ δεσμὸν τῆς διοικήσεως.

רב הקהלה מסדר כל הדברים כמנהג הגמוניתו:

Οἱ ἀδόκιμοι προσορίζονται τοῖς λέβησιν ὑπερζέουσι τοῦ ᾅδου.

הרשעים הם מזמנים לקדרות רותחות התהום:

675 Infideles ſolo æquant ſacella, & aſyla templorum.

Gl' infedeli ſpianano le capelle e le franchiggie delle Chieſe.

676 Meus libertus, manu-miſſus in expeditione navali auctoratur.

Il mio liberto poſto in libertà viene aſſoldato nell' eſpeditione navale.

677 Segnitiem & torporem frugalis relinquere propoſuit.

L' aſſegnato riſolve di laſciar la dapocaggine, e la pigrizia.

678 Quia bolum è faucibus eripui; ſalivam exſpuit fremens.

Perch'io gli traſſi il boccone di bocca, ſputò la ſaliva fremendo.

679 Usque-quò perget inſanientis ſcurræ rabies?

E fin dove anderà inanzi la rabbia d'un buffone ch' impazziſce.

680 Craſſus interpolator ad cineres veterno tabeſcit.

Il graſſo Rigattiere intiſichiſce dormendo alle ceneri ò al focolare.

681 Contumacia Præſidis, cladem concitavit.

La contumacia del Preſidente provocò la rouina.

682 Dum æquora procellis agitantur; depeculatores invadunt inſulam ſcaphis.

Mentr'il mare viene commoſſo dalle boraſche, i ladri (ò corſari) aſſoltano l'iſola con barchette.

673 Tur-

Οἱ ἄπιστοι ἐδαφίζουσι τὰ ἱερὰ καὶ ἄσυλα τῶν ναῶν.

חסירי אמונה השוו לארץ כל במות ומקדשי ההיכלות:

Ὁ ἀπελεύθερός μου ἀπελευθερωθεὶς ἐν στρατείᾳ ναυτικῇ οἰκειοῦται.

עבדי המשוחרר יוצא לחירות היה לאיש הצבא בחיל ים:

Τὴν ῥαστώνην καὶ νάρκην ὁ σώφρων ἀπολείπειν προέθηκε.

בעל הבית טוב גזר לעזור את העצלות וההתרשלות:

Διότι τὸν βλωμὸν ἐκ τῶν λαρύγγων ἐξήρπασα, τὸ πτύελον ἀποπτύει βρεμόμενος.

בעבור שלקחתי הפת מפיהו חרק בשניו וירק רירו:

Ἕως ἂν διαπλέσει ἡ τοῦ ἐπιμανοῦς βωμολόχου λύσσα;

עד מתי תנע הוללות הלועג הזה המשגע:

Ὁ παχὺς ἐπισκευαστὴς πρὸς τὰς πέρας ληθάργῳ μαραίνεται.

הרקען הגס נמק אצל האפר מרוב שנה ותנומה:

Ἡ τοῦ ἐπιστάτου ἀπείθεια τὴν συμφορὰν παρώρμησε.

מרד הפקיד גרם קטלא:

Ἄχρις αὖ τὰ πελάγη ταῖς θυέλλαις ἐλαύνεται, οἱ ἀποσυληταὶ εἰς τὴν νῆσον σκάφαις ἐμβάλλουσι.

כי רעשו ורגשו הימים מן הסערות השוללים נכנסו בדוגיות אל האי:

683 Turris, fulmine dejecta, improvidos oppressit.

Una torre abbattuta dal fulmine oppresse gl' incauti.

684 Pulex, culex, & urtica, pungunt.

La pulice, la zanzara, e l' vrtica pungono.

685 Biduo, historiis regionum conquirendis, sinè interstitio intentus est.

Per due giorni continuamente non fà altro che cercare con diligenza istorie di paesi.

686 Phrenesis officit cerebro.

La frenesia nuoce al cervello.

687 Torvus rabula calumnias in satrapam conglomerat.

Il bieco ciarlone accumula calunnie contra il governator di Provincia.

688 Monstroso giganti pro galero cassis est.

Al mostruoso gigante la celata serve di cappello.

689 Classicus exercitus eminùs dimicat: cohortes cominùs cōgrediuntur.

L'armata navale combatte da lontano, ma le bande s'azzuffano da vicino.

690 In areâ lanio juvencos interimit.

Il beccaio ammazza i giovenchi nell' aia.

691 Ranæ coaxant in palude, inter cannas.

Le Rane gracidano nella palude tra le canne.

692 Læ-

Ὁ πύργος κεραυνῷ καταβληθεὶς ἀπρονοήτους ἐπέλαβε.	המגדל מורד מן הבזק לחץ לאין משכילים:
Ἡ φύλλα, ἡ κώνωψ, καὶ ἡ ἀκαλήφη, νύττουσι.	הפרעוש ובקא וחרול עוקצים:
Δύο ἡμέρας ἐν τῷ τὰς τῶν χωρῶν ἱστορίας ἐρανίζεσθαι ἀδιαλείπτως ἐπέτεινε.	יומים עסק בחבור זכרונות המדינות בלי הפסק ובטול:
Ἡ φρενῖτις τῷ ἐγκεφάλῳ πρὸς κακοῦ γίνεται.	השגעון מזיק למוח:
Ὁ γοργωπὸς δικολόγος διαβολὰς εἰς τὸν σατράπην προσεπικλώθει.	מליץ מעות מקבץ קללות כוזבות על הסרן:
Τῷ πελωρώδει γίγαντι ἀντὶ πετάσου ὁ κόρυς ἐστί.	לרפא אימתני יש כובע תחרת הפאר:
Ὁ νηίτης στρατὸν πόρρωθεν ἐπιπλεῖ· τὰ δὲ ἐπιτάγματα συσταδὸν συνέρχονται.	האניות נלחמות מרחוק: אף השירות מתגרות מקרוב:
Ἐν τῇ ἅλωνι ὁ κρεουργὸς τοὺς μόσχους σφάττει.	השוחט שחט את הפרים בעזרה:
Οἱ βάτραχοι κοάζουσι ἐν ἕλει μεταξὺ τῶν καννῶν.	הצפרדעים קוראים קוק בגבא בין הקנים:

692 Lævum pollicem fortuitò luxavit.

A caso si dislogò il deto grosso sinistro.

693 Abjecta illa turma, in circo, à tortore trucidari me finit.

Quella vil truppa mi lascia ammazzar in un circolo di gente da un birro.

694 Nocturni grassatores, pernoctantes præstolantur suos.

I malandrini notturni vegliando aspettano i compagni.

695 Insequitur triremes, cum navibus grandioribus.

Seguita le galee co' vascelli più grossi.

696 Torris ustus strepit in torrente.

Il tizzo abbrostolato stride nel torrente.

697 Obstructo puteo, propugnaculum oppugnat.

Havendo turato il pozzo, dà l' assalto al forte.

698 Apparitor ensem trajecit, ad capulum usque, per costas prædonis.

Il birro cacciò fino al manico la spada nelle coste al ladrone.

699 Antesignanus cũ apparatu contrariam adoritur catervam.

L' alfiere con apparecchio assalta la moltitudine opposta.

700 Incolumis rediit ex crudeli conflictu.

Ritornò salvo d' un fatto d' arme crudele.

CEN-

Τὴν σκαιὰν αὐτίχειρα κατὰ τύχην ἐξήρθρωσε.	חוקע בהן יד שמאלו בקרי:
Ἀποβεβλημένη ἡ ἴλη ἐκείνη, ἐν τῷ κίρκῳ ὑπὸ βασανιστοῦ ἐμὲ ἀποκτείνεσθαι ἐᾷ.	כת הזרה הנבזרה הניח לסרדיוט להרגני בבית קרקסאות:
Οἱ νυκτερινοὶ λωποδύται διανυκτερεύοντες περιμένουσι τοῖς ἰδίοις.	גנבים בלילה שוקדים ומחכים לחבריהם:
Ἐφέπεται ταῖς τριήρεσι μετὰ μειζόνων ναῶν.	הלך אחר לברניא בספינות גדולות:
Δαλὸς καιόμενος ψοφεῖ ἐν τῷ χειμάρρῳ.	אוד נשרף מקשקש בנחל:
Περιπεφραγμένου τοῦ φρέατος, τὴν ἔπαλξιν πολιορκεῖ.	אחרי שמלא את הבור צר את החיל:
Ὁ δορυφόρος τὸ ξίφος διέπηξε μέχρι τῆς κώπης διὰ τῶν πλευρῶν τοῦ πειρατοῦ.	אספקלטור תקע חרבו בצלעות הגזלן עד הנצב:
Ὁ πρόμαχος σὺν τῇ διασκευῇ τῷ ἐναντίῳ ξίφει ἐπιτίθεται.	נושא הנס בא על חבל אויביו בהזמנה:
Ἀβλαβὴς ἐξ ὠμῆς συμβολῆς ἀνῆλθε.	שב בשלום מקרב אכזרי:

CENTURIA OCTAVA:

DE ANIMATIS, & Inanimatis.

CENTURIA OTTAVA:

DELLE COSE ANIMATE & inanimate.

701 Salmoni pulmo & pinnæ desunt.

Al salmone il polmone & l'ale mancano.

702 Undis se-se immergens cornix, humiditatis præsagium est.

La cornacchia che s' attuffa nell' acqua è segnale (augurio) d'umidità.

703 Ferino lacte nutritus est.

E stato nudrito con latte di fiera.

704 Rostro hiante sibilat milvus.

Il nibio fischia col becco aperto.

705 Magnes ad se stipulam allicit.

La calamita alletta la paglia.

706 Deliquium & eclipsis Lunæ, fiunt per interpositionem.

La Luna suiene, e s' ecclissa mediante l' interposizione.

707 Pusilli pisces, non cete, ex piscinâ in pontum migrant.

Dalla piscina al mare vanno à stantiar pesci piccoli, e non balene.

708 Co-

# Ἑκατοντὰς ὀγδόη·	# מֵאָה שְׁמִינִית:
Περὶ Ἐμψύχων καὶ Ἀψύχων.	עַל בַּעֲלֵי חַיִּים וּבִלְתִּי בַּעֲלֵי חַיִּים:
Ὁ σάλμων πνεύμονος καὶ πτερύγων στερεῖται.	הַדָּג הַנִּקְרָא סַלְמוֹן הוּא מְחוּסַר הָרֵיאָה וּסְנַפִּיר:
Ἡ κορώνη τοῖς κύμασιν ἑαυτὴν ἐμβάπτουσα, τῆς ὑγροσίας προαίσθησίς ἐστι.	הָרָאָה שׁוֹטֶפֶת בַּמַּיִם הִיא אוֹרַת הַלֵּחוּת:
Θηλείῳ γάλακτι τρόφιμος.	בֶּחָלָב הַחַיּוֹת גָּדֵל:
Ῥάμφει χαίνοντι ὁ ἰκτὶν συρίττει.	הַדָּאָה שׁוֹרְקָה בְּחַרְטוֹם פָּתוּחַ:
Ὁ μαγνίτης τὴν καλάμην ἐφελκύει.	אֶבֶן שׁוֹאֶבֶת הַמְּשִׁיךְ אֵלָיו הַקַּשׁ:
Ἡ μείωσις καὶ ἔκλειψις τῆς σελήνης διὰ παρενθέσεως γίνονται.	לִקּוּת הַלְּבָנָה נַעֲשֵׂית בְּחוּצֵץ ר"ל כַּאֲשֶׁר הָאָרֶץ הִיא דָּבָר חוֹצֵץ בֵּין הַלְּבָנָה וּבֵין הַחַמָּה:
Οἱ τυτθοὶ ἰχθύες, οὐ τὰ κήτη, ἐκ τοῦ ἰχθυοτροφείου εἰς πόντον μετοικίζουσι.	דָּגִים הַקְּטַנִּים הוֹלְכִים מִן הַבְּרֵכָה אֶל הַיָּם וְלֹא הַתַּנִּינִים:

708 Cometæ,& ostenta portentosa, metamorphóses portendunt.

Le comete ei mostri prodigiosi presagiscono trasformazioni.

709 Rapax vultur turtures in alvo suo humat.

L'Avoltoio rapace sotterra le tortore nel suo ventre.

710 Ludio sexagenarius, pridem rude donatus est.

Il giocolatore di 60. anni avant' hieri fù essentato.

711 Præstantiam vindemiæ, ex vineâ conjicies.

Dalla vigna congetturerai la bontà della vindemia.

712 Limax in limo lutulento quiescit.

La lumaca nella terra fangosa riposa.

713 A Calendis Aprilis, auras nebulosas condensat Auster.

Dal primo d' Aprile il vento australe condensa arie caliginose.

714 Vervecibus in viridi vivario est victus.

I castroni hanno il loro pascolo in un parco verde.

715 In oris Iberiæ, balænarum compáges sunt.

Nelle spiaggie di Spagna sono ossature di balene composte insieme.

716 Per fenestræ rimas illuminatur conclave.

Nella stanza chiusa la luce entra per le fissure delle finestre.

717 Ro-

Οἱ κομῆται καὶ τέρατα θαυμαστὰ, μεταμορφώσεις ἐπισημαίνουσιν.	הַזִּיקִין וְאוֹתוֹת וּמוֹפְתִים מְנַבְּאִים עַל שִׁנּוּיִים:
Ὁ ἅρπαξ γὺψ τὰς τρυγόνας ἐν τῇ ἑῇ κοιλίᾳ θάπτει.	הַדַּיָּה טוֹרֶפֶת מְקַבֶּרֶת אֶת הַתּוֹרִים בְּמֵעָיו:
Ὀρχηστῇ τῷ ἑξηκονταετεῖ πρὸ πολλοῦ ἐκπομπὴ δέδοται.	בֶּן שִׁשִּׁים שָׁנָה נִפְטַר מֵחוֹבָתוֹ לִפְנֵי זְמַן רַב:
Τὴν ἀφορίαν τοῦ τρυγήτου ἐκ τῆς ἀμπελῶνος στοχάσῃ.	מִגֶּפֶן תַּכִּיר יִתְרוֹן הַבָּצִיר:
Ὁ κοχλίας ἐν πηλώδει ἰλυῒ ἡσυχάζει.	הַחוֹמֶט שׁוֹקֵט בְּטִיט הַיָּוֵן:
Ἀπὸ τῶν τοῦ θαργηλιῶνος καλενδῶν, ὁ νότος αὔρας νεφελώδεις πυκνοῖ.	מִן רֹאשׁ חֹדֶשׁ אִיָּר יָעִיב רוּחַ הַדָּרוֹם:
Τοῖς ἐθρίοι ἐν χλωρῷ ζωοτροφείῳ ὁ βίος ἐστίν.	מַאֲכַל הַכָּרִים הוּא בְּבִיבָר רַעֲנָן:
Ἐν ἐσχάτοις τῆς Ἰβηρίας ἀλληλουχίαι τῶν βαλαινῶν εἰσι.	בִּגְבוּלוֹת הַסְּפָרַד נִמְצָאוֹת קְבוּצוֹת הַתַּנִּים:
Διὰ κλειθρίων τῆς θυρίδος λαμπρύνεται ὁ μυχός.	בִּבְקִיעֵי הַחַלּוֹנוֹת נֵאוֹר הֶחָצֵר:

717 Rogus ad favillas cremat holocaustum.	*Il fuoco arde il sacrificio fino alle scintille.*
718 Pagina bullatis characteribus obliteratur.	*Il foglio scritto con caratteri troppo carchi d'inchiostro, si cassa.*
719 Ex prunis clibani, thermæ fervorem percipiunt.	*Dalle bragie del fornello le stuffe ricevono calore.*
720 Cortex recens nucis actutùm dissolvitur.	*La scorza fresca della noce presto si guasta, si discioglie, ò si disfà.*
721 Ut-plurimùm sinistra dextrâ debilior, at scævis robustior.	*Per lo più la man sinistra, e più debole della destra, ma i mancini l'hanno più robusta.*
722 Sciuri arborum culmina agilimè, sine scalâ, scandunt.	*Gli scoiattoli montano agevolmente in cima a gl'alberi senza scala.*
723 Æruginosâ carie castanearum vertices marcescunt.	*Le cime de' castagni arrugginite, e intarlate marciscono.*
724 Pecora minârunt in pascua bubulci.	*I bifolchi hanno menato il bestiame in pascolo.*

725 De-

Ἡ πύρα ἄχρις αἰθαλῶν ἐκκαίει τὸ ὁλόκαυστον.	הַמְּדוּרָה שָׂרְפָה אֶת הָעוֹלָה לְאֵפֶר׃
Ἡ σέλις τοῖς ἐκφυσηθεῖσι χαρακτῆρσιν ἀπαλείφεται.	הַדַּף נִטַּשְׁטֵשׁ בְּאוֹתִיּוֹת גַּסּוֹת׃
Ἐξ αἰθραικιῶν τοῦ κλιβάνου αἱ θερμαὶ τὴν ζέσιν καταλαμβάνουσιν.	מִגַּחֲלֵי הַכִּבְשָׁן הַחַמִּים נִרְתָּחִים׃
Ὁ φλοιὸς νεαλὴς τοῦ καρύου αὐτίκα διαλύεται.	קְלִיפַּת הָאֱגוֹז הָרָטֹב נִשְׂרֶדֶת בִּפְרִיעַ׃
Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἡ σκαιὰ τῆς δεξιᾶς ἀσθενεστέρα· τοῖς δὲ ἀμφιλαίοις ῥωμαλεωτέρα.	עַל הָרוֹב הַשְּׂמֹאל הוּא חַלָּשׁ מִן הַיָּמִין אֲמָנָם בְּאִטְּרִים אוֹ בִשְׂמָאלִיִּים הוּא חָזָק׃
Οἱ σκίουροι τὰ στέγη τῶν δένδρων μάλα ἐλαφρῶς ἄτερ κλίμακος ἀναβαίνουσιν.	הַחַיָּה שֶׁנִּקְרָאָה כֹּחַ לְדַעַת קְצָרַת עוֹלִים עַל רָאשֵׁי הָאִילָנוֹת בְּלֹא סוּלָּם׃
Ἰώδει σαπρῷ αἱ τῶν καστάνων κορυφαὶ ἀπομαραίνονται.	מִן רָקָב הַמַּתְלִיעַ נָבְלוּ סְעִיפֵי הָעַרְמוֹנִים׃
Τὰ βοσκήματα εἰς τοῦ βουκόλου ἐπινόμια ἦγον.	הַבָּקְרִים הִנְהִיגוּ אֶת הַבְּהֵמוֹת לַמַּרְעִית׃

725 Destructâ causâ, deficit effectus. | *Distrutta la cagione manca l'effetto.*

726 Prophetia anceps, eventu ostenditur. | *La profezia ambigua si chiarisce con il successo.*

727 Corvus raucus ante pluviam crocitat. | *Il corvo rauco avanti la pioggia gracchia.*

728 Ex nivibus fertiliores campi. | *Per le nevi più fruttano le campagne.*

729 Favus candidus distillat flavum mel. | *Il fiale bianco distilla il mele giallo.*

730 Hinnulus sugit ubera pronus. | *Il cerbiatto popa boccone.*

731 Axiomata non egent explanatione. | *Le propositioni demostrabili nō hanno bisogno di dichiarazione.*

732 Annus segetes ꝑducit; non prædium. | *L'anno, e non il podere, produce le biade.*

733 Occasus dominii, attigit limen. | *Il fine della Signoria toccò la soglia.*

734 Columbarum fimus vegetat caules. | *Lo sterco colombino dà vigor à i cavoli.*

735 Ex caligine spissâ, clarescit crepusculum matutinum. | *Da una folta nebbia si rischiara il mattutino barlume.*

αταστραφέντος τοῦ αἰ- ἐπιλείπεται τὸ αἰτιατόν.	בְּהִסְתַּלֵּק הַסִּבָּה נִסְתַּלֵּק הַמְּסוּבָב׃
ἀμφίσμος περιφη- τῇ ἀποβάσει ἀποδείκνυ-	נְבוּאָה סְפֵקָה נִתְבָּרֵר בְּסוֹפָהּ׃
Βραγχώδης κόραξ πρὸ ελοῦ κρώζει.	הָעוֹרֵב גּוֹנֵחַ מְקַרְקֵר לִפְנֵי הַמָּטָר׃
κ τῶν χιόνων ἐκπορώτε- ὲ πεδία.	הַשֶּׁלֶג מוֹלִיד הָאָרֶץ׃
ὸ κηρίον λευκὸν ἀπολεί- ὸ ξανθὸν μέλι.	מִצּוּף חִוֵּר נָטַף דְּבַשׁ מוֹרִיק׃
κεμὰς μυζεῖ τὰ οὔθατα ης.	הָעֹפֶר יוֹנֵק שָׁדַיִם בִּכְרִיעָה׃
ὰ ἐξιώματα οὐ δεῖται τῆς ύσεως.	הַגְּזֵרוֹת אוֹ הַפְּסָקִים אֵין צְרִיכִים פֵּירוּשׁ׃
Ἔτος τοῦ ἀρότους φέ- ει ἄρουρα.	הַשָּׁנָה נָשָׂא פֵּירוֹת לֹא הַקַּרְקַע׃
τῆς δεσποτείας δύσις πο τοῦ οὐδοῦ.	מַפֶּלֶת הַמֶּמְשָׁלָה הִגִּיעָה אֶל הַסַּף׃
τῶν περιστερῶν κόπρος σι τοῦ καυλοῦς.	זֶבֶל הַיּוֹנִים מַצְמִיחַ אֶת הַקְּלָחִים׃
όφου πυκνοῦ παρεκφαί- τὸ ἀμφίλυκον περιερ-	מִן הָעֲלָטָה זָרַח נֶשֶׁף הַבֹּקֶר אוֹ אוֹר הַבֹּקֶר׃

736 Sigillum, syngraphi vigorē significat. — *Il sigillo dinota il vigor della poliza.*

737 Agnus immaculatus immolatur. — *L'agnello immaculato si sagrifica.*

738 Ut equisones à præsepibus; sic apes ab alvearibus, arcent fucos. — *Come i cavallerizzi da i presepi, così l'api da gl'alveari fanno star indietro i fuchi.*

739 Spumantis apri armum, venabuli cuspide transadegit. — *Con la punta dello spiede passa vna spalla del cinghiale spumeggiante.*

740 Densi nemorum saltus, vomere pacantur. — *Le folte balze delle selve co'l vomero si mitigano.*

741 Triplici fossâ circumdatur villa. — *La villa è cinta di trè fosse.*

742 Cochlea serpit extra repagula. — *La lumaca serpendo esce della serraglia.*

743 Cupediæ ac bellaria in abaco collocantur. — *Le paste, e le confetture si pongono nella credenza.*

744 Vitis palmitibus & uvis abundat. — *La vite abbonda di tralci, e d'vue.*

745 Æstu febres accenduntur. — *Col gran caldo s'accendono le febbri.*

746 Si

Ἡ σφραγὶς τῆς συγγραφῆς κῦρος σημαίνει.	הַחוֹתָם מוֹדִיעַ חוֹזֶק שְׁטַר־חוֹב׃
Ὁ ἀγνὸς ἄμωμος καὶ ἄσπιλος θύεται.	שֶׂה תָמִים נִשְׁחָט׃
Καθὼς οἱ ἱπποκόμοι ἀπὸ τῶν φαλνῶν, οὕτως αἱ μέλισσαι ἀπὸ τῶν σμηνέων, τοὺς κηφῆνας ἀμύνουσι.	כְּמוֹ הַגּוֹלְיָירִים מַבְרִיחִים הַצִּרְעוֹת מִן הָאֲבוּסִים כֵּן הַדְּבוֹרִים מִן הַכַּוֶּרֶת׃
Τοῦ ἀφέλζοντος καπρίου ὦμον τῇ τοῦ προβολίου αἰχμῇ διαπειρᾷ.	דָּקַר שׁוֹק חֲזִיר־מִיַּעַר בְּפִי הַחֶרֶב׃
Οἱ τῶν νεμέων δρυμοὶ τῷ ὑννύει βιάζονται.	סַבְכֵי הַיְעָרוֹת מִתְיַשְּׁרִים בְּמַחֲרֶשֶׁת׃
Τριπλῷ τάφρῳ ἡ ἔπαυλις περιλαμβάνεται.	הַפְּרָזוֹן מוּסַבֶּרֶת בְּגוּמָּץ מְשֻׁלָּשׁ׃
Ὁ φερέοικος ἕρπει ἐκτὸς τῶν μοχλῶν.	הַחוֹמֶט רוֹמֵשׂ חוּץ מִנַּרְתִּיקוֹ׃
Τὰ πέμματα καὶ τραγήματα ἐν ἄβακι κατατίθενται.	מִינֵי מְתוּקִים וּקְנוּחַ הַסְּעוּדָה אוֹ תְרַגִּימָא מוּנָחִים בִּדְלוּפְקֵי׃
Ἡ ἄμπελος τῶν κλημάτων καὶ σταφυλῶν εὐπορεῖται.	הַגֶּפֶן עוֹדֵף מִזְמוֹרוֹת וַעֲנָבִים׃
Τῷ καύσωνι οἱ πυρετοὶ ἅπτονται.	הַקַּדָּחוֹת נִקְדָּחוֹת בְּחַמָּה׃

746 Sinápi provocat appetitum: itèm quodvis immaturum acidum.

La senape provoca l'appetito, come anche ogni agrume mal maturo.

747 In vallibus amœnis pascuntur cicures cervi.

Nelle valli amene pascolano i cervi domestici.

748 Ex fusâ humorum ubertate ægritudo.

Dalla copia de gli vmori spanta (sparsa) nasce la malatia.

749 Faustus thalamus multiplicat solatium.

Vn felice letto da sposo moltiplica il contento.

750 Carpiones inescati; non haleces, hamum deglutiunt.

I carpioni inescati inghiottiscono l'amo, ma non le alici.

751 Sopor, lethi imago.

Il sonno è imagine della morte.

752 Phantasmatū parentes, phantasia & somnus.

La fantasia, e'l sonno, sono padri de' fantasmi.

753 Prunus & cerasus flaccescunt pruinâ.

La prugna, e la ciregia la brina le suigora.

754 Calami ex cespitibus eradicantur.

Le canne si strappano da i cespugli.

755 Cu-

Τὸ σίνηπι ἐφέλκει τὴν ρεξιν· ὡσαύτως καὶ πᾶν ἄω- ιον ὀξύ.

החרדל וכל דבר בלתי מבושל חריף מעיר התשוקה

Ἐν τερπνοῖς αὐλῶσι νέμον- ται οἱ τιθασσοὶ ἔλαφοι.

בנאיות נעימות נרעו האילים ביתיים׃

Ἐκ χυθείσης τῶν ὑγρῶν σθενίας ἡ ἀρρωστία.

מרוב שפוע הליחות באו חלאים׃

Ὁ εὐτυχὴς θάλαμος πλατύνει τὴν παραμυθίαν.

מזל טוב בנשואין מרבה תנחומין׃

Οἱ καρπίωνες δελεασθέν- τες, οὐχ αἱ μαινίδες, τὸ ἄγ- κιστρον καταπίνουσιν.

הדגים שנקראים קרפיאונין מבלעין את החכה לא החלקים׃

Ὁ ὕπνος τοῦ θανάτου ἰκών.

התרדמה היא צלם המות׃

Τῶν φαντασμάτων γονεῖς, ἡ φαντασία καὶ ὁ ὄνειρος.

כח המדמה והשנה הם אבות החזיונות׃

Ὁ κοκκύμηλος καὶ κε- ρασὸς τῇ πάχνῃ χαλῶσι.

הכשף וגדגדניות אמללו מן הכפור׃

Οἱ κάλαμοι ἐκ τῶν βώ- λων ἐκριζοῦνται.

הקנים נעקרו מן הרגשות׃

755 Cucumeres tortuosi, ut reptilia repunt.

I cocumeri bistorti serpeggiano come gli animali senza piedi.

756 In circuitu clivi, prominent cryptæ.

D'attorno al colle si porgono in fuora le grotte.

757 Falcones abruptè alis concrepuerunt.

I falconi alla sprovista strepitarono con l'ale.

758 Reliquiæ stuparũ, quæ restabant, non in stubâ, sed camino, evaporantur.

Il resto della stoppa che rimaneva svapora nel camino.

759 Intonuêre Poli; & ciet fulgura æther.

I poli hanno tonato, e l'aria commove i folgori.

760 Latrinæ in latebris laternâ monstrantur.

I necessari ne' nascondigli, si mostrano con la lanterna.

761 Ratis reducis malus, & prora fathiscens, restaurantur.

Al tornar della nave si racconciano l'albero è la prora scommessa.

762 Tàm soleæ, quàm psettæ, reti includuntur.

Tanto si riserrano dentro la rete le sogliole, quanto il pesce passaro.

763 Palea gracilis vertigine levatur.

La paglia sottile è alzata della mulinella del vento.

Οἱ ἑλιγματώδεις σίκυες, ὡς τὰ ἑρπετὰ ἕρπουσι.	הקשאים מעקלים שורצים ברמש:
Ἐν περιαγωγῇ τοῦ γεωλόφου αἱ κρύπται ἐξέχουσι.	בכרכב המודרון בולטים המאורות:
Οἱ ἱέρακες ἐξαπίνης τοῖς πτεροῖς ἐκτύπησαν.	הדאות או הכוסות בפתאם עופפו בכנפים:
Τὰ τῶν συπείων λείψανα περιλειπόμενα ἐν καμίνῳ ἐξατμίζονται.	שארית הנערת שנשארה נהפך להבל בארבה:
Ἐβρόντησαν οἱ πόλοι, καὶ ὁ αἰθὴρ ἀστραπὰς ἐξορμᾷ.	השמים הרעימו והשחק שלח ברקים:
Οἱ ἀφεδρῶνες ἐν φωλεοῖς τῷ φανῷ δείκνυνται.	בחשך מראין לבתי הכסאות בנרות:
Σχεδίας τῆς ἀνασωθείσης ὁ ἱστὸς καὶ ἡ πρῶρα χαίνουσα ἀνασκευάζονται.	תורן הרפסוד ופניו שהיו מתבקעין נתקנו:
Τόσον αἱ σωλεαὶ, ὅσον αἱ ψῆτται τῷ δικτύῳ ἐγκλείονται.	גלדנא וסנדלא נסגרו ברשת:
Τὸ λεπτὸν ἄχυρον τῷ στροβίλῳ αἴρεται.	מוץ הדק נדף מן הסופה:

764 Funestum omen ad lamenta inclinat.

Vn tristo augurio piega a i lamenti.

765 Arista jam gravida, zephyro concutitur.

La spica già piena è scossa dal vento zefiro.

766 A debitis absolvi, levamen.

E sollevamento essere assoluto da i debiti.

767 Elixa digeruntur expeditiùs.

I cibi a lesso si digeriscono più presto.

768 Frumento adoreo satiatur plebs.

La plebe si sazia di grano di farro.

769 Rosa, & rosmarinus, odore fragrant.

La rosa e'l rosmarino mandano fuora fragranza d'odore.

770 Occiditur aries saginatus alienigenis.

S'ammazza un montone ingrassato a i forastieri.

771 Phlegma choleram expugnat.

La flemma vince la colera.

772 Aromata paláto proportionata, generaliter arrident.

Generalmente piacciono gli aromati proportionati al palato.

773 Cithara non edit sonum absurdum.

La citara non fà strauagante suono.

774 Men-

Ὀλέθριον οἰώνισμα πρὸς θρήνους ἐγκλινές.
סִימָן רָע נוֹטֶה לִילָלָה:

Ὁ αἰθὴρ ἤδη ἔμφορος ὑπὸ τοῦ ζεφύρου διασείεται.
אָוִיר כְּבָר מָלֵא נָרוּץ מֵרוּחַ מַעֲרָבָה:

Τὰ ὀφειλήματα ἀπολύεσθαι, κουφισμός ἐστι.
נֶחָמָה גדולה הִיא לִהְיוֹת פָּטוּר מֵחוּבוֹרת:

Τὰ ἑφθὰ ἐξωμοτέρως ἐκπεπαίνεται.
מְשֻׁלָּקוֹת מִתְבַּשְּׁלוֹת בְּנָקֵל:

Σιλίγνῳ καθαρῷ κορέννυται ὁ ὄχλος.
הֶהָמוֹן נִשְׂבַּע מִן הַסֹּלֶת הַמּוּבְחָר:

Τὸ ῥόδον καὶ ἡ λιβανωτὶς τῇ ὀσμῇ ὀσφραίνονται.
הַוֶּרֶד וְחֶלְבְּנָא דַּכְיָא נוֹתְנִים רֵיחַ טוֹב:

Καταπλέκεται ὁ κριὸς σιτισθεὶς τοῖς ἀλλοφύλοις.
אֵיל אָבוּס מִתְקַטֵּל עַל נָכְרִיִּים:

Τὸ φλέγμα τὴν χολέραν ἐκπολεμεῖ.
לֵיחָה לְבָנָה דוֹחָה אֶת הַמָּרָה:

Τὰ ἀρώματα τῶν ὑστερῶν ἀναλογικά, γενικῶς δὲ χύμα.
הַבְּשָׂמִים שְׁקוּלִים בְּשֶׁקֶל עַל הָרוֹב יָפִים אֶל הָרֶחֶם:

Ἡ κιθάρα οὐκ ἠχεῖ ἀτόπως.
הַכִּנּוֹר לֹא נָתַן קוֹל רָע:

774 Mendici pera neutiquam impletur.	*La sacca del mendicante in nessuna maniera è piena.*
775 Ne abhorreas à bubone, quasi prognostico alicujus infortunii.	*Non aborrire il gufo come pronostico di qualche infortunio.*
776 Vastissimo vallo muros utrobiq; sepsit.	*Da ambedue le parti cinse la muraglia d'una grandissima trinciera.*
777 Vomica plena pure, vermibus scatet.	*L'apostema piena di marcia è abbondante di vermini.*
778 Halitus purulentus vitrum diaphanum offundit.	*L'alito corrotto offusca il vetro transparente.*
779 Superna est beatorum Angelorum sedes.	*La sede de gli Angeli beati stà di sopra.*
780 A primordio mensis Maji, prata virent.	*Dal principio del mese di Maggio verdeggiano i prati.*
781 Hyeme arbustorum ornamenta decidunt.	*L'inverno cadono gli ornamenti da gli arboscelli.*
782 Album, disgregat visum.	*Il bianco disgrega la vista.*
783 Pelagus alluit litora passim.	*Il mare bagna le rive per tutto.*

784 Mu-

Πώχε πήρα ὃ πίμπλη-ται.

אמתחת השואל או הפתחויר על הפתחים לא נתמלאת:

Μὴ ἐκπλήσσου πρὸς τὸν βύαν, ὡς προγνωστικὸν δυστυχίας τινός.

אל תתעב את היענה כאלו היא סימן מזל רע:

Εὐμεγέθει χάρακι τὰ τείχη ἀμφοτέρωθι ἔφραξε.

הקיף את החומות בכרקום רחב מאד מכאן ומכאן:

Τὸ ἀπόσημα πυῶδες σκώληξι βλύζει.

חבורה טריה מלאה היא תולעות:

Ἡ σαπρὰ ἐκπνοὴ τὸν διαφανῆ ὕελον ἐπισκοτεῖ.

נשימת באושא מטמאה לזכוכית ספירית:

Τῶν μακαρίων Ἀγγέλων ἡ ἄνωθεν ἐστιν ἕδρα.

מושב המלאכים מאושרים הוא מלמעל:

Ἀρχομένου μαΐου τοῦ μηνὸς, οἱ λειμῶνες χλοαίζουσι.

מראש חדש סיון רעננו השדות:

Ἐν τῷ χειμῶνι τὰ τῶν θάμνων καλλωπίσματα καταπίπτουσι.

בסתיו נבל צבי האילנות:

Τὸ λευκὸν διασκεδάζει τὴν ὄψιν.

מראת הלבן מפזר הראות:

Ἡ θάλασσα ἐπικλύζεται εἰς τὰς ἀκτὰς πανταχόθεν.

הפילגוס סובב את גדותיו:

784 Mustelæ caseum & crustas infra mensam rodunt.	*Le donnole rodono il cacio e le cruste sotto la tavola.*
785 Substantia, basis est quantitatis.	*La sostanza è base della quantità.*
786 Boreales partes glacie canescunt.	*Le parti settentrionali biancheggiano di ghiaccio.*
787 Precium ulnæ byssi, novem asses.	*Vn braccio di drappo di seta vale nove baiocchi.*
788 Ab Aquilone antè Notus; quàm vulpes venari gallinas supersedeat.	*Prima l'Austro (spirerà) dall'aquilone, che la volpe lasci di dar la caccia alle galline.*
789 Ex penu prodeunt fercula lauta.	*Dalla dispensa escon i piatti regalati.*
790 Toxicum luridum medullas exsiccat.	*Il tossico livido secca le midolle.*
791 Tedâ revelantur opaci anfractus.	*Con la facella si scuoprono gli oscuri giri.*
792 Noctua ululat per tegulas in tenebris.	*La civetta squitisce sù per le tegole nel buio.*

793 Ana-

Αἱ γαλαῖ τυρὸν καὶ ψωμίσματα ὑπένερθε τῆς τραπέζης κείρουσιν.

החולדות מנקרים את הגבינה ואת הקרומין תחת השלחן:

Ἡ οὐσία βάσις ἐστὶ τῆς ποσότητος.

העצם הוא בסיס הכמות:

Τὰ βορειαῖα κλίματα κρυστάλλῳ λευκαίνονται.

הפאות צפוניות הלבינו משלג:

Τὸ τίμημα ὠλένης μιᾶς τοῦ βύσσου, ἐννέα ὀβολοί.

דמי אמת של בוץ הוא תשעה דינרין:

Ἀπ' ἀρκτῴων πρότερον ὁ εὐροκλύδων, ἢ ἡ ἀλώπηξ τὰς ὄρνιθας θηρεύειν παύηται.

רוח דרומית ינשוף מצפון בטרם יחדל השועל לצוד את תרנגולות:

Ἐκ τοῦ ὀψωνίου προφέρονται παραθέσεις πολυτελεῖς.

מן האוצר יוצאין מאכלים טובים:

Τὸ πελιδνὸν τοξικὸν τοὺς μυελοὺς ξηραίνει.

סם המות כרכומי מיבש העצמות:

Τῷ δαδίῳ ὑποφαίνονται αἱ σκιαραὶ περίοδοι.

בלפיד נתגלו מחשכי ארץ:

Ἡ γλαῦξ ὀλολύζει ἐπὶ τοῖς κεράμοις ἐν τῷ σκότει.

הינשוף היליל בעל הלבנים בחשך:

793 Anates in lacu urinantur: armenta in collium cacuminibus coalescunt.	*L'anitre si cacciano sott'acqua nel Lago, e gl'armenti nelle cime de colli à poco crescendo s'uniscono insieme.*
794 Dominica est exordiũ hebdomadæ.	*La Domenica è il principio della settimana.*
795 Firmamentum, orbem & elementa tegit.	*Il firmamento cuopre il mondo e gl'elementi.*
796 In viciniâ nostrâ grassatur contagio.	*La peste nel nostro vicinato con vehemenza piglia piede.*
797 Quin scopis triclinium verris? quare cochlearia proteris?	*Perche con le scope non spazzi il refettorio? perche rompi i cocchiari?*
798 Fœnum, bubalorum & vaccarum pabulum est.	*Il fieno è pasto de Bufali, e delle vacche.*
799 Pectine pediculi ex pilis eruuntur.	*Col pettine i pidochi si cauano de capegli.*
800 Circa centrum terribilis algor.	*D'intorno al centro è un terribile freddo.*

CENTU-

Αἱ νῆτται ἐν τῇ λίμνῃ κολυμβῶσι· αἱ ἀγέλαι ἐν ταῖς τῶν πάγων κορυφαῖς συνάγονται.	בְּנֵי אֲוָזִין טָבְעוּ בַּיָּם׃ הַבְּקָרִים מִתְקַבְּצִים בְּרָאשֵׁי הֶהָרִים׃
Ἡ κυριακὴ, τῆς ἑβδομάδος καθʼ ἐξοχήν.	יוֹמָא מָרְנָא הוּא רֵאשִׁית הַשָּׁבוּעַ׃
Τὸ στερέωμα τὴν οἰκουμένην καὶ τὰ στοιχεῖα καλύπτει.	הָרָקִיעַ מְכַסֶּה אֶת הֶהָרִים וְהַיְסוֹדוֹת׃
Ἐν τῇ γειτνίᾳ ἡμῶν ὁ λοιμὸς λυμαίνεται.	הַדֶּבֶר מַשְׁחִית בִּשְׁכוּנָתֵנוּ׃
Τί μὴ συρώθροις τὸ τρικλίνιον σαίρεις; τίνος χάριν τοὺς δοιδυκας καταπιλεῖς;	טַאטֵא הַטְּרַקְלִין בְּמַטְאֲטֵא׃ אוֹ לָמָּה לֹא תְּכַבֵּד בְּיָעוֹת אֶת הַטְּרַקְלִין מַדּוּעַ דָּרַכְתָּ עַל הַמַּפּוֹרֶת׃
Ὁ χόρτος, τῶν βουβαλίδων καὶ δαμάλεων βορά ἐστι.	הֶחָצִיר הוּא מַאֲכַל הַפָּרִים וְהַפָּרוֹת׃
Κτενὶ οἱ φθεῖρες ἐκ τῶν τριχῶν ἐξερύονται.	בְּמַסְרֵק נִתְלְשׁוּ הַכִּנִּים מִשַּׂעֲרוֹת הָרֹאשׁ׃
Περὶ τὸ κέντρον, φοβερὸν ῥῖγος.	סָבִיב הַמַּרְכָּז הוּא קוֹר נוֹרָא׃

# CENTURIA NONA:	# CENTURIA NONA:
DE ARTIFICIALIBUS.	*DELLE COSE ARtificiali.*
801 Clepsydra & horologium, vigilibus transeuntiũ minutorũ indices sunt	*L'Horologio d'acqua e l'horologio commune à vigilanti mostrano li minuti che passano.*
802 Ne impendas supellectilia in ludicris in-cassum.	*Non impiegar li mobili in bagatelle in darno.*
803 Fundus ligonibus & sarculis mitigatur.	*La possessione con le vanghe e sarchielli si rende piacevole.*
804 Uter liquore vacuus, quasi cadaver exsangue.	*L'otre (ò pelle) voto di liquore è com'un corpo morto senza sangue.*
805 Affluentiam ærarii & census abligurivit heluo.	*Il ghiottone hà consumato l'abondanza del tesoro e l'entrate ò censi.*
806 Subuculam meam, & lodices, ad lotricem in suburbio feras.	*Porta la mia camiscia e le coperte da letto alla lavandara nel borgo della Città.*

ΈΚΑΤΟΝΤΑ'Σ ἐννάτη. מאה תשיעית:

Περὶ τῶν Τεχνικῶν. על דברים מלאכותיים:

Κλεψύδρα καὶ ὡρολόγιον τοῖς ἀγρύπνοις τῶν διαβαλικῶν λεπτῶν μηνύματά ἐστι.

המשפך ואורולוגין מחוים לשוקדים את הדקים שעברו:

Μὴ ἀναλώσῃς τῶν σκευῶν κατασκευὴν ἐπὶ ταῖς παιγνίαις μάτην.

אל תוציא כלי ביתך ומטלטליך בדברי שוא:

Ὁ ἀγρὸς δικέλλαις καὶ σκαλίσιν ἐκμειλίσσεται.

הקרקע נעדר באתים ומעדרים:

Ὁ ἀσκὸς τῆς ὑγρότητος κενὸς, καθάπερ πτῶμα ἔξαιμον.

נאד רק ממשקה הוא דומה לפגר בלא דם:

Τὸ πλεόνασμα τοῦ ταμείου καὶ τῆς οὐσίας κατελίχνευσε ὁ λίχνος.

הזולל כלה רבי אוצרותיו ומסיו:

Τὸν ὑποχίτωνά μου καὶ τὰ στρώματα, πρὸς τὴν πλυντρίαν εἰς τὸ προάστειον κατακόμιζε.

שא חלוקי ושמלותי אל הכובסת במגרשות:

807 Levir artocreas tripartitò divisit; mihi, glori, & populari meo.

Il cognato hà fatto trè parti delli pastizzi, a me, alla cognata, & ad un mio compatriota ò paesano.

808 Messor hordeo granarium refersit.

Il mititore hà riempito il granaro d'orzo.

809 Sunt, qui alabastritem, & alabastrum, idem esse, supponant.

Vi sono che suppongono, che Alabastrites, & Alabastrum sia l'istessa cosa.

810 Compertũ est mihi, bursas Alchymicorum macerrimas esse.

M'è chiaro che le borse de gli Alchimisti sono magrissime, cioè senza denari.

811 Decem abhinc lustris, me à forensibus ablegavi.

Sono dieci lustri che mi sono ritirato dalle cose spettanti al foro, cioè da negotij.

812 Non concipio amphibolum ænigma istius dilemmatis.

Non intendo l'ambiguo enigma di questo argumento.

813 Axis ex robore, & temo, in orbitâ rumpuntur.

Il perno di quercia e'l timone nella rota si rompono.

814 Promus cratérem pateramque Zythi penitùs ebibit.

Il bottegliero hà beuuto affatto il bicchiero e la tazza della ceruosa.

815 Pa-

Ὁ θαὴρ τὸ ἀρτόκρεας ριστῶς διενείματο ἐμοὶ, τῇ κλῳ, καὶ τῷ πατριώτῃ μου.

יבמי חלק מוליתא לשלשה חלקים אחד נתן לי ואחד ליבמתי ואחד לבן־עמי:

Ὁ θερισής τῇ κελθῇ τὸ τοφυλακεῖον ἀναπλήθει.

הקוצר מלא מגורתו בשעורה:

Εἰσὶν, οἳ τὸν ἀλαβαςρίτην καὶ ἀλάβαςρον ταὐτὸ εἶναι τοθέασι.

יש קצת שחשבו שאלבסטרא ואלבסטריטים הם דבר אחד:

Ἐμοὶ ἐξευρημένον ἐςὶ, τὰς θύρσας τῶν ἀλχυμιςῶν λεπτοτάτας εἶναι.

ידוע לי כי כיסים של עושי־זהב כחושים הם מכלם:

Ἐξέτι τῶν πεντήκοντα ἐτῶν ἐμὲ τῶν δικανικῶν ἀπεκίνησα.

קודם חמשים שנה הסירותי ממני עסקי הפדינה:

Οὐ καταλαμβάνω τὸ ἀμφίλογον αἴνιγμα τοῦ διλήμματος τούτου.

לא השגתי חידה מסופקת של הקש הזה הנחלק:

Ὁ ἄξων ἐκ δρυὸς, καὶ ὁ ῥυμὸς ἐν τῇ τροχίᾳ, ῥήγνυνται.

מעצד אלה ומוט נשברו בעגל:

Ὁ ταμίας κρατῆρα δέπας τε τοῦ ζύθου διόλου ἐξέπωσε.

המשקה כלה לשתות אגן ומזרק הזיתום:

815 Parenthesis fit ex binis utrinq; commatibus.

La parentese si fà di due comme, ò virgule dell'una, e l'altra banda.

816 Perspicax Logicus, probabiles propositiones interpretabitur in suum commodum.

L'acuto logico interpreterà le probabili propositioni in utile suo.

817 Nondum octo jugera in oliveto aravi meo.

Ancora non hò arato nel mio oliveto otto giugeri.

818 Dialogum conterranei mei, de vocalibus & diphthongis, ruminavi.

Hò ruminato (masticato) il dialogo de vocaboli & diftongi del mio compatriota.

819 Geometra, perticâ mensus est intervallum metropoleos, & coloniæ.

Il Geometra con la pertica hà misurato la distanza d'una metropoli, & d'una Colonia.

820 Astrologi tantùm speculantur Planetas.

Gli Astrologi solamente contemplano li pianeti.

821 Seram excussit ex poste; & uncum parieti inseruit.

Hà staccato la serratura dal la porta, & hà ficcato un uncino nel muro.

822 Se-

Ἡ παράθεσις γίνεται ἐκ δυοῖν ἑκατέρωθεν ἡμικυκλίοιν.

אות סירוס המקרא נעשה משני קוים עקומים על שני צדיו:

Ὁ ὀξυδερκὴς λογικὸς τὰς ἐνδόξους προτάσεις ἑρμηνεύσει, ὥστ' ἑαυτῷ προσφόρους εἶναι.

הגיוני חדוד מפרש המשפטים שאי הכרחיים להנאתו:

Οὐδέπω πλέθρα ὀκτὼ ἐν τῷ ἐλαιοφύτῳ μου ἠρότρευσα.

לא חרשתי עד כאן שמונה מענות בכרם זית שלי:

Τὸν διάλογον τοῦ ὁμοχωρίου μου, περὶ τῶν φωνηέντων καὶ διφθόγγων, ἀνεμασσόμην.

החזרתי חבור שנים יחד מדברים אשר חבר בן ארצי על התנועות פשוטות ומורכבות:

Ὁ γεωμέτρης τῷ στύλῳ ἐμέτρησε τὴν διάστασιν τῆς μητροπόλεως καὶ κολωνίας.

המהנדס מדד במטה את המרחק אשר בין מטרופולין לקולוניא:

Οἱ ἀστρολόγοι μόνον θεωροῦσι τοὺς πλάνητας.

האסטרולוגין אין חוזין אלא בכוכבי לכת:

Τὸ κλείδωμα ἐξέσεισε ἐκ τῆς παραστάδος, καὶ τὸ ἄγκιστρον τῷ τοίχει ἐνέβαλε.

נטל המנעול מן הסף ונעץ וו בכותל:

822 Scabellum ex quercu, affabrè dolabrâ dolatum, lævigavit.	*Hà polito artificiosamente uno scabello di quercia pialato con la piola.*
823 Diploïdi ligulæ; caligis subligaria, subserviunt.	*Le stringhe al giubbone & i ligazzi seruono à calzoni.*
824 In canistro mantilia, cum utensilibus, conglobantur.	*Le tovaglie con le massaritie nel canestro s'ammassano.*
825 Carpentum rotâ cassum carpentarius reparavit.	*Il carrattiero hà racconciato il carretto à cui mancaua una rota.*
826 Cosmographus eximius, orientem & occidentem peragravit.	*L'eccellente Cosmografo hà caminato l'oriente & occidente.*
827 Placentas in diversis discis Architriclinus dispensat.	*Il scalco dispensa torte in diversi piatti.*
828 In tuâ optione sit, utrùm pernâ hac, an petasone, fruare.	*Eleggi tu se voi più tosto del presciuto, ò vero un pezzo di carne porcina.*

829 Insti-

Ὑποπόδιον τὸ ἐξ ἀλιφλοίου δαιδαλέως τῇ ἀξίνῃ ἀπεξεσμένον ἐλείανε.	חלים להדום של אלון פסול יאות במפסלת:
Τῇ διπλοΐδι τὰ ἅμματα, ταῖς δὲ καλίγαις τὰ περιζώματα ὑπηρέτη.	אסורים נאים לבית־הנפש ואצעדות לבתי שוקים:
Ἐν τῷ κανάστρῳ τὰ χειρόμακτρα σὺν τοῖς χειρώδεσιν εἰλοῦνται.	מטפחות הידים עם כלים אחרים מתחברים יחד בסל:
Τὸ ὄχημα τροχοῦ στερηθὲν ὁ ἁμαξεὺς ἀνεσκεύασε.	העגל תקן העגלה מחוסר גלגל אחד:
Κοσμογράφος ὁ περιέχων τὴν ἀνατολὴν καὶ δύσεν περιενόστησε.	ההוא קוסמוגרפוס חשוב סבב כל־המזרח ומערב:
Τοὺς πλακοῦντας ἐν κεχωρισμένοις δίσκοις ὁ ἀρχιτρίκλινος οἰκονομεῖ.	ראש הטבחים חלק החלות בדסקוסים משונים:
Ἐν τῇ σῇ αἱρέσει ἔστω, πότερον τῆς πέρνης ταύτης ἢ πετασῶνος ἀπολαύνης.	יהי בבחירתך אם תרצה מן הזרוע הזה או מן השוק:

829 Inſtitor, pacti chirographum, ex ſchedulis papyraceis, in protocollo transſcripſit.	*Il fattor hà taſportato il protocollo (regiſtro) la polizza dell' accordo dalle cedole in foglio.*
830 Juramento ſe apud Legatum purgans, excuſatur.	*Scolpandoſi con giuramento appreſſo il legato è ſcuſato.*
831 Qualitates prodigiorum, ipſis quandoque Aſtronomis ignotæ ſunt.	*Molte volte le qualità de prodigij ſono incognite alli medeſimi Aſtrologi.*
832 Chirurgus phlebotomiâ pituitam demit.	*Il Cerugico leva il catarro con il ſalaſſo.*
833 Ampullâ ſedatâ, fęces ſenſim ſidunt.	*Riposata la caraffa le feccie poco à poco vanno in fondo.*
834 Socer thoracem, quem mercatus eſt, in ciſtâ occluſit.	*Il ſuocero hà chiuſo nella caſſa il giubbone qual hà comprato.*
835 Colonus in Autumnum coacervat cœnum.	*Il contadino mette inſieme il fango per l'autunno.*

836 Bali-

Ὁ παλιγκάπηλος τὸ τοῦ συμβολαίου χειρόγραφον ἐκ σχεδῶν παπυρείων ἐν τῷ πρωτοκόλλῳ ἀπέγραψε.

הַסּוֹחֵר הָעָתִיק הוֹדָאַת אוֹנִיתָא מִנְּטִים מְעוֹרָבִים אֶל סֵפֶר הַחֶשְׁבּוֹנוֹת׃

Τῷ ὅρκῳ ἑαυτὸν πρὸς τοῦ πρεσβέως καθαίρων, συγγνωστός ἐστι.

הַמְזַכֶּה עַצְמוֹ בִּשְׁבוּעַת לִפְנֵי הַשָּׁלִיחַ מִתְנַצֵּל׃

Αἱ ποιότητες τῶν περάτων, καὶ αὐτοῖς ποτε ἀστρονόμοις ἄγνωστοι.

אֵיכוּיוֹת הָאוֹתוֹת לִפְעָמִים לֹא נוֹדְעוּ לְחַכְמֵי הַמַּזָּלוֹת עַצְמָם׃

Ὁ χειρουργὸς τῇ φλεβοτομίᾳ τὸ φλέγμα ἀφαιρεῖ.

הַחוֹבֵשׁ גּוֹרֵעַ לֵיחָה לְבָנָה בְּהַקָּזָה׃

Τοῦ ληκύθου παυομένου, αἱ τρύγες ἠρέμα καταφέρονται.

כְּנוּחַ הַצַּפַּחַת הַשְּׁמָרִים יִתְיַשְּׁבוּ לְאַט׃

Ὁ πενθερὸς τὸν θώρακα, ὃν ἐώνηται, ἐν κίστῃ κατέκλεισε.

חָמִי סָגַר בָּאָרוֹן בֵּירַת הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר זָבַן׃

Ὁ γεωργὸς εἰς τὸ μετόπωρον τὸν βόρβορον συμφορεῖ.

עוֹבֵד אֲדָמָה מְצַבֵּר הַזֶּבֶל עַל הַבָּצִיר׃

836 Baliſtarii, fundibularii, & bipenniferi, poſitione in acie differunt.

I baleſtrieri e frombolieri, gl'Allabardieri hanno differenti luoghi nell' ordinanza.

837 Si ad amuſſim & perpendiculum inſumas tua; folia luſoria & teſſeras evitabis.

Se regolatamente & conſideratamente ſpenderai il tuo, non giocherai ne à carte, ne à dadi.

838 Cincinnati ſertis nativas ſtringunt comas.

Quei che hanno li capelli ricci legano le naturali chiome à ghirlande.

839 Diruit, ædificat; variat quadràta rotundis.

Fabrica, butta giù, muta le coſe quadre in rotonde.

840 Quoties ocreas concinnatas ad ſuras aptat; toties titubat.

Quante volte s'accommoda gli ſtiuali attillati alle gambe tante volte traballa.

841 Tonſor novaculâ, cum manubrio oſſeo, barbam radit.

Il barbiero rade la barba con il raſoio che hà manico d'oſſo.

842 In feſtis, coriarii tergora non macerant.

Le feſte i conciatori di cuoi non macerano pelli.

Οἱ σφενδονῖται, ἐκηβό-λοι, καὶ πελεκυφόροι, τῇ …έσει ἐν παρατάξει διαφέρουσι.	הקשתים והקלעים ונושאי כשיל אין הפרש ביניהם בחיל אלא במצב:
Ἐὰν περὶ στάθμην καὶ κάθετον τὰ σὰ δαπανήσῃς, τὰς παιδιώδεις χάρτας καὶ τοὺς κύβους φεύξεις.	אם תאבה להוציא הונך על הקו ועל המשקולת תתעב את הקלפים ואת הקוביאות:
Οἱ πλοκαμώδεις στεφάνοις τὰς γνησίας κόμας στύφουσι.	נושאי קוצות תלתלים מקשרים בעטרות לפארת ראשם:
Κατασκάπτει, ἀνοικίζει, ἀλλοιοῖ τὰ τετράγωνα στρογγύλοις.	נתץ בנה ומחלף מרבעות בעגולות:
Ποσάκις τὰς κνημῖδας ἁρμοστὰς ταῖς γαστροκνημίαις περιστάπτει, τοσαυτάκις συγκλονεῖται.	כל־פעם ופעם אשר לבש את הטרקלין מתוקנים אל שוקיו מעד:
Ὁ κουρεὺς ξυρῷ μετὰ λαβῆς ὀστώδους τὸν πώγωνα ξύει.	הספר מגלח את הזקן בתער בעל־בית־יד של עצם:
Ἐν ἑορταῖς οἱ βυρσοδέψαι τὰ σκύτη οὐ δέψουσι.	הבורסקין לא מעבדין את העורות ברגלים:

843 Amphora, non urceus, Bacchanalibus quadrat.

A i baccanali conviene l'anfora, e non il fiasco.

844 Oratoris oratio, limatè recitata, nequaquam refellenda.

L'oratione dell' oratore politamente recitata non si deue rifiutare.

845 Ades-dum, pinse nobis lágana: alioquin privabo te strophiolo & chirothecis.

Impastaci delle lasagne per mangiare, altrimenti io ti leverò il moccichino, e i guanti.

846 Plus energiæ in Epigrammate, quàm in Epitaphio est.

E più forza nell' epigramma, che nell' epitafio.

847 Oracula, parabolas, & proverbia, Paraphrastes extricavit.

L'interprete hà suiluppato li oracoli, le parobole, & i proverbi.

848 In angulo sacrarii, cerei, faces fulvæ, & candelæ sebaceæ, servantur.

Nel cantone della Sacristia, doppieri, le torce giallé, e le candele di sevo si conservano.

849 Pyxis intra scrinium, in adyto est.

Il Bossolo è nascoso dentro lo scrigno nel luogo più secreto del Tempio.

Ἀμφορεὺς, καὶ οὐ κεράμιον, τοῖς διονυσίοις πρέπει.

הֶחָבִית וְלֹא הַקִּיתוֹן נָאָה לְחַג־הַפּוּרִים:

Ὁ τοῦ ῥήτορος λόγος κοσμίως ἀπαγγελθεὶς οὐδαμῶς ἀποσκεδαστέος.

אֵין רָאוּי לְהַכְחִישׁ דִּבּוּר הַמְדַבֵּר דָּבוּר עַל אָפְנָיו:

Πάρεσο, καὶ μάττε ἡμῖν λάγανα· ἄλλως ἀποστερήσω σε τοῦ στροφιδίου καὶ τῶν χειροθηκῶν.

לְכָה אָפֵה לָנוּ רְקִיקִים אוֹ אֶשָּׂא מִמֵּךְ אֶת הַסּוּדָר וּבָתֵּי הַיָּד:

Πλεῖον ἐνεργείας ἐν τῷ ἐπιγράμματι, ἢ ἐν τῷ ἐπιταφίῳ.

יוֹתֵר חֵן יֵשׁ בְּשִׁירַת מִבְּצִיּוּנִים:

Τὰς περιφηλείας, παραβολὰς, καὶ παροιμίας, ὁ παραφραστὴς διεσάφησε.

הַמְּתוּרְגְּמָן פֵּירֵשׁ בְּנוֹת־קוֹלוֹת וְהַמְּשָׁלִים וְהַחִידוֹת:

Ἐν γωνίᾳ τοῦ ἱεροφυλακείου, οἱ κηροὶ, δᾶδες πυῤῥαὶ, καὶ λύχνοι στεατώδεις, παραφυλάττονται.

בְּזָוִית הַמִּקְדָּשׁ נִשְׁמָרִים נֵרוֹת־הַשַּׁעֲוָה וְלַפִּידִים צְהוּבִים וְנֵרוֹת רֶבֶב:

Ἡ πυξὶς ἐντὸς τοῦ κιβωτίου ἐν τῶ ἀδύτῳ ἐστί.

הַצִּנְצֶנֶת יֵשׁ בְּתוֹךְ הָאָרוֹן בַּדְּבִיר:

850 Immediatè post Januarium, cuprum pro drachmis quingentis distraham, vel cambiam.

Subito doppo Gennaio io venderò ò cambiarò tanto bronzo per cinquecento reali.

851 Acetarium, & omphacium, stomachò funguntur vice cotis.

L'Insalata e l'agresto servono allo stomaco di pietra d'aguzzare.

852 Manicis fibulâ copulatis, similam à furfure cribro cernit ancilla.

Con le maniche affibbiate insieme la serva separa con lo settacio il fior di farina dalla crusca.

853 Num avellanas & juglandes in capsam junctim compegisti?

Hai forse posto in cassa le noci & le amandole?

854 Lance indifferenti indigenis & proselytis libum librat.

Con bilancia uguale pesa le frittelle à i paesani.

855 Inter pilam & reticulum, reciprocus tenor.

Trà la palla e la racchetta vi è vicendevol tenore.

856 Heri, in lavacro, conopéa & córtinas ablui.

Hieri lavai nel lavatoio i padiglioni e le cortine.

Ἀμέσως μετὰ τὸν γαμηλιῶνα, τὸν χαλκοῦν ἀντὶ δραχμῶν πεντακοσίων, διαπιπράσω, ἢ μεταλλάξω.	מיד אחר חשבט אמכור או אחליף הנחשת בעל חמש מאות דרכמונים:
Τὰ ὀξύβαφα καὶ τὸ ὀμφάκιον τῷ στομάχῳ ἀκόνης ἀμοιβαῖα.	הירק והבסר הן לאסטומכא חלף המשחז:
Τῶν χειρίδων περονηθεισῶν, ἡ θεράπαινα τὴν σεμίδαλιν ἀπὸ τοῦ πιτύρου κοσκίνῳ διακρίνει.	השפחה צמדה בתי זרוע של חלוקה במחט והבדילה הסלת מן הסבין:
Οὗτοι τὰ λεπτοκάρυα καὶ τὰ βασιλικὰ ἐν τῇ κάψῃ ἅμα συνώθηκας;	הצברת את הבטנים והפסתקין יחד בארגז:
Πλάστιγγι ἀδιαφόρῳ τοῖς ἐνοίκοις τὸν ψαιστὸν ταλαντεύει.	שקל בפלס שוה את הכרדוטים לאזרחים ולגרים:
Εἰς τὴν σφαῖραν καὶ τὸ ἄρκυον ἀντίστροφος ὁ τόνος.	יש סדר מצורף בין הכדור והסריגת:
Χθὲς ἐν τῷ λουτρῷ τὰ κωνοπεῖα καὶ παραπετάσματα ἀπέπλυνα.	כבסתי אתמול במרחץ את היריעות והקנופין:

857 Testam, hydriam, cadum, & phialam, Falerno replevi.	*Hò riempito un vaso di terra una vettina, un barile & una caraffa di vino falerno.*
858 Virago illa impensis suis Xenodochium illic condidit:	*A sue spese quella gran donna hà fabricato qui vi un hospedale:*
859 Et ibidem, ex intestato, hoc Sabbatho, è vivis decessit.	*Et nel medesimo luogo senza far testamento questo sabbato e morta.*
860 Lineam, in margine pergameni, pumice lituravit.	*Hà scancellato con la pomice una linea nel margine della carta pergamina.*
861 Quámvis linum hoc sit vetustum; verùm-tamen est venale.	*Benche questo lino sia vecchio, con tutto ciò è da vendere.*
862 Heus lurco! tibi imputatur, quòd fueris ponè ripam impos tui.	*O là Cannarone ti è imputato che sij stato fuor di te presso la ripa.*
863 Estné melius antidotum pro apostemate, quàm balsamum?	*E meglio, l'antidoto per l'apostema, che'l balsamo?*

864 Li-

Τὸ κεράμιον, τὴν ὑδρίαν, τὸν κάδον, καὶ τὴν φιάλην, Φαλέρνῳ οἴνῳ αἰὲ ἔπλησα.	מִלֵּאתִי כְּלִי־חֶרֶשׂ וְסֵפֶל וְכַד וּמִזְרָק בְּיַיִן מוּסְקָטֶלוֹ׃
Ἡ ἀνδρολήμη αὕτη ἰδίαις δαπάναις τὸ ξενοδοχεῖον ἐκεῖθι ἐτελεσιούργησε.	הָאִשָּׁה הַזֹּאת גְּבַרְנִית בָּנְתָה בְּהוֹצָאוֹתֶיהָ בֵּית־קִבּוּל־אַכְסְנָאִים׃
Κἀντεῦθι ἀδιαθέτως ἐν τούτῳ τῷ σαββάτῳ ἐτελεύτησε.	וְנִפְטְרָה שָׁם בְּלִי שְׁטַר צַוָּאָה בְּשַׁבָּת הַזֹּאת׃
Γραμμὴν ἐν τῷ κρασπέδῳ τῆς περγαμηνῆς κιοσηείδι περιέγραψε.	מָחָה הַקַּו בְּגִלָּיוֹן הַגְּוִיל בְּאֶבֶן סוֹפְגָנִית׃
Καίτοι τοῦτο τὸ λίνον ἀρχαῖον, ὅμως ὠνητόν ἐστι.	אַף־עַל־פִּי שֶׁפִּשְׁתָּה הַזֹּאת יְשָׁנָה מִכָּל־מָקוֹם יוּכַל לְהִזְדַּבֵּן׃
Ὦ λίχνε, σοὶ λογίζεται, ὅτι ὀπίσω τῆς ὄχθης ἀκρατὴς σεαυλοῦ γέγονας.	הוֹי בַּלְעָן נֶחְשַׁב לְךָ כִּי הָיִיתָ עַל שְׂפַת הַנָּהָר בְּלֹא כֹחַ לַעֲמוֹד׃
Εἰ ἔστι βέλτιον ἀντίδοτον πρὸς τὸ ἀπόστημα, ἢ τὸ βάλσαμον;	הֲיֵשׁ רְפוּאָה טוֹבָה עַל הַשְּׁחִין מִן אֲפַרְסְמוֹן׃

864 Libram opſonii in macello licebor.

Nel macello offerirò il prezzo d'una libra di companatico.

865 Emblemata genealogiæ meæ, quæ graphicè delineâſti, cum fœnore rependam.

Ricompenſarò con uſura gli emblemi della mia genealogia, che hai diligentemente diſegnati.

866 Alludens ad etymologiam, ſolœciſmũ commiſiſti.

Alludendo all' etimologia hai commeſſo un ſoleciſmo.

867 Phyſiognomicus, de temperamento rufi, diſſerit mirificé.

Il fiſionomico diſcorre maravigliosamente della compleſſione del roſſo.

868 Ethicæ & Arithmeticæ notitia, cum methodo & normâ tradenda eſt.

La cognitione dell' Ethica & Arithmetica ſi deve inſegnare con regola & ordine.

869 Statuam Conſulis in ſtagnum peſſum-dedit.

Hà calpeſtato nello ſtagno la ſtatua del Conſole.

870 Cuſtodes caſtelli penſionem ſtipulãtur.

Le guardie del Caſtello fanno il patto della paga.

871 Uda cretæ maſſa, canthari materia.

La maſſa humida di terra creta è la materia del bocale.

Τάλαντον ὀψωνίου ἐν τῷ ὀψοπωλείῳ αὐτωνήσομαι.	אֶזְבּוֹן לִיטְרָא שֶׁל־מַטְעַמִּים בְּהַקְלוֹן׃
Τὰ ἐμβλήματα τῆς γενεαλογίας μου, ἃ γραφικῶς διέγραψας, μετὰ τόκου ἀντιμετρήσω.	אֶפְרַע לְךָ בְּרִבִּית צוּרוֹת יִחוּסִי אֲשֶׁר צִיַּרְתָּ בְּדִיּוּק הַגָּדוֹל׃
Προσποιούμενος τὴν ἐτυμολογίαν, σολοικισμὸν συνέβαλες.	בְּהַבִּיט אֶל גִּזְרַת־הַשֵּׁם עָשִׂיתָ טָעוּת זָרָה׃
Ὁ Φυσιογνώμων περὶ τοῦ ἐρυθρίου εὐκρασίας θαυμασίως διαλέγεται.	הַקּוֹסֵם מִן צוּרַת פְּנֵי הָאָדָם אוֹמֵר פְּלָאִים עַל מְזָג הָאַדְמוֹנִי׃
Τῆς ἠθικῆς καὶ ἀριθμητικῆς γνῶσις μεθοδικῶς καὶ πρὸς κανόνα μεταδοτέα.	רָאוּי לְלַמֵּד חָכְמַת־הַמִּדּוֹת וְחָכְמַת הַמִּסְפָּר בְּסֵדֶר טוֹב׃
Τὸν τοῦ ὑπάτου ἀνδριάντα εἰς λίμνην ἀπέρριψε.	מַצֶּבֶת רֹאשׁ־הַיּוֹעֲצִים רָמָה בָאֲגַם׃
Οἱ τοῦ Φρουρίου φύλακες προξενοῦσι.	שׁוֹמְרֵי הַטִּירָה הִתְנוּ בְאַפְסַנְיָא׃
Ὑγρὰ τῆς κιμωλίας μάζα, τοῦ κανθάρου ὕλη.	גּוֹלֶם מְתוּנָה שֶׁל קִימוֹלְיָא הִיא חוֹמֶר הַקַּנְקָן׃

872 Quæ ad nurum attinent, mihi vendico, tanquam ad me pertinentia.

Io mi piglio quelle cose che appartengono alla mia nuora come pertinenti à me.

873 Æqualis accepta commercium.

Accetta volontieri la prattica d'un eguale.

874 In præfatione Compendii, de quatuor articulis duntaxat fit mentio.

Nella prefatione del compendio solo si fà mentione di quatro articoli.

875 Tegmen mihi stragulum; calceamentum, solorum callum est.

Il mantello m'è coperta, e'l callo delle piante m'è scarpa.

876 Nymphæ peplis & redimiculis obnubuntur.

Le spose si cuoprono il capo con manti, e con veli.

877 Fiscus furvus confiscat gazas figuli fusci.

Il fisco bruno confisca le ricchezze del pentolaio oscuro.

878 Sub gallicinium, ad coquendum gallum Indicum se accinxit.

Al cantar del gallo si è apparecchiato à cocere vn pollo d'India.

879 Disceptantis objectiones sigillatim Dialecticus refutat.

Il Dialettico ributta le obiettioni del disputante ad una per una.

880 Poma-

ϟῶν τῆς ϲυνοῦ ἀντιλαμ-ϟω, οἷα δὴ εἰς ἐμὲ καθή-ϟα.

עִנְיָנֵי כַלָּתִי יָחַסְתִּי אֵלַי
כְּאִילּוּ הֵם שֶׁלִּי׃

ϟὸ τοῦ ὁμαλοῦ συνάλλαγμα ϟσδεχου.

קִבֵּל שׁוּתָּפוּת בַּר וְנֶגֶד׃

Ἐν τῷ τῆς ἐπιτομῆς προ-ϟγῳ περὶ τεσσάρων ἄρθρων ϟον μνεία ποιεῖται.

בְּהַקְדָּמַת הַקִּצּוּר נִזְכָּרִים
רַק אַרְבָּעָה עִקָּרִים׃

Τὸ κάλυμμά μου στρῶμα, ἡ ὑπόδησις τῶν ἐμβά-ϟν τύλος ἐστί.

הַגַּג יְשׁ מַצָּעִי וְקֶשֶׁר
כַּפּוֹת רַגְלַי מִנְעָלַי׃

Αἱ νύμφαι πέπλοις καὶ ϟλλωτέροις περικαλύπτον-ϟ.

הַכַּלּוֹת מִתְכַּסּוֹת בְּהִנּוּמִין
וּבְקִשֻּׁרִים׃

Ὁ ἀμαυρὸς φίσκος ϟμβάει τὰς γάζας τοῦ φαιοῦ ϟραμέος.

הַגַּבָּאִי הַשָּׁחוֹר מַכְנִיס
לְטַמְיוֹן נִכְסֵי הַיּוֹצֵר הַשָּׁחוֹם׃

Ὑπὸ τῆς ἀλεκτρυοφωνίας ϟρὸς τὸ ὀπτᾶν ἀλεκτρυόνα ἰν-ϟκὸν ἑαυτὸν διέζωσε.

הִזְדָּרֵז לְבַשֵּׁל תַּרְנְגוֹל שֶׁל
הוֹדוּ בְּעֵת קְרִיאַת הַגֶּבֶר׃

Τὰς τοῦ ἀμφισβητουμένου ϟνστάσεις καθ' ἕκαστον ὁ διαϟλεκτικὸς ἀπολύεται.

הַהֶגְיוֹנִי דּוֹחֶה קֻשְׁיוֹת
הַטּוֹעֵן כָּל אַחַת וְאַחַת בִּפְנֵי
עַצְמָהּ׃

880 Pomarii spatium circumscripsit maceriâ.

Con un muro hà rinchiuso lo spacio del giardino.

881 Pontificis insignia sunt, baculus & mitra cum infulis.

L'insegne del Pontefice sono Pastorale, mitra con bende.

882 Obde portæ pessulum: & cuneis finde illam stipitum struem in antro.

Metti il catenazzo alla porta, & con le biete spaccare quella massa di zocchi nella caverna.

883 In balneis sanitatem recuperavit.

Hà raquistato la sanità ne bagni.

884 Sagittarius, reserat pharetrâ, ad metam collimat.

L'arciero havendo aperta la faretra mira al segno.

885 Definitio complectitur essentiam rei.

La definitione abbraccia l'essere della cosa.

886 Exquisitè exsculpsit effigiem & simulacrum in marmore.

Eccellentemente hà sculpito l'imagine & la somiglianza in marmo.

887 Bibliopóla bibliothecam apprimè instauravit.

Benissimo il libraro ha rimesso in piedi la libraria.

Τὸ τοῦ μηλῶνος διάστημα τὸ τείχιον περιέγραψε.	גדר בגדר את רוח פרדסו:
Τὰ τοῦ ἀρχιερέως παράσημά ἐστιν ἡ καλαῦροψ, μίτρα τε σὺν ταῖς καυσίαις.	אותות ההגמון הן שבט ופאר עם הציציות:
Ἐπίθου τῇ πύλῃ μόχλον· καὶ τοῖς σφησὶ σχίζε ἐκεῖνον τῶν κορμῶν ὄγκον ἐν τῷ ἄντρῳ.	נעול הדלת בבריח: ובקע בקרדומין מערכת הגזעים ההיא במחלה:
Ἐν τῷ βαλανείῳ τὴν ὑγίειαν ἀνέλαβε.	השיב בריאותו במרחצאות:
Ὁ τοξότης, ἀνεῳγμένης τῆς φαρέτρας, ἐπὶ σκοπὸν ἀστοχεῖ.	הקשת רוזם אל המטרה אחרי פתיחת האשפה:
Ὁ ὁρισμὸς συνέχει τὸ τί ἦν εἶναι τοῦ πράγματος.	הגדר כולל מציאות הדבר:
Ἀκριβῶς διέγλυψε τὴν εἰκόνα καὶ τὸ ἄγαλμα ἐν μαρμάρῳ.	את דיוקנא וצלם חרת דייקא על השיש:
Ὁ βιβλιοπώλης τὴν βιβλιοθήκην τὰ πρῶτα ἀνεσκευάσατο.	מוכר־הספרים תקן היטב בית־הספרים שלו:

888 Theologus, nudius-tertius, de Physicâ cum Mathematico disputavit.

Avanti hieri un Theologo disputò con un Matematico di Fisica.

889 Orificium vasis ahenei linteo obturatur.

La bocca del vaso di bronzo si tura con una pezza di tela.

890 Ne semuncia quidem metalli in fornace imminuitur.

Non si sminuisce pure una mezz'oncia di metallo nella fornace.

891 Calamarium, scalpellum, graphium, charta, & atramentum, Scribæ instrumenta.

Il calamaro e'l temperino, la penna, la carta, & l'inchiostro sono l'instromenti da scrivano.

892 Sublimi theatro palatium illustratur.

Con un'alto Teatro si fà celebre il palazzo.

893 Tapetes perbelli, & peristromata cærulea, in Belgio texuntur.

Molto belli tapeti, & tapezzerie azurre si tessono in Fiandra.

894 Emplastrum ex scabie elicit saniem.

L'empiastro cava la marcia dalla rogna.

895 Asseres glutine combinantur.

Le tavole si congiongono insieme con la colla.

Ὁ θεολόγος πρόχθες περὶ φυσικῆς σὺν τῷ μαθηματικῷ διελέξατο.

איש האלהי התוכח שלשום על הטבע עם הלמודי:

Τὸ στόμα τοῦ χαλκίου ἀγγείου ὀθονίῳ ἐπιφράττεται.

פי קלחת הנחשת נסתם בבגדי הפשתן:

Μηδὲ ἡμιούγκιον τοῦ μετάλλου ἐν τῷ χώνῳ ἐλαττοῦται.

לא נמעט מן המתכת בכור אפילו חצי האוקיא:

Ἡ καλαμινθήκη, ὁ ἐγκοπεύς, τὸ γραφεῖον, ἡ χάρτη, καὶ τὸ μέλαν, τοῦ γραμματέως σκευή.

כלי הסופר הם קלמרין ומכתב ועט או קולמוס ונייר ודיו:

Μετεώρῳ θεάτρῳ τὸ ἀρχεῖον λαμπρύνεται.

הבירה מתפארת בתיטרון הגבוהה:

Τάπητες πάνυ καλοὶ καὶ περιστρώματα κυάνεα ἐν τῷ Βελγίῳ ὑφαίνονται.

הקלעים נאים ומרבדי תכלת נעשים בפלנדריאה:

Τὸ ἔμπλαστρον ἐκ τῆς ψώρας τὸν ἰχῶρα ἐξάγει.

האספלנית מוציא הטרי מן הספחת:

Αἱ σανίδες τῇ κόλλῃ ἐπιζεύγνυνται.

הקרשים מתחברים בדבק:

896 Philomela aliter, quàm psittacus, pangit.	*Il rosignolo d'altra maniera canta ch'el Papagallo.*
897 Complexio ex habitudine potissimùm colligitur.	*La complessione si scorge principalmente dalla dispositione.*
898 Cælata in limpidis laminis perdurant.	*Le cose intagliate in piastre limpide durano assai.*
899 Cæmentarius portionem suam opificii gypso linivit.	*Il muratore hà coperto di gesso una parte del suo lavoro.*
900 Phrygio chlamydis fimbriam forficibus scidit.	*Il ricamatore hà tagliato l'orlo della veste con le forfici.*

CENTU-

Ἄλλο φθέγγεται ἀηδὼν, ἄλλο ψιττάκη.

צִפְצוּף הָרְנָנִים אֵין בְּצִפְצוּף הַתֻּכִּיִּים׃

Ἡ κρᾶσις τοῦ σώματος ἐκ τῆς ἕξεως μάλιστα συλλέγεται.

טֶבַע הָאָדָם נִכָּר מִתְּכוּנַת גּוּפוֹ׃

Τὰ ἐν διαφανέσι ἐλασμοῖς γλυφθέντα χρονίζονται.

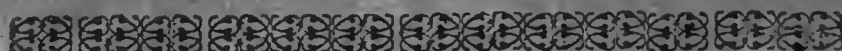
גְּלִיפוֹת בְּטַסִּים רְדִידִים וּמְלֻטָּשִׁים חֵן קַיָּמוֹת׃

Ὁ λιθοτόμος μερίδα τοῦ ἑαυτοῦ δημιουργήματος γύψῳ ἤλειψε.

חָרַשׁ־אֶבֶן־קִיר טָח חֵלֶק פָּעֳלוֹ בְּטִיחַ׃

Ὁ Φρύγιος τὸ τῆς χλαμύδος κράσπεδον ψαλισιν ἔταμε.

הָרוֹקֵם חָתַךְ כְּנַף הַסַּרְבָּל בְּמִסְפָּרַיִם׃

CENTURIA DECIMA:

DE REBUS INdistinctis.

CENTURIA DECIMA.

DELLE COSE INdifferenti.

901 IN hac ſerie miſcellaneorum, ſtylum politiorem curioſitas ſupplebit.

IN queſto ordine di varie coſe la curioſità supplirà allo ſtilo più polito.

902 Bajulus in bivio laſſus reſedit.

Il facchino ſtanco ſi fermò al dividerſi della ſtrada.

903 Quorſum, dum in conventu Baronum converſarer, me interpellâſti?

A che fine m'hai tu interrotto le mie facende mentre io ſtava in un circolo di Signori?

904 Diaconus adorans, incenſum ad altare adolet.

Il Diacono adorando incenſa l'altare.

905 In narratione meritorum Patriarchæ, triduo perſtitit.

Durò tre giorni à raccontare i meriti del Patriarcha.

996 Qua-

ΕΚΑΤΟΝΤΑΣ δεκάτη · מֵאָה הָעֲשִׂירִית׃

Περὶ Ἀδιαφόρων. · עַל דְּבָרִים מְעוֹרָבִים׃

Ἐν ταύτῃ τῇ τάξει τῶν συμμίκτων, γραφικὴν κομψοτέραν ἡ περιεργία πληρώσει.	בְּזֶה סֵדֶר הָעֵרוּבִים הַדִּקְדּוּק יְמַלֵּא חֶסְרוֹן צַחוּת הַלָּשׁוֹן׃
Ὁ βαστάζων ἐν ἀμφόδῳ κεκμηκὼς ἐκαθίζανε.	הַכַּתָּף יָעֵף יָשַׁב בְּאֵם הַדֶּרֶךְ׃
Ποῖ δὴ, ὅτε ἐν τῇ τῶν Βαρώνων συνουσίᾳ διέτριβον, ἐμὲ διέκοψας.	לָמָּה זֶּה בָּאתָ לְהַטְרִיחֵנִי בִּהְיוֹתִי בְּחֶבֶר בְּנֵי־חוֹרִים׃
Ὁ διάκονος προσκυνήσας τὸ θύαμα πρὸς τὸ θυσιαστήριον θυμιᾷ.	הַשַּׁמָּשׁ מִתְפַּלֵּל הִקְטִיר הַקְּטֹרֶת עַל הַמִּזְבֵּחַ׃
Ἐν τῇ διηγήσει τῶν σπουδαίων ἔργων τοῦ πατριάρχου τριημερίαν ἐνέμεινε.	חָל שְׁלֹשֶׁת יָמִים בְּסִפּוּר זְכִיּוֹת הָאָב׃

906 Quamobrem à nobis, ad hesternas choréas, sine licentiâ secessisti?	*Perche hieri ci lasciasti sen-za licenza per andare à dan-zare?*
907 Quadraginta monasteria, redditibus hoc quadriennio fundata sunt.	*In questi quattr'anni si sono fondati e dotati 40. monasterii.*
908 Allia & porros usque ad Quadragesimam detinebo.	*Io conserverò gli agli e i porri fino à quaresima.*
909 Ros in gramine, argumentum sereni-tatis est.	*La rugiada sù la gramigna argomento di ciel sereno.*
910 Mercenarius meus glandes in caveâ recondit.	*Il mio lavaratore hà riposte le ghiande in un buco.*
911 Quinque tomos de Misericordiâ, & totidem volumina de Sacramentis, exaravit.	*Scrisse cinque tomi della Mi-sericordia & altre tanti de i Sa-cramenti.*
912 Biblia, & Scripturæ, hæreses pullulantes evellunt.	*La Biblia e le Scritture sra-dicano l'eresie che germogliano.*

913 Helle-

Ἀνθ' ὅτου ἀφ' ἡμῶν πρὸς τὰς χθεσινὰς χορείας ἄνευ ἀδείας ἀνεχωρήσας;

לָמָּה סַרְתָּ מִמֶּנּוּ בְּלִי רְשׁוּת לִמְחוֹלוֹת שֶׁל אֶמֶשׁ:

Τεσσαράκοντα μοναστήρια σὺν ταῖς προσόδοις ἐν ταύτῃ τῇ πετραείᾳ ἐθεμελιώθησαν.

אַרְבָּעִים בָּתֵּי כוּמָרִים נוֹסְדוּ בְּתוֹךְ אַרְבָּעָה שָׁנִים:

Τὰ σκόροδα καὶ πράσα μέχρι τῆς τεσσαρακοστῆς καθέξω.

אֶשְׁמוֹר אֶת הַשּׁוּמִים וְאֶת הַכְּרֵישִׁים עַד זְמַן הַתַּעֲנִית:

Ἡ δρόσος ἐπ' ἀγρώσει δεῖγμα τῆς αἰθρίας ἐστί.

הַטַּל עַל הֶחָצִיר הוּא סִימַן הַבְּהִירוּת:

Ὁ μισθοφόρος μου τοὺς βαλάνους ἐν κυρτίδι ἀνατίθεται.

שְׂכִירִי טָמַן אֶת לְסוּמִין בַּכּוֹר:

Πέντε τόμους περὶ ἐλεημοσύνης, καὶ τοσαῦτα συγγράμματα περὶ τῶν μυστηρίων, ἐξήρτυται.

חֲמִשָּׁה טוֹמוֹסִים (ר״ל חֲלָקִים) כָּתַב עַל מִדַּת הָרַחֲמִים וַחֲמִשָּׁה עַל אוֹתוֹת הַבְּרִית:

Τὰ Βιβλία, ἤγουν αἱ ἁγίαι γραφαί, τὰς βλαστούσας αἱρέσεις ἀποσπῶσι.

הַמִּקְרָא וְהַכְּתוּבִים תּוֹלְשִׁים מִינוּת הַצּוֹמַחַת:

913 Helleborum hepar (sive jecur) & ilia expiat.

L'elleboro pùrga le budelle è il fegato.

914 Hypodidascalus in trivio ad Præceptorem me citavit:

Il Repetitore nel trivio mi chiamò dal Maestro.

915 Contribulibusque condixit, ut in Collegio me custodirent.

Intimò à quelli della mia camerata che mi custodissero nel Collegio.

916 Sernutat & tussit in harâ Subulcus.

Il Porcaio sternuta è tossisce nel porcile.

917 Subtus hunc saccum, est summa quadringentorum quadrantium.

Sotto questo sacco è la somma di 400. quatrini.

918 Pyra succida, pulmentum, & oryzam, suis partitur.

Distribuisce à suoi pere sugose, torta e riso.

919 Scholasticus præposterè pensum suum recensuit.

Lo scolare recitò la sua lezione a rovescio.

920 Aurigam externum ganeonem nuncupavit inquilinus.

Il pigionante chiama taverniere il cocchiero d'altro paese.

921 Mune-

Ὁ ἐλλέβορος τὸ ἧπαρ, ...ς λαγῶνας, καὶ τὸ ἦτριον ...θαίρει.

הלבורון מקנח את הכבד ואת הכסלים:

Ὁ ὑποδιδάσκαλος ἐν ... τριόδῳ πρὸς τὴν καθηγη-...ὼ ἐξέκλησέ με.

החזן זמנני אל מורי ורבי באם הדרך בראש שלשה דרכים:

Τοῖς συμφυλέταις ἐπέτρε-...ν, ἵνα ἐν τῷ συνεδρίῳ ἐμὲ ...υλάσσωσι.

הגיד לחברי לשמרני בבית הישיבה:

Πτάρνυσι καὶ βήττει ὁ ὑο-...όσκος ἐν τῷ συφεῷ.

שומר־החזירים עוטש וגונח בבית החזירים:

Ἔνδοι τοῦ σάκκου τούτου κε-...άλαιόν ἐστι τεσσαρακοσίων ...παρθημοερίων.

תחת האמתחת הזאת יש סך של ארבע מאות קרדינטסין:

Ἄπια χυλώδη, ἄρτυμα ...αὶ ὄρυζαν, τοῖς ἰδίοις με-...ίζει.

פרס האנסים רטבים והתבשיל ואוריזא לבני ביתו:

Ὁ σχολαστικὸς πρωθύστε-...ον τὸ ἐπιτεταγμένον ἀπήγ-...γειλε.

התלמיד שנא פרקו לא כסדר:

Ἡνίοχον ἐξωτικὸν, λαι-...αρχὸν ἐπονομάζει ὁ ἔνοικος.

התושב כנה לקרר חילוני רועה־זונות:

921 Munera in hac natione fusè distribuuntur.

In questa nazione si distribuiscono largamente i donativi.

922 Segmenta ferrat faber lignarius ex lacunari.

Il legnaiolo sega dal soffitto pezzetti di legno.

923 Tibicen tibiis modulatè concinit melos.

Il Sonatore di piva sona musicalmente una canzone ò melodia.

924 Eandem intempestivè cantilenam canit.

Canta fuor di tempo la medesima canzone.

925 Lemures in lucis & specubus fuisse aliquando, liquet.

E chiaro che alle volte sono state larve nelle spelonche e ne boschi.

926 Rusticus calathum vimineum, & corbem, deportat.

Il contadino porta il paniere di vinchi e la cesta.

927 Exterior cameræ superficies, convexa; concava, interior est.

La superficie esterior della volta è inarcata e l'interiore è concava.

928 Atro filo sartor in officinâ tibialia resarcit.

Il sartore nella bottega racconcia li calzoni con filo negro.

929 Emun-

Τὰ γέρατα ἐν τούτῳ τῷ ἔθνει ἐλευθεροπρεπῶς διανέμονται.

בֵּין הָאוּמָּה הַזֹּאת נֶחֱלְקוּ שׁוֹחָדִים עֲצוּמִים׃

Ἀποκόμματα πρίει ὁ ξυλουργὸς ἐκ τοῦ φαλνώματος.

חָרַשׁ־עֵצִים נָסַר נְסוֹרוֹת מִן הַקּוֹרָה׃

Ὁ αὐλητὴς τοῖς αὐλοῖς συμμέτρως συνεπάδει τὸ μέλος.

הַחוֹלֵל שָׁר בֶּחָלִיל שִׁירָה בִּנְגִינָה נְעִימָה מְאֹד׃

Τὸ αὐτὸ ᾆσμα ἀκαίρως ᾄδει.

שׁוֹרֵר שִׁירָה אַחַת לֹא בְעִתּוֹ׃

Μορμῶνας ἐν τοῖς ἄλσεσι καὶ σπέεσι γεγενῆσθαί ποτε, δῆλον.

בְּגָלוּי הוּא כִּי טְלָנִים הָיוּ לִפְעָמִים בַּיְּעָרוֹת וּבַמְּעָרוֹת׃

Ὁ ἀγροῖκος κάλαθον οἰσύϊνον κόφινόν τε κομίζει.

הַפּוֹלֵחַ (אוֹ חַקְלָאָה) נוֹשֵׂא כְּפִיפַת נְצָרִים וְקַרְטָל׃

Ἡ ἐξωτέρα τῆς καμάρας ἐπιφάνεια κυρτή, ἡ δὲ ἐσωτέρα κοίλη ἐστί.

שֶׁטַח הַחִיצוֹן שֶׁל קִיטוֹן הוּא כָּפוּף וְהַפְּנִימִי חָלוּל׃

Μέλανι νήματι ὁ ἀκέστης ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ τὰς περικνημίδας ἀναρράπτει.

הַחַיָּט מְרַקֵּעַ בָּתֵּי שׁוֹקַיִם בְּחוּט שָׁחוֹר בַּחֲנוּתוֹ׃

929 Emunge lychnum lampadis, in meditullio muséi.

Smoccola lo ſtoppino della lampade in mezzo allo ſtudio.

930 Alites pullos ex ovis excludunt.

Gli uccelli cavano i lor pulcini fuora dell'huovà.

931 Tugurium ex ramis amygdalinis, dũ ningit, pecuariis refugium eſt.

A paſtori mentre nevica la capanna di rami d'amandole è ricovero.

932 Intingit fartor fruſtum in juſculi paropſide.

Il Salcicciaio bagna il torzo in un piatto di brodo.

933 In ſartagine oſtrea cum oleo & pipere frixit.

Friſſe l'oſtreghe nella padella con olio e pepe.

934 Phraſes obſoletas iterum ne promulges.

Non publicar di nuovo li modi di parlare diſmeßi.

935 Nimbus latè dat ſtragem avenæ; & ſiligo quatitur turbine.

Una pioggia fà una ſpianata grande d'avena, e'l turbine ſcuote la ſegala.

936 Seu

Ἀπόμυττε τὸ ἐλλύχνιον τῆς λαμπάδος ἐν μέσῳ τοῦ μουσείου.	מְהוֹט אֶת הַפְּתִיל בְּתוֹךְ בֵּית־הַלִּמּוּד׃
Αἱ ὄρνιθες τὰ νοσσία ἐκ τῶν ᾠῶν ἐκλέπτουσι.	הָעוֹפוֹת מוֹצִיאוֹת אֶת גּוֹזָלָיו מִן הַבֵּיצִים׃
Ἡ καλύβη ἐκ κλάδων ἀμυγδαλινῶν, ὅταν νίφῃ, τοῖς βόσκοις καταφυγή ἐστι.	סִכָּה מִן לוּלָבֵי תְמָרִים הִיא מַחֲסֶה לַנּוֹקְדִים כִּי יֵרֵד הַשָּׁלֶג׃
Ἐμβάπτει ὁ ἀλλαντοπώλης κλάσμα ἐν τῇ τοῦ ζωμιδίου παροψίδι.	עוֹשֵׂה מֵעַיִם מְמֻלָּאִים צוֹבֵעַ הַפַּת בִּצְלוֹחִית הַמָּרָק
Ἐν τηγάνῳ τὰ ὄστρεα σὺν ἐλαίῳ καὶ πεπέρει ἔφρυξε.	טִגֵּן בְּמַחֲבַת חַלְזוֹנוֹת עִם שֶׁמֶן וּפִלְפְּלִין׃
Τὰς ἀπηρχαιωμένας φράσεις μὴ πάλιν ἐξαγορεύῃς.	אַל תְּחַדֵּשׁ לְשׁוֹנוֹת עַתִּיקוֹת׃
Ὁ ὄμβρος ὀρέως ὀλέκει τὸν αἰγίλωπα· καὶ ἡ ὄλυρα τῷ ῥοβίλῳ κραδαίνεται.	הַסַּגְרִיר מַכֶּה אֶת שִׁבֹּלֶת שׁוּעָל וְהַדָּגָן נָרוֹץ מִן הַסּוּפָת׃

936 Seu salibus, seu lepôre certes: vitricus meus tibi resistet.

Se vogli contendere di motti, ò di piacevolezze, mio padrigno ti terrà gioco (o ti farà resistenza.)

937 Grando debellat spicarum culmos.

La grandine distrugge i fusti delle spiche.

938 Ephippium holosericum gemmis redimitur.

La gualdrappa di veluto s'orla di pietre preciose.

939 Denticulati forcipes cancrorum bicipitum dilatantur.

Li forbici dentati de' gamberi biforcati si dilatano.

940 Sine argillâ & calce, à latomis non fit cella.

Senza creta e calce da i tagliapietre non si fa la stanza.

941 Idéam Iridis cis nubem imaginatur se videre.

S'imagina di vedere l'idea dell' Iride di quà dalla nuvola.

942 Ex stramine & stercore, in stabulo fit sterquilinium.

Di strame, e di sterco nella stalla si fà lo stabbio.

943 Spurcitiarũ sportam è cloacâ regerit: cujus rancore inficitur.

Riporta dalla fogna una sporta di sporcizie del cui puzzo s'infetta.

944 Di-

Ἢ σκώμμασιν, ἢ χαριεντισμοῖς ἀγωνίσῃς, πατρῷος ὁ ἐμὸς ἀντιστήσεταί σοι.

אם חפצך להתוכח בין בדברי שחוק בין בדברי מליצה אבי חרגי יעמוד בנגדך:

Ἡ χάλαζα τοῦ τῶν σταχύων καλάμους λυμαίνεται.

הברד משבר גבעולי השבלים:

Τὸ ὁλοσέρικον ἐφίππιον λίθοις τιμίοις ταινιοῦται.

אוכף המשי ממלאים בו מלאת אבנים טובות:

Αἱ ὀδοντωμέναι χηλαὶ τῶν δικεφάλων καρκίνων πλατύνονται.

מלקחים חרוקים של סרטנים בעלי שני ראשים מתרחבים:

Χωρὶς ἀργίλου καὶ ἀσβέστου τοῖς λατόμοις οὐ γίνεται ἡ ἀποθήκη.

בלי מלט וסיד אין נעשה מרתף מחרשי קיר:

Τὴν τοῦ ἴριδος ἰδέαν ἐπὶ τὴν νεφέλην ἰδεῖν φαντάζεται.

דמה לעצמו כאילו ראה צורת הקשת בעבר הענן:

Ἐκ κάρφης καὶ κόπρου ἐν τῷ σηκῷ ἡ κοπρία φύεται.

מתבן וזבל נעשית אשפות (או מדמנה) באורוה:

Τῶν ἀκαθαρσιῶν πυελίδα ἐξ ἀφεδρῶνος ἀνακομίζει, οὐ τῇ σαπρότητι φαρμάζεται.

מוציא קופת הצואה מן הביב אשר מבאשו מתבאש:

944 Digreditur solio, abjecto sceptro. *Levasi dal trono havendo gettato lo scettro.*

945 Testudo in ponte, quà se subducat aliunde, rimatur. *La tartaruca sul ponte và cercando dove scapparsi altrove.*

946 Dum obstetrix cunctaretur, ferè abortum passa est puerpera. *Mentre la madrina (mammanna) tardava, la parturiente hà quasi fatto un'aborto.*

947 Pusiones bimuli ablactati, butyro & pultibus vescuntur. *I bambini di due anni slattati mangiano butiro e pappa.*

948 Claustrales psallunt Hymnos, Psalmos, & Antiphonas, in choro. *I Claustrali cantano in coro Inni, Salmi, e Antifone.*

949 Incultus Tartarus, abjurato Turcismo, fit fidus orthodoxus. *Il Tartaro rozzo havendo abiurato il turscimo, diventa fedel Catolico.*

950 Dum accersiturus essem congerroni pulpamentum; Eunuchus me anticipavit. *Mentr'io stava per far venire del bianco mangiare per il mio Compagno, l'Eunuco m'hà prevenuto.*

951 Pater-

Ἀπαλλάττεται τοῦ θρόνου, ἀπορριφθεὶς τοῦ σκήπτρου.

יָרַד מִן הַכִּסֵּא אַחֲרֵי־אֲשֶׁר הִשְׁלִיךְ אֶת הַשַּׁרְבִיט׃

Ἡ χελώνη τῇ γεφύρᾳ, πῇ ἀλλαχόθεν ἑαυτὴν ὑπεξάγη, ἰχνεύει.

הַחוֹמֶט בַּגֶּשֶׁר צוֹפָה מִכָּל־צַד וְצַד מָקוֹם אַחֵר לְהִמָּלֵט׃

Τῆς μαιευτρίας μελλούσης, σχεδὸν ἡ λεχὼ ἐκτρωσμὸν ἔπαθε.

בְּהִתְמַהְמֵהַּ הַמְיַלֶּדֶת כִּמְעַט־קָט הִפִּילָה הַיּוֹלֶדֶת׃

Τὰ διετῆ παιδάρια ἀπογαλακτισθέντα, βούτυρον καὶ κρέμνα σιτοῦνται.

הַיְלָדִים בְּנֵי־שְׁנָתַיִם אָכְלוּ חֶמְאָה וְתַבְשִׁילִים׃

Οἱ καταχλεισοὶ ὕμνους, ψαλμοὺς, καὶ ἀντιφωνὰς ἐν τῷ χορῷ ψάλλουσι.

הַלְוִיִּם מְזַמְּרִים מִזְמוֹרִים וְהִלּוּלִים בַּדְּבִיר׃

Ὁ σκαιὸς Τάρταρος, ἀπομοσάμενος τὸν Τουρκισμὸν, πιστὸς ὀρθόδοξος ἀναφέρεται.

הַיִּשְׁמְעֵאלִי בּוּר כּוֹפֵר בֶּאֱמוּנַת הַיִּשְׁמְעֵאלִים נַעֲשָׂה נוֹצְרִי נֶאֱמָן׃

Μεταπεμψόμενόν με τῷ συμφλυάρῳ τὸ προσφάγιον, ὁ δύνοχος προκατέλαβε.

כְּשֶׁהָיִיתִי רוֹצֶה לְהָבִיא נָזִיד לַחֲבֵרַי הַסָּרִים קִדְּמַנִי׃

951 Pater-familiâs ad habenas & gubernacula ſuorum eſt habilis.

Il Padre di famiglia è atto à regger la briglia e'l timone de ſuoi.

952 Dum ſederem in ſellâ; ſeptem ſpectra deſuper deſilierunt.

Mentre io ſtava ſedendo nella ſedia ſette fantaſme ſaltarono à baſſo.

953 Has dictionum telas poſthumus nevit:

Queſte tele di vocaboli un poſtumo le filò:

954 Quapropter non occumbet, dum illæ ſuperſtites erunt.

Laonde non morirà mentre elle camperanno.

955 Quia ſudum eſt, jam victimas ſacrificabo.

Ormai ſagrificherò le vittime, perche è ſereno.

956 Cujas es ſeductor, qui tot promiſcua conjugiorum divortia procuras?

D'onde ſei ſeduttore? che procuri tanti divorzi di matrimoni d'ogni ſorte?

957 In veru caponem, cum lardi adipe aſſavit mediaſtinus.

Il guattero arroſti il cappone nello ſpiedo con graſſo di ſungia.

958 Territoria feracia exuberant thure & reſinâ.

I paeſi fertili abbondano d'incenſo, e gomma, o raſina.

959 Veli-

Ὁ οἰκοδεσπότης πρὸς τὰ ἡνία καὶ τὴν κυβέρνησιν τῶν οἰκείων ἐπιτήδειός ἐστι.

בעל־הבית הוא ראוי להנהגת בני ביתו׃

Ἐμοῦ καθιζομένου ἐν τῇ ἕδρᾳ, ἑπτὰ φάσματα ἄνωθεν κατεπήδησαν.

בשבתי בספסל שבעת טלנים רקדו מלמעלה למטה׃

Τοῦτον τῶν λέξεων ἱστὸν ὁ ὀψίγονος ἔνησε.

המסכת הזאת מן המלות טוה בן שנולד אחרי מות אביו׃

Ἀνθ' ὅτου μὴ τελευτήσει, ἕως ἂν αὐτὰς περιγίνεσθαι.

לכן לא ישכב בעודם חיים׃

Διότε αἴθελόν ἐστι, τὰς θυσίας ἱερουργήσω.

מפני שפסח וברור הוא היום אזבח זבחים׃

Ποδαπὸς εἶ, ὦ φέναξ, ὁ τοσούτους τῶν συζυγιῶν κοινοὺς χωρισμοὺς ἐπιτρέπων;

מאין אתה המתעה הגורם במה גירושין מעורבין׃

Ἐν ὀβελῷ τὸν ἐκταμόντα κοπτὸν σὺν χοιρείῳ στέατι ὤπτησεν ὁ μεσοστάτης.

הנער צלה את הברבור (או את תרנגול המסורס) בשפוד עם שומן חלבו׃

Οἱ ἀγροὶ εὔφοροι εὐθυνοῦνται λιβάνῳ καὶ ῥητίνῃ.

ארצות פוריות הן זבורות לבונה ונטף׃

959 Velites parmam in ſcapulis, balteum in femore, ferunt.	*I pedoni alla leggiera portano la targa sù le ſpalle, e i pendoni alla coſcia.*
960 Sphærarum ſpiræ & circuli, circino in membranâ fiunt.	*I cerchi e ravolgimenti delle sfere ſi fanno col compaſſo nella carta pecora.*
961 Extimi fruticum ſurculi, & tribuli, in Decembri falcantur.	*Alle piante ſi potano il Decembre le ſpine, e le polle di fuora via.*
962 Poſt clangorem litui, in calle declivi fit echo.	*Dopò il ſuono della cornetta nel ſentiero che và in giù ſi fà l'eco.*
963 Calo hiſpidus, hirſuti æneatoris torum, in porticu, temeravit.	*Il ruvido peloſo bagaglione hà violato nel portico il letto del peloſo trombetta.*
964 Lotium indè, per tubum, ex matulâ huc tranſmittitur.	*L'orina per un canale di là ſi fà paſſar dall' orinale di quà.*

965 In

Οἱ γυμνῆται ἐν ὠμοπλάταις τὴν πέλτην, ἐν δὲ τῷ μηρῷ τὸν ζωστῆρα αἴρονται.

הַגּוּלְיָרִים נוֹשְׂאִים צִנָּה וְסוֹחֵרָה בְּכָתֵף וְאַבְנֵט בְּיָרֵךְ׃

Αἱ τῶν σφαιρῶν ἀστέραι καὶ οἱ κύκλοι, τῷ διαβήτῃ ἐν περγαμηνῇ διατυποῦνται.

חִצֵּי וְעִגּוּלֵי הַגַּלְגַּלִּים נַעֲשׂוּ בִמְחוּגָה עַל הַקְּלָף׃

Οἱ ἐξώτατοι τῶν θάμνων κλαδίσκοι τρίβολοί τε, ἐν τῷ ποσειδεῶνι κλαδεύονται.

נְצָרִים חִיצוֹנִים שֶׁל הַשִּׂיחִים וְהַדַּרְדָּרִים נִזְמְרוּ בְּחֹדֶשׁ טֵבֵת׃

Μετὰ κλαγγὴν τῆς σάλπιγγος, ἐν καταύλει τρίβῳ ἡ ἠχὼ γίγνεται.

אַחֲרֵי תְּרוּעַת הַחֲצוֹצְרָה נַעֲשָׂה בִּמְקוֹם מִדְרוֹן קוֹל הַהֲבָרָה׃

Ὁ σκευοφόρος λάσιος τὴν τοῦ τειχώδους σαλπιγκτοῦ θαλάμην ἐβεβήλωσε.

מְכוֹדָן הַזֶּה הַשָּׂעִיר טִמֵּא מִטַּת הַמְחַצְצֵר הַשַּׁעֲרָן בִּפְרוֹזְדוֹר׃

Τὸ οὖρον ἐκεῖθεν διὰ σαλῆνος ἐξ οὐροδόχης δεῦρο διαχεῖται.

מֵימֵי רַגְלַיִם הוֹלְכִים מִשָּׁם דֶּרֶךְ הַצִּנּוֹר מִן הָעָבִיט עַד כֹּה׃

965 In sarcinis, & monetæ receptaculis, cataphractorum suppetiæ.	*Nelle bagaglie e nelle scarselle da moneta stà il soccorso de gli huomini d'arme.*
966 Arteriæ organorum, crurum, & cubitorum, dispare situ sunt.	*L'arterie de gl' organi delle gambe e delle braccia sono in differente posto.*
967 Libamina & inferias, pro Manibus pignorum, detulit.	*Portò sacrificii & offerti da morti per l'anime de suoi figlioli.*
968 Catalogus, & commentarii Grammatices, sub Typographi prelo sunt.	*Il Catalogo e i commenti della grammatica stanno sotto il torchio dello stampatore.*
969 Excommunicatus vectibus in feretro ad tumulum longinquè fertur.	*Lo scommunicato è portato al sepolchro lontano in una bara sù le stanghe.*
970 Ex poris & meatibus ulcerosi poplitis, pustulæ protuberant.	*Da i pori e meati del ginocchio ulceroso s'alzano bolle.*
971 Una-quæque successio est caduca.	*Qual sivoglia successione è caduca.*

972 Fla-

Ἐν ταῖς ἀποσκευαῖς, καὶ τοῖς τῶν νομισμάτων δοχείοις, ἢ τῶν καταφράκτων ἐπικουρία.

בַּאַמְתְּחוֹת וְאוֹצְרֵי הַכֶּסֶף הוּא עֶזְרַת אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה לְבוּשִׁים נֶשֶׁק בַּרְזֶל׃

Αἱ ἀρτηρίαι τῶν ὀργάνων, σκελῶν καὶ ἀγκώνων, ἀνωμάλως κεῖνται.

עוֹרְקֵי הַכֵּלִים וְהַכְּרָעַיִם וְהָאַמּוֹת הֵם נִבְדָּלִים בְּמַצָּב׃

Σπονδὰς καὶ ἐναγίσματα ὑπὲρ δαιμόνων τῶν ἑῶν παίδων προσήνεγκε.

הִקְרִיב נְסָכִים וְזִבְחֵי מֵתִים עַל נַפְשׁוֹת בָּנָיו׃

Ὁ κατάλογος καὶ τὰ ὑπομνήματα τῆς γραμματικῆς ὑπὸ τοῦ τυπογράφου πεστηρός ἐστι.

מַרְאֵה־מָקוֹם וּפֵרוּשֵׁי הַדִּקְדּוּק הֵם תַּחַת דְּפוּס הַמַּדְפִּיס׃

Ὁ ἀφωρισμένος μοχλοῖς ἐν φερέτρῳ πρὸς τὸν τάφον ἀπωτέρω βαστάζεται.

הַמְשׁוּמָּת נִשָּׂא רָחוֹק אֶל קִבְרוֹ עִם בְּרִיחִים בָּאָרוֹן׃

Ἐκ τῶν πόρων καὶ βάσεων τῆς ἑλκώδους ἰγνύας φλυκτίδες ἐκφύονται.

מִן נִקְבֵי הַזֵּיעָה וּמַהֲלְכֵי בֶּרֶךְ הַסַּקָּב פּוֹרְחִין אֲבַעְבֻּעוֹת׃

Πᾶσα ἡ διαδοχὴ πλωτική ἐστι.

כָּל־מְשִׁיכָה הִיא אַנְדְּרָת וְחֲדֶלֶרֶת׃

972 Flabris, & follium spiraculis, sarmenta in furno conflagrant.

Col soffio e con gli spiragli de' mantici s'accendono gli sarmenti nel forno.

973 Scrobes, & sulci cavi, quadrigarum obstacula sunt.

Le fosse e i solchi cavi impediscono le carette.

974 Post homiliam & symbolum, fit Communio.

Dopo l'homelia e'l simbolo si fà la communione.

975 In mapaliis caularum, & ovilium, cancelli preciosi & mappę non sunt.

Nelle capanne delle mandre, e de gli ovili non sono gelosie di valuta ne salviette.

976 Crocus, myrrha, stannum, & gossipium in nundinis veneunt.

Al mercato si vende zaffarano, mirra, stagno, e bambagia.

977 Clitellarii, culcitram & grabatum ferentes, calcem in cardinem incutiunt.

Gli somari portando il materazo e'l letto da riposo danno un caloio nel ganghero.

978 Situ-

Τοῖς πτύοις καὶ τῶν φυσῶν φυσητῆροις, τὰ φρύγανα ἐν τῷ κλιβάνῳ συμφλέγονται.

בנפיחת המפחים והמנפות נצתו הורדים בתנור:

Τὰ ὀρύγματα καὶ αὔλακες οἱ κοιλανθέντες, τῶν πεθείτωτων ἐμποδίσματά ἐστι.

החפירות ומענות חלולות הן מונעים למרכבות:

Μετὰ τὴν ὁμιλίαν καὶ τὸ σύμβολον, ἡ σύναξις γίνεται.

אחר הדרשה ועקרי האמונה נעשה משתה שלחן אדני:

Ἐν καλύβαις τῶν ἐπαυλέων καὶ ποιμνῶν, κιγκλίδες τίμιαι καὶ ὀθόναι οὐκ εἰσί.

במשכנות הרועים ובנאות צאן אין נמצאים חרבים יקרים ומפות:

Κρόκον, μύῤῥα, κασσίτερος, ξύλον τε, ἐν ταῖς πανηγύρεσι πωλοῦνται.

כרכום ומור ובדיל וצמר נמכרים ביריד:

Οἱ κανθήλιοι, τὸ ἐφάπλωμα καὶ τὸν κράββατον κομίζοντες, τὴν πτέρναν πρὸς γιγγλυμὸν λακτίζουσι.

הסוסים סבלים נושאי כר ומרדעת נוגפים בכף ארת עקב:

978 Situla ex volâ in cisternam cecidit. *La secchia m' è caduta dalla palma nella cisterna.*

979 Sacrilegus proscriptus, ad pejerandum proclivis est. *Il bandito per sacrilego è facile à rompere il giuramento.*

980 Glires glitibus, non glisse, gliscunt. *I ghiri non crescono (ò s' ingrassano) ne da tavole regalate, ne da creta ò terra tenace.*

981 Pisa & rapæ, picis ravim inferunt. *I piselli e le rape arrecano le gazze.*

982 Pincerna pulvinaria & linteamina sua commodavit. *Il coppiere prestò gli suoi cussini e lenzuoli.*

983 In throno manubiæ & strenæ mihi dedicantur. *Nel seggio mi sono dedicate le spoglie, e le mancie.*

984 Dum esset in ecstasi Energumenus, exorcismis ad pristinum statum restitutus est. *Mentre che lo spiritato stava in estasi, con esorcismi fu rimesso all' esser di prima.*

985 Statura pali, est ad quindecim palmos. *L' altezza del palo è di 15. palmi.*

Ἡ κάλπη ἐκ τοῦ θέναρος εἰς τὸ ἐκδοχεῖον πέπτωκε.	הדלי נפל מן הכף אל הבור׃
Ἱερόσυλος ὁ φυγαδικὸς εἰς τὸ ἐπιορκεῖν ἐπιρρεπής ἐστι.	גונב קודש שנדח מארצו נוטה לאלות׃
Οἱ ἐλαιοὶ μήτε τραπέζαις πολυτελέσι, μήτε ἀργίλῳ, αὐξάνενται.	העכברים הגדולים ידשנו במלוחים ולא בחמר׃
Τὰ πίσα, αἵ τε γογγύλαι, ταῖς σιτίαις τὸ βράγχος ἐπιφέρουσι.	האפונים והלפתות מביאין את הדיות לידי ניחות׃
Ὁ οἰνοχόος τῶν ἑῶν προσκεφαλῶν καὶ προθωνῶν ἐκίχρησε.	המשקה השאיל מראשותיו וסדיניו׃
Ἐν τῷ θρανιδίῳ τὰ λάφυρα ξένιά τε ἀφιεροῦται.	שלל האויב ומתנות של ראש־השנה נתחנכו לי בכסא׃
Ἐν ἐκστάσει ἐνεργούμενος ὢν, τοῖς ἐξορκισμοῖς εἰς τὸ παλαιὸν ἀποκαθεστάθη.	בהיות בעל חשד בטירוף הדעת חושב אל מעמדו הראשון בהשבעות׃
Τὸ τοῦ πασσάλου μέγεθος ὡς δεκάπεντε σπιθαμῶν ἐστι.	גובה המטיל הוא חמש־עשרה טפחים׃

986 Pro argenteâ pelvi & lagenâ, Cancellarius mihi diploma donavit.

Per un bacino d'argento & vn fiaſco il Cancelliero mi donò una patente.

987 Scrupuloſus inter ſyrtes,& ſalebroſas ſilices, ceſpitat & nutat.

Lo ſcrupoloſo inciampa e traballa trà le ſecche tra le ſelci ſcabroſe.

988 Lictor, ob rapinam thecæ ſuccini, in trunco tereti detruncatur.

Si decapita un birro ſopra un tronco lungo e rotondo rapita una ſcattola d'ambra.

989 Perdices aucupanti accidit,ut baſiliſcum glaucum offenderet.

Ad uno ch'andava alla caccia di pernici è occorſo di imbattere in un baſiliſco glauco.

990 Collega meus, cui vix eſt lanugo criſpa in maxillis, ſex idiomata callet.

Il mio compagno, il quale hà à pena il primo pelame riccio nelle maſſelle, poſſiede ſei linguaggi.

991 Ruri accommodantur glebæ raſtris.

In Villa le zolle ſi accommodano col raſtello.

992 Ex imbre ſtilla & ſtiria effluunt.

Della gronda cola la gocchia e le candele di ghiaccio.

993 Phar-

Ἀντὶ λεκάνης ἀργυρᾶς καὶ
…αγήνου, ὁ ἀρχιγραμματεὺς
…πλώματι ἐμὲ δεδώρηται.

תַּחַת כְּפוֹר וַאֲשִׁישַׁת
הַכֶּסֶף נָתַן לִי סָפְרָא רַבָּא
בְּשִׁתּוֹן׃

Ὁ ὑπερακριβὴς μετα-
…ὺ τῶν σύρτεων τραχωδῶν
…ε λιθάδων παραφέρεται καὶ
…έμβεται.

בַּעַל־הַקּוּשִׁיוֹת כָּשַׁל וּמָעַד
בֵּין הָרְכָסִים וְשִׁנֵּי הַסְּלָעִים׃

Ὁ ῥαβδοῦχος, διὰ τὴν
…ρπαγὴν θήκης τοῦ ἠλέκτρου,
…ν στελέχει κυλινδροειδεῖ ἀπο-
…όπτεται.

בַּעֲבוּר גְּזֵלַת תִּיק הַכִּיפַּת
יְקֻצַּץ רֹאשׁ שֶׁל הַקּוֹלַסְטַר
עַל הַסֶּדֶן בְּרִיחַ׃

Τῷ τοὺς πέρδικας ἰξεύσαν-
…τ συμβέβηκε βασιλίσκον
…γλαυκὸν κιχάνειν.

לִרְדֹּף הַקּוֹרֵא אִירַע
שֶׁפָּגַע בְּצִפְעוֹנִי׃

Ὁ σύνεδρός μου, ὦ μόλις
…ουλος πλοκαμώδης ἐπὶ
…αγόνας, ἐξ ἰδιωμάτων ἐπι-
…άμενός ἐστι.

חֲבֵרִי אֲשֶׁר עַד־כֹּה לֹא הֵבִיא
שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת בַּלְּסָתוֹת יוֹדֵעַ
שִׁשָּׁה לְשׁוֹנוֹת׃

Ἐν τῇ ἀρούρᾳ ἐφαρμόζον-
…ται αἱ βῶλοι τοῖς ξύστροις.

הָרְגָבִים בַּשָּׂדֶה מִתְיַשְּׁרִים
בַּמַּלְגְּזַיִם׃

Ἐκ τοῦ σωλῆνος ὁ σταγὼν
…λαγμός τε ἐκρέουσι.

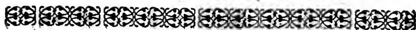
הַדֶּלֶף וְנוֹשֵׁי הַקֶּרַח דָּלְפוּ
מִן הַמַּרְזֵב׃

993 Pharmacopóla, in apothecæ laqueari, thymum appendit.	*Lo ſpetiale attacca il timo al ſoffitto della bottega.*
994 Gemini verres, quibus ungulæ fiſſæ, in luſtris degunt.	*Due porci, c'hanno ugne feſſe vivono nelle tane.*
995 Cognomen tuum ex pugillaribus meis è veſtigio delebo.	*Io cancellerò ſubito il tuo cognome da miei memoriali.*
996 Fibræ in præcordiis, & extis, transverſim laxantur.	*Le fibre nelle entragne e nelle viſcere ſi slargano per traverſo.*
997 Ad ſpondam lecticæ, ex putaminibus nucleos ſeligit.	*Alla ſponda della lettiga ſciegle i noccioli da i guſci.*
998 Papâ, cum tiarâ & ſtolâ, in ſanctuario orante;	*Facendo orazione il Papa nel Santuario con mitra, e la ſtola,*
999 Ædituus alacriter ingeminavit Amen.	*Il Sagreſtano con giubilo replicò più volte, Amen.*
1000 Stirpe generoſâ propagatus ſum.	*Io ſon diſceſo di ſtirpe nobile.*

CENTU-

Ὁ φαρμακοπώλης ἐν τῷ τῆς ἀποθήκης σανιδώματι τὸ θύμον προσήρτησε.	הָרוֹקֵחַ תָּלָה בִּסְפּוּן חֲנוּתוֹ אֶת הָעֵשֶׂב שֶׁנִּקְרָא טִימוּס׃
Δίδυμοι χοῖροι, οἷς αἱ ὁπλαὶ σχισταὶ, ἐν σπηλαίοις διάγουσι.	שְׁנֵי חֲזִירִים מַפְרִיסִים פַּרְסָה רָבְצוּ בִּמְאוּרוֹת׃
Τὴν σοῦ ἐπωνυμίαν ἐκ τοῦ πινακίου μου αὐτίκα ἐξαλείψω.	אֶמְחֶה מִיַּד כִּנּוּיְךָ מִן פִּנְקָסִי׃
Αἱ ἶνες ἐν τοῖς ὑποχονδρίοις καὶ ἱεροῖς πλαγίως χαυνοῦνται.	הַחוּטִים שֶׁבְּבֵית חֲלַל הַלֵּב וּבַמֵּעַיִם נִשָּׁרִים בַּאֲלַכְסוֹן׃
Πρὸς τὴν τοῦ φορείου κλίνην, ἐκ τῶν κελυφῶν τοὺς πυρῆνας ἀπέλεξε.	לְצַד הַקָּרוֹן בֵּרֵר אֶת הַגַּרְגְּרִים מִן הַקְּלִיפּוֹת׃
Τοῦ Πάππα σὺν τιάραις καὶ στολῆς ἐν ἁγιαστηρίῳ προσευξαμένου,	בְּהִתְפַּלֵּל הַפִּיפִיוֹר בַּמִּקְדָּשׁ בְּמִצְנֶפֶת וּבְאִסְטוֹלָא׃
Ὁ νεωκόρος φαιδρῶς συνεφώνησε τὸ Ἀμήν.	שְׁלִיחַ הַצִּבּוּר קָרָא שֵׁנִית בְּחָזְקָה אָמֵן׃
Ἐκ γενναίου στέμματος ἐκπέφυκα.	יָצָאתִי מִיִּחוּס אוֹגְנִיסִים אוֹ מִזֶּרַע הַמְּלוּכָה׃

CENTURIA UNDECIMA:

DE INDISTINCTIS.

1001 Quisquis dominum suũ violaverit, damnabitur.

1002 Defector, stricto mucrone, sine intercapedine valvas obsidet.

1003 Phalangi in hybernis hypocausta, scamna, & mattæ suppetunt.

1004 Copiarum gregarii in stativis, dum frameas & sicas perpoliunt, sudes segerunt.

CENTURIA UNDECIMA.

DI COSE INDIFFERENTI ò senza distintione.

Chiunque offenderà gravemente il suo Signore, meritamente nell' inferno sarà condennato.

Il ribelle con la punta della spada sfodrata senza spatio di mezzo li portoni assedia.

Alla squadra ne' luoghi da suernar le stuffe, banchi, e store, non mancano.

Li fanti ordinarij dell'Essercito nelle guarnigioni mentre li ferri delle picche e gli pugnali lustrano, li bastoni mettono da banda.

1005 De-

ΕΚΑΤΟΝΤΑΣ ἡ ἑνδεκάτη.

מֵאָה עַשְׁתֵּי עֲשָׂרָה:

Ἔπη περὶ τῶν Ἀδιαφόρων.

עַל דְּבָרִים בְּלִי הֶבְדֵּל:

Ὅς τις ἂν τὸν ἑαυτοῦ κύριον βιάσηται, εἰκότως εἰς ᾅδου κατακριθήσεται.

כָּל־הַמּוֹעֵל בַּאֲדוֹנוֹ יִתְחַיֵּב:

Ὁ ἀφηνιαστὴς σὺν ἐσφιγμένῳ ξίφει, δίχα διαστήματος τὰ θυρώματα περικαθίζει.

עֶבֶד הַמִּתְפָּרֵץ בִּלְתִּי חֲפָנוֹת שׁוֹמֵר אֵת הַשְּׁעָרִים בְּלַהַט הַחֶרֶב הַמִּתְהַפֶּכֶת:

Τῇ φάλαγγι ἐν τοῖς χειμαδίοις ὑπόκαυστα, βάθρα, καὶ κάρδοποι περιγίνονται.

הַמַּעֲרָכוֹת יֵשׁ לָהֶם בְּמַחֲנוֹת סְתָוִנִיּוֹת בָּתֵּי הַחֹרֶף אִיצְטְבוֹת וּמַחֲצָלוֹת:

Οἱ τῆς δυνάμεως ἀγελαῖοι ἐν σταθμῷ, τὰ δόρατα φάσγανά τε ἐξεργαζόμενοι, τοὺς κάμακας ἐκφέρουσι.

הָרַגְלִים בְּחַיִל עוֹשִׂים אִסְטַטִיבָא הֵסִירוּ מַטּוֹתָם בְּמֶרְקָם אֵת רָמְחֵיהֶם וְחַרְבוֹתֵיהֶם:

1005 Decanus regere suos contendit: ast eos tutari, illi excidit.

Il Caporale di dieci pretende instantemente di governar i suoi, ma s'è scordato di difenderli.

1006 Blæsus inconsultò suggillat genitorem; & palâ occiput & gingivas comminuit.

Lo scilinguato inconsideratamente riprendre il suo Padre e con la pala fracassa la collotola e le gengive.

1007 Campana ephebos ad Missam excit.

La campana li giovanetti à Messa chiama, overo desta.

1008 Quævis concubina, scuticâ & virgis verberanda.

Qualsi voglia concubina con la frusta e con bacchette s'hà da battere.

1009 Sympathia, & secunda in illum voluntas, consentire utique effecit.

La conformità de gl' affetti è l'inclinata volontà verso di lui l'hà fatto senz' altro acconsentire.

1010 Curio, Decalogi rudimentis capaces informare sátagit.

Il Curato sollecita d'informar quei che sono capaci de' principij de dieci commandamenti.

1011 Vanus blatero, scorpionibus mox pœnas dependet, in Erebo.

Il vano ciarlone frà poco con scorpioni pagherà le pene nell' inferno.

1012 Le-

Ὁ δέκαρχος ἐπιστατεῖν τοῖς σφοῖς φιλοτιμεῖ, ἀλλ' αὐτῶν ἀσφαλίζειν ἐπελάθετο.

שַׂר־עֲשָׂרוֹת מִשְׁתַּדֵּל לְהַנְהִיג עֲבָדָיו אֲבָל שָׁכַח לְהָגֵן עֲלֵיהֶם׃

Ὁ τραυλὸς ἀβούλως ὑπωπιάζει τὸν γονέα, καὶ σφενδόνῃ τὸ ἰνίον καὶ τὰ οὖλα συντρίβει.

פְּסִלּוּס הַסָּכִיל לִנְעוֹר אֶת יוֹלְדוֹ וְגָרַם בָּרַחַת אֶת מַפְרַקְתּוֹ וְאֶת הַחֲנִכַיִם׃

Ὁ κώδων τοὺς ἐφήβους πρὸς τὸ ἱερὸν ἐκκαλεῖ.

הַצִּלְצָל מֵעִיר אֶת הַבַּחוּרִים אֶל הַסִּפְרָה׃

Ἡ πιστοῦ ἡ συνευνέτις σκύτει καὶ ῥάβδοις μαστιγωτέα.

כָּל הַפִּלֶגֶשׁ נִתְחַיְּבָה לִלְקוֹת בְּשׁוֹט וּבְשֵׁבֶט׃

Ἡ συμπάθεια καὶ ὁ συγκατάφορος πρὸς αὐτὸν νοῦς, ὁμολογεῖν δήπου ἐποίησε.

הַתְּנוּדָה וְהָרָצוֹן עָשָׂה הַסְכָּמָה בֵּינֵיהֶם׃

Ὁ ἱεράρχης τὰ τοῦ δεκαλόγου στοιχεῖα τοὺς δεκτικοὺς ἐπαίδευσε.

הַגַּלָּח מִתְעַסֵּק לַחֲנוֹךְ אֶת הַמַּשִּׂיגִים בִּיסוֹדוֹת עֲשֶׂרֶת־הַדְּבָרִים׃

Ὁ ψευδολόγος βλὰξ τοῖς σκορπίοις ἀντὶ τιμωρίας ἐκλίσει ἐν τῷ ἐρέβῳ.

הַבּוֹטֵא הָרֵק הַזֵּדֶה יֵעָנֵשׁ לְאַלְתַּר בְּעַקְרַבִּים בַּאֲבַדּוֹן׃

1012 Lethargicus vix ſyrupum à primoribus labiis, ſejungit; cùm gargarizare occipit.	*L'oppreſſo da mal letargico à pena ſepara il ſirupo dalle primiere labra quando comincia a gargarizare.*
1013 Primas, cubæ inditus, Decurionem ad auguſtale præmittit.	*Il ſuperiore meſſo dentro la ſua lettiera manda! Decurione inanzi alla volta del Palazzo.*
1014 Paraclétum exoravit, ut ſuorum geſta & magnalia proferret.	*Ha con prieghieri ridotto l'Auuocato che proferiſca li geſti e le grandezze de ſuoi.*
1015 Genialis epulo ſiliquas non mandit.	*Il mangiator regalato non mangia ſcorze di legumi.*
1016 Intrepidus bifrons, draconi ſinuoſo bivariàm obſtitit, per poſticum proficiſcens.	*Quel delle due fronti ſenza timore in due modi s'è oppoſto al Dragone intorcigliato andando ſene per la porta di dietro.*
1017 Quò uſq; diætam non interrumpes, cyathis tempera.	*Sin che non interromperai la dieta aſtienti da'bicchieri.*

1018 Cum

Ὁ ληθαργικὸς μόγις τὸ σίελον ἀπὸ τῶν πρώτων χειλῶν ἀφίστησι, ὅταν γαργαρίζειν ἀνίσταται.

כַּאֲשֶׁר הַנִּרְדָּם הֵסִיר אֶת הַמַּשְׁקֶה מֵרֹאשׁ הַשְּׂפָתוֹת הִתְחִיל לִרְחוֹץ אֶת הַגָּרוֹן׃

Ὁ πρωτεύων τῇ κρίτῃ ἐντιθείς, τὸν δεκάρχην πρὸς τὸ πρυτανεῖον προπέμπει.

הָאַרְכוֹן נָתַן בְּעֶגְלָתוֹ שָׁלַח לְפָנָיו אֶחָד מֵאַנְשֵׁי עֲצָתוֹ לְפַלְטִין׃

Τὸν παράκλητον ἐξελιπάρησεν, ἵνα τὰ τῶν ἑαυτοῦ πραχθέντα μεγαλεῖά τ' ἐξαγορεύσῃ.

הֶעְתִּיר לִפְרַקְלִיטוֹ לְהָפִיק דְּבָרָיו וּגְדֻלּוֹת אֲבוֹתָיו׃

Ὁ συβαριτικὸς δαιτυμὼν τοὺς λοβοὺς οὐδαμῶς μασᾶται.

הָרַךְ וְהֶעָנוֹג לֹא יֹאכַל חֲרוּבִין׃

Ὁ ἀδεὴς διμέτωπος τῷ κυρτώδει δράκοντι διχῶς ἀνθέστηκε, διὰ τῆς ὀπισθοθύρας πορευθείς.

אִישׁ־חַיִל וְעַזּוּז הַזֶּה בַּעַל־מִצְחַיִם קָם עַל הַנָּחָשׁ עֲקַלָּתוֹן בִּשְׁנֵי פָנִים בְּצַּאַרֵת בִּפְשָׁפֵשׁ׃

Μέχρις οὗ τὴν δίαιταν οὐ μὴ διαλύσῃς, τοὺς κυάθους ἐκλαβοῦ.

עַד־אֲשֶׁר לֹא תִפְרוֹק הַהַנְהָגָה בַּאֲכִילָה וּשְׁתִיָּה הִנָּזֵר מִן הַגְּבִיעִים׃

1018 Cum Archimandritâ, de peculio meo expoſtulavi.

Co'l maggiorengho hà contraſtato circa la robba mia.

1019 Dum ácinus gurgulionem oppílat, ſenſa labant.

Mentre' l grano d'uva ottura' l gargozzo li ſenſi vengono meno.

1020 Ideò tabellatum ſupra pergulæ tigna protraxit: ut identidem in apríco ſpatiaretur.

Per queſto hà tirato inanzi il tavolato ſopra li' travicelli della pergola, per andar à ſpaſſo molte volte al ſole.

1021 Mihi infenſus, repetundarum me inſimulat.

Quel ch' è mal affetto verſo di me, m' accuſa d' haver preſo danari contro la legge.

1022 Syndico, pro incolâ intercedenti, ego illuſi; imò impoſui.

Hò burlato, anzi ingannato, l'auuocato del commune, ch' intercedeva per l'habitatore.

1023 Uter veſtrûm, hac ſeptimanâ, urinâ torquebatur?

Chi di voi due queſta ſettimana era tormentato dall' orina?

1024 Linter & lembus ſaburratus, absq; amuſio, malo, antennâ, & bolide, in ſalo ſunt.

La barchetta e lo ſchiffo ſtiato ſenz' albero, antenna e ſcandaglio ſono in Mare.

Μετὰ τοῦ ἀρχιμανδρίτου περὶ τοῦ ἐμοῦ ἰδιοκλήτου ἐξήτησα.	הריבותי עם הנגיד על סגלתי :
Τοῦ ῥαγὸς τὸν γαργαρεῶνα ἐμφράττοντος, αἱ αἰσθήσεις ὑποφέρονται.	כי הפרצן אוטם את הגרון החושים בשלו :
Διὰ τοῦτο τὸ σανίδωμα ὑπὲρ τῶν τῆς προβολῆς δοκῶν προέσυρε, ὅπως θαμινὰ ἐν προσηλίῳ ἀναδινῇ.	הרחיב את המקרה על קורות הזיז וגזוזטרא בשביל לטיל שם בשמש :
Ὁ ἐμὸς σχέτλιος, τῆς ἐπαρχίας κακώσεως προβάλλεταί με.	שוטני חשדני בגזלה :
Τῷ συνδίκῳ ὑπὲρ τοῦ ἐνοίκου μεσιτεύοντι ἐνέπαιξα, μᾶλλον ἐξηπάτησα αὐτόν.	התלתי בסנינור אשר התפלל בעד התושב אף השיתיו :
Πότερος ἐκ σφῶν ἐν ταύτῃ τῇ ἑβδομάδι ἐδυσούρησε;	מי בכם היה בשבוע הזה מענה בשתן :
Ἡ σκάφη καὶ ὁ λέμβος ἐρματισθεὶς, ἄνευ ἱστοῦ, καρχησίου, καὶ βολίδος, ἐν τῇ ἁλί εἰσι.	הדוגית והבוצית טעונה בחול הן בים בלא תרן ואיסקריא ואבן המשקולת :

1025 Maniacus, coram penatibus, propudio excedere designavit.

Il furioso dinanzi li dij domestici d'uscire con vergogna hà disegnato.

1026 Cophinum juncis lævibus excellenter vievi.

Hò legato eccellentemente una canestra ò sporta di giunchi lisci.

1027 Dum subsessor introitum insideret, catarrho multoties cóncidit.

Mentre l'insidiator occupava l'entrata, di catarro molte volte cascò.

1028 Condus, ob dicteria & dicas, neutri invidiosus est.

Il Dispensiero per li motti e piatti non è odioso all'un ò l'altro.

1029 Vespam terebrâsse vesicam, fortè figmentum est.

Che la vespa habbia forata co'l trivello una vesica, fors'è un'inventione.

1030 Thema meum orthographicè descripsi, & synonymis latinè exposui.

Hò scritto e copiato bene il mio tema, e dichiarato in latino con vocaboli di medesimo significato.

1031 Culignam, & fideliam, obolis triginta venum-dedi.

Hò venduto'l boccale e la brocca per 30. quattrini.

1032 Con-

Ὁ μανικὸς ἐνώπιον τῶν ἐφεσίων μεθ' αἴσχους ἀπέρχεσθαι ἐπέσταλτο.

המשתטה גזר לפני תרפיו לצאת עם התורפת:

Τὸν κόφινον σχοίνοις λείοις ἐξόχως ἐλύγισα.

סרגתי היטב כפיפה אחת בגומין דקין:

Ἄχεις ἂν ὁ ἔφεδρος τῇ εἰσόδῳ ἐπικαθίσῃ, ἐκ τοῦ καταρρόου πολλάκις κατέπεσε.

כשבת התיר במבוא כמה פעמים נפל מן הנזילה:

Ὁ ταμιοῦχος διὰ τὰ σκώμματα καὶ δίκας οὐδετέρῳ μιμητής ἐστι.

שר המשקים לא נשנא לזה ולא לזה בעבור שנינותיו וקנטוריו:

Σφῆκα πτερυπηκέναι τὴν κύστιν, ἴσως ψεῦσμά ἐστιν.

שמא רק משל הוא כי צרעה אחרת נקר או קדח זפק אחד:

Τὸ ἐμὸν θέμα ὀρθογραφικῶς μετέγραψα, καὶ συνωνύμοις λατινιστὶ ἐξέθηκα.

כתבתי פרקי כנימוסי הכתיבה ופירשתיו בלשון רומי בשמות מורדפות:

Τὴν κυλίχνην καὶ τὸ κεραμεῖον ἐπὶ ὀβόλων τριάκοντα ἀπημπόλησα.

כוסי וכלי חרש שלי מכרתי בשלשים מעות:

1032 Conchas, locustas, & vespertiliones, Flamen ad lacunas fugavit.

Il Sacerdote hà scacciato à lagune, le conche, locuste e pi strelli.

1033 Interulam & udones, sub epistomio, smegmate linivit.

La camiscia e li scarpini so to la cannella hà impiastrato sapone.

1034 Succum absinthii bombyx rejicit.

Il verme della seta ributta sugo dell'erba Assenzio.

1035 Gibbosus cinnamomum pilo in mortario disterit.

Il gobbo pesta la cannella en trò l mortaro.

1036 In circumferentiâ sylvarum eminent casses.

Nel contorno de' boschi appa iono sopra ogn' altra cosa, lo re da cacciatori.

1037 Exinanivi in colo stamina, versato fuso.

Hò ruotato nella rocca li st mi voltato l fuso.

1038 Arcessit me Epicuréus decoctor ad coagulum.

Chiamami l' Epicureo str sciator al latte ripreso.

1039 Ex contextu apophthegmata apócrypha délinam.

Scancellerò dal contesto i detti memorabili d'autor ince to ò non approuato.

1040 Pa

Κόγχας, ἀκρίδας, καὶ σκλερίδας, τὸ πνεῦμα εἰς τὰ τενάγη ἐτρέψατο.	הניס את החלזונות ואת החגבים ואת העטלפות אל הרקקים:
Τὸν χιτωνίσκον καὶ τοῦ φαινόλας ὑπ᾽ ἐπιστομίου τῷ σμήγματι ἤλειψε.	טח פקרסו ואנפיליא שלו תחת הדד בבורית:
Τὸν τοῦ ἀψινθίου χυλὸν ὁ βόμβυξ ἀναβάλλεται.	התולעת עושה משי מאס טרף הלענה:
Ὁ κυφὸς τὸ κινάμωμον ὑπέρῳ ἐν τῷ ὅλμῳ κατατρίβει.	הגבן כתש את הקנמון במכתש בעלי:
Ἐν περιφερείᾳ τῶν δρυμῶν διαπλέουσιν αἱ κόρυθες.	בסביבות היערים גאו המוקשים:
Ἐκένωσα ἐν τῷ αὐχένι τὰ σημόνια, στρεφθέντος τοῦ ἀτράκτου.	הריקותי את המטוה בפלך כפתילת המעזל:
Ἐλαύνει με ὁ Ἐπικούρειος λυμαντὴρ πρὸς τὴν πηλύαν.	האפיקורוס הזורת אסיט קראני אל המסו:
Ἐκ τοῦ συντάγματος ἀποφθέγματα τὰ ἀπόκρυφα καταχείσω.	אמחק מן הפסוק מאמרות הטלמורת:

1040 Patricius, hyacinthinâ lænâ conspicuus, ad justa constitit, ad epilogum declamationis..

Il Patritio nobile vistoso con una veste di color di Iacinto si fermò all' essequie all' ultima parte dell' oratione.

1041 Retractare statutum, æquipollet antiquationi.

Il ritrattar lo statuto vale il medesimo che l' annullarlo.

APPENDIX,

DE AMBIGUIS.

APPENDICE,

DELLE PAROLE *Ambigue.*

1042 Adversarius.) Expedit, adversariis condonare, eorumque memoriam ex adversariis delere.

Adversarius.) *E' utile perdonare agl'auversari, e scancellar la memoria di quelli dagli auversari.*

1043 *Animadverto.*) In eum, qui legem suâ culpâ non animadvertit, æquum est, ut legis-lator animadvertat.

Animadverto.) *E ragionevole, che'l legislatore gastighi colui, che per sua colpa non hà riguardo alla legge.*

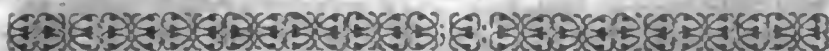
1044 An-

Ὁ πατρίκιος, ὑακινθίνῃ χλαίνῃ περίβλεπτος, πρὸς τὰ ἐναγίσματα ἕστηκε, ἕως τοῦ ἐπιλόγου τῆς ῥητορεύσεως.

המיוחס הזה לבוש גלום תכלת עמד בקבורת המת עד סוף הדרשה:

Παλινῳδεῖν τὸ τεταγμένον, ἰσοδυναμεῖ τῇ ἀπαρχαιώσει.

החזרת הדרשה נשוה לבטולו:

ΠΡΟΣΘΗΚΗ Περὶ τῶν Ὁμονύμων.

תוספת על מלות משותפות:

Συμφέρει, τοῖς ἀντιδίκοις συγχωρεῖν, τήν τε μνήμην αὐτῶν ἐκ τῶν ἐφημερίδων ἐξαλείφειν.

טוב הוא למחול לבעלי דיננו ולמחות זכרונם מלוחותינו:

Ὁ αὐτόγνωμος τὸν νοῦν τῷ νόμῳ μὴ προσέχων, ἐκεῖνον ὑπὸ τοῦ νομοθέτου κολάζεσθαι, δίκαιον.

מדין הוא שהמחוקק יעניש אותו אשר לא ישמור את המצוה במזיד:

1044 *Ansa.*) Ut ansam poculi sitiens; sic ansam bene - faciendi charitas, arripit.

Ansa.) *Come l'assetato rapisce il manico del bichiere, così la carità del ben fare.*

1045 *Appello.*) A judice, quem summum appellamus, nemo appellare potest.

Appello.) *Dal giudice, che chiamiamo supremo, nessuno può appellarsi.*

1046 *Appeto.*) Appete operari; appetit enim nox, quando nemo operari potest.

Appeto.) *Procura operare, perche s'auvicina la notte, nella quale veruno può operare.*

1047 *Arguo.*) Frustrà de speculativis subtiliter arguit; quem Deus de scientiâ inflatâ arguit.

Arguo.) *Colui argumenta sottilmente delle cose speculative in vano, il quale Iddio riprende in superbire della sciēza.*

1048 *Bullà.*) Non pluris æstimat verus Sapiens bullam auri, quàm bullam aquæ.

Bulla.) *Il vero savio non istima più una medaglia d'oro, che una ampolla d'acqua.*

1049 *Calx.*) Ut calx cæmentarii sub calce pedis; sic gloria Mundi, pondere humilitatis, facilè deprimitur.

Calx.) *Come la calcina è calpestata sotto l calcagno del piede del muratore, così facilmente la gloria del mondo, sotto la gravezza dell' humilità.*

Ὥσπερ τὴν λαβὴν τοῦ ποτηρίου ὁ διψαλέος· οὕτω τὴν λαβὴν τοῦ εὐποιεῖν ἡ ἀγάπη προσαρπάζει.	כְּמוֹ שֶׁהַצָּמֵא תָּפַשׂ יַד הַכּוֹס כֵּן תָּפַשׂ הָאַהֲבָה עֵת לְהֵיטִיב׃
Ἀπὸ τοῦ κριτοῦ, ὃν ὕψιστον καλοῦμεν, οὐκ ἔστιν οὐδένα τὴν δίκην ἐκκαλεῖν.	מִן הַדַּיָּן אֲשֶׁר נִקְרָא הָעֶלְיוֹן לֹא יָכוֹל כָּל אָדָם לִבְרוֹחַ אֶל בֵּית דִּין אַחֵר׃
Ὄρεγε τοῦ ἐργάζεσθαι· ἐγγίζει γὰρ ἡ νύξ, ἐν ᾗ μηδεὶς ἐργάζειν δύναται.	חָמוּד לִפְעוֹל כִּי בָא הַלַּיְלָה אֲשֶׁר בּוֹ אִי אֶפְשָׁר לִפְעוֹל׃
Μάτην περὶ τῶν θεωρητικῶν ἰσχνῶς διαλέγεται, ὃν ὁ Θεὸς περὶ γνώσεως τῆς φυσικῆς ἐλέγχει.	לָרִיק הַתְּוַכֵּחַ הַזֶּה עַל הָעִיּוּנִיּוֹת אֲשֶׁר הוֹכִיחַ לוֹ יי עַל דֵּעָה גַּסָּה׃
Οὐ μείζονος λογίζεται ὁ σοφὸς τὴν ἐξ ἀργυρίου βόλλαν, ἢ τὴν τοῦ ὕδατος πομφόλυγα.	הֶחָכָם אֵמָתַי לֹא נֶחְשַׁב לְפָנָיו יוֹתֵר הַמְּנִיכָא דְּדַהֲבָא מִן אֲבַעְבּוּעַ הַמָּיִם׃
Ὃν τρόπον ἡ κόνις τοῦ κονιάτου ὑπὸ πτέρνης τοῦ ποδὸς· τοῦτον ἡ δόξα τοῦ Κόσμου ὑπὸ βάρους τῆς ταπεινότητος, ῥᾳδίως πιέζεται.	כְּמוֹ שֶׁהַסִּיד נִכְבַּשׁ תַּחַת עֲקֵב רֶגֶל הַסַּיָּד כֵּן כְּבוֹד הָעוֹלָם הַזֶּה נִשְׁפַּל תַּחַת מִשְׁקַל הַשִּׁפְלוּת׃

1050 *Carpo.*) Spinas maledictionis carpet, qui innocuos iniquè carpit.

Carpo.) *Colui che prende iniquamente gl'in nocenti, prendera le spine della maledittione.*

1051 *Censeo.*) In adversis auxiliantes censeas: ne te derelictum censeas.

Censeo.) *Fà stima de' benefattori nelle cose auverse, acciò non ti pensi abbandonato.*

1052 *Cerno.*) Semper Deum præsentem cernas: ut te in judicio à reprobis cernat.

Cerno.) *Vedi Iddio sempre presente acciò nel giuditio ti separi da condannati.*

1053 *Colo.*)Qui terram colit,& Deum non colit; frustra laborat.

Colo.) *Chi cultiva la terra e non adora Iddio s' affatica in vano.*

1054 *Comparo.*) Qui se melioribus comparat; sibi infamiam comparat.

Comparo.) *Chi si fà eguale a' suoi maggiori s'acquista infamia.*

1055 *Conditus.*) Si sal est cónditus, ut, quod eo est condítum, sapiat; væ sali insulso!

Conditus.) *Se'l sale è saporito, che quello, che d' esso è condito sia saporito, oh il sale che ha cattivo sapore!*

1056 Con-

Τὰς ἀκαίθας τῆς κακολογίας δρέψεται, ὁ τῶν ἀβλαβεῖς ἀδίκως μεμφόμενος.	קוֹצֵי הַמְּאֵרָה יִלְקוֹט אֲשֶׁר בְּעַוְלָה יִרְדּוֹף אֶת הַנְּקִיִּים:
Ἐν τοῖς ἐναντίοις τῶν παραστάτας παραλήψει· ἵνα μὴ σεαυτὸν κατάλειπτον νομίσῃς.	הַבֵּט אֶל הָעוֹזְרִים בְּצָרוֹת פֶּן תַּחְשׁוֹב עַצְמְךָ כְּנֶעֱזָב:
Διὰ παντὸς τὸν Θεὸν παρόντα κρῖνε, ὅπως ἐν τῷ κρίματι σὲ ἀπὸ τῶν ἀδοκίμων διακρίνῃ.	לְעוֹלָם תִּרְאֶה אֶת יְהוָה לְפָנֶיךָ לְמַעַן יַבְדִּילְךָ בְּמִשְׁפָּט מִן הָרְשָׁעִים:
Ὁ τὴν ἄρουραν ἀποθεραπεύων, τὸν δὲ Θεὸν μὴ θεραπεύων, εἰς τὸ μάταιον πονεῖ.	הָעוֹבֵד אֶת אֲדָמָה וְלֹא עוֹבֵד אֶת יְיָ שָׁוְא יַעֲמוֹל:
Ὁ τοῖς κρείττοσιν ἑὸν συγκρίνων, ἀτιμίαν ἑαυτῷ πορίζει.	הַמְּדַמֶּה עַצְמוֹ אֶל הַגְּדוֹלִים מִמֶּנּוּ יִקְנֶה לוֹ קָלוֹן:
Εἰ τὸ ἅλας κέκλισαι, ὥστε τὸ ὑπ' αὐτοῦ ἀρτυόμενον εὔχυμον γίνεσθαι· οὐκαὶ τῷ ἁλὶ ἀνάλῳ.	אִם הַמֶּלַח הוּא מְלִיחַ לָתֵת טַעַם לְאוֹכֵל אֲשֶׁר נִמְלַח בּוֹ וְיִ לַמֶּלַח תָּפֵל:

1056 *Conduco.*) Parum conducit, inter primos ad vineam conduci; & cum novissimis in fine excludi.

Conduco.) *Poco importa esser condotto trà primi alla vigna, e' nel fine essere escluso, con gl'ultimi.*

1057 *Cuneus.*) Ut cuneis ligneis trabes finduntur: sic cuneis Angelorum, legiones Dęmonum dissipantur.

Cuneus.) *Come co i cogni di legno si spezza la trave, cosi co i cogni de gli Angeli sono disperse le legioni de diavoli.*

1058 *Cuniculus.*) Ut cuniculi ad suam tutelam; ità Milites ad Inimicorum subversionem, in cuniculis actis degunt.

Cuniculus.) *Come i conigli, per lor difesa, cosi li soldati, per destruttione de lor nemici fanno le mine.*

1059 *Depereo.*) Momẽtanea non depereas: ne in æternum depereas.

Depereo.) *Non ti perdere nelle cose momentanee, per non perderti in eterno.*

1060 *Differo.*) Benefacere nolle, & differre, parum differunt.

Differo.) *Non volere, e differire il far bene, poco differiscono.*

Ὀλίγον μισθοφορεῖ, ἐν τοῖς πρώτοις εἰς τὸν ἀμπελῶνα μισθωθῆναι, καὶ μετὰ τῶν ὑστάτων τελευταῖον ἐξωθεῖσθαι.

אין מועיל כלום להיות נושכר בין הראשונים בכרם ולהתגרש לסוף עם האחרונים:

Ὥσπερ τοῖς ξυλικοῖς σφησὶ ἡ δεσμὸς σχίζεται· οὕτω τοῖς τῶν Ἀγγέλων στιφεσιν οἱ τῶν Δαιμόνων λεγεῶνες διασκεδάζονται.

כמו שבקרדמי עץ נתבקע העב כן נתפזרו בגדודות המלאכים לגיונות השדים:

Ὡς οἱ δασύποδες πρὸς τὴν ἑὴν φυλακὴν· ὁμοίως οἱ στρατιῶται πρὸς τῶν ἐχθρῶν καταστροφὴν, ἐν ταῖς γεγενημέναις σπήλαγξιν ἐγκρύπτονται.

כנוח השפנים במהלכות תחרת הארץ לשמירתם ינוחו חלוצי הצבא להפיכת האויבים:

Τὰ ὀλιγοχρόνια μὴ ὑπερφίλει, ὥς τι μὴ εἰς αἰῶνα σε διαπόλλυσθαι.

אל תחשוק בדברי רגע פן תאבד לנצח:

Μὴ βούλεσθαι εὖ ποιεῖν, καὶ ἀναβάλλεσθαι, μικρὸν διαφέρει.

אין הפרש בין מי שלא רצה להיטיב ובין מי שאיחר לעשותו:

1061 *Esse.*) Minor est pæna jejunum esse, quàm supra modum cibum esse.

Esse.) *E minor pena esser digiuno, che mangiare sopra misura.*

1062 *Examen, & Fucus.*) Ut fucus ignavus in examine apum; sic fucus peccati examine conscientiæ dignoscitur.

Examen & Fucus.) *Come nell' essamine delle Apisi scuopre, che non fanno mele, cosi per l' essamine della conscienza, si cognosce lo inganno del peccato.*

1063 *Excido.*) Quod iram excitat, memoriâ éxcidat: ne amicitiam excîdat.

Excido.) *Quelche sueglia l' ira, cada dalla memoria, acciò non tronchi l' amicitia.*

1064 *Expendo.*) Imprudentis est, thesaurum expendere; antequàm lucrum expendat.

Expendo.) *E' cosa da imprudento spendere il tesoro, avanti, che considerar' il guadagno.*

1065 *Facultas.*) Ad facultates justè comparandas, omnibus concessa est facultas.

Facultas.) *E' concessa la licenza à tutti, d' acquistarsi giustamente ricchezze.*

1066 *Fides.*) Ut fides lyræ animum recreant: sic fides Justi illum consolatur.

Fides.) *Come le corde della lira recreano l' animo, cosi la fede del giusto consola quello.*

1067 Ho-

Μικρότερα ποινή ἐστι, τὸ ἀσιτεῖν, ἢ τὸ ὑπερμετρίως σιτεῖσθαι.

קָטוֹן עוֹנֶשׁ לָצוּם מֵאֱכוֹל יוֹתֵר מִדַּאי׃

Οἷον ὁ ἄπρακτος κηφὴν ἐν τῶν μελισσῶν σμήνει· τοῖον ὁ φενακισμὸς τῆς ἁμαρτίας ἐν τῆς συνειδήσεως βασάνῳ, διαγινώσκεται.

כְּמוֹ שֶׁנִּכָּר אוּרְטִיתָא שֶׁלֹּא עָשָׂה דְּבַשׁ בַּעֲדַת דְּבוֹרִים כֵּן נִכַּר פּוּךְ הַחֵטְא בִּבְחִינַת עֵדוּת־הַלֵּב׃

Τὸ τὴν ὀργὴν παροξῦνον, τῆς μνήμης ἐκπιπτέσθω μήπωγε τὴν φιλίαν ἐκτέμῃ.

יִפּוֹל מִן הַזֵּכֶר כָּל־מַה שֶּׁמְּעוֹרֵר הָאַף פֶּן יִכְרוֹת אֶת הָאַהֲבָה׃

Τοῦ ἄφρονός ἐστιν, τὸν θησαυρὸν δαπανᾶσθαι, πρὶν τὸ κέρδος ἐκλογίζεσθαι.

אָדָם חֲסַר־לֵב מְבַזְבֵּז אֶת מָמוֹנוֹ טֶרֶם יַחְשׁוֹב אֵת הַשֶּׁבַח׃

Τοῦ τὰς οὐσίας δικαίως παρασκευάσαι, τοῖς πᾶσιν ἐξουσία δέδοται.

לִקְנוֹת אֶת הַנְּכָסִים בִּצְדָקָה נִתַּן רְשׁוּת לְכָל־הָאָדָם׃

Καθάπερ αἱ χορδαὶ τῆς λύρας τὴν ψυχὴν ἀναζωπυροῦσι· οὑτωσίπως ἡ τοῦ δικαίου πίστις ἐκεῖνον παραμυθεῖ.

כְּמוֹ שֶׁהַיְתָרִים מְשׁוֹבְבִים אֶת הַנֶּפֶשׁ כֵּן אֱמוּנַת הַצַּדִּיק תְּנַחֲמֶנּוּ׃

1067 *Hospes, & Excipio.)* Hospes dives hospitem pauperem, nemine excepto, ut Christum excipiat.

Hospes.) *L'albergator ricco riceva il povero albergato, come Christo.*

1068 *Infectus.)* Invidiæ tabe infectus, omne opus charitatis infectum relinquit.

Infectus.) *Il macchiato della peste della invidia, tralascia di fare ogni opera caritativa.*

1069 *Irrito.)* Qui proximum opprobriis irritat, charitatis legem írritat.

Irrito.) *Colui, che irrita il prossimo con ingiuria, annulla la legge della carità.*

1070 *Jus.)* Sicut jus paláto; sic jus justo arridet.

Jus.) *Come il brodo al palato, cosi la giustitia aggradisce al giusto.*

1071 *Lego.)* Quid proderit, libros plures légere, illis, qui fructum nunquam legêre?

Lego.) *Che giova legger più libri a coloro, i quali mai ne accolsero frutto?*

1072 *Liberi.)* Omnis pater, suos liberos à servitute liberos esse, cupit.

Legeri.) *Ogni padre desidera, ch'i suoi figlivoli siano liberi dalla servitù.*

1073 *Libo.)* Qui pœnitentiæ dulcedinem libat, sacrificium pro peccatis libat.

Libo.) *Chi gusta la dolceza della penitenza, offerisce sacrificio per li peccati.*

Ὁ ξένος πλούσιος τὸν πένητα ξένον, ὡς τὸν χρηστὸν, ἐκδεχέσθω.

אושפיז עשיר יקבל האושפיז הרש כמו את המשיח:

Ὁ τοῦ φθόνου τηκεδόνι φαρμακευθεὶς, πᾶν τὸ ἔργον τῆς ἀγάπης ἀνέργαστον ἀπολείπει.

אשר עבר עליו רוח קנאה לא יעשה כל־פועל האהבה:

Ὁ τὸν πλησίον ὀνείδεσιν ἐρεθίζων, τὸν τῆς φιλίας νόμον ἀκυροῖ.

מי שניאץ את קרובו בנאצות מפיר תורת האהבה:

Καθὼς ὁ ζωμὸς τῷ ὑπερῴῳ· τῷδε τὸ νόμιμον ἀνδρί δικαίῳ συνήδεται.

כמו שהמרק ערב לחך כן שפר המשפט לצדיק:

Τί ὀνήσει πάμπολλα τεύχεα ἐξειλεῖν τοὺς μήποτε καρπόν τινα ἐξ ἐκείνων ἀναλεξαμένους.

מה יהנה לקרות ספרים הרבה לאותם שלא ידעו להנות מהם:

Πᾶς ὁ πατὴρ τοὺς παῖδάς σου ἀπὸ τῆς δουλείας ἐλευθέρους εἶναι ἐπιποθεῖ.

כל האב חפץ להציל בניו מן העבודות:

Ὁ τὴν τῆς μετανοίας γλυκύτητα γευόμενος, προσφοράν τινα ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν [illegible].

הטועם מתק התשובה יביא קרבן לחטאת:

1074 *Livor.*) Crudelis eſt livor, qui vulnerum livore gaudet.

Livor.) *La invidia, che s'allegra della lividezza delle piaghe, è crudele.*

1675 *Loco.*) Stultum eſt, magis curare domos locandas aliis; quàm ſepulcrum, in quo locandus es ipſe.

Loco.) *E pazzia haver piu cura delle coſe, che devono eſſer appigionate ad altri, che della ſepoltura, nella quale tu medeſimo devi eſſer poſto.*

1076 *Loculus.*) Quid commodabit loculus avaro, in loculo jacēti?

Loculus.) *Che giovera la borſa all' avaro, il qual giace nel cataletto.*

1077 *Luſtrum.*) Veniet, luſtris labentibus, pœna ſcelerato, qui luſtris gaudet.

Luſtrum.) *Verrà a luſtri correnti la pena allo ſcelerato, che s' allegra de Bordelli.*

1078 *Malum.*) Dum malum comedis, juxta malum navis: de malo commiſſo, ſub malo vetitâ meditare.

Malum.) *Mentre che mangi il pomo preſſo l'albero della nave, ricordati del mal commeſſo ſotto l' vietato pomaro.*

1079 *Miſſilia.*) Ut miſſilia jaculatorum, corpora: ſic miſſilia Regum, corda penetrant.

Miſſilia. *Come i dardi degli arcieri i corpi, parimente i doni dei Rè penetrano i cuori.*

1080 Ne-

Ὠμή ἐστι βασκανία, ἡ ἐν μώλωπι τῶν τραυμάτων χαίρουσα.

אכזריות היא חמדה השמחת בחבורות הפצעים:

Εὐηθές ἐστι, σπουδάζειν μᾶλλον τοῖς ἄλλοις οἰκήματα μισθῶσαι, ἢ τὸν τάφον, ἐν ᾧ αὐτὸς σὺ τεθησόμενος εἶ.

שטות גדולה היא לחשוש יותר בבתים שה שברו לאחרים מבית הקבורה לעצמך:

Τί ὄφελος τὸ βαλάντιον τῷ φιλαργύρῳ τῷ ἐν σορῷ κειμένῳ;

מה יועיל גלוסקמא לקמצן שוכב בגלוסקמא:

Ἥξει ἡ τιμωρία μετὰ τῶν ἐρχομένων ἐτῶν τῷ μοχθηρῷ, τοῖς πορνείοις ἡδομένῳ.

יבוא העונש בימים באים לאיש מזמורת אשר חפצו בבתי הזונות:

Μῆλον ἐσθίων παρὰ ναὸς ἴσῳ, τὸ κακὸν νόει, τὸ ἀπὸ τῆς κωλυθείσης μηλέας πεπραγμένον.

באכול את התפוח אצל התרן תהגה על הרעה עשויה תחת התפוח האסור:

Καθὰ τῶν τοξοβόλων βέλη τὰ σώματα, οὕτως αἱ τῶν βασιλέων ἐπιδόσεις τὰς ψυχὰς διαπειρῶσι.

שלחי מטחוי קשת באו בגופות ושחדי המלכים בלבבות:

1080 *Nepos.*) Minus est dedecus, nepotibus carere; quàm eosdem intemperantes nepotes videre.

Nepos.) *E men vergogna esser senza nepoti, che vedere medesimi nepoti intemperati.*

1081 *Obeo.*) Ut benè obeas; munus vitæ benè obire necesse est.

Obeo.) *Acciò tu muora bene, e necessario trapassar bene il dono della vita.*

1082 *Occido.*) Non óccidat sol diei super iram: ne occidat sol justitiæ iratum.

Occido.) *Non tramonti il sol del giorno sopra l'ira, acciò l sol della giustitia, non colchi ad irato.*

1083 *Offendo.*) Neminem, dum possis, offendas: & gemmam pacis offendes.

Offendo.) *Potendo tu, non offender nessuno, e troverai la gioia delle pace.*

1084 *Opus.*) Ut opus sit bonum; opus est, ut à summo bono sit participatum.

Opus.) *Acciò l'opera sia buona, e bisogno, che sia participata dal sommo bene.*

1085 *Pango.*) Quomodo panget laudes Deo; qui peccando pangit fedus cum Inferno?

Pango.) *Come canterà lodi a Dio colui, che peccando, fà lega coll' inferno?*

1086 Pen-

Ἥττων αἰσχύνη ἐστὶ τῶν ἐκγόνων ὑστερεῖσθαι, ἢ τοὺς αὐτοὺς ἀσώτους λίχνους ἰδεῖν.

כְּלִמָּה פְּחוּתָה הִיא הֱיוֹת מְחוּסָּר נְכָדִים מֵרְאוֹת אוֹתָם בָּנִים זוֹלְלִים׃

Πρὸς τὸ καλῶς ἀπογίνεσθαι, τὸ τοῦ βίου καθῆκον καλῶς ἐπιτελεῖν χρή.

אִם תִּרְצֶה לִשְׁכּוֹב בְּשָׁלוֹם צָרִיךְ שֶׁתַּעֲשֶׂה הֵיטֵב חוֹבַת חַיֶּיךָ׃

Ὁ ἥλιος τῆς ἡμέρας μὴ ἐπιδυέτω ἐπὶ τῷ παροργισμῷ· ὅπως μὴ ὁ τῆς δικαιοσύνης ἥλιος ἀποκλείνῃ τὸν παροργισθέμενον.

לֹא יָבוֹא הַשֶּׁמֶשׁ עַל אַפֶּךָ פֶּן שֶׁמֶשׁ הַצְּדָקָה יָמִית אֶרֶץ בַּעַל־אָף׃

Μηδένα ὕβριζε, κἂν δύνῃ· καὶ τὸ αὐθεράκιον τῆς εἰρήνης εὑρήσεις.

אַל תַּקְנִיט כָּל־אִישׁ אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ יְכוֹלֶת בְּיָדֶיךָ וְתִמְצָא מַרְגָּלִית הַשָּׁלוֹם׃

Ἵνα τὸ ἔργον ἀγαθὸν γίνῃ, τοῦ ὑψίστου ἀγαθοῦ κοινωνεῖσθαι δεῖ.

לִהְיוֹת הַפּוֹעַל טוֹב נִצְטָרֵךְ שֶׁיִּהְיֶה נִשְׁפָּע מִן הַטּוֹבָה הָעֶלְיוֹנָה׃

Πῶς τῷ Θεῷ τοὺς ὕμνους πήξει, ὁ τῷ ἁμαρτάνειν συνδῶν πηγνύων πρὸς τὸν ᾅδην;

אֵיךְ יָשִׁיר תְּהִלּוֹת אֱלֹהִים אֲשֶׁר בְּחַטֹּאתָיו כָּרַת בְּרִית עִם הַשְּׁאוֹל׃

Ὁ μὴ σταθμώμενος τὸ τῆς αἰτίας κακὸν, ἵνα τὸ τῆς δίκης κακὸν ἀποτίῃ, ἀρεστόν ἐστι.	הַמְקַלְקֵל רָעַת הַחוֹבָרָה דִּין הוּא שֶׁיְשַׁלֵּם רָעַת הָעוֹנֶשׁ:
Ὑπὲρ τῶν αἰσχρῶν πραχθέντων, ἀγνιστικὸν κάθαρμα προσοιστέον.	עַל הָאָשָׁם הַקְרֵב אָשָׁם:
Ἐν ἁπάσῃ γωνίᾳ τοῦ κόσμου, αἱ πληγαὶ τοῦ σταυρωθέντος τὰ τοῦ Διαβόλου ἄρκυα διαλύουσι.	מַכּוֹת הַמָשִׁיחַ הַנִצְלָב מַתִּירִין לְמוֹקְשֵׁי הַשָּׂטָן בְּכָל־פְּאוֹת הָעוֹלָם:
Καθάπερ τὰ φύλλα τῆς λεύκης τῷ ἀνέμῳ· οὕτω που αἱ τοῦ δήμου γλῶσσαι πάσῃ τῇ φήμῃ, ἔνθεν καὶ ἔνθεν διακινοῦνται.	כְּמוֹ שֶׁעָלֵי הַלִּבְנֶה נִדְפוּ מִן הָרוּחַ כֵּן יִתְנַעְנְעוּ לְכָאן וּלְכָאן לְשׁוֹנוֹת הָעַמִּים מִכָּל־הַשֵּׁמַע:
Τὸ δῶρον διδόναι, ἢ λαμβάνεσθαι, κρεῖττον.	מוּטָב הוּא לָתֵת הַשּׁוֹחַד מִקַּחַת:
Κλάδον ἄκαρπον τοῦ δένδρου ἀποτέμνων, σεαυτὸν οὐκ ἀνόμοιον εἶναι νόμιζε.	כִּי תְקַצֵּץ עֲנַף סְרַק מִן הָאִילָן יַעֲלֶה בְדַעְתְּךָ כִּי אַתָּה דוֹמֶה לוֹ:

Περὶ ἀνδρὸς καλοκἀγαθοῦ, ὀλίγον διαφέρει, τί ὁ ὄχλος λέγῃ.

מִכְּפַּת לֹא אִיכְפַּת לְאִישׁ תָּמִים מָה שֶׁיְּדַבְּרוּ עָלָיו עַם הָאָרֶץ׃

Ὁ βασιλεὺς ἔξω κανόνος βασιλέων, βασιλίσκος ἐστὶ τοξικὰ διαχέων.

הַמֶּלֶךְ מוֹלֵךְ מִבְּלִי הַדָּרַת דּוֹמֶה לְצֶפַע זוֹרֵק חֲמָתוֹ׃

Τὸν μωρὸν ἀπόζει, ὁ τοῦ ἁλὸς τὰ πάντα ἡδύνοντος ἀφρονίζων, τοῦ ἑαυτὸν ἀληθῶς φρονεῖν.

בִּכְלַל הָאֱוִילִים הוּא אֲשֶׁר לֹא יִנְעַם לוֹ הַמֶּלַח אֲשֶׁר נוֹתֵן טַעַם לְכָל־דָּבָר בִּשְׁבִיל שֶׁיֶּחְכַּם׃

Οἷον ὁ λίθαξ ἐν τῇ ὁδῷ τὸν πόδα, ὧδι ἡ ἀπορία τῆς συνέσεως τὸν νοῦν βασανίζει.

כְּמוֹ שֶׁהָאֶבֶן בַּדֶּרֶךְ מְצַעֵר אֶת הָרֶגֶל כֵּן כְּצַעַר רוֹעַ עֵדוּת הַלֵּב אֶת הַנֶּפֶשׁ׃

Τῇ ἀγαθῇ τύχῃ τοῦ ὑπερηφάνου, ὁ δεύτερος τόπος οὐκ ἀρκεῖ.

לֹא דַי לְהַצְלָחַת הַזָּדוֹן מָקוֹם הַשֵּׁנִי׃

Ὁ τοῦ οὐρανίου πολέμου σημεῖον φέρων, ἀπὸ τῆς τῶν κύβων παιδιᾶς ἀπεχέσθω.

הַנּוֹשֵׂא נֵס מִלְחֶמֶת הַשָּׁמַיִם יַחְשׂוֹךְ עַצְמוֹ מִן צְחוֹק הַקּוּבִיּוֹת׃

1098 *Testudo.*) Testudo, resonans in testudine templi, vel ipsas testudines ad alacritatem excitat.

Testudo.) *Un liuto risonante nella volta del tempio, anco le stesse lumaghe ad allegrezza desta.*

1099 *Valeo.*) Parum valet, benè valere; & mortem instantem ignorare: proinde valeat.

Valeo.) *Poco vale star sano, e ignorar la morte instante.*

1100 *Unio; & Caritas.*) Illustrior est unio, quæ nascitur ex caritate; quàm unio, cujus precium oritur ex caritate.

Unio.) *L'unione è piu illustre, que nasce della charità, que la perla, il cui prezzo proviene dalla carità.*

CENTURIA DUODECIMA:

DISCURSUS In Zoilum.

1101 INcognitam hactenus ullibi locorum fabricam, in scenam traducturus,

CENTURIA DUODECIMA.

CONTRO IL ZOILO ò maligno riprensore.

U*Na fabrica non conosciuta fin hora in alcun luogo havendo da trasportare in scena,*

1102 (Quam

Ἡ χέλυς ἐν καμάρᾳ τοῦ ναοῦ ἀναφθεγγομένη, καὶ αὐτὰς τὰς χελώνας εἰς φαιδρότητα ἐγείρῃ.

הַשְּׁמִינִית צוֹלֶלֶת בְּכִפַּת הַהֵיכָל מֵעִיר גַּם אֶת שַׁבְּלוּלִים לְשִׂמְחָה:

Ὀλίγον ὑγιὲς, τὸ ὑγιαίνειν, τόν τ' ἐνεστῶτα θάνατον ἀγνοεῖν.

מַה תּוֹעֶלֶת יֵשׁ לִהְיוֹת בָּרִיא וַחֲלִים וְלֹא לֵידַע מִיתָה קְרוֹבָה:

Κλεινοτέρα ἡ ἕνωσις, ἡ ἐκ τῆς ἀγάπης φυομένη, τοῦ μαργαρίτου, οὗ ἡ τιμὴ ἐκ τῆς ἀπορίας γίγνεται.

גָּדוֹל טִימֵי הַהִתְאַחֲדוּת שֶׁבָּאָה מֵאַהֲבָה מִמַּרְגָּלִיתָא שֶׁדָּמֶיהָ בָּאִין מִיֹּקֶר:

ἙΚΑΤΟΝΤΑ'Σ δυοδεκάτη.

מֵאָה שְׁנֵים עָשָׂר:

Διαδρομὴ εἰς τὸν Ζώϊλον.

מַאֲמָר אֶל רַע־עָיִן:

Ἄγνωστον μέχρι τοῦ δὲ ὑποδηπόλου ποίησιν εἰς τὴν σκηνὴν ἀναβιβασόμενος,

בְּהַעְתִּיקִי לְתִיאַטְרוֹן מְלָאכָה עַד כָּאן לֹא יְדוּעָה וְלֹא רְאוּיָה

1102 (Quam equidem quemadmodum inpræſentiarum proſâ;	(*Che certo com' al preſente io in proſa,*
1103 Sic aliâs quis metro, verſibusq; ſatis luculentis, dexterrimè conficere queat.)	*Coſi un' altra volta qualcuno in metro e verſi aſſai eleganti molto deſtramente perfettionarla potrebbe*)
1104 Operæ precium perpetraturum me arbitrabar;	*Mi credevo di dover far coſa che meritaſſe la fatica,*
1105 Si, per transennam ſaltèm, tractatulum hunc,	*Se di paſſaggio almeno queſto trattatello*
1106 Adhuc in cunis vagientem, propugnaturus,	*Ancora nella culla piangente havendo à difendere.*
1107 Humanitate cordatiorum magnoperè fretus, colubris obviarem:	*Nella corteſia de' più prudenti molto confidando andasſi incontro à ſerpenti.*
1108 Quos, ex procérâ quodammodò præſcientiæ ſpeculâ,	*I quali m' accorgo in un certo modo da un' alta ſentinella d'antivedere le coſe à venire,*
1109 Squamoſas criſtas exſertaturos, ſeſeque	*Che metteranno fuora le loro ſcaglioſe creſte,*
1110 Nativitati ordienti jugiter oppoſituros, animadverto.	*E s' opporranno di continuo al principiante naſcimento.*

1111 Pro-

(ἣν δῆτα, ὃν τρόπον ἐν τῷ παρόντι πεζῷ λόγῳ,	(לַאֲשֶׁר כְּמוֹ שֶׁאֲנִי חָרַשְׁתִּי בְּעֵת הַזֶּה בְּהַלָּצָה
οὕτως ἄλλοτέ τις ἐμμέτρως, ἔπεσί τε ὡς οἷόν τε περιφανέσι, μάλα δεξιῶς διαπράξοιο)	כֵּן יוּכַל מִי שֶׁיִּרְצֶה בְּפַעַם אַחֵר לַחֲרוֹז אוֹתָהּ בְּשִׁיר וּבַחֲרוּזָה)
ἔργου ἄξιον ποιήσων ἡγούμην,	הֶאֱמַנְתִּי לַעֲשׂוֹת דָּבָר שָׁוֶה לְעָמָל
εἰ, τὸ ἐλάχιστον ὡς διακιγκλίδος, ταύτην τὴν διαχείρησιν,	אִם רַק אֲגַב אוֹרְחָא לְהָגֵן זֹאת הַמְּגִלָּה
ἐν σπαργάνοις ἔτι βαβάζουσαν, ὑπερασπισόμενος.	בַּעֲרִיסָה עוֹד בּוֹכָה
Τῇ τῶν ἐμφρονεστέρων φιλανθρωπίᾳ μέγα πεποιθώς, τοῖς ὄφεσιν ἀντήσω,	מוּבְטַח מְאֹד בְּחֵן וָחֶסֶד אַנְשֵׁי לֵבָב אֶפְגֹּשׁ אֶת הַשְּׂרָפִים
οὓς, ἐξ εὐμήκους τρόπον τινὰ τῆς προγνώσεως σκοπῆς,	אֲשֶׁר אֲנִי רוֹאֶה בְּמוֹ מִמִּצְפֶּה אֲרוּכָּה שֶׁל יְדִיעַת דְּבָרִים קוֹדֶם שֶׁיֵּעָשׂוּ
τοὺς λεπτοδώτους λόφους προκύψοντας,	כַּרְבּוֹת קַשְׂקַשִּׂים מְרִימִים
καὶ τῇ ἀρχομένῃ γενεᾷ διηνεκῶς ἀντιδιαθησομένους, αἰσθάνομαι.	וּלְרֵאשִׁית יַלְדוּתָהּ תָּמִיד מִתְנַגְּדִים׃

1111 Proinde, ut, præludio quodam pugnæ,

Per tanto acciò ch' in modo d' un certo essercitio avanti la battaglia,

1112 Paulisper in hoc stadio velitemur:

Alquanto in questa carriera scaramucciamo.

1113 Nunc obiter hìc pila jaciam;

Adesso di passaggio qui tirerò de' dardi,

1114 Perendiè bombardis jaculaturus:

Per tirar posdomane con gl' archibugi, e artiglierie.

1115 Sin ex-templò experrecti, demùm,

Se non subito suegliati finalmente

1116 Hujus-modi captiosi palinodiam récinant.

Questi tali ingannosi si disdiranno.

1117 Enim-verò, quatenus tristor, ob deplorandam horum bardorum colluviem:

Che veramente quanto io m'affanno della feccia degna di pianto di questi ignoranti.

1118 (Qui sibi sunt lusci & lippi; erga alios lyncei)

I quali con se medesimi sono guerci, e cisposi verso gl' altri Lincei d'acutissima vista)

1119 Eatenus maximoperè oblector quibusdam:

Tanto grandemente resto consolato per conto d' alcuni,

1120 Quos

Τοιγάρτοι, ἵνα τινὶ τῆς μάχης ἀνακρούσῃ.	לָכֵן בִּשְׁבִיל שֶׁנַּעֲשָׂה סִכְסוּךְ כְּמוֹ שֶׁיַּעֲשֶׂה לִפְנֵי הַמִּלְחָמָה
ὀλίγον χρόνον ἐν τούτῳ τῷ σταδίῳ ἀκροβολισώμεθα,	צִבְחָר בְּאִצְטַדִין אוֹ בְּרֵיס חֲזוֹרֶת
νῦν ὡς ἐν παρόδῳ ἐνταῦθα τοὺς ὀϊστοὺς ἐξακοντίσω,	אֲנִי עַתָּה לְפוּם רִיהֲטָא אֶשְׁדֵּי גִּירִים
μεταύριον ἐκ τῶν Βομβαρδῶν ῥιπτήσων.	וּלְיוֹם הַשְּׁלִישִׁי אוֹרֶה בִּקְנֵי שְׂרֵפָה אוֹ בְּמִזְרְקֵי אֵשׁ:
Ἦν δὲ αὐτίκα διεγερθέντες, τὸ πελάγιον.	אִם לֹא מִיַּד יִקְצוּ
οὗτοι οἱ δόλιοι παλινῳδίαν ἀντιφωνῶσι·	וְיַחֲזִירוּ לְאָחוֹר דִּבְרֵיהֶם אַנְשֵׁי תוֹךְ וּמִרְמָה כָּאֵלֶּה:
καὶ μὴν παρ' ὅσον λυπέομαι διὰ τὸν ἀπεγνωσμένον τούτων τῶν εὐηθῶν συρφετὸν,	כִּי בְּמָה שֶׁאֲנִי מִתְאוֹנֵן עַל בִּישׁוּת הָאֲסַפְסֻף הַבּוּרִים הָאֵלֶּה
(ἑαυτοῖς ἀλαοὶ καὶ γλαμυροὶ ὄντες, πρὸς δὲ τοὺς ἄλλους λυγκεοὶ βλέποντες)	(אֲשֶׁר הֵם עִוְרִים וְדוֹלְפָנִים לְעַצְמָם וּפִקְחִים לַאֲחֵרִים)
τοσοῦτον ὑπερφυῶς ἐνίοις τέρπομαι,	כֵּן אֶשְׁתַּעֲשֵׁעַ עַד־מְאֹד בְּמִקְצָת

1120 Quos nimirum hujusce molis solidissima columina fore, non ambigo.

Li quali certo non dubito saranno sostenimenti soldissimi di questa machina.

1121 Ad iis idcircò gratificandum,

Per tanto à far cosa grata à quelli

1122 Affatim obligatus navabo operam:

Trovandomi molto obligato procurerò

1123 Ut postmodùm congratuler charissimis eorum salutationibus;

Da qui inanzi di congratular alle carissime loro salutationi.

1124 Quibus ocyùs, adeò comiter, in hujus occursum,

Con le quali presto e tanto cortesemente all' incontro di questo

1125 Jam-tùm salire mihi videntur. Interim tantisper notent,

Fin d' adesso mi paiono di saltare. Frà tanto notino un pochettò.

1126 Ejusmodi esse hanc structuram; ut peculiare privilegium teneat:

Che di tal maniera è questa fabrica, ch' un particolar privilegio tenga.

1127 Ità nempe, prout olim alibi perhibuit quidam, ut

Ciò è tale (come già altrove disse un tale) che di sottomettermi.

1128 Non rebus, sed me verbis submittere cogar.

Non alle cose, mà alle parole io sia astret.

1129 Ete-

οὓς δήπου τοῦ ὄγκου τούτου στερεωτάτους στήλας ἐσομένους οὐκ ἀμφισβητῶ.

אֲשֶׁר בָּם אֵין סָפֵק לִי כִּי יִהְיוּ עַמּוּדוֹת חֲזָקוֹת שֶׁל מִכְּנֵי הַזֹּאת׃

Πρὸς τὸ ἐκείνοις ἄρα χαρίζεσθαι

עַל כֵּן לָחוֹן אוֹתָם

ἄδηλον ἔνοχος ὤν, ἐργολαβήσω,

כְּרוֹב הִתְחַיְּבוּתִי אֶתְעַסֵּק

Ἐφ' ᾧ ὕστερον συγχαίρειν τοῖς προσφιλεστάτοις αὐτῶν ἀσπασμοῖς,

לִיתֵּן בְּרָכָה אֶל דִּבְרֵי שְׁלוֹמֵיהֶם הַחֲבִיבִים

οἷς ὠκύτερον οὕτω φιλοφρόνως, εἰς ἀπάντησιν τούτου,

אֲשֶׁר בָּהֶם נִרְאוּ לִי כְּבָר לְקַפֵּץ שַׁפִּיר לִקְרַאת הַדִּירָה׃

ἤδη τότε προδῆλον ἐμοὶ δοκοῦσι. πρὸς τούτοις δὲ ἄχρις παρασημειῶσι,

בֵּין כַּךְ יִתְבּוֹנְנוּ וְיֵדְעוּ

τοιαύτην εἶναι ταύτην τὴν κατασκευήν, ὥστε ἰδίαν προνομίαν ἔχειν·

כִּי לְבִנְיָן הַזֶּה הִיא סְגֻלָּה אַחַת יְחִידִית

οὑτωσὶ δηλαδή, ὡς πάλαι ἀλλαχοῦ ὁ δεῖνα κατέφη,

וְזֶה כְּמוֹ שֶׁאָמַר אֶחָד מִן הָרִאשׁוֹנִים בְּמָקוֹם אַחֵר׃

ὅπως ἂν ἐμέ, οὐ τοῖς πράγμασιν, ἀλλὰ τοῖς ῥήμασιν ὑποβάλλειν, ἀνάγκην ἔχοιμι.

הִכְרַחְתִּי לְשַׁעְבְּדִי לִדְבָרִים וְלַמִּלּוֹת לֹא לָעִנְיָנִים׃

1129 Etenim pro placito,nequeo periodos,

Perche à gusto mio non posso i periodi ò particelle del regionamento.

1130 Quibuscunq; lenociniis subindè limare:

Con ogni sorti d'allettam di volta in volta lisciaré.

1131 Quod tamen nonnulli fortè calamistrati,

Ilche fors' alcuni di quei co ricci, fatti co'l ferro caldo,

1132 Unctiq; aliquantisper & delibuti, requirerent.

Et alquanto unti e profumati ricercheriano.

1133 Tametsi has phaleras, & pigmenta, sanè

Ancorche questi ornamenti & imbellettì veramento

1134 Hujusce machinæ institutũ non poscat.

L'instituto di questa machina non richieda.

1135 At illi naribus tam bellis (& quid ni?)

Ma coloro di narici si belle à polite (E perche nò?)

1136 Reperiuntur: ut nil propemodùm, præter violas,

Si trovano, che niente quasi fuor che viole

1137 Et suffitum, ad olfactum suum asscendere assentiant;

E profumi al suo odorato salir lascino.

1138 Alia perindè, ac sulphuris pedorem, nidoremq; autument.

Altre cose stimino che siano come puzza e fumo di solfo.

1139 Quin-

Κατὰ γὰρ τὰ ἀρεστὸν ἀμηχανῶ, τὰς περιόδους·	עֶקֶב אֲשֶׁר לֹא יָכֹלְתִּי כְּפִי חֶפְצִי לְקַשֵּׁט הַפְּסוּקִים
αἷς ποιοῦσιν μαστρωπείαις συνεχῶς ῥινίζειν·	בְּכָל־מִינֵי הַתַּכְשִׁיטִים
ὃ μέντοι ἔνιοι τάχα καλαμιδωτοὶ,	כַּאֲשֶׁר שֶׁמָּא יְבַקְשׁוּ קְצָת בַּעֲלֵי קְוֻצּוֹת תַּלְתַּלִּים
καὶ ἀλειφθέντες ἐπὶ χρόνον χελωθέντες τ' ἐπιζητοῖεν.	מְשׁוּחִים מִצַּעַר בְּשֶׁמֶן וּבְשָׂמִים
Καίτοι ταύτας τὰς φαλάρας τά τε φάρμακα ὄντως	אַף־עַל־פִּי שֶׁעֲדִים וְצִיּוּרִים כָּאֵלֶּה בֶּאֱמֶת
ταύτης τῆς μηχανῆς ἐπιτήδευμα οὔτι που ἄξιοι.	כַּוָּנַת הַמַּעֲשֶׂה הַזֶּה לֹא דוֹרֶשֶׁת:
Ἀλλ' ἐκεῖνοι ῥισὶν οὕτω πικομψαῖς (καὶ πῶς γὰρ οὔ;)	אַךְ הֵם בְּנְחִירִים כָּל־כָּךְ רַקִּים וְדַקִּים (וְלָמָּה לֹא)
προσκρούονται, ὡς οὐδέν, ὀλίγου δεῖν, πλὴν τὰ ἴα	נִמְצָאִים שֶׁכִּמְעַט אֵין אֶלָּא הַשּׁוֹשַׁנִּים
καὶ θυμιάματα εἰς τὴν σφῶν ὄσφρησιν ἀναβαίνειν δοκῶσι·	וּקְטוֹרֶת הַסַּמִּים בְּרֵיחָם יַעֲלוּ
τὰ δ' ἄλλα ὡσεὶ τοῦ θείου αὐχμὸν καὶ κνίσσαν ὑπολαμβάνωσι.	וַיַּחְשְׁבוּ דְּבָרִים אֲחֵרִים לְבְאִישׁוּרֶת וְסִרְחוֹן הַגָּפְרִית

1139 Quin-imò, quicquid centenarum periphrasium aulæis,

Anzi tutto quello ch' è senza tappizzerie di centinaia di circonlocutioni,

1140 Ac peripetasmatis, pictisq; vocabulorum pavonibus vacat,

E senza addobbamenti e depinti pavoni di vocaboli.

1141 Elatis superciliis, adunco suspendentes naso,

Co' sopracigli alzati al naso uncinato appiccandolo

1142 Tanquã mechanicũ quendã squalorẽ, absonè ludificant:

Com' una vile plebeia sporcaria con voce cattiva ò sciocca lo scherniscono.

1143 Scilicet in præjudicium cujusq;, cuivis insultare propensi:

Come quelli che in pregiuditio d' ogn' uno ad oltraggiar ciascuno sono inclinati,

1144 Cùm ipsimet tamdiu, ex mutilo suo marsupio,

Mentre essi medesimi in tanto tempo dalla sua borsa mozza

1145 Ne atomum penè inquirenti impertiant.

Ne anco d' una minima cosa à pena facciano parte a chi gliene ricerca.

1146 Lymphatici illi Homero-Virgilioque mastiges,

Ma questo assai chiaramente confessano

Quei pazzi riprensori d'Homero e Virgilio.

1147 Hoc porrò sat evidenter fatentur.

1148 Quip-

ἀλλὰ δὴ ὅτι οὖν τῶν ἑκατων περιφεράσεων αὐλαίων.	ואולם אם במאורת המאמרות האלה
καὶ περιπετασμάτων, γεγραμμένων τε τῶν λέξεων παγώνων ἀπορεῖται,	הוא דבר חסר יריעות וטפיטאות וטוסים מצוירים של הלשון
ἐπαρθείσαις ὀφρῦσι, καμπύλῳ μυκτῆρι ἀναρτῶντες,	בעינים רמות ובחוטם כפוף
οἷα, μηχανικόν τι ῥύπος, ἀπῳδῶς ἐντρυφῶσι·	זלים כאומנות מגומדת:
δήπου εἰς περικατάγνωσιν ἑκάστου ὡτινοσοῦν ἐπιτηδᾶν περιπετεῖς,	אנשים רגילים לחסד כל האדם להפסדו:
αὐτοί τε ἐπὶ τοσοῦτον ἐκ κολώδους σφῶν αὐτῶν μαρσυπίου.	והם בין כך מארנקי בזיעא שלהם
μηδ' ἄτομον σχεδὸν τῷ ἐξετάζοντι μεταδιδόντες.	לא נתנו הדק לשואל
οἱ νυμφόληπτοι οὗτοι Ὁμήρου καὶ Οὐιργιλίου μάστιγες.	המינדנים האלה הטפשים של הומירוס ווירגיליאוס:
Τοῦτο μέν τοι ἄλις ἐναργῶς ὁμολογοῦσιν.	אשר מודים זה בגלוי:

1148 Quippe, cùm tanti laureati illi primipili essent;	*Poiche essendo stati cosi grandi, quei laureati capi della prima squadra,*
1149 Ut Europam, Asiamq; itidem, suorum elogiorum præconibus,	*Che l' Europa e parimente l' Asia di publicatori ò banditori delle loro lodi,*
1150 Et tubicinibus, velut diluvio fermè inundârint:	*E di trombetta a guisa d'un diluvio habbiano quasi inondato:*
1151 Nihilo-minùs usquam ne tùm defuisse reor dromones,	*Nondimeno hò io da credere ch' allora in alcun luogo visiano mancati de' granci,*
1152 Qui aliquatenus coryphæorum istorum dogmatibus,	*Che si ad un certo segno alli dogmi e precetti di quei cima d'huomini,*
1153 Et documentis, alicubi derogare determinârint;	*In qualche luogo habbiano determinato di levar l'autorità?*
1154 Haud quisquam profectò, ut existimo, infitias ibit.	*Nissuno certo per quant' io credo, me lo negherà.*
1155 Nam Annales, & Chronica, sparsim istiusmodi sentinis quondam fœtebant.	*Poiche gl' annali e le Croniche in quà in là di simili sentine anticamente puzzavano.*

1156 Cæ-

Ὅτι γοῦν τοσοῦτοι ἦσαν οἱ δαφνοφόροι πρωτοστάται ἐκεῖνοι,	כִּי עִם שֶׁהָיוּ כְלִילָאֵי הָאֵלֶּה רָאשֵׁי הַצָּבָא
ὥστε τὴν Εὐρώπην Ἀσίαν τε παραπλησίως τοῖς τῶν σφετέρων ἐλλογίμων κήρυξι,	וְכָל הַמִּזְרָח וּמַעֲרָב בִּכְרוּזֵי וּבְזַמָּרֵי תְהִלּוֹתָם
σαλπιγκταῖς τε, κατακλυσμοῦ δίκην, ἱκανῶς ἐπέκλυσαν·	כְּמוֹ בְּמַבּוּל שָׁטְפוּ
οὐδέν τι ἧττον που ποτ᾽ ἂν καὶ τότε ἐλλειφθῆναι οἶμαι δρόμωνας,	מִכָּל־מָקוֹם הֶאֱמַנְתִּי כִּי לֹא אָפְסוּ גַם אָז הַלֵּצִים׃
οἳ μέχρι τινὸς τὰ τῶν κορυφαίων ἐκείνων δόγματα	אֲשֶׁר חָכְמַת וְתַלְמוּד אַרְכוֹנֵין הָאֵלֶּה
καὶ διδάγματα ἔσθ᾽ ὅπῃ ἀφαιρεῖν ὁρίσαιεν;	בִּקְצָת מְקוֹמוֹת הִשְׁתַּדְּלוּ לְבַטֵּל
οὐδέ τις παντάπασιν, ὡς νομίζω, ἀρνήσεται.	וְזֶה אֲשֶׁר אָמְנָם כְּמוֹ שֶׁסָּבוּר אֲנִי אִישׁ לֹא יְכַפֵּר בּוֹ׃
Τὰ γὰρ ὑπομνήματα καὶ χρονικὰ ἀποράδην τοιούτοις ἄντλοις ποτὲ ἐμύδησαν.	יַעַן אֲשֶׁר דִּבְרֵי הַיָּמִים וְהַזִּכְרוֹנוֹת הִבְאִישׁוּ מִמַּחֲרָאוֹת כָּאֵלֶּה

1156 Cæterùm, nec-ubi in posterum interdiu caligent,	*Nel resto perche in nessun luogo per l' auvenire di giorno habbiano la vista offuscata,*
1157 Dignabor sciscitari ex illis;	*Mi degnerò d' interrogarli.*
1158 Quâ fiduciâ fulti, hanc sectam tantoperè depereant?	*In che confidenza fondati coso sopra modo amino questa setta.*
1159 Eja, age-dum! quas, amabò, exsuvias	*O via, ditemi per cortesia che spoglie,*
1160 Gnari gnavique momi cōsequuti estis;	*Sacciuti e vallenti riprensori havete ottenuti,*
1161 Dum tot tam animosè scommata exscreareti,	*Mentre cosi corraggiosamente tanti motti starlaschiaste fuora?*
1162 In quotquot posteritati quidpiam mandant?	*Contra quanti commettono cos' alcuna alla posterità.*
1163 Quibus applausibus, in hoc perpetim repræhendendi alios	*Con che applausi sete stati ricevuti in questo*
1164 Ludo & palæstrâ, excepti estis?	*Giuoco e lotta di riprendere continuamente altrui?*
1165 Quid technis & ambagibus? quid jocis & ironiis?	*Che cosa con gl' artificij e raggiri, con le burle e risate,*

1166 Quid

Τἄλλα ἵνα μὴ πᾶν τὸ λοιπὸν τὴν ἡμέραν ἀμβλυώττωσιν,	אֲבָל פֶּן לֹא יִכְהוּ עֵינֵיהֶם בְּיוֹמָם
ἀξιώσω πυνθάνεσθαι ἀπ' αὐτῶν·	אֲנַכֵּון לִשְׁאוֹל מֵהֶם
τίνι θάῤῥει στελχθέντες, ταύτην τὴν αἵρεσιν ἐπὶ τόσον στέργωσιν;	בַּמֶּה בִּטְחָה נִסְמָכִים יְחַבְּבוּ כָּל־כַּךְ בַּת הַזֶּרֶת:
εἶα φέρε δή, τίνων, μὰ Δία, λαφύρων,	וְעַתָּה הוֹי לְכוּ וְאִמְרוּ נָא לִי מַה שָּׁלָל וַחֲלִיצוֹת
ὦ ἐπισήμονες δραστήριοί τε μῶμοι, τετυχήκατε,	מְצָאתֶם אָכְלֵי קוּרְצָא חַכִּימִין וַחֲרוּצִים
τοσαῦτα οὕτω προθύμως σκώμματα ἐκπλύσαντες	בְּהָקִיא כַּפָּרַת חֵירוּפִים
εἰς ὅσους δὴ τοῖς μεταγενεστέροις τὶ διακωμίζουσι;	כְּנֶגֶד כֻּלָּם אֲשֶׁר חִבְּרוּ חִבּוּרִים:
ποίοις ἐπικροτήμασιν ἐν τούτῳ τοῦ διηνεγκῶς τοὺς ἄλλους ἐλέγχειν	בְּכַמָּה טִפּוּחִים וְקִלּוּסִים הֱיִיתֶם מִתְקַבְּלִים
παιδιᾷ καὶ παλαίστρᾳ ἐξεδέχθητε;	בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ וְהַהִתְאַבְּקוּת הַזֶּה לְגַעוֹר תָּמִיד לַאֲחֵרִים
τί δὴ ταῖς τέχναις καὶ παραγωγαῖς; τί παιγνίαις καὶ εἰρωνείαις;	מִדַּת הִשַּׂגְתֶּם בְּתַכְכִים וּבְמִרְמוֹת מַה בְּדִבְרֵי קַנְטוּרִין וּבְדִבְרֵי גּוּזְמָא

1166 Quid hiulco rictu? dum haud parùm ringeretis? *Con i ghigni, frà tanto non poco facendo'l grugno da cane adirato?*

1167 Quid deniq;, dum pedetentim ad mugitus rugitusque, *Che cosa finalmente mentre pian piano à far i versi del bue e del lione,*

1168 Detrahendi aculeis, omnimodè instigaremini, sortiti estis? *Con le punture del biasimare e vituperare in tutte le maniere erate stimolati, havete conseguito?*

1169 Euge, quid mussitatis? *Allegramente che cosa mormorate fra' denti?*

1170 Satius esset, non me exulceràsse. *Meglio sarebbe non havermi giamai infistolito ò vero impiagato.*

1171 Non sunt irritæ meæ percunctationes: illarum namq; *Non sono indarno i miei interrogatorij. Perche*

1172 Laqueis & involucris implicati, *Con i lacci & inviluppi d'essi intrigati,*

1173 Neq; mutire, vel hiscere quidem, audent. *Ne far motto, ne tanto poco aprir la bocca ardiscono.*

1174 Atqui ego, quoniam nil attoniti assignant, *Però io poiche storditi niente assegnano:*

1175 Pro ipsis rursus aliquid edisseram. *In favor loro dall' altro canto qualche cosa discorrerò.*

1176 Vi-

τί χασμώδει σεσηρῷ; ἢ περὶ γὰρ μικρὸν τὴν ῥῖνα συστέλλοντες;	מַה בִּפְצוֹרֶת וּבִפְעוֹר פִּיכֶם׃
τί πάντως, βάδην πρὸς μυκηθμοὺς βρυχηθμούς τε,	סוֹף דָּבָר מַה הִרְוַחְתֶּם כַּאֲשֶׁר הוֹסַפְתֶּם מְעַט מְעַט
τοῖς τοῦ αὐτοκράτορος κέντροις, πάντα τρόπον παρακινηθέντες, ἐλάχετε;	לִנְעֹה וְלִנְהוֹם בְּכָל־פָּנִים בְּדָרְבָנוֹת אֲכִילַת־קוּרְצִין׃
εὖγε, τί μύζετε;	אָנָה מָה לַחֲשַׁתֶּם
Βελτιόνως ἂν εἴη, μήτι ἐμὲ ἐξηλκωκέναι.	מוּטָב הָיָה לָכֶם אִם לֹא הִמְרִיתֶם בִּי
Μηδαμῶς ἄκυροί εἰσιν αἱ ἐρωτήσεις μου· ταύτων γὰρ	לֹא שָׁוְא הֵן שְׁאֵלוֹתָי׃
παγίσιν ἑλίγμασί τ' ἐμπεπλεχθέντες,	כִּי בְמוֹקְשֵׁיהֶן וּבְפַחֵיהֶן נוֹקְשִׁים
μηδὲ γρύζειν μήτε χαίνειν γέτοι τολμῶσι.	לֹא יָכוֹל לַחֲרוֹץ אִישׁ אֶת לְשׁוֹנוֹ אוֹ לִפְתּוֹחַ פִּיהוּ׃
Καὶ μὴν ἐγὼ, αὖθ' ὅτου μηδ' ὁτιοῦν σφραγίζουσιν ἀπόπληκτοι,	אָמְנָם לְפִי שֶׁמִּתְמַהּוֹן לִבָּם הֵם לֹא יָדְעוּ דָּבָר
ὑπὲρ αὐτῶν αὖθίς τι διεξήσω.	אָנֹכִי שׁוּב אֲדַבֵּר מֵהֶם תַּחְתֵּיהֶם׃

R 5

1176 Videlicet, agaſones illi, ad ſtivam,

Cioè quei Mulattieri al manico dell' aratro

1177 Quàm ad literaturam, promtiores,

Più pronti ch'alla profeſſione delle lettere

1178 Dum mediocria aliorum menda exaggerant;

Mentre li mediocri errori altrui aggrandiſcono.

1179 Dum hunc prologum partim diſſonũ, & illud prooemium

Mentre che queſto prologo in parte eſſer di ſuono differente, e quel proemio

1180 Pariter ignobile, illud eſſe parergon;

Parimente ignobile, e' quell' altro eſſer giunta ſoverchia.

1181 Cùm hanc circumloquutionem, illam quoque clauſulam,

Mentre che queſta circonlocutione & anco quell'altra clauſula,

1182 Iſtud inſuper conſequens, juxta cauterium

E di più quella conſequenza ſecondo' l ronzino

1183 Cenſuramq; ſuam, mancum eſſe, ſecum concludunt:

E la cenſura ſua eſſere ſtropiate appreſſo di ſe concludono;

1184 Quid aliud iſthîc inſinuant, quàm ſuam immunditiem?

Che altro quivi danno ad intendere ſe non la loro immonditia.

1185 Quàm ſe ubivis ſua excrementa exhalare?

E ch'eſſi per tutto i ſuoi eſcrementi ſfiatono?

1186 Hic

Δηλαδὴ οὗτοι οἱ ὀνηλάται, πρὸς ἐχέτλην	וזה כי החמרים האלה
ἢ πρὸς γραμματικὴν προχειρότεροι,	יותר מוכנים הם אל היצל מן הלמוד
ἐν ᾧ μέτρια τῶν ἄλλων πταίσματα δεινῶσι,	בהגדילם טעיות אחרים בינוניות
εὖτε τοῦτον τὸν πρόλογον τῇ μὲν διάφωνον, τῇ δὲ προοίμιον ἐκεῖνο	ובאמרם בלבם כי יש הקדמה הזאת בלתי נאותה
ἴσως ἄσημον, τὸ δὲ πάρεργον εἶναι,	ופתיחה ההיא יחד הדיוטית ועראית
ὅταν ταύτην τὴν περίφρασιν, ἐκείνην δὲ περίοδον,	כי השאלת הלשון הזאת וסלוק ההוא
τοῦτο προσέτι ἀκόλουθον, καὶ τὸ καυθήλιον	גם הרדיפה הזאת בכויתם
καὶ τιμητὸν τὸ σφέτερον, χωλὸν εἶναι, παρ' ἑαυτοῖς συλλογίζονται·	וכערכם הן בלתי־שלמות
τί γὰρ ἄλλο αὖθι ἐπισημαίνουσιν, ἢ τὴν σφῶν αὐτῶν ἀκαθαρσίαν;	אין מודיעים אלא טומאתם עצמם
ἤδε πανταχοῦ τὰ ἑαυτῶν περιττώματα ἐξατμίζοντας;	ומעלים הבל פרשם:

1186 Hic ergo eſt actûs hujuſce exitus.

Queſto dunque è l'eſſito di queſt'atto.

1187 Dum aliis illuſtribus balbutientes ſtigmata imprimere parant;

Mentre ad altri Illuſtri queſti tartaglioni s'apparecchiano ad imprimere note d'infamia.

1188 Suam ipſimet ariditatem tumoremque ventilant,

La loro propria ſecchezza e gonfiatura ſuentolano.

1189 Et evaneſcunt in cogitationibus ſuis.

E ſuaniſcono ne' penſieri loro.

1190 Quocirca Mæcenates meos ſupplicibus precibus obſecro:

Per tanto i favorevoli Patroni miei con humili preghieri ſupplico:

1191 Ne ſtomachentur, ſi qui neoterici cavillatores

Che non ſi piglino à ſdegno, ſe alcuni moderni malignanti

1192 Hanc meam Januam ſuis probris ſint pulſaturi;

Queſta mia porta con le lor maledicenze batteranno,

1193 Eamq; rudibus, ut fuliginoſam inconditamque farraginem, inculcaturi.

E con de' baſtoni com'un affumicata e ſconcia maſſa la calpeſteranno.

1194 Forsan enim, quod devium eſt, emendabunt.

Perche forſe quello che ſuia dal dritto ſentiero, emenderanno.

1195 Sin ſecùs: necdum ægrè perpetiar;

Caſo che nò, ne anche me l'haurò à male.

1196 Ali-

Αὕτη τοίνυν ἡ ταύτης τῆς πράξεως ἔξοδός ἐστιν·	על כן זה קץ הענין הזה
ἐνόσῳ ἑτέρους λαμπροὺς ψελλίζοντες στιγματίσαι μηχανῶσι,	המגמגמים האלה חושבים לקעקע קעקע לאחרים
τὴν σφετέραν ξηρότητα καὶ τὸ φύγεθλον λικμῶσι,	זרו יבשותם ונפיחתם עצמם:
καὶ ἐν τοῖς διαλογισμοῖς αὐτῶν ματαιοῦνται.	ויהבלו במחשבותם:
Δι' ὃ τῶν ἐμῶν Μαικηνάτων ἱκετεύων δέομαι,	לכן בתחנה ממאהבי ואלופי
τὸ μὴ ἀγανακτῆσαι, εἴ τινες νεωτερικοὶ σοφισταὶ	אל ירגזו אם קצת לועזים אחרונים בני יומא
ταύτην τὴν θύραν μου τοῖς ἑοῖς ὀνειδισμοῖς προσωθήσουσι,	יקישו על שערי הזה בחרפותם
καὶ ῥάβδοις αὐτὴν, ὥσπερ ἀσβολώδη ἀσύντακτόν τι χιλὸν, ἐπειςάξουσι.	ויקפו אותה במקלות כמו מפוחמה ומעשה בורים:
Ταχὰ ποτὲ γὰρ τὸ ἄβατον ἐπανορθώσουσι·	כי שמא יגיהו בה השגיאות
εἰ δὲ μή, καὶ αὐτὸ μήπω χαλεπῶς λήψομαι,	ואם לא אף על פי כן לא אצטער

1196 Aliquam, diu utcumque cornua reprimam.

Per qualche tempo com' vnque si sia riprimerò le corna.

1197 Quota enim est hæc, ut sospes, inter tot Aquilas periclitantes, sit Phœnix?

Poiche qual è questa Fenice che sia salua tra tante aquile che corrono rischio.

1198 Quanquàm, ni resipiscant, næ ipsi vapulabunt,

Benche se non si rauuedonò, certo essi leveranno delle botte

1199 Fustibus & flagris: ut potè quibus propediem,

Con de bastoni e flagelli, come quelli à quali frà pochi giorni

Tincta Lycambæo sanguine tela dabo.

Darò l'arme tinte nel sangue Licambeo.

1200 Læti completi labores!

Liete ò gusto se sono le fatiche adempite.

Peroravi.

Ho finito di ragionare.

FINIS.

ἀλλ' ἄρα ἐπὶ χρόνον ὅπως δήποτε τὰ κέρατα πέσω.

כי־אם זמן מרה אחשוך הקרנות ר״ל אחריש ואתאפק:

πόση δὲ αὕτη, ὥς τε σῶον μεταξὺ τοσούτων ἀετῶν κινδυνευόντων τὸν φοίνικα ἔσεσθαι;

כי כמה פעמים נראה שבין רבים הנשרים מסתכנים החול הוא בשלום:

ἢν καὶ, ὅτι μὴ ἀνανήψωσι, καὶ αὐτοὶ τυφθήσονται

ברם אם לא ישובו ילקו:

Βακτηρίαις τε καὶ φραγγελίοις, οἷς δὴ ἐν βραχεῖ τὰ βέλη ἐν τῷ λυκαμβαίῳ αἵματι βαφθέντα διδώσω.

בקולפות וברצועות ואתן להם מקץ ימים אחדים חצים צבועים בדם של ליקמבוס

Φαιδροί τε οἱ πόνοι τετελεσμένοι εἰσίν.

יגיעים נשלמים נעימים:

Ἐῤῥηκα.

תם ונשלם:
שבח לאל בורא עולם:

EMENDANDA.

In Hebraicis Sententiis.

Sententiâ 5. lege יוֹתֵר *. decimam nonam ſic immuta, ut cæteris linguis reſpondeat;* פְּרוֹק חַטְאוֹתֵיךְ בִּצְדָקָה לִהְיוֹת נָקִי. *32. l.* קְבוּרָתָהּ & בְּנֵי, *l.* בְּנֵי. *73.* וְהָדָר *78. l.* מַמְלְכוֹת, *128. l.* וְכִבְּרוּךְ *151. l.* בְּעֵשֶׂב *217. l.* לִבּוֹ *268. l.* יֶאֱנְפוּ *305. l.* יְגָרוּשׁ *316.* לְהִתְגַּלּוֹת *348. l.* בְּגִרוּפִים *360. l.* מִשְׁתְּלִים מְדוּיל יְדִיהּ *367. l.* בְּרֹמְמוּתֶיהָ. *395. l.* בְּצַוַּאר *525. l.* בָּנִים. *623. l.* בָּרָז *732. l.* נְשָׂאָה. *752. l.* אֲבוֹת *793. l.* בְּנֵי. *815. l.* עֲקוּמִים. *947. post* שְׁנָתַיִם *inſere* הַטּוֹבָה. *998. l.* וּבְאִסְטוּלָא *1042. l.* מְלוּחוֹתֵינוּ. *1084. l.* גְּמוּלִים. *1098. priora verba malim ſic diſponere :* כְּמוֹ שֶׁנִּדְּפוּ עָלֵי הַלְּבָנָה מִן הָרוּחַ:

In Græcis.

Pag. 5. lin. 24. leg. ἀσφαλὴς. *27. lin. penult.* ἔμπροσθεν. *39. lin. 8.* καταφρόνησιν. *lin. 14.* διχοστασίαι. *67. lin. 18.* ἐνιελῶν. *lin. penult.* ἐπεισά- *75. lin. 19.* Ὃ ἂν ψηφίσῃ. *79. lin. 11.* προσκαλεῖ. *89. lin. 4.* σκυλευόμενος. *91. lin. 14.* νοῦς *lin. 17.* τεταραγμένη *115. lin. 21.* τρόφιμοι *117. lin. 10. dele* ' *ante* Τοῖς *121. lin. 5.* τὴν *125. lin. 6.* κέρκαξ *lin. 13.* βότρυες *127. lin. 15.* Τῶν ὁμογόνων *137. lin. 21.* ἐναντίᾳ *141. lin. 12.* πηλώδει *143. lin. penult.* εἰς τὰ [illegible] νόμια ἤγουν οἱ βούκολοι. *167. lin. 10.* στερωθὲν *lin. 13.* δύσιν *lin. ult.* ἀπολαύνης. *175. lin. 16.* ἐνοίκοις καὶ τοῖς προσηλύτοις *181. lin. 6.* τῷ *lin. penult.* ἕκαστον *193. lin. 7.* Τοῖς τε *lin. ult.* ἐπωνόμαζεν *197. lin. 12.* Ἐν *201. lin. 4. pro* τα *lege* ἐν *205. lin. 17.* θαλάμην, ἐν τῇ στοᾷ, *209. lin. 2.* φυσητῆρσι, *213. lin. 10.* κυλινδρώδει *215. lin. 15.* ἀπολέγει. *221. lin. antepen.* διαιτῶν *229. lin. 8.* Ὁμω- *231. lin. 5.* ὃν *lin. 15.* Οὐ *233. lin. 17.* Εἰ *241. lin. 4.* Εὐηθες *lin. antepen.* σώματα. οὕτως *245. lin. 4.* Ὑπὲρ *247. lin. 4.* ἔξω *249. lin. 7. poſt* ἀγνοεῖν· ἄρα οὖν χαιρέτω. *lin. 10.* οὗ *lin. antepen.* τοῦδε *253. lin. 16.* (οἵτινες ἑαυτοῖς μὲν *lin. 17.* λυγκικὸν βλέπουσι) *255. lin. antepen.* ἀλλά.

In Latinis.

Paginâ 192. lin. 10. legendum, Sternutat

236. lin. 2. pœna,

In Italicis:

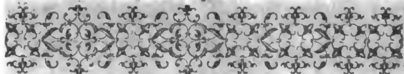
Pag. 48. *Sententia, quæ* 269. *poſita eſt,* 264. *eſſe debet: ut cætera latinis quoq; ex ordine reſpondeant.*

DIATRIBA

De

COMPENDIOSA
ET FACILI LINGUAM
HEBRÆAM ET CHALDÆAM
CONDISCENDI

RATIONE.

I.

D facilem, & simul solidam linguæ Hebrææ addiscendi rationem; præcipuè requiritur, ut id Gradatim fiat & Ordine; ne quis vel omnia simul, vel postrema primùm aggredi præsumat. Paulatim enim oportet ad id quod summum est pervenire. Nec potest promovere ad majora, qui neglectis prioribus pergit ad posteriora.

II. Qui proinde perfectionem aliquam in Linguæ Hebrææ studio consequi, & ad culmen ejus pervenire cupit, is novisse debet, quinam hic sint observandi Gradus, quâ ratione in singulis pes sit figendus, atq; ab uno ad alium conscendendum. Non enim agimus nunc de levi illo, & superfunctorio linguæ hujus studio, prout id hodiè vulgò à plerisque tractari solet, doctis pariter & indoctis, dum in Conjugationum & Declinationum, cæterarumque Grammaticæ partium mediocri cognitione, Radicum Biblicarum investigatione, & Communiorum vocabulorum intelligentia, A & Ω, prora & puppis ejus ponitur; sed de exacta & plenaria ejus notitiâ, quâ, & Biblia Sacra, & cæteros Hebræorum libros, quocunque stylo, quacunq; Dialecto scriptos, quis legere, atque ita in penitissima Gentis & Linguæ adyta ac recessus penetrare, tum etiam genuino & puro stylo scribendo eos imitari potest.

III. Hoc studium, ut latè se ad universos Judæorum libros, Hebræâ pariter & Chaldæâ linguâ scriptos, extendit: ita plures & distinctos habet gradus, quorum nullus sine damno præteriri aut superscandi potest. Gradus autem constituo sequentes: I. est *Lingua Hebræa* pura & nativa, prout ea in Sacris Bibliis est comprehensa. II. *Lingua Chaldæa*, ut ea, purissimè quidem in Danjelis & Esræ capitibus aliquibus, minùs purè, differenter tamen, in Targumim sive Paraphrasibus Bibliorum Chaldaicis, continetur. III. *Studium Rabbinicum* vulgare librorum sine punctis. IV. *Masora*, sive Critica Hebræorum sacra. V. *Studium Talmudicum librorum antiquiorum & secretiorum*, quales sunt *Talmud* utrumque, Babylonicum & Hieroso-

lymitanum, *Medraſchim* item ſive Commentarii Allegorici & Cabaliſtici. Hi & quoad res, & quoad ſermonis genus, omnium ſunt difficilimi. VI. *Styli Hebraici exercitium*. De ſingulis his gradibus ordine pauca.

I.

DE LINGUÆ HEBRÆÆ STUDIO.

I. PRimum gradum, atque ita fundamentum totius ſtudii pono in cognitione linguæ Hebrææ puræ, tanquam matris cæterarum tum Dialectorum, tum etiam Linguarum omnium. Hujus ſpecimen perfectiſſimum extat in Sacris Bibliis Hebraicis, iiſque ſolis. Nam præter illa nullum alium antiquum Judæi habent librum, qui linguâ Hebræâ purâ ſit conſcriptus, vetuſtis ipſorum monumentis omnibus, injuriâ temporum, & gravitate perſecutionum ac exiliorum, collapſis & deperditis.

II. Linguam Hebræam compendio qui vult diſcere, eum à Legendi ratione incipere eſt neceſſe, quæ petenda ex Grammatica. Hic verò ſuadeo, ut quis, quantum fieri poteſt, Grammaticâ utatur unâ, & Authore uno. Nihil enim magis noxium, quàm per multa præcepta, & multos authores volare, præſertim in ipſis initiis. Optimè in hunc ſenſum dixerunt veteres Hebræi, דְּלָא גָמְרֵי מֵחַד רַבָּה לָא נִתְקַיְּמָה תוֹרָתָם בְּיָדָם *Qui non diſcunt à Præceptore uno, in illorum manibus Lex non eſt ſtabilis*, hoc eſt, illi nihil ſolidi addiſcunt, nullam ſolidam acquirunt eruditionem & ſcientiam. Grammaticâ ergo utatur primò, vel *Cardinalis Roberti Bellarmini*, vel, *Epitome Grammaticæ JOHANNIS BUXTORFII*, impreſſâ Baſileæ apud Ludovicum König in 8. Hac tamen eum potiùs, quàm illâ, uti malim ideò; *primò*, quia per ſe eſt brevis & valdè ſuccincta, captui diſcentium accommodata: *deinde*, quia, ubi ulterius progrediendum erit; ejusdem Buxtorfii pleniore & perfectiore Grammaticâ uti cogetur, & aliis ejus ſcriptis per univerſum hoc ſtudiū. Quantum autem laboris & tædii ſit compendium, ubique eodem

dem Authore, iisdem præceptis, eadem methodo uti posse, satis dici nequit.

III. Ad legendi itaque rationem acquirendam, Tyro in hoc studio ex dicta Epitome Grammatica memoriæ insculpet Literarum & Vocalium nomina, figuras & potestates, atque ut citiùs imprimantur, & firmiùs inhæreant, calamo singulas pingere & effingere poterit. Hinc ad vocales cum consonis conjungendas, & syllabas componendas accedet. Apud Hebræos consona semper inchoat syllabam: Vocalis longa cum una littera, syllabam constituit: Vocalis brevis duas consonas conjungit. Inde statim ad lectionem tentandam perget. Ad hoc repetenda sunt quinque priora Grammaticæ capita.

IV. Exercitatio lectionis fiat conjunctim in formis Conjugationum in Grammatica, & in Sententiis Mercurii Quadrilinguis. Nam, cùm utraque sint à Tyrone ediscenda & memoriæ infigenda, tantò facilius deinceps id fiet, si exercitatio hæc lectionis in dictis argumentis præcesserit. Primum tamen omnium tentamen velim esse in Conjugationibus; *primò*, quia ibi legendi modus est facilior, quùm eædem literæ & voces repetantur, unâ duntaxat aut alterâ syllabâ immutatâ: 2. quia facilitatem statim sequitur aliquis profectus: 3. quia profectus iste amorem studii generat, & continuationem urget: 4. quia utilitatem aliquam simul affert, ad tanto minore cum labore Conjugationes ediscendas.

V. Exercitatio hæc lectionis, sive privatim fiat à discente solo, sive præeunte præceptore, fiat clara voce, non per meditationem aut confusam mussitationem, ut convenienti pronunciationi rectiùs assuescat, & linguam tantò expeditiorem ad peregrinam linguam proferendam reddat: *deinde* sit continuata, quotidiè minimùm per horam, nec dies ullus sine exercitio abeat: *tertiò*, fiat tamdiu, donec habitum aliquem lectionis adeptus fuerit, neque priùs ulterius progrediatur. Tota hæc exercitatio intra mensem, ad summum, perfici poterit.

VI. Promptitudine aliquâ in Lectione adeptâ, ulteriùs pergendum, Lectio in sententiis continuanda, & cum ea conjungenda sententiarum duarum, trium vel quatuor Interpretatio, pro discentis vel captu, vel diligentia; accedendum quoque nunc ad Conjugationes verborum memoriæ mandandas.

VII. Quamprimùm itaque Tyro ad interpretationem accesserit, simul quoque incipiet Paradigmata verborum me-

moriæ mandare, quotidiè unam ad minimum formam, initium faciendo à verbis perfectis. Has ubi tenuerit, statim præceptor, ex lectis & expositis sententiis, Verba omnia perfecta seliget, atq; ad paradigmata applicare docebit, quo ipso omnia accidentia, & ipsam radicem, discipulus uno momento perfectissimè cognoscet. A' verbis perfectis similis progressus fiet ad verba imperfecta, quotidie eas radices ex sententiis excerpendo & examinando, quarum formas & paradigmata discipulus memoriæ jam commiserit. Cum hac continuatione accrescet paulatim sententiarum exponendarum numerus. Notandum autem, in primo hoc cursu Verba tantùm nuda & simplicia esse consideranda, non cum Affixis Pronominibus conjuncta.

VIII. Circulo conjugationum absoluto, & ostensâ nudorum Verborum ad paradigmata applicandorum, & resolvendorum ratione, explicabit deinde præceptor quoque Pronominum cum Verbis rationem, Nominum item & Pronominum doctrinam tractabit, ostensâ primùm, juxta Præceptorum doctrinam, nudâ ipsorum de numero in numerum declinatione, prout varietas formæ singularis id admittit. Si Pronomina adjuncta fuerint, ea separabit, & Nominis formâ absolutâ inventâ, Nomen flectetur per numerorum differentiam. Voces indeclinabiles, quia paucæ sunt, nudo tantùm indicio indigent.

IX. Atque ad hanc exercitationem sufficient dicti duo libelli, Mercurius sc. quadrilinguis, & Epitome Grammatica. Hunc autē cursum ubi absolverit, & generalem linguæ cognitionem assecutus fuerit (sive totum Mercurium absolverit, sive non: quamvis satius esset, ut totū absolveret cum cursu Epitomes Grammaticæ) suadeo, ut ad Libros Biblicos legendos se accingat. Nam hic totius hujus studii est finis, ut Verbum Dei eâ linguâ exaratum intelligere queamus. In his solis totius linguæ Hebrææ puritas, elegantia, & nitor conspicitur. Hi omnium rerum Hebraicarum, omnium statutorum, rituum, dogmatum, &c. principium sunt & fundamentum. Ad Biblici styli normam sc[illegible]am stylus, si quis in eo excellere cupit, formandus est & fingendus.

X. In libris Biblicis initium fieri poterit, ut communiter solet, à Psalterio. Hic verò jam plures difficultates & anomaliæ, vocesque irregulares se offerent, quàm in Sententiis, ubi analogia Grammatica servata. Harum rationem cùm aliquo

modo

modo perceperit, ad vocum quoque conjunctarum explicationem erit pergendum, Syntaxis examinanda, Hebraismi explicandi, Anomaliæ quælibet enucleandæ, Accentuum distinguentium ratio, & quicquid ad absolutam Grammaticæ tractationem facit, exquisite tractandum.

XI. Ad hæc autem pluribus & plenioribus jam opus est subsidiis & instrumentis. Requiritur Perfecta Grammatica, quæ hæc omnia perspicuè & perfectè tradat: requiruntur Lexica commoda, in quibus Radices investigari, & significata vocum addisci possint. *Grammaticam* autem hactenus nullam vidi pleniorem & perfectiorem, quàm *Thesaurum Grammaticum JOHANNIS BUXTORFII*, editum Basileæ apud Ludovicum König/ in 8. In eo enim cùm vocum singularum natura & proprietates, omnesque anomaliæ speciales, exactissimè & minutissimè explicantur, tum Vocum conjunctarum ratio & elegantia ita accuratè & copiosè pertractatur, ut vix quicquam intactum relictum videatur, quod desiderari, vel discentem remorari posset. *Lexica* sunt varia; Commodissimè tamen ab initio adhiberi poterunt ejusdem BUXTORFII Lexica; & primò quidem ejus *Manuale Hebraicum* in 12. in quo omnes Voces tam Primitivæ quàm Derivativæ, quotquot in Sacris Bibliis extant, cum nudis illarum significationibus proponuntur: deinde ejusdem *Lexicon Hebraicum* in 8. in quo Vocum significata insuper exemplis copiosè illustrantur, & plurima loca difficilia ex Hebræorum Commentariis explicantur. Hoc Lexico vel propter Mercurium est opus; quia adjunctum est ei Lexicon breve Rabbinicum, communiora Vocabula continens, quæ in Rabbinorum Commentariis passim occurrunt. Fieri autem non potuit in Mercurio, quin plurimæ ex Rabbinis & Chaldæa etiam lingua ei inserantur voces, ob varietatem materiarum & vocabulorum, quæ ex Lingua Hebræa, ut in Bibliis est comprehensa, omnes peti minimè potuerunt. Præter hæc verò sunt & alia Lexica utilissima & optima, magisque prolixa atque copiosa, ut *Thesaurus linguæ Sanctæ Santis Pagnini, editus Lugduni in fol.* Item, *Arca Noæ, sive Thesaurus Linguæ Sanctæ Marci Marini, edit. Venet. apud Johannem Degaram*, An. 1593. (Hæc duo Biblicas tantùm voces continent & explicant:) *Lexicon Pentaglotton, Hebraicum, Chaldaicum, Syriacum, Talmudico-Rabbinicum & Arabicum, Valentini Schindleri*, edit. Hanov. 1612. Hoc Lexicon debitâ suâ laude nequaquam

quam defraudandum: sed quàm mancum, mutilum & imperfectum sit in Chaldaicis, Talmudicis & Rabbinicis, docebit *Lexicon Chaldaicum, Talmudico-Rabbinicum JOHANNIS BUXTORFI*, propediem, Deo dante, proditurum.

XII. Hæc studii Hebraici exercitatio tamdiu continuabitur, donec quis Sacra Biblia sine hæsitatione Grammaticè intelligere, & mediocriter, atque majori ex parte, interpretari possit. Nam ineffabile est, quantum in totius Linguæ, & sequentium partium studio, adjumentum afferat, si quis bonus sit Grammaticus, & bonus textualis. Unde Judæi supra omnes eum efferunt, qui bonus est *Baal pasuk*, ut ipsi loquuntur, h. e. textualis & Grammaticus. Proinde, licet quis ad linguam Chaldæam & Rabbinos accedat, nunquam tamen hoc studium deponendum & abji iendum.

XIII. Nullam autem certam periodum huic studio assignamus & determinamus hac vice; id vel Præceptoris prudentiæ, vel Discentis diligentiæ committentes. Ab hoc autem gradu, ubi quis sufficienter in eo confirmatus fuerit, proximum est, ut scandat ad secundum, Linguæ sc. Chaldææ studium.

II.

DE LINGUA CHALDAEA.

Linguæ Chaldææ studium, Linguæ Hebrææ studioso ideò quoque est necessarium: primo, quia Capita quædam in Danjele & Esra hac linguâ sunt exarata, quæ lectu & intellectu æquè sunt necessaria, atque cæteræ Bibliorum Sacrorum partes: deinde, quia multi utilissimi atque adeo antiquissimi & præstantissimi Hebræorum libri, eâ sunt scripti: tertiò quia etiam vulgares & recentiores Rabbini subinde scriptis suis multa Chaldæa inserunt; unde ad illorum lectionem nemo feliciter unquam accedet, qui non Chaldææ quoque linguæ cognitione tinctus & imbutus fuerit.

II. Habet Lingua Chaldæa easdem Literarum & Vocalium figuras cum lingua Hebræa, eandem etiam legendi rationem

nem

nem ferè sequitur: unde hîc de ejus Exercitatione potissimùm agendum.

III. Primum hujus linguæ tentamen fit in Danjele & Esra, quia in his lingua pariter est facillima & purissima; cum interpretatione & usu conjungantur Præcepta Grammatica, eodem modo, & eadem methodo, ut in Lingua Hebræa, à Verbis incipiendo, & ad reliquas Orationis partes progrediendo. Præcepta hîc nec sunt tam multa, nec tam difficilia, ut in Lingua Hebræa, Anomaliæ pauciores, unde ipsa Lingua quoque facilior.

IV. Propter conformitatem autem suadeo, ut hîc quoque utaris *Grammaticâ Chaldaicâ & Syriacâ JOHANNIS BUXTORFII editâ Basileæ, apud Ludovicum König*/ quæ eandem habet methodum, eadem præcepta cum Grammatica Hebræa, unde longè faciliùs eam intelliges, eique assuesces. Ad Danjelem & Esram legendum sufficiet ejusdem Lexicon Hebraicum & Chaldaicum in 8. cujus antea facta mentio. In his duobus libris omnia Vocabula explicata invenies, quæcunque in Daniele & Esra occurrunt. Modum exercendi docebit tertius liber dictæ Grammaticæ, qui Praxin hujus linguæ ostendit, & exemplis illustrat.

V. A' lectione Danjelis & Esræ transitus fiet ad Targumim, sive Paraphrases Bibliorum Chaldaicas. Harum authores præcipui sunt Onkelos & Jonathan, quorum ille Quinque libros Mosis, hîc Prophetas, transtulit: uterque paullo ante tempora Christi floruit. Hagiographorum authores sunt obscuriores, recentiores, & his quoque impuriores. In omnibus autem linguæ pristinus nitor multùm à Danjelis & Esræ puritate deflexit. Unde pluribus quoque observationibus Grammaticis ad Paraphrastas legendos est necesse. Initium fiat ab Onkelo, tamquam facillimo, & qui præ cæteris omnibus Textus Hebræi literam pressè sequitur. Post Onkelum sequatur Jonathan, Prophetarum Paraphrastes. Hunc Hagiographa, quorum authores sunt diversi, stylo quoque & sermonis genere differentes: in quibus omnibus & singulis, dialecti differentias observare decet.

VI. Nam, ut hoc obiter hoc loco moneatur, Chaldaicæ linguæ dialectus triplex est, Babylonica, Hierosolymitana, & Syriaca in specie sic dicta. *Babylonica*, quæ in florentissimo Babyloniæ regno floruit, & puritatem elegantiamque summam

adepta fuit, ita ut reliquorum dialectorum merito statuatur norma, amussis & fundamentum. *Hæc vel est Purior & Antiquior, vel Posterior. Prior* sive antiquior, quæ tempore exilii Judæorum in Babylonia viguit, in qua Daniel & Esra Prophetæ, magnam suæ historiæ partem conscripserunt, quam etiam Jeremias tenuit, ut ex particula ista Epistolæ Syriacæ liquet, quam ad Judæos, in Babylonico exilio viventes, conscripsit, Jer. 10, 10. *Posterior,* quæ aliquot annis centenis postea, tam in Babylonia quam in Judæa, inter reduces Judæos usitata fuit, ac longè à priori nitore recessit, propter regnorum ac diversorum populorum commixtionem. *Estq; vel Targumica vel Talmudica. Targumica,* quâ Targumistæ, id est, Paraphrastæ & interpretes Chaldaici Veteris Testamenti usi sunt in Translatione Chaldaica; Onkelos quidem in Legem, & Jonathan in Prophetas priores, Posteriores, & duodecim minores. *Talmudica dialectus est,* quâ Talmud Babylonicum in Babylonia conscriptum est. Fieri hoc cæptum 500. annis post vastatum Templum secundum, ab illis Judæis, qui post captam Urbem Hierosolymam à Tito, in Babyloniam fuerunt profugi, & Legem Judaicam ibi in Scholis publicè docuerunt. Absolutum fuit illud opus circa annum 500. post Christum natum. Interea Babylonia quoque insigniter vastata, turbata, & ex variis populis mixta ac confusa fuit, veluti vicinis Ammonitis, Moabitis, Persis, Arabibus, Aegyptiis, & aliis, per quos prisca illa Babylonica seu Chaldæorum lingua sic corrupta fuit, ut vestigia duntaxat ejus in Opere Talmudico appareant. *Hierosolymitana* dialectus est, quâ usi fuerunt Judæi Hierosolymis, & in terra Judææ, postquam ex Babylonia fuerant reversi. *Estq; vel simpliciter Hierosolymitana, vel Syro-Hierosolymitana, quæ & in specie Syriaca, vel Syra Comagena seu Antiochena dicitur. Simpliciter Hierosolymitana* est, quâ Targum librorum Hagiographorum, ut Jobi, Psalmorum, Proverbiorum, & quinque *Megilloth* sive libellorum, nempe Ruth, Threnorum, Cant. Canticorum, Esther & Ecclesiastis conscriptum est. Tum etiam speciale Targum in quinque libros Mosis, quod in specie, Targum Jeruschalmi sive Hierosolymitanum appellatur; item aliud eorundem librorum Targum, quod Jonathanis nomen præfert, qui verò nequaquam est Jonathan ille priscus, qui Prophetas interpretatus est. In his tamen ipsis quædam locutionis differentia est, & maximè in rebus ipsis, ut plures & diversi ipsorum authores omnino

fuisse

fuisse videantur. Targum Jobi & Psalmorum antiquius est, ut & in rebus, respectu reliquorum, purius. Targum Proverbiorum ab his est differens, & multos habet Syriasmos, id est, Verba & phrases cum Syriaca Antiochena ex æquo convenientes. Targum in quinque Megilloth seu libellos, his omnibus posterius est, &c. Hæc dialectus pleraque ex parte cum Babylonica posteriore convenit, in quibusdam tantùm discrepat. Habet & plura vocabula Græca & Romana, quam priores paraphrastæ. Ad hanc quoque dialectum pertinet Talmud Hierosolymitanum, liber Zohar, quædam Medraschim, &c. *Syriaca in specie* sic dicta est, quæ etiam Syra Comagena sive Antiochena dicitur, quia ex Antiocheno tractu in reliquas Syriæ partes propagata, amplissimum post reliquas dialectos usum obtinuit. Eâ Novum Testamentum, post Apostolorum tempora, descriptum est. Sed hæc sufficiant de Dialectis linguæ Chaldææ, quarum differentia passim in Grammatica Chaldaica & Syriaca BUXTORFII indicatur, atque sub finem ejus in praxi ipsâ exemplis demonstratur.

VII. Quià verò Paraphrastarum horum translatio, inordinatâ & confusâ punctatione ab imperitis punctatoribus & librariis insigniter deformata est & perturbata, ideò haud parum interest, quanam editione in lectione Paraphrastarum utaris. Editiones Venetæ in fol. quotquot prodierunt omnes, corruptissimæ sunt, & infinitis mendis plenæ. Malo huic doctissimorum virorum ope medela afferri cæpta est in laudatissimo illo Opere Bibliorum Regiorum. Sed præterquam quòd exemplaria nunc sint rara, non cujusvis est tam carum & pretiosum opus comparare, neque etiam omnia in eo castigata sunt & emendata. Suaserim ergo, ut quis utatur Bibliis Buxtorfianis editis in fol. Basil. Anno 1620. apud Ludovicum Regem, sub titulo; *Biblia Hebraica & Chaldaica, cum Masora quæ Critica Hebræorum Sacra est, Magna & parva, ac selectissimis Hebræorum interpretum Commentariis, &c. In his nunc primùm post quatuor editiones Venetas Textus Chaldaicus à deformitate punctationis, & pravitate vocum innumerarum vindicatus, &* Studio fido & labore indefesso *JOHANNIS BUXTORFII, &c.*

VIII. Ad lectionem horum Targumim commoda quoque extant subsidia; quæ novisse & adhibere, magnum laborum est compendium. *Subsidia ista sunt vel Generalia, vel Specialia. Generalia* subsidia voco Lexica Chaldaica huc facientia,

qualia sunt, *Lexicon Chaldaicum & Syriacum JOHANNIS BUXTORFI* F. quo Voces omnes tam primitivæ quàm derivativæ, quotquot in Universis V. T. librorum Paraphrasibus Chaldaicis, & N. T. Syro extant, explicantur, &c. Editum hoc est Basileæ in 4. apud Ludovicum Regem, Anno 1622. Hoc ad Paraphrases legendas sufficiet abunde: nulla enim vox occurret, cujus explicatio illic non extet. Poterit tamen quis etiam adhibere antè commemoratum *Lexicon Schindleri*; sed in eo haudquaquam omnes voces reperiet. *Specialia* subsidia sunt sequentia; *Interpretatio Paraphrasium Chaldaicarum Latinarum*, si haberi possit. Extat autem in Opere Regio. Librorum quorundam particularium interpretationem ediderunt nonnulli cùm notis, quæ non carent suo fructu. *Paulus Fagius Latinè vertit Paraphrasin Chaldaicam Onkeli in Legem, annotationibusq; illustravit*, edit. Argentorati Anno 1546. *Johannes Mercerus, Professor Regius Lutetiis, edidit Duodecim Prophetas minores Chaldaicè cum Versione Latina & Notis*, Parisiis apud Carolum Stephanum, Anno 1557. *Osvvaldus Schrekenfuchsius edidit Canticum Canticorum & Ecclesiasten Salomonis Chaldaicè cum Versione Latina*, Basileæ apud Henrich. Petri, Anno 1553. Ejusmodi libri si qui alii quoque prodierint & prodeant, diligenter ab hujus linguæ studioso sunt conquirendi. Plurimùm etiam adjumenti adferet ad Paraphrases Chaldaicas JOHANNIS BUXTORFII Lexicon Chaldaicum majus, quod nunc sub prælo, & ejusdē Commentarius propediem, Deo dante, edendus, sub titulo; *JOHANNIS BUXTORFII Babylonia, sive Commentarius Criticus in Universas Paraphrases Chaldaicas, quo non solùm infinita menda & corruptelæ, quæ in Targum Editionum Venetarum occurrunt, sub censuram vocantur, & ex Analogia Grammatica, ex ipsius linguæ natura & fundamentis, ex locorum denique collatione emendantur, sed & Variarum editionum Venetarum, Bibliorum Complutensium, Regiorum, &c. differentiæ conferuntur & examinantur, &c.* Hac viâ in linguâ Chaldaicâ, procedens, & his subsidiis instructus, brevissimo temporis spatio, DEO benedicente, magnos progressus faciet.

III. DE

III.

DE STUDIO RABBINICO.

I. Fundamentis in utraque linguâ, Hebræâ & Chaldæâ, benè jactis, tutò quis accedere poterit ad Rabbinorum scripta legenda. Et quò confirmatior in illis fuerit, eò celeriùs & feliciùs hîc quoque proficiet. Nam qui bonus est Grammaticus, & Sermonis quoque mediocrem notitiam in significatis & idiotismis intelligendis possidet; is, visâ aliquâ sententiâ sine punctis scriptâ, facilè sensum ejus divinabit, &, sensu cognito, puncta secundum leges Grammaticas adjiciet.

II. Hic verò per Rabbinos, non intelligimus veteres illos Talmudicos & similes, qui sermone magis Babylonico quàm Hebraico, eoque corrupto & difficillimo, usi sunt. Sed vulgares & recentiores, quales ferè sunt Commentatores Biblici, Philosophi, Historici, Theologi. Ab his, tanquam facilioribus, incipiendum in studio Rabbinico. Nam communiter uti solent sermone Hebraico, in paucis tantùm idiotismis ab eo recedentes, & peculiaribus vocibus utentes, ut in seqq. videbimus.

III. Hujus studii exercitatio instituatur præeunte Præceptore vel vivo, vel muto. Nos hîc breviter utrumque modum delineabimus.

IV. Præceptor, qui discipulum rationem legendi sine punctis vult docere, lentè procedat, & sequenti utatur methodo. Primò omnium sententiam unam & alteram sine punctis discipulo proponat, sensum ejus ei Latinè exponat, si aliqua à Biblico sermone differentia, vel peculiaris ibi vox Rabbinica lateat, significet, & declaret, exinde jubeat discipulum sententiam illam scribere, & calamo puncta ei addere, ac denique eâdem sine punctis iterum exhibitâ, legere & interpretari. Ubi discipulus in punctando erravit, præceptoris erit ei errorem indicare, & ex Grammatica rationem ei demonstrare & inculcare. Continuetur hoc per aliquot dies.

V. Ubi gustum aliquem in sententiis punctandis perceperit,

perit, ad continuum aliquem textum, & scriptum Rabbinicum deveniat. Hic ante omnes suaserim eligere Commentatores Biblicos, quales sunt R. Salomon Jarchi, R. Abraham Aben Esra, & R. David Kimchi, & ex his initium fieri à R. D. Kimchio, qui simplicissimus est & purissimus. Commodissimi autem ad hoc institutum sunt Commentarii in Prophetas minores. Ex his seligatur unus, isque brevissimus, ut est Obadias vel Jonas, & ut in primo tentamine dictum, explicet Præceptor discipulo quotidie aliquot lineas, quæ declaratione opus habent declaret, jubeat iterùm ea quæ explicavit scribere, punctare, & tum eadem sine punctis ex libro legere & interpretari. Continuetur hoc per aliquot septimanas in uno & altero Propheta.

VI. Incredibile dictu est, quantum hoc punctationis exercitium, cùm ad confirmationem præceptorum Grammaticorum, tum ad certam & solidam lectionem Rabbinorum momentum adferat. Nam quotiescunque in punctatione dubium est & hæsitatio, ad præcepta Grammatica est recurrendum, ratio ibi investiganda, quo ipso fit, ut quæ hoc pacto memoriæ impressa sunt, nunquam excidere possint. Ad certiorem etiam & solidiorem Rabbinorum lectionem, mirum quantum conducat hoc exercitium. Qui ex usu rationem hanc legendi acquirunt, ut Judæi, nunquam ita correctè & emendatè legunt, ut ii qui artem hanc ex fundamentis Grammaticis addiscunt. Hinc ex centum Judæis vix unum reperies, qui emendate & secundum artem possit legere. Communiter enim ex usu tantùm linguam addiscunt, & Grammaticæ sunt imperiti. Ita qui ex Christianis laborem hunc subterfugiunt, & sine præjactis fundamentis hisce sine punctis legere velle præsumunt, nunquam prompti & expediti fiunt in hoc studio, sed ad primam quamque vocem difficiliorem impingunt, &, ut mus in pice, hærent. Sine pennis volare est difficile.

VII. Cùm Præceptor viderit, discipulum correctè satis punctare posse, tùm labore hoc eum sublevare poterit, & sinet eum illa, quæ ei Interpretatur, domi solùm repetere, & deinde in præsentia ipsius reddere, ut anteà.

VIII. A lectione R. Davidis Kimchii, qui Grammaticus est, poterit etiam accedere ad Aben Esram, qui Philosophus est & Astronomus præcipuè, ab Aben Esra ad R. Salomonem, qui Theologum agit, & subinde Talmudicorum expositiones adducit;

adducit; unde ille omnium est difficillimus, ac proin post cæteros tractandus. Hujus generis Rabbini, præter tres commemoratos, sunt quoque R. Levi ben Gersom, R. Saadias, & alii: Libri item Historici, & Philosophici, &c.

IX. Atque hæ sunt generales cautiones, quas Præceptorem vivum observare decet, in formando Rabbino Christiano. Quod si verò quis vivo ductore destituatur, adhibeat præceptores mutos, hoc est, exerceat se omnium primò in iis legendis, quæ in Christianorum libris, absque punctis citata, & Latinè reddita, reperiuntur. Ex Latina interpretatione de singulis vocibus facilè judicabit, si formâ ipsarum accuratiùs inspectâ, dignoscat, quæ cuique significatio conveniens sit: Ut si in Latina versione habueris Nomen aut Verbum, videndum quæ vox Nominis aut Verbi vim exprimat; si adsit Præpositio aut Pronomen, an voci alicui adhæreant, an verò separatim posita sint, quæ omnia quâ formâ legenda sint, Præcepta Grammatica te sufficienter instruunt. Atque hic in genere tenendum, quòd literæ ו & י, præter usum proprium, quem in Bibliis habent, apud Rabbinos sæpissimè mediis vocibus inseruntur, ad certiorem ipsarum formam indicandam, quæ absque iis aut esset obscurior, aut ambigua: ו sæpissimè index est vel Vocalis Kametzchatuph aut Kibbutz: י simplex, index est sæpè Chirek brevis, vel Tzere. Vav & Jod in media voce geminantur, ut indicetur, eas esse pro consonis mobilibus legendas, sive per se, sive propter Dagesch: Sic Vav ab initio interdum geminatur, quando pro consona, & quidem radicali, ponitur, ut sic distinguatur à Vav copula. Usitatissimum etiam fuit Chaldaicæ linguæ scriptoribus, י Affixum plurale, aut quodcunque antecedente Pathach, geminare, vel ipsi præmittere literam א Vocalis Pathach indicem; ut, אֲמָרַיי Verba mea: זַכַּאי Innocens, pro זַכַּי, &c. Sed hæc obiter. Pergamus ad generalia monita.

X. Diximus, eum qui vivo Præceptore est destitutus, mutos debere in auxilium vocare Præceptores, & primò quidem ea observare, quæ in Christianorum libris sine punctis scripta inveniuntur, & Latinè reddita. Ad hoc institutum accommodatissimæ sunt *Epistolæ Hebraicæ* JOHANNIS BUXTORFII, in quibus post quinquagenam punctatam, & Latinè versam, quædam studio sunt relictæ ad hoc exercitium sine

punctis,

punctis, cum Latina tamen versione, & notis. Deinde indagandi & conquirendi sunt integri libri Rabbinici à Christianis editi, & Latinè versi. Necesse enim est, ut incipiens primò ea intelligat, quæ vult legere; deinde ex intellectu & ex sensu rationem legendi eruat: aliàs frustrà sudabit & ungues arrodet. Tales libri, quia non in omnium sunt notitia, haud abs re erit hic quosdam nominare & notare:

Johannes Mercerus edidit Commentarios in quinq; Prophetas minores, quibus adjunxit Commentarios R. Salomonis, Aben Esræ, & Davidis Kimchii, Latinè versos, Parisiis in fol.

Simeon de Muis, Hebræarum literarum Professor Regius in Academia Parisiensi, edidit Commentarios Hebræo-Latinos R. Davidis Kimchii & R. Salomonis Jarchii in Malachiam, Paris. Anno 1618. in 4.

Idem ibidem edidit Psalmum CXII. cum Commentario R. D. Kimchi. in 4.

Idem Latinè vertit Commentarios trium Rabbinorum; Salomonis Jarchi, Aben Esræ & D. Kimchii in Ps. XIX. Paris. apud Joann. Libert. Anno 1620.

Itinerarium Benjaminis prodiit nuper cum Versione & notis, Lugd. Batavor. ex officina Elzeviriana.

Ejusmodi libros alios Tyro studii Rabbinici indagabit & sibi comparabit; atque ex illis voces & locutiones Rabbinis proprias, studiosè annotabit & observabit.

XI. Horum adminiculorum usu confirmatus nonnihil, sine cortice nare discet, & ad reliquos quoque Commentarios proprio Marte legendos & intelligendos accedet, suasque in iis experietur vires. Requiritur autem hîc attentissima diligentia, ut scopum & propositum, subjectamque materiam diligenter observemus, atque videamus, quomodo singula eò accommodari possint. Quod si etiam interdum hæreamus in vocabulo aliquo vel phrasi integra; non statim ideò subsistendum: sed pergendum, & videndum, num fortè ex seqq. quæ iterum nobis sunt faciliora, præcedentium quoque sensum elicere queamus. Ita sæpe, quæ in primo accessu nobis videbuntur difficillima, in processu sponte suâ reddentur facillima & planissima.

XII. Ad totum autem hoc studium Rabbinicum promovendum commoda quoque, & quæ ad manus sunt, subsidia

dià ſunt adhibenda, & in auxilium, in occurrentibus difficultatibus, vocanda.

XIII. Præter modum generalem loquendi, cum ſermone & ſtylo Biblico convenientē, habēt Rabbini multa propria & peculiaria, atque à ſermone Biblico diverſa. Hæc itaque explicatione & declaratione indigent. Explicatio iſta ſic poſſet inſtitui; ut diverſitas flexionis vocum ſingularum ad Etymologiæ præcepta, tum ſtructura vocum conjunctarum ad Syntaxeos regulas modosque examinaretur, ac linguæ Hebrææ præceptis in ſpecie ſubjiceretur, ut ſic univerſalis quædam Inſtitutio Grammatica, tam ad Biblicum, quàm Rabbinicum ſermonem intelligendū, conformaretur. Aliquid hìc conati ſunt olim Munſterus, Angelus Caninius, & poſt hos Gilbertus Genebrardus, Hebræarum literarum Profeſſores quondam: ſed accuratior requiritur induſtria. Qui tamen habere poteſt Genebrardi *Iſagogen ad legenda & intelligenda Hebræorum ſine punctis ſcripta, edit. Pariſiis apud Ægidium Gorbinum, An.* 1587. non ſine fructu eâ utetur. Extat etiam in prima editione Theſauri Grammatici BUXTORFII *Inſtructio brevis ad Lectionem Rabbinicam abſque punctis vocalibus.* Qui diligens & ſtudioſus fuerit, is ipſemet ſibi hæc talia poterit colligere, & annotare. Ea quæ Rabbini ex Chaldaiſmo habent, ex Grammatica Chaldaica quoque (de qua ſuprà) peti poſſunt, in qua ſparſim multi Rabbiniſmi explicantur.

XIV. Deinde uſurpant Rabbini in ſuis ſcriptis multas voces, quæ in Bibliis non extant, ſed ex populari ipſorum ſermone petitæ ſunt & deſumptæ: multa etiam vocabula Chaldaica, aut locutiones integras, ad ejus linguæ Dialectos conformatas. Hic opus eſt Speciali & ſufficienti Lexico. Hac in re deſudârunt olim Sebaſtianus Munſterus, David de Pomis Judæus in Italia, Guido Fabricius in Opere Regio Hiſpanico peculiari Tomo, qui Lexica quatuor continet, & recenter Valentinus Schindlerus in Lexico Pentaglotto. Sed horum librorum exemplaria hodiè ſunt rariſſima, ac præterea infinitos defectus & errores continent. Qui ergo his libris deſtitutus eſt, ei ſuaſerim, ut primò utatur Lexico Hebraico JOHANNIS BUXTORFII in 8. Ei enim ad finem adjectum eſt Lexicon breve Rabbinico-Philoſophicum, communiora vocabula continens, quæ in Commentariis paſſim occurrunt,

cum aliquot utilissimis Observationibus ad Rabbinicum studium spectantibus. Deinde comparet sibi, quamprimum prodierit, *Lexicon ejusdem Chaldaicum, Talmudicum & Rabbinicum*, de quo paulò pòst in Studio Talmudico.

XV. Tertiò creberrimi sunt Rabbini in scriptura Sacra citanda. Id ita solent facere, ut nec Characterem varient, nec libros vel capita indicent; sæpè etiam nullâ præmissâ formulâ, lectorem de allegato loco monente. Hinc sæpe difficultates quoque & tenebræ. Hîc necessariæ sunt Concordantiæ Hebraicæ, ad loca illa quærenda & investiganda. Prodierunt olim *Primò* omnium Concordantiæ Hebraicæ Venetiis, apud Danielem Bombergum, Anno Christi 1523. in fol. *Secundò*, Basileæ apud Ambrosium Frobenium, Anno 1581. in fol. *Tertiò*, Anno 1621. Romæ quoque prodierunt Novæ Concordantiæ Hebraicæ, cum interpretatione locorum Latinâ ad latus positâ, Authore R. P. Doct. F. Mario de Calasio, Ord. Min. Observ. Prov. Romanæ, Linguæ Sanctæ Professore. *Quartò* denique nuper editæ sunt Concordantiæ Hebrææ à JOHANNE BUXTORFIO Basileæ, Anno 1632. Duarum priorum editionum exemplaria jam dudum sunt distracta: Romana editio pretii & molis est nimis grandis, ut non à quovis comparari possit; neque ad scholasticum usum ita sit accommodata: quatuor enim integros tomos in folio conficit. Methodum præterea habet eandem cum duabus primis editionibus. Per cætera opus splendidissimum, laboriosissimum & utilissimum. Ad Scholarum usum accommodatissimæ sunt *JOHANNIS BUXTORFII Concordantiæ, Novâ & artificiosâ methodo dispositæ, in locis innumeris depravatis (in prioribus nempe editionibus) emendatæ, deficientibus plurimis expletæ, Radicibus antea confusis distinctæ, & significatione Vocum omnium Latinâ illustratæ.* Methodus earum tota est τεχνικὴ & artificialis, Radices secundum varietatem Conjugationum, Modorum, Temporum, Generum, Numerorum, Personarum, &c. cum Præfixis, Affixis, &c. pariter nomina secundum differentiam numerorum, & cæterorum accidentium, disposita: radicibus sive primitivis, omnia derivata ordine & methodicè subjecta. Sic in Concordantiis his compendiosissimè, primò Locus quæsitus momento, & facillimo jucundissimoque labore invenitur: deinde Lexici Hebraici, omnibus vocibus flexilibus

bus completi, forma absoluta proponitur: denique Masora sive Critice perfecta, quoties, quâ formâ, quo libro, cap.& versu unaquæque vox declinabilis in textu Hebræo invenitur, numeratò traditur. Accesserunt etiam ad hanc editionem separatim, eademque methodo, Novæ Concordantiæ Chaldaicæ omnium vocum Chaldaicarum, quę in Danjele & Esra continentur. Infinitum & inæstimabilem hic liber habet usum quoq; in legendis & explicandis Bibliis Hebraicis; dum omnia loca, in quibus unaquæque vox reperitur, conjunctim statim ad oculi intuitum conspiciuntur; ita ut illorum etiam, qui non adeò profundè in Rabbinorum scripta penetrarę cupiunt, nemo hoc libro, siquidem eum habere possit, carere debeat, atq; inter eos quoque sint censendus, qui ad primum hujus Studii Hebraici gradum utiles sunt & necessarii.

XVI. Quartò usitatissimum est Rabbinis abbreviatè scribere, & voces plures, in certas literas contrahere, quas appellant *Rasche tevos* Capita dictionum. Capitales enim sive initiales vocum literæ sumuntur, & conjunctæ, duobus apicibus supernè notantur, ut inde constet, esse abbreviaturas: ut זלה'ה pro זִכְרוֹנוֹ לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא *Memoria ejus sit ad vitam seculi venturi*. Sine harum Abbreviaturarum cognitione nemo poterit in ipsorum scriptis sine offensione progredi. Mediocrem earum Catalogum recensuerunt Munsterus & Mercerus: sed omnium copiosissimè *JOHANNES BUXTORFIUS* in peculiari libello, quem scripsit *de Abbreviaturis Hebraicis*, edit. Basileæ apud Ludovicum König / in 8.

XVII. His in Rabbinorum scriptis animadversis, hisq; subsidiis adhibitis, planum expeditumque, meo judicio, erit iter in vulgares Hebræorum scriptores, quales sunt Commentatores Biblici, Historici, & Philosophi, & fontes Israëlis inter nos Christianos quoque puram aquam manabunt. Ad Philosophos, quorum stylus pro materiæ varietate intricatior est & difficilior, magnum adminiculum adferet, si quis legerit librum R. Mosis Majemonidis quem Hebraicè vocat *More Nevochim*, hoc est, Doctorem perplexorum, & cum Hebræo contulerit *Versionem Latinam JOHANNIS BUXTORFII, F. quæ edita est Basileæ, Anno 1629. apud Ludovicum König /* in 4.

IV.
DE STUDIO MASO-RETHICO.

I. A Studio Rabbinico, suadeo Linguæ Hebrææ Candidato, ut in Masoram quoque penetrare, ejusque legendi rationem addiscere studeat. Masora est doctrina Critica, à priscis Hebræorum sapientibus, circa textum Hebræum Sacræ Scripturæ, ingeniosè inventa, quâ versus, voces, & literæ ejus numeratæ, omnisque ipsarum varietas notata, & suis locis cum singulorum versuum recitatione indicata est, ut sic constans & genuina ejus lectio conservaretur, & ab omni mutatione aut corruptione præservaretur & validè præmuniretur.

II. Habent Masorethæ in hac suâ arte stylum Chaldaicum, eumque valdè nervosum & concisum, habent peculiares terminos & vocabula, abbreviaturas & decurtationes vocum singulares: unde sine doctore & ductore commodo, vix quisquam Masoram legere poterit ac intelligere. Quæ causa fuit, cur hactenus paucissimi tam inter Judæos quàm Christianos reperti fuerint, qui ejus veram aliquam notitiam habuerunt.

III. Ex Hebræis Unicus Elias Levita, genere Judæus, gente Germanus, superiori sæculo, suis hanc viam præivit, edito libro Masoreth Hammasoreth. Ejus exemplaria, tam inter Judæos quàm Christianos rarissima, hodiè pares cultores habent. Inter Christianos eò etiam rariores, quòd Latinè nunquam liber iste sit conversus.

IV. Ex Christianis unicus quoque est JOHANNES BUXTORFIUS, qui artem hanc Christianis aperuit, & omnia ejus mysteria pandit & revelavit. De hac materia agit liber ipsius, cujus titulus; *Tiberias sive Commentarius Masorethicus triplex, Historicus, Didacticus, Criticus; quo Primùm Historia Masorethaurm Tiberiensium, sive, A quibus Masora conscripta sit, excutitur: quid item tractet, quæ ejus methodus, & quo fine inventa sit, amplè explicatur: Secundò, Clavis Masoræ traditur, per quam ad maxima & minima Masoræ penitiùs cognoscenda, facillimus datur aditus.*

aditus. Tertiò Castigationes innumerorum mendorum per universam Masoram proponuntur. Bas. apud Ludovic. *König* in fol.

V. Si itaque historiam Masoræ, ejusque, ut compendio dicam, Causam Efficientem, Materialem, Formalem & Finalem novisse cupis, primam dicti Commentarii consule partem. Si rationem eam legendi, voces ejus decurtatas, abbreviatas, vocabula denique Masorethis peculiaria & propria, cupis intelligere, secundam adi partem, & Clavem Masorethicam adhibe, quæ hæc omnia tibi perspicuè & methodicè explicabit, aditumque à primis ad intima & magis abstrusa Masoræ penitùs cognoscenda, facillimum & planissimum reserabit. Si modum exercendi & praxeos scire cupis, invenies sub finem dictæ Clavis, Analyticam Masoræ magnæ & parvæ in primum caput Geneseos explicationem, unde ad eam discendam ceu manu duceris.

VI. Extat autem Masora hæc tantùm in Bibliis Venetis Majoribus, à Danjele Bombergo olim excusis, & in editione Basileensi BUXTORFII; quæ ideò Venetis præferenda, quòd in ea Loca innumera Masoræ in Venetis editionibus transposita, deficientia, pugnantia, numeris depravata, subsidio diversorum exemplarium & Concordantiarum Hebraicarum, reposita, restituta & conciliata sint, ut ex tertia dicti Commentarii Masorethici parte, Critica videlicet, videre est.

VII. Ad hoc studium, Concordantiarum Hebraicarum inevitabilis est necessitas. Nam quando Masorethæ loca Scripturæ numerant & adducunt, nullius libri mentionem faciunt, sed verba duntaxat recensent. Atque hìc inprimis Buxtorfianarum Concordantiarum usus & utilitas elucescit, ubi formæ singulæ, more Masoretharum, accuratissimæ sunt distinctæ, ejusdem formæ vocabula sub uno titulo & tabellâ comprehensa & repræsentata, unde labor loca inquirendi compendiosissimus & jucundissimus.

VIII. Hoc studium quamvis initio videatur difficillimum, intra paucissimarum tamen septimanarum spatium, adhibito Commentario hoc Masorethico & Concordantiis, absolvi poterit.

V.

DE STUDIO TALMUDICO.

I. Studium Talmudicum ultimum esse jubeo, quia omnium est difficillimum. In Talmud enim omnes Hebrææ & Chaldææ linguæ dialecti, quasi in Oceano immenso, concurrunt, infinita vocabula & loquendi modi, nullibi aliâs occurrentes, rerum subtilitas & difficultas maxima. Unde qui ad lectionem Talmudis, & ejus ætatis scriptorum, vult accedere, benè instructus & præparatus accedat, necesse est.

II. Quid Talmud sit, quidque in eo contineatur, non est necesse hîc commemorare. Adeat, qui hoc nosse vult, *Operis Talmudici recensionem, quam* JOHANNES BUXTORFIUS *adjecit ad Tractatum suum de Abbreviaturis Hebraicis*. Ibi enim non tantùm in genere exponit, quid sit Talmud Judæorum, quæque illius apud recutitam gentem authoritas: sed & omnes libros & capita Talmudica, cum singulorum argumentis, recenset. Hujus generis & styli libri, sunt quoque Zohar, Mechilta, Rabbos, qui vel circa tempora Christi sunt conscripti, vel non ita diu post, dum adhuc lingua Chaldæa, sed corruptissima, Judæis erat vernacula.

III. Talmudis editiones extant tres: *Prima* excusa est Venetiis, à Danjele Bombergo, chartâ elegantissimâ, & characteribus nitidissimis: *Secunda* prodiit Basileæ, ab Ambrosio Frobenio, Anno 1588. In hac editione exsecta sunt operâ Marci Marini ea, quæ contra Christum & Christianos erant dicta, & hujus rei causâ quoque integer omissus Tractatus, qui *Avoda Sara* appellatur, hoc est, *De Idololatria*. Econtrà habet hæc editio hoc præ editione Veneta, quòd libri & capita locorum Scripturæ, in Talmud allegatorum, in margine sunt adscripta, quod magnum præstat in legendo compendium. Quod si etiam locus idem, vel materia eadem, in Talmud alibi quoque extet, loca illa parallela iterum ad marginem sunt apposita. *Tertia* prodiit Cracoviæ, ante non ita multos annos.

In hac

In hac editione sunt restituta ea, quæ in Basileensi exemplari expuncta.

IV. Talmud duplex est, Hierosolymitanum & Babylonicum. Illud collegit R. Jochanan, Anno Christi 230. Editum est Cracoviæ. Alterum est Babylonicum, quod colligere cæpit Raf Asse, Anno Christi 367. & laboravit in eo per annos sexaginta. Ipsi successit Maremar, Anno 427. & tandem à R. Avina absolutum Anno Christi 500.

V. Dividitur utrumque Talmud in Mischnam & Gemaram. Mischna constat ferè Dialecto Hebræâ: Gemara autem Dialecto Chaldæâ impurissimâ, cui infinita vocabula peregrina, Græca, Arabica, Persica, Latina, &c. sunt immixta, ob Judæorum inter has gentes deportationes & exilia, à quibus singulis aliquid retinuerunt, & linguæ suæ admiscuerunt.

VI. Hujus studii duæ præcipuæ sunt difficultates; *primò* Dialecti linguæ peculiares; *deinde*, Voces & phrases Talmudicis propriæ quamplurimæ. Utrique commodis remediis est obveniendum.

VII. Prima difficultas tollitur explicatione Dialectorum & idiotismorum Talmudicis propriorum, quod pertinet ad Grammaticam. Pauci autem ex Christianis hactenus hîc aliquid præstiterunt, quia pauci fuerunt, qui cum judicio & intellectu Talmud Judæorum legere potuerunt. Aliquid hîc quoq; præstitum est in Grammatica Chaldaica JOHANNIS BUXTORFII, in qua passim Dialectus Talmudica per Etymologiam & Syntaxin inserta: sub finem etiam in tertia parte, quæ Praxin continet, exemplis ex utroque Talmud, libro Zohar, & aliis, illustrata. Sed & hæc ampliùs augeri, & pleniùs deduci possent.

VIII. Alteri difficultati medebitur Lexicon, quod omnia vocabula & loquendi modos continet, Talmudicis usitatos. Hoc quidem aliqui hactenus tentârunt, Munsterus, David de Pomis, Guido Fabricius, & Valentinus Schindlerus, suprà quoque à nobis citati, sed nequaquam sufficienter. Infinita prætermiserunt, & posterorum diligentiæ reliquerunt: quam plurima malè explicarunt: voces exemplis nullis illustrârunt, qui non exiguus est defectus. Nam exempla voces illustrant, & vox una eademque, in diversis phrasibus adhi-

bita, variam quoque sæpe habet vim & significationem. Omnibus his succurrere conatus est iterum *JOHANNES BUXTORFIUS* in *Lexico Chaldaico, Talmudico & Rabbinico*, quod in trigesimum usque annum pressum, nunc in lucem prodit. In eo cæterorum Lexicographorum defectus abundantissimè supplentur, errores corriguntur, maculæ eluuntur, locutiones & phrases Talmudicæ apponuntur, & exemplis selectissimis illustrantur, elegantes sententiæ & adagia passim inseruntur, historiæ & ritus veteres multi, è Rabbinorum tenebris & latebris, in lucem producuntur, atque ex his omnibus, ad usum hujus studii demonstrandum, passim Sacrorum Scriptorum & aliorum authorum loca quamplurima declarantur, illustrantur, emendantur, omniaque ea copiosè explicantur, quæ ad studium hocce scitu necessaria & utilia videntur. Quinimò propter magnam exemplorum copiam, eorumque dilucidam interpretationem & expositionem, ea omnia hoc Lexicon supplebit, quæ in Grammaticis desiderantur & deficiunt. Sine hoc gubernatore nemo unquam feliciter vasto illi mari Talmudico se committet. Nequaquam enim ad secretiora hæc Hebræorum scripta legenda sufficit, Vocabulorum duntaxat notitiam habere; multarum præterea rerum, historiarum, fabularum, dogmatum, rituum, consuetudinum & similium peritia requiritur, quæ in hoc uno libro, velut in Cornu copiæ ditissimo, reperiuntur, &, unà cum ipsis vocabulorum explicationibus, proponuntur, annotatis ubique librorum, unde singula petita & desumpta sunt, Nominibus, foliis & columnis, immenso & incredibili laboris exemplo. Quanto autem majoris laboris, temporisque longioris fuit, ista congerere & comportare, tantò minoris laboris & tædii erit imposterum ea addiscere, & usibus accommodare.

IX. Præter hæc Generalia instrumenta, utile & è re erit, ut suprà in vulgari Rabbinismo monuimus, specialia quoque, si quæ ad manus sunt, adhibere; qualia sunt ea, quæ à Christianis è Talmude in linguam Latinam sunt translata. Atque ab his, si quis talia nancisci poterit, initium hujus studii poterit facere, maximè, si vivo præceptore sit destitutus. Ita *Constantinus l'Empereur edidit Talmudis Babylonici Codicem* Middoth, *sive, de Mensuris Templi, unà cum versione Latina & Notis, Lugd. Batav. apud Elzevirios, Anno* 1630. Sic prodierunt Amsterdami

dami apud Joannem Jansonium Anno 1629. *Duo Tituli Talmudici Sanhedrin & Maccoth, quorum ille agit de Synedriis, Judiciis, suppliciis capitalibus Hebræorum: Hic de pœna falsi testimonii, exilio & asylis, flagellatione.* Et hoc ipso tempore, ni fallor, prodierunt, vel prodibunt proximè, quidam alii similes tractatus Lugduni Batavorum à Constantino l'Empereur. Extat quoque Caput ultimum Tractatus Sanhedrin, quod vocatur *Chelek*, Germanicè versum à Christiano Gerson, Judæo-Christiano. Atque hujus generis, si qui alii extent, cultor hujus studii sedulus diligenter indagabit & comparabit. Magno enim cum fructu & successu versiones istas cum originali lingua conferet.

X. Quia verò ad hujus studii majorem perfectionem consequendam, jam ipsi Hebræi quoque sunt consulendi, qui etiam peculiares libros scripserunt ad Talmudis intelligentiam, proderit & horum librorum notitiam aliquam habere. Talis est ספר הליכות עולם *Sepher helichos olam*, quem recenter Latinè vertit Constantinus l'Empereur, Lugd. Batavor. cum titulo, *Clavis Talmudica*. Extant & alii. Cùm verò nimis prolixum foret hîc omnes commemorare, brevitatis causâ remitto eum, qui hos & alios libros Hebræorum scire cupit, & copiam eorum sibi comparare, ad *Bibliothecam Rabbinicam JOHANNIS BUXTORFII*, in qua Libri Rabbinici, quotcunq; tũ indagari potuerunt, ordine alphabethico in aciẽ sunt dispositi, cum singulorum argumentis, & locis impressionis. Edita est autem hæc Bibliotheca Basil. unà cum Abbreviaturis ejusdem.

XI. Permultum etiam juvat hoc studium, cognitio Rituum Judaicorum. Rebus enim præcognitis, tanto facilior quoque evadit verborum sensus & intellectus. Hinc & istiusmodi libri sunt comparandi, qui Res Judæorum Ecclesiasticas, Politicas, & Oeconomicas tractant. Tales sunt, *Caroli Sigonii de Republica Hebræorum: Cornelii Bertrami liber de Politia Judaica tàm Civili quàm Ecclesiastica: Petri Cunæi de Republica Hebræorum,* Lugd. Batav. Anno 1617. *JOHANNIS BUXTORFII Synagoga Judaica*, in qua tota fides Judaica, cum omnibus ipsorum ceremoniis, ritibus, statutis, &c. absolutissimè describuntur. Hæc edita est Germanicè Basileæ: & Latinè

Hanoviæ,

Hanoviæ. His adde eos authores, qui contra Judæos, ex ipsorummet libris, scripserunt & disputarunt, ut est Petrus Galatinus *de Arcanis Catholicæ veritatis:* quamvis hîc omnia sua, (suppresso tamen nomine) desumpserit ex libro *Martini Raymundi*, quẽ vocat, *Pugionem Christianorum, ad impiorum maxime Judæorum perfidiã jugulandã*, qui author ante 400. circiter annos vixit. Ejus libri exemplar manuscriptũ extat apud Buxtorfium Basileæ. In his & similibus libris multa etiam ex Talmud, & aliis libris, passim citantur, & Latinè vertuntur, quæ Hebraismi studiosus in suum usum potest convertere.

VI.

DE STYLO.

I. VErbum addam etiam de ratione & modo stylum formandi & exercendi. Quæ enim præcesserunt, ea consistunt in Analysi & lectione authorum Hebraicorum. Ex iis Genesis, hoc est, novi operis scriptio est petenda, & ad illorum normam conformanda.

II. Stylus ab Hebræis is maximè commendatur, qui quàm proximè ad puritatem linguæ primævæ accedit. Hæc autem, cùm in solis libris Sacris permanserit, ideò ii quoque doctissimi in stylo judicantur, qui ad imitationem locutionum sacrarum, sermonem suum formant, atque adeò locutiones ejusmodi artificiosè ad suum propositum, & res familiares, applicare norunt.

III. Prout autem oratio est vel soluta sive prosa, & ligata; ita qui hîc vult excellere, anniti debet, ut in utroque aliquid præstare queat.

IV. Solutæ orationis modi docentur in Syntaxi: elegantia autem & nitor discendus ex bonis authoribus. Hujus styli usus hodiè potissimum est in scribendis epistolis Hebraicis. Quodnam autem Hebræorum in conscribendis Epistolis, familiaribus & eruditis, sit artificium, quomodo illæ formandæ, quis stylus observandus, nemo inter Christianos hodiè ostendit præter JOHANNEM BUXTORFIUM. Qui

itaque

itaque id novisse cupit, legat libellum ejus; cujus titulus; *Institutio Epistolaris Hebraica, sive, De conscribendis Epistolis Hebraicis liber, cum Epistolarum Hebraicarum centuria, ex quibus quinquaginta punctatæ, Latinè explicatæ, & Notis illustratæ sunt: Accessit Appendix variarum Epistolarum R. Majemonidis & aliorum ejus sæculi excellentium Rabbinorum, Basil. apud Ludovic. König.*

V. Ligatæ orationis partes sunt duæ, *Metrum & Rhythmus. Metrum* est, quod vel certum syllabarum numerum tantùm, vel certæ mensuræ pedes, certis locis collocatos, simul continet. *Rhythmus* est numerus poëticus, certum syllabarum numerum, certis clausulis terminatum, continens. Hujus ligatæ orationis artificium & elegantiam apud Hebræos qui novisse cupit, adeat & hîc *JOHANNIS BUXTORFII Tractatum de Prosodiâ Hebræorum, qui Thesauro ejus Grammatico est adjectus.*

VI. Post hos, si quis linguæ Hebraicæ in scribendo nitorem, elegantiam, puritatem, & splendorem videre & imitari ulterius cupit, legat *Hakdamos*, id est, Præfationes librorum Judaicorum. In iis enim quisque author eloquentiæ suæ vim ostentat, & omnimodum cultum Orationis studiosissimè sectatur. Sed & ab his virtutibus insigniter præ aliis omnibus commendatur liber qui vocatur בְּחִינַת עוֹלָם *Bechinas olam*, qui cum illustri Commētario est editus, & de vanitate mundi agit; Hunc Judæi legunt, quotquot eloquentiam ambiunt. Ab hac virtute laudatur & liber מְשַׁל הַקַּדְמוֹנִי *Meschal Hakkadmoni*, ad vim, virtutem, usum & elegantiam linguæ Hebrææ ostentendam, præcipuè conscriptus, Ex his utile erit, elegantes phrases excerpere, & in locos communes redigere, ut, cùm usus ipsorum est, inde depromi possint.

VII. Sed sufficiant ista quoque in genere de Stylo Hebraico. Potuissent quidem singula fusiùs explicari, & exemplis etiam illustrari. Sed propositi nostri hac vice duntaxat fuit, Generalem σκιαγραφίαν & delineationem hujus studii proponere, & instrumenta necessaria indicare. Hoc consilio & his instrumentis qui usus fuerit, is brevi temporis spatio haud pœnitendos fructus reportabit. Vidi, qui hac methodo intra vertentem annum mediocria fundamenta in omnibus sex hujus Studii partibus jecerunt, & eousque sunt

pro-

progressi, ut proprio Marte ulterius progredi, seque ipsos, adhibitis subsidiis, commodè juvare potuerint. Si præter indicatos in hoc consilio authores, alii sint vel æquè commodi, vel commodiores, qui ad meam fortè notitiam non devenerunt, eos quilibet istis adjicere & conjungere poterit.

DEO GLORIA.

